

รายงานการวิจัย

กลยุทธ์การพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนาพุทธ :

กรณีศึกษาเผ่าปกาเกอะญอ จังหวัดเชียงใหม่

THE STRATEGY DEVELOPMENT OF THE BUDDHIST WAYS OF
BUDDHIST FOLLOWERS : A CASE STUDY OF PA AKA NYAW TRIBE
IN CHIANG MAI

วรวิมล สุขสมบูรณ์ และคณะ

รายงานวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนจากสถาบันวิจัยญาณสังวร

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

พุทธศักราช 2566

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

รายงานการวิจัย

กลยุทธ์การพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนาพุทธ :

กรณีศึกษาเผ่าปกาเกอะญอ จังหวัดเชียงใหม่

THE STRATEGY DEVELOPMENT OF THE BUDDHIST WAYS OF
BUDDHIST FOLLOWERS : A CASE STUDY OF PA AKA NYAW TRIBE
IN CHIANG MAI

วรุฒิ สุขสมบุรณ

ไชยยา เรืองดี

มนตรี รอดแก้ว

วิญญู เถาถาวงษ์

อาทิตย์ ชูชัย

รายงานวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนจากสถาบันวิจัยญาณสังวร

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

พุทธศักราช 2566

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน และปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนากลยุทธ์การพัฒนาพฤติกรรมเพื่อการเผยแพร่ศาสนทายาท : กรณีศึกษาเผ่าปกากะญอ จังหวัดเชียงใหม่ (2) เพื่อสร้างกลยุทธ์การพัฒนาพฤติกรรมเพื่อการเผยแพร่ศาสนทายาท : กรณีศึกษาเผ่าปกากะญอ จังหวัดเชียงใหม่ (3) เพื่อประเมินกลยุทธ์การพัฒนาพฤติกรรมเพื่อการเผยแพร่ศาสนทายาท : กรณีศึกษาเผ่าปกากะญอ จังหวัดเชียงใหม่ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ กลุ่มชาติพันธุ์เผ่าปกากะญอ อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ ผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงโดยเลือกศึกษากลุ่มตัวอย่าง จำนวนทั้งสิ้น 140 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ และแบบสอบถาม จำนวน 30 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนก (r) ตั้งแต่ ระหว่าง .457-.831 ค่าความเชื่อมั่น โดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.971 แบบสอบถามเกี่ยวกับการพัฒนาพฤติกรรมเพื่อการเผยแพร่ จำนวน 20 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนก (r) ตั้งแต่ ระหว่าง .609-.829 ค่าความเชื่อมั่น โดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.960 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ด้วยวิธีของเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation(r)) การวิเคราะห์การถดถอยของพหุคูณ Multiple Regression Analysis : MR และวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis)

ผลการวิจัย พบว่า

1) สภาพปัจจุบัน และปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาพฤติกรรมเพื่อการเผยแพร่ศาสนทายาท : กรณีศึกษาเผ่าปกากะญอ จังหวัดเชียงใหม่ โดยรวมอยู่ในระดับมาก สภาพปัจจุบันที่ส่งผลต่อการพัฒนาพฤติกรรมเพื่อการเผยแพร่ศาสนทายาท: กรณีศึกษาเผ่าปกากะญอ จังหวัดเชียงใหม่ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และรายด้าน โดยด้านที่มีความคิดเห็นสูงสุด คือด้านทาน รองลงมา คือ ด้านศีล ส่วนด้านที่มีความคิดเห็นต่ำสุด คือด้านภาวณา และปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาพฤติกรรมเพื่อการเผยแพร่ศาสนทายาท : กรณีศึกษาเผ่าปกากะญอ จังหวัดเชียงใหม่ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และรายด้าน โดยด้านที่มีความคิดเห็นสูงสุด คือด้านปัจจัยที่ส่งผลต่อการรักษาศีล รองลงมา คือ ด้านปัจจัยที่ส่งผลต่อการให้ทาน ส่วนด้านที่มีความคิดเห็นต่ำสุด คือด้านปัจจัยที่ส่งผลต่อการภาวณา

2) การพัฒนาพฤติกรรมเพื่อการเผยแพร่ศาสนทายาท ตามหลักสังคหวัตถุ 4 โดยรวมอยู่ในระดับมาก รายด้าน โดยด้านที่มีความคิดเห็นสูงสุด คือด้านอัตถจริยา รองลงมาคือด้านสมานัตตตา ส่วนด้านที่มีความคิดเห็นต่ำสุด คือด้านปิยวาจา

3) ผลการทดสอบความสัมพันธ์ของระหว่างสภาพปัจจุบัน และปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาพฤติกรรมเพื่อการเผยแพร่ศาสนทายาท: กรณีศึกษาเผ่าปกากะญอ จังหวัดเชียงใหม่ ที่มีความสัมพันธ์ทางด้านทาน ด้านปิยวาจา ด้านอัตถจริยา และด้านสมานัตตตา พบว่า มีความสัมพันธ์กันทางบวก ($r = .424, 596, 588, 394, sig < .01$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

4) ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน และปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาพฤติกรรมเพื่อการเผยแพร่ศาสนทายาท : กรณีศึกษาเผ่าปกากะญอ จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า มีตัวแปรผลการพัฒนาพฤติกรรมเพื่อการเผยแพร่ศาสนทายาท: กรณีศึกษาเผ่าปกากะญอ จังหวัดเชียงใหม่ ทั้ง 4 ด้าน ที่ร่วมกัน

ทำนายปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนาพุทธ: กรณีศึกษา
 เฝ้าป่าเกอะญอ จังหวัดเชียงใหม่ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P\text{-value} = .000$) ซึ่งตัวแปรทั้ง 3
 สามารถอธิบายการผันแปรของปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนาพุทธ:
 กรณีศึกษาเฝ้าป่าเกอะญอ จังหวัดเชียงใหม่ ได้ร้อยละ 76.2 ($R^2 = .762$) สามารถเขียนสมการ
 พยากรณ์ในรูปคะแนนดิบได้ดังต่อไปนี้

$$Y = 1.145 + .230X_1 + .280X_2 + .208X_3$$

5) จากการวิเคราะห์ปัจจัยภายใน และภายนอก และ TOWS matrix ด้านองค์ประกอบ
 ของพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ เพื่อหาแนวทางในการกำหนดกลยุทธ์การพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่
 ศาสนาพุทธ: กรณีศึกษาเฝ้าป่าเกอะญอ จังหวัดเชียงใหม่ มีรายละเอียด ดังนี้

กลยุทธ์ที่ 1 เชิญผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดกิจกรรมการพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่
 ศาสนาพุทธ ผู้นำชุมชน ตัวแทนครอบครัวเฝ้าป่าเกอะญอ และนิมนต์พระภิกษุสงฆ์ที่มีอายุพรรษา
 มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในการอบรมสั่งสอนในทางพระพุทธศาสนา วางแนวทางการแก้ปัญหา
 ร่วมกัน และแนวทางการพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนาพุทธ

กลยุทธ์ที่ 2 สร้างจุดเด่นที่น่าสนใจ ที่ปรากฏในการจัดกิจกรรม พร้อมกับจัดกิจกรรม
 การเผยแผ่ศาสนาพุทธอย่างต่อเนื่อง ภายในวัด มีการประชาสัมพันธ์ โดยมีการกำหนดวันเวลา
 สถานที่อย่างเหมาะสม ที่สอดคล้องกับการพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนาพุทธ โดยไม่เสีย
 ค่าใช้จ่ายใด ๆ

กลยุทธ์ที่ 3 เจ้าคณะปกครอง พระสังฆาธิการ และผู้นำชุมชนสร้างแรงจูงใจ ส่งเสริม
 และมีสิ่งสนับสนุนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนาพุทธ
 ตามหลักสังคหวัตถุ 4

กลยุทธ์ที่ 4 การให้ทุนสนับสนุนด้านสถานที่ แลงบประมาณ การสร้างความตระหนัก
 ให้ เห็นความสำคัญของศาสนาพุทธ

6) ผลการประเมินกลยุทธ์การพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนาพุทธ: กรณีศึกษา
 เฝ้าป่าเกอะญอ จังหวัดเชียงใหม่ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และรายด้าน โดยด้านที่มีความ
 คิดเห็นสูงสุด คือด้านความถูกต้อง รองลงมาคือด้านความเหมาะสม และด้านความเป็นไปได้ ส่วนด้าน
 ที่มีความคิดเห็นต่ำสุด คือด้านการนำไปใช้ประโยชน์

คำสำคัญ: กลยุทธ์; พุทธวิธี; การเผยแผ่; ศาสนาพุทธ

ABSTRACT

This research aims to (1) study the current conditions and factors affecting the development of Buddhist methods for spreading religious heirs: A case study of the Karen ethnic group in Chiang Mai Province; (2) create strategies for developing Buddhist methods to propagate religious heirs: A case study of the Karen ethnic group in Chiang Mai Province; and (3) evaluate the strategies for developing Buddhist methods to spread religious heirs: A case study of the Karen ethnic group in Chiang Mai Province. The sample group for this research consists of the Karen ethnic group in Chom Thong District, Chiang Mai Province. The researcher selected the sample group through purposive sampling, with a total of 140 participants. The research instruments include an interview form and a 30-item questionnaire, with a discriminant power (r) ranging between .445-.830 and a reliability coefficient, using the Alpha Coefficient method, yielding a full-scale reliability value of 0.97. Additionally, a 20-item questionnaire related to the development of Buddhist methods for spreading had a discriminant power (r) ranging between .442-.840, and the reliability coefficient using the Alpha Coefficient method yielded a full-scale reliability value of 0.96. The statistics used for data analysis include frequency, percentage, mean, standard deviation, Pearson's Product Moment Correlation (r), Multiple Regression Analysis (MR), and Descriptive Analysis.

The research results found that:

1. The current conditions and factors influencing the development of Buddhist methods for spreading religious heirs: A case study of the Karen ethnic group in Chiang Mai Province, are generally at a high level. The overall current conditions affecting the development of Buddhist methods for spreading religious heirs: A case study of the Karen ethnic group in Chiang Mai Province, are also rated high. When looking at specific aspects, the highest-rated factor is generosity (Dana), followed by morality (Sila). The lowest-rated aspect is meditation (Bhavana). Regarding the factors influencing the development of Buddhist methods for spreading religious heirs: A case study of the Karen ethnic group in Chiang Mai Province, the overall rating is high as well. The highest-rated factor is those affecting the practice of morality, followed by those influencing generosity. The lowest-rated factor is those affecting meditation.

2. The development of Buddhist methods for spreading religious heirs based on the Four Means of Sustenance (Sangahavatthu 4) is overall rated at a high level. In specific aspects, the highest-rated factor is 'Attacariya' (helpful conduct),

followed by 'Samanattata' (equality). The lowest-rated aspect is 'Piyavaca' (kind speech).

3. The results of the test on the relationship between the current conditions and the factors influencing the development of Buddhist methods for spreading religious heirs: A case study of the Karen ethnic group in Chiang Mai Province, which examined the aspects of generosity (Dana), kind speech (Piyavaca), helpful conduct (Attacariya), and equality (Samanattata), show a positive correlation ($r = .424, .596, .588, .394, \text{sig} < .01$) with statistical significance at the .01 level.

4. The results of the study on the current conditions and factors affecting the development of Buddhist methods for spreading religious heirs: A case study of the Karen ethnic group in Chiang Mai Province revealed that the four aspects of the development of Buddhist methods collectively predict the factors influencing the development of Buddhist methods for spreading religious heirs with statistical significance ($P\text{-value} = .000$). These three variables explain 76.2% of the variance in the factors affecting the development of Buddhist methods for spreading religious heirs ($R^2 = .762$). The predictive equation in raw score form can be written as follows:

$$Y = 1.145 + .230X_1 + .280X_2 + .208X_3$$

5. From the analysis of internal and external factors as well as the TOWS matrix, focusing on the components of Buddhist methods for propagation, the strategies for developing Buddhist methods for spreading religious heirs: A case study of the Karen ethnic group in Chiang Mai Province are as follows:

Strategy 1 : Invite experts in organizing activities for developing Buddhist methods to propagate religious heirs, along with community leaders, representatives of Karen families, and senior monks with knowledge and expertise in Buddhist teachings. These individuals will collaborate to identify solutions and create strategies for developing methods of propagating religious heirs.

Strategy 2 : Create appealing features within the activities and continuously organize events for spreading religious heirs at temples. These activities should be well-publicized with appropriately scheduled dates, times, and locations that align with the development of Buddhist methods for propagation, all without any costs.

Strategy 3 : Local religious leaders, senior monks, and community leaders should motivate, encourage, and support community participation in the development of Buddhist methods for propagating religious heirs, following the Four Means of Sustenance (Sangahavatthu 4).

Strategy 4 : Provide financial and logistical support for venues as well as the provision of funds, and raise awareness of the importance of religious heirs.

The overall evaluation results of the strategies for developing Buddhist methods to spread religious heirs: A case study of the Karen ethnic group in Chiang Mai Province is rated highly. In specific aspects, the highest-rated factor is accuracy, followed by appropriateness and feasibility. The lowest-rated factor is practical application.

Keyword : 1. Strategies, 2. Buddhist Ways, 3. Spreading, 4. Buddhist Heir

รายงานการวิจัยเรื่อง กลยุทธ์การพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนาพุทธ : กรณีศึกษา
เผ่าปกากะญอ จังหวัดเชียงใหม่ ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจากสถาบันวิจัยญาณสังวร
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ซึ่งได้รับความอนุเคราะห์ช่วยเหลือจากท่าน ผศ.ดร.ปัญญา
คล้ายเดช ที่ให้คำปรึกษาและข้อเสนอแนะต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่ง ทำให้งานวิจัยนี้มีความ
สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ขอขอบพระคุณผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบเครื่องมือเพื่อใช้ในการการวิจัย อันประกอบด้วย
ผศ.ดร.พนัด ดั่งตีสี่, ผศ.ดร.เกษญา ผาทอง, ดร.อาทิตย์ แสงแฉก, พระประเสริฐ เตชโก,ดร. และ
ดร.พร้อมพล สัมพันธ์โน ที่กรุณาเสียสละเวลาอันมีค่าเป็นผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบความถูกต้องทั้ง
ด้านภาษา เนื้อหา ระเบียบวิธีวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินการวิจัย ซึ่งท่านทั้งหลายได้ช่วยแนะนำ
แก้ไขให้สมบูรณ์และสำเร็จได้ด้วยดี

นอกจากนี้ ผู้วิจัยขอขอบคุณ ผู้บริหาร คณาจารย์ และเจ้าหน้าที่ ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏ
ราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย และผู้นำชุมชนกลุ่มปกากะญอภาคเหนือ
ตอนบน ที่ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการดำเนินการเรื่องรายงานการวิจัย

ขออนุโมทนาในพระคุณบิดา มารดาของข้าพเจ้า ที่ให้ความอุปถัมภ์ และเป็นกำลังใจในการ
ศึกษาวิจัย เป็นอย่างดีมาตลอด คุณงามความดีอันใดที่เกิดจากการศึกษาวิจัยเล่มนี้ ขอน้อมเป็นธรรม
บูชาเพื่อระลึกถึงคุณแห่งคำสอนของพระบรมศาสดา และขออุทิศส่วนกุศลอันเกิดจากธรรมทานนี้แต่ผู้
มีอุปการคุณทุกท่านเทอญ

นายวรวุฒิ สุขสมบูรณ์
หัวหน้าโครงการวิจัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญ	ช
สารบัญตาราง	ญ
สารบัญแผนภาพ	ฎ

บทที่

1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	3
1.3 ขอบเขตของการวิจัย	4
1.4 นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	5
1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	6
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	7
2.1 แนวคิดเกี่ยวกับกลยุทธ์	7
2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนา	18
2.3 แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาศาสนทายาท	27
2.4 บริบทของพื้นที่ศึกษาวิจัย	43
2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	47
2.6 กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย	53
3 วิธีดำเนินการวิจัย	54
3.1 รูปแบบการวิจัย	54
3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	55
3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	55

3.4	การสร้างและการหาคุณภาพเครื่องมือ	56
3.5	ขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย	57
3.6	การจัดกระทำข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล	57
3.7	สถิติที่ใช้ในการวิจัย	60
4	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	61
4.1	สัญลักษณ์ที่ใช้ในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล	61
4.2	ขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูล	61
4.3	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	62
	ตอนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม	64
	ตอนที่ 2 วิเคราะห์สภาพปัจจุบัน และปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาพุทธวิธี เพื่อการเผยแพร่ศาสนทายาท: กรณีศึกษาเผ่าปกากะญอ จังหวัดเชียงใหม่	66
	ตอนที่ 3 การหาความสัมพันธ์ระหว่างสภาพปัจจุบัน และปัจจัยที่ส่งผลต่อ การพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแพร่ศาสนทายาท: กรณีศึกษาเผ่า ปกากะญอ จังหวัดเชียงใหม่	76
	ตอนที่ 4 ผลการสัมภาษณ์แนวทางการพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแพร่ ศาสนทายาท : กรณีศึกษาเผ่าปกากะญอ จังหวัดเชียงใหม่	78
	ตอนที่ 5 นำเสนอกลยุทธ์การพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแพร่ศาสนทายาท : กรณีศึกษาเผ่าปกากะญอ จังหวัดเชียงใหม่	79
	ตอนที่ 6 ประเมินกลยุทธ์การพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแพร่ศาสนทายาท : กรณีศึกษาเผ่าปกากะญอ จังหวัดเชียงใหม่	83
5	สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	87
5.1	สรุปผลการวิจัย	87
5.2	อภิปรายผลการวิจัย	95
5.3	ข้อเสนอแนะ	97
	5.3.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย	97
	5.3.2 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย	97

บรรณานุกรม	98	
ภาคผนวก	101	
ภาคผนวก ก	ใบรับรองจริยธรรม	101
ภาคผนวก ข	หนังสือขอความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญ	105
ภาคผนวก ค	หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูล	111
ภาคผนวก ง	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คุณภาพของเครื่องมือ	113
ภาคผนวก จ	วิเคราะห์ความเที่ยงตรงทางเนื้อหาของแบบสอบถาม (IOC)	125
ประวัติผู้วิจัย	138	

สารบัญตาราง

		หน้า
ตารางที่ 4.1	จำนวนร้อยละของข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	64
ตารางที่ 4.1	จำนวนร้อยละของข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม (ต่อ)	65
ตารางที่ 4.2	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสภาพปัจจุบัน และปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนาทายาท: กรณีศึกษาเผ่าปกากะญอ จังหวัดเชียงใหม่ โดยรวมและรายด้าน	66
ตารางที่ 4.3	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสภาพปัจจุบัน ที่ส่งผลต่อการพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนาทายาท: กรณีศึกษาเผ่าปกากะญอ จังหวัดเชียงใหม่ โดยรวม และรายข้อ ด้านทาน	67
ตารางที่ 4.4	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสภาพปัจจุบันที่ส่งผลต่อการพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนาทายาท: กรณีศึกษาเผ่าปกากะญอ จังหวัดเชียงใหม่ โดยรวม และรายข้อ ด้านศีล	68
ตารางที่ 4.5	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสภาพปัจจุบันที่ส่งผลต่อการพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนาทายาท : กรณีศึกษาเผ่าปกากะญอ จังหวัดเชียงใหม่ โดยรวม และรายข้อ ด้านภavana	69
ตารางที่ 4.6	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนาทายาท : กรณีศึกษาเผ่าปกากะญอ จังหวัดเชียงใหม่ โดยรวม และรายข้อด้านปัจจัยที่ส่งผลต่อการให้ทาน ด้านปัจจัยที่ส่งผลต่อการรักษาศีล และด้านปัจจัยที่ส่งผลต่อการภavana	70
ตารางที่ 4.7	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนาทายาท : กรณีศึกษาเผ่าปกากะญอ จังหวัดเชียงใหม่ ตามหลักสังคหัตถุ 4 โดยรวมและรายด้าน	71
ตารางที่ 4.8	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนาทายาทตามหลักสังคหัตถุ 4 โดยรวม และรายข้อ ด้านทาน	72
ตารางที่ 4.9	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนาทายาทตามหลักสังคหัตถุ 4 โดยรวม และรายข้อ ด้านปิยวาจา	73
ตารางที่ 4.10	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนาทายาทตามหลักสังคหัตถุ 4 โดยรวม และรายข้อ ด้านอัตถจริยา	74
ตารางที่ 4.11	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนาทายาทตามหลักสังคหัตถุ 4 โดยรวม และรายข้อ ด้านสมานัตตตา	75
ตารางที่ 4.12	แสดงความสัมพันธ์ของระหว่างปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนาทายาท: กรณีศึกษาเผ่าปกากะญอ จังหวัดเชียงใหม่ ที่มีความสัมพันธ์กับการพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนาทายาท ตามหลักสังคหัตถุ 4	76

ตารางที่ 4.13	รูปแบบสมการที่คาดว่าจะเป็นไปได้จากการคัดเลือกตัวแปรของสมการแบบหลายขั้นตอน	77
ตารางที่ 4.14	การวิเคราะห์ความแปรปรวน	77
ตารางที่ 4.15	การวิเคราะห์ความแปรปรวน	77
ตารางที่ 4.16	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลยุทธ์การพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนาทายาท : กรณีศึกษาเฝ้าปกากะญอ จังหวัดเชียงใหม่ โดยรวมและรายด้าน	83
ตารางที่ 4.17	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลยุทธ์การพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนาทายาท : กรณีศึกษาเฝ้าปกากะญอ จังหวัดเชียงใหม่ ด้านความเหมาะสม โดยภาพรวมและรายข้อ	84
ตารางที่ 4.18	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลยุทธ์การพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนาทายาท: กรณีศึกษาเฝ้าปกากะญอ ด้านความเป็นไปได้ โดยภาพรวมและรายข้อ	85
ตารางที่ 4.19	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลยุทธ์การพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนาทายาท : กรณีศึกษาเฝ้าปกากะญอ จังหวัดเชียงใหม่ ด้านการนำไปใช้ประโยชน์ โดยภาพรวมและรายข้อ	86
ตารางที่ 4.20	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลยุทธ์การพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนาทายาท: กรณีศึกษาเฝ้าปกากะญอ ด้านความถูกต้อง โดยภาพรวมและรายข้อ	87
ตารางที่ 4.21	ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ระหว่างข้อคำถามกับจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม	126
ตารางที่ 4.22	ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ระหว่างข้อคำถามกับจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม	127
ตารางที่ 4.23	ค่าอำนาจจำแนก และค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม	128
ตารางที่ 4.24	ค่าอำนาจจำแนก และค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม การพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนาทายาท ตามหลักสังคหวัตถุ 4	128

สารบัญแผนภาพ

	หน้า
แผนภาพที่ 2.1 ภาพแสดงทิศ 6	29
แผนภาพที่ 2.2 แสดงสรุปกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย	55

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

พระพุทธศาสนาได้อุบัติขึ้นมาแล้ว 2550 กว่าปี ในดินแดนที่มีชื่อว่าชมพูทวีปหรือประเทศอินเดียในปัจจุบัน โดยมีหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาที่สืบทอดมาจนถึงทุกวันนี้ได้ เพราะศาสนาพุทธมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวไม่เหมือนศาสนาอื่น ๆ หลักธรรมคำสอนได้ถูกจารึกไว้ในคัมภีร์ที่มีชื่อว่าพระไตรปิฎก ซึ่งเป็นหลักธรรมคำสอนที่ล้วนแต่เกิดขึ้นจากการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้าทั้งสี่ หลักธรรมที่พระพุทธองค์ทรงตรัสรู้นั้นเป็นไปเพื่อความดับทุกข์ความพ้นทุกข์ หรือความหลุดพ้นจากกิเลสทั้งหลาย ได้แก่ โภคะ โทสะ และโมหะ เป็นต้นซึ่งไม่ต้องกลับมาเวียนว่ายตายเกิดในวัฏสงสารอีกต่อไป แต่เนื่องด้วยหลักธรรมที่ทรงตรัสรู้นั้นมีอยู่มากมายเหลือคณานับประการ ผู้ศึกษาจึงได้พยายามศึกษานำหลักธรรมและวิธีปฏิบัติที่เป็นไปได้ง่ายต่อการปฏิบัติตามเพื่อการหลุดพ้นจากกิเลส การตรัสรู้ของพระพุทธเจ้าเป็นประโยชน์ต่อชาวโลกอย่างยิ่ง แต่ก็ยังมีปัญหาว่าหลักธรรมที่พระพุทธองค์ทรงตรัสรู้นั้นมีความละเอียดมาก ยากที่จะศึกษาให้เข้าใจได้ง่าย ๆ ซึ่งจำเป็นต้องเข้าใจในจิตของตนเองที่สามารถจะรู้หลักธรรมเหล่านั้นได้ หลายคนอาจจะรู้สึกกังวลใจว่าควรจะทำอย่างไรเพื่อให้เกิดความหลุดพ้นกิเลสดังปรากฏในพุทธธรรม (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). 2551 : 117)

ศาสนาพุทธเข้าสู่ประเทศไทยในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา หลังจากการทำสังคายนาครั้งที่ 3 ประมาณ พ.ศ. 235 พระเจ้าอโศกมหาราชได้ทรงส่งสมณทูตไปเผยแผ่พระพุทธศาสนายังดินแดนต่าง ๆ รวม 9 สายด้วยกัน ในส่วนของประเทศไทยเชื่อกันว่ามีคณะของสมณทูตซึ่งมีพระโสณเถระและพระอุตตรเถระเป็นหัวหน้าคณะเข้ามาเผยแผ่พระพุทธศาสนาเป็นครั้งแรกและอาจมีคณะสมณทูตชุดอื่น ๆ เข้ามาเผยแผ่พระพุทธศาสนาในกาลต่อ ๆ มา จึงทำให้คนไทยโดยเฉพาะพระมหากษัตริย์ไทยยอมรับนับถือพระพุทธศาสนาสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน โดย สารوخ บัวศรี (2544 : 18) ให้ทัศนะว่า ในประเทศไทยทุกวันนี้พระพุทธศาสนากลายเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตประจำวันของประชาชน ส่วนในสาขาการศึกษานั้น หลักสูตรวิชาสังคมศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาและมัธยมศึกษา มีคำสอนและข้อปฏิบัติที่คัดสรรมาจากคำสอนพระพุทธองค์ ซึ่งนำเสนอในลำดับที่จัดเรียงไว้อย่างดี ดังนั้น จึงไม่ต้องสงสัยเลยว่า หลักสูตรได้ปลูกฝังค่านิยมศีลธรรม สำหรับเด็กและเยาวชนไทย ตั้งแต่ระยะเริ่มต้นของการเล่าเรียนหนังสือทีเดียว ส่วนในอีกแง่มุมหนึ่ง ตามประเพณีนั้นเยาวชนไทยต้องบวชเป็นเวลาอย่างน้อยสามเดือน เพื่อให้เป็นผู้บรรลุนิติภาวะ พิธีพุทธศาสนามีการเน้นเป็นพิเศษในงานสมาคมสำคัญๆของชีวิตชาวไทย เช่นพิธีการแต่งงาน พิธีอุปสมบท งานปีใหม่ และรัฐพิธีต่าง ๆ ฯลฯ กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ พระพุทธศาสนาผูกพันอย่างลึกซึ้งกับชีวิตทั่วไปของประชาชนชาวไทย นอกจากนี้พระพุทธศาสนายังเป็นศาสนาหรือปรัชญาที่สำคัญเพียงอย่างเดียวในประเทศไทย ไม่เหมือนกับโลกตะวันตกที่ซึ่งปรัชญาและจิตวิทยาต่างๆมีมากมาย ประเทศไทยมีพระพุทธศาสนาเท่านั้นที่เป็นที่พึ่งซึ่งอาจทำให้ได้มาซึ่งแนวคิดในเชิงปรัชญาและหลักจิตวิทยาแบบพื้นบ้าน

การเผยแผ่หลักธรรมของวัดหรือพระสงฆ์ ส่วนมากเป็นการจัดการเทศนาอบรมสั่งสอนประชาชนให้เกิดศรัทธาเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา แล้วตั้งอยู่ในสัมมาปฏิบัติเพื่อเป็นพลเมืองดีของประเทศชาติ ซึ่งเป็นหน้าที่ของเจ้าอาวาส เจ้าคณะตำบล เจ้าคณะอำเภอ และเจ้าคณะจังหวัด จะต้องทำหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนา ได้แก่ 1) อบรมแนะนำพระภิกษุสามเณร ให้เป็นสมณะสัญญา และอบรมเรื่องจรรยา มารยาท รวมถึงการปฏิบัติอันเกี่ยวกับพิธีหรือแบบอย่างต่างๆ 2) อบรมการทำวัตร สวดมนต์ให้เป็นไปโดยมีระเบียบเรียบร้อย 3) หาอุบายวิธีให้ได้ยินได้ฟังโอวาท คำสั่งสอนหรือคำแนะนำที่เป็นประโยชน์ 4) แนะนำสั่งสอนธรรมประชาชนให้เข้าใจศาสนพิธี และการปฏิบัติ 5) เทศนาสั่งสอนประชาชนให้ตั้งอยู่ในศีลธรรม และฟังเรื่องเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาโดยถูกต้อง 6) หาอุบายวิธีสกัดกั้นสัทธิธรรมปฏิรูปมิให้เกิดขึ้นหรือบำบัดที่เกิดขึ้นแล้วให้หมดไปโดยที่ชอบ 7) ขวนขวายเพื่อให้ศิษย์วัดมีความรู้ในเรื่องพระศาสนาและอบรมในทางศีลธรรม มีการไหว้พระสวดมนต์เป็นต้น 8) ขวนขวายจัดตั้งห้องสมุด เพื่อประโยชน์แก่การศึกษาธรรมบาลี เพื่อประโยชน์แก่ประชาชน หรือขวนขวายจัดหาหนังสือเกี่ยวกับความรู้ทั่วไปบ้าง ที่เกี่ยวกับการไหว้พระสวดมนต์บ้าง ที่เกี่ยวกับศีลธรรมบ้าง ที่เกี่ยวกับประวัติพระบ้าง เพื่อให้ผู้รักาศิลปวัฒนธรรม ตามวัดต่าง ๆ ได้ท่อง ได้อ่านได้ ได้ฟังตามสมควรแก่สถานที่และโอกาส 9) ขวนขวายจัดหาอุปกรณ์การเรียนภาษาไทยบางประเภทสำหรับชั้นประถมขึ้นไว้เพื่อให้เด็กที่ขาดสนได้ใช้ยืมเรียน ซึ่งกิจกรรมเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ วัด และคณะสงฆ์ในปัจจุบันมีทั้งแบบประเพณี และปรับปรุง ให้เหมาะสมกับสังคมปัจจุบัน และแบบที่จัดเป็นคณะ หรือหน่วยงานเฉพาะจัดขึ้น (สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า มหามกุฏราชวิทยาลัย (ช่วง วรปญฺญ). 2540 : 144)

กลยุทธ์เป็นรูปแบบการตัดสินใจที่มีเหตุผลชัดเจน และรวมหลายสิ่งหลายอย่างเข้าเป็นหนึ่งเดียว ซึ่งเปรียบเสมือนแผนการดำเนินงานที่สำคัญ เพื่อจะนำไปสู่การบรรลุวัตถุประสงค์ในระยะยาว การสร้างหรือพัฒนาวิธีทางในทางปฏิบัติตลอดจนการระดม และจัดสรรทรัพยากรขององค์กรธุรกิจ ซึ่งองค์กรใช้เป็นตัวกำหนดทิศทางการดำเนินงานในระยะยาว และใช้เพื่อเป็นแนวทางการใช้ทรัพยากรเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย และทำให้กิจการได้เปรียบในการแข่งขันซึ่งการบริหารกลยุทธ์ เป็นศิลป์ และศาสตร์ของการกำหนดกลยุทธ์ การนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ และการประเมินกลยุทธ์เกี่ยวกับความสามารถเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กร (พระปลัดสนธิชัย ปสนนจิตโต (มาตรไพจิตร), 2561 : 14) ดังนั้น กลยุทธ์การพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนาทางพุทธศาสนา โดยการใช้หลักธรรมเป็นกิจกรรมทางพุทธศาสนาโดยเฉพาะหลักสังคหวัตถุ 4 เป็นการส่งเสริมกิจกรรมทางพุทธศาสนาในการอยู่ร่วมกันในชุมชน ซึ่งหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 คือ สังคหวัตถุ หมายถึง ธรรมเครื่องยึดเหนี่ยว มี 4 ประการ ได้แก่ (1) ทาน หมายถึง การให้ (2) ปิยวาจา หมายถึง วาจาเป็นที่รัก (3) อุตถจริยา หมายถึง การประพฤติประโยชน์ (4) สมานัตตตา หมายถึง การวางตนสม่ำเสมอ ดังนั้น สังคหวัตถุจึงมีความหมายว่า ธรรมที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวใจบุคคลและประสานหมู่ชนไว้ในความสามัคคีเกิดจากการสงเคราะห์ซึ่งกันและกัน ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับคนทุกคน และทุกสังคม เป็นรากฐานแห่งการแบ่งปันผลประโยชน์ ทำให้มีความเจริญก้าวหน้าแก่ตน และสังคม นอกจากนี้ สังคหวัตถุ 4 ยังอำนวยความสะดวกที่มองเห็นได้เป็นรูปธรรม ได้แก่ ช่วยเหลือบุคคลดำรงตนอยู่ได้ในสังคมด้วยความสุข เป็นเครื่อง ยึดเหนี่ยวน้ำใจ สมานไมตรีระหว่างกัน เป็นเครื่องส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ให้มีความเคารพนับถือกันตามสมควรแก่ฐานะ เป็นเครื่องประสาน

องค์ประกอบต่าง ๆ ของสังคมให้คงอยู่ และดำเนินไปได้ด้วยดี และช่วยส่งเสริมศีลธรรมและป้องกันความประพฤติที่เสื่อมเสียในสังคม (มนตรี วิชัยวงศ์ และคณะ. 2562 : 173-174)

ชนเผ่าชาติพันธุ์ปกากะญอ แปลว่า “คนที่ใช้ชีวิตเรียบง่าย พึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและปกากะญอได้ถือว่า” ดิน น้ำป่าคือชีวิต” และหมายถึงการดำรงชีพแบบ “สมถะ” (ประวิตร โปธิอาศ. 2538) ชนเผ่าชาติพันธุ์ปกากะญอ เป็นชนเผ่า ดั้งเดิมในประเทศไทย จึงเรียกตนเองว่า “ปกากะญอ” แต่ถูกคนภาคกลางและทางราชการเรียกว่า “กะเหรี่ยง” โดยนักวิชาการบางกลุ่มสันนิษฐานกันว่าน่าจะมาจากภาษามอญว่า “เกรียง” คนอังกฤษเรียกว่า “Karen) กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงในประเทศไทย ซึ่งสามารถจำแนกออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่คือ กลุ่มกะเหรี่ยงที่เรียกตัวเองว่า “ปกากะญอ” หรือ “จกอ” แต่คนต่างประเทศโดยเฉพาะภาษาอังกฤษจะออกสำนวนเสียงเป็น “สกอว์”(Sgaw Karen) 2. กลุ่มที่เรียกตัวเองว่า “โพล่ง” หรือ “โผล่ง” ขึ้นอยู่กับการออกเสียงสูงออกเสียงต่ำ ที่แตกต่างกันแต่ละท้องถิ่น) แต่ทางราชการเรียกรวมกันว่า “ชาวเขา” หมายถึงคนที่อาศัยอยู่บนภูเขา เป็นคนที่ล้าสมัย ด้อยพัฒนา ไม่รู้หนังสือ คือแปลว่า “พวกเขา ไม่ใช่พวกเราหรือที่เป็นคนอื่น) จึงเห็นความแตกต่างและแตกแยกออกไปที่ชัดเจนมาก (ปิ่นแก้ว เหลืออร่ามศรี. 2541)

กลุ่มชาติพันธุ์ปกากะญอ หรือเดิมเรียกกันว่ากลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง สะกอ หรืออย่างชาวเรียกตัวเองว่า ปกากะญอ เป็นกลุ่มที่มีประชากรมากที่สุดกะเหรี่ยงเป็นชนเผ่าที่จัดได้ว่ามีหลายเผ่าพันธุ์ หลายภาษา มีการนับถือศาสนาที่ต่างกัน แต่กะเหรี่ยงดั้งเดิมจะนับถือผี เชื่อเรื่องต้นไม้ป่าใหญ่ ภายหลังหันมานับถือพุทธ คริสต์ เป็นต้น กะเหรี่ยง มีถิ่นฐานตั้งอยู่ที่ประเทศพม่า แต่หลังจากถูกรุกรานจากสงคราม จึงมีกะเหรี่ยงที่อพยพเข้ามาอาศัยอยู่ประเทศไทย กะเหรี่ยงที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย แบ่งออกได้เป็น 4 ประเภท แบ่งออกเป็นกลุ่มย่อย กะเหรี่ยงสะกอ หรือที่เรียกนามตัวเองว่า ปากะญอ หมายถึงคน หรือมนุษย์นั่นเอง กะเหรี่ยงสะกอเป็นกลุ่มที่มีจำนวนมากที่สุดมีภาษาเขียนเป็นของตนเอง โดยมีชัชชนนารีเป็นผู้คิดค้นดัดแปลงมาจากตัวหนังสือพม่า ผสมภาษาโรมัน กลุ่มนี้หันมานับถือศาสนาคริสต์เป็นส่วนใหญ่ กะเหรี่ยงโปร้นั้นเป็นกลุ่มที่ค่อนข้างเคร่งครัดในประเพณี อาศัยอยู่มากที่อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน อำเภออมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่ และแถบตะวันตกของประเทศไทย คือ กะเหรี่ยงบเว อาศัยอยู่มากที่อำเภอขุนยวม แม่ฮ่องสอน ส่วนปะโอ หรือตองสุก็มีอยู่บ้าง แต่พบน้อยมากในประเทศไทย กลุ่มชาติพันธุ์ปกากะญอ หรือเดิมเรียกกันว่ากลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีการอพยพย้ายถิ่นฐานกระจายไปทั่วประเทศ (กาญจนา จันทร์สิงห์. 2565 : ออนไลน์)

ดังนั้นผู้วิจัย จึงมีความสนใจที่จะศึกษา กลยุทธ์การพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนาพุทธ : กรณีศึกษาเผ่า ปกากะญอ จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อต้องการทราบถึงกลยุทธ์ และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาพุทธการพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนาพุทธ : กรณีศึกษาเผ่าปกากะญอ จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อนำเสนอรูปแบบกลยุทธ์การพัฒนาสังคมดังกล่าว และเป็นข้อมูลสำหรับการเผยแพร่สู่การพัฒนาสังคมโดยใช้พุทธวิธีเพื่อพัฒนาเป็นแนวทางในการพัฒนาชาวพุทธทั่วประเทศ อย่างมีประสิทธิภาพต่อไปในอนาคต

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน และปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนากลยุทธ์การพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนาพุทธ : กรณีศึกษาเฝ้าปากาเกาะญอ จังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อสร้างกลยุทธ์การพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนาพุทธ : กรณีศึกษาเฝ้าปากาเกาะญอ จังหวัดเชียงใหม่
3. เพื่อประเมินกลยุทธ์การพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนาพุทธ : กรณีศึกษาเฝ้าปากาเกาะญอ จังหวัดเชียงใหม่

1.3 ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “กลยุทธ์การพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนาพุทธ : กรณีศึกษาเฝ้าปากาเกาะญอ จังหวัดเชียงใหม่” เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณผสมเชิงคุณภาพ (Mixed Methods) กล่าวคือใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) กับการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) และระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตเพื่อวิจัยดังต่อไปนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ศึกษาแนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับกลยุทธ์การพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนาพุทธ : กรณีศึกษาเฝ้าปากาเกาะญอ จังหวัดเชียงใหม่ โดยทบทวนเอกสารจากข้อมูลเอกสารปฐมภูมิ (Primary Sources) การศึกษาเอกสารทุติยภูมิ (Secondary Sources) เพื่อศึกษาบูรณาการทฤษฎี และกลยุทธ์การพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนาพุทธ : กรณีศึกษาเฝ้าปากาเกาะญอ จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อการพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนาพุทธ : กรณีศึกษาเฝ้าปากาเกาะญอ จังหวัดเชียงใหม่

2. ขอบเขตด้านตัวแปร

2.1 ตัวแปรอิสระ (Independent variables) ได้แก่ สภาพปัจจุบัน และปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนากลยุทธ์การพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนาพุทธ : กรณีศึกษาเฝ้าปากาเกาะญอ จังหวัดเชียงใหม่ ทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ 1. การให้ทาน 2. การรักษาศีล และ 3. การเจริญภาวนา เมื่อจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลในพื้นที่เฝ้าปากาเกาะญอ ได้แก่

- 1) เพศ
- 2) อายุ
- 3) อาชีพ
- 4) สถานภาพสมรส
- 5) รายได้ของครอบครัว/ต่อเดือน

2.2 ตัวแปรตาม (Dependent variables) ได้แก่ การพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนาพุทธ : กรณีศึกษาเฝ้าปากาเกาะญอ จังหวัดเชียงใหม่ ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ได้แก่

1. ทาน
2. ปิยวาจา
3. อุตถจริยา
4. สมานัตตตา

3. กลุ่มประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

3.1 ประชากร ได้แก่ กลุ่มชาติพันธุ์เผ่าปกากะญอ บ้านแม่กลางหลวง และบ้านผาหมอน ศูนย์การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ หมู่ 8 ถ.จอมทอง-ดอยอินทนนท์ ตำบลบ้านหลวง อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 220 คน

3.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ กลุ่มชาติพันธุ์เผ่าปกากะญอ บ้านแม่กลางหลวง และบ้านผาหมอน ศูนย์การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ หมู่ 8 ถ.จอมทอง-ดอยอินทนนท์ ตำบลบ้านหลวง อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ ผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงโดยเลือกศึกษากลุ่มตัวอย่างจำนวนทั้งสิ้น 140 คน โดยกำหนดตามกลุ่มตัวอย่างตามตารางเครชชี และมอร์แกน (Krejcie and Morgan) อ่างใน (บุญชม ศรีสะอาด และคณะ. 2551 : 43) ใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยการใช้ตารางเลขสุ่ม

3.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยการคัดเลือกแบบเจาะจง จำนวน 9 ท่าน ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญ เกี่ยวกับการพัฒนากลยุทธ์การพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนาพุทธ

3.4 การประเมินกลยุทธ์โดยการสร้างแบบถามทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านความเหมาะสม ด้านความเป็นไปได้ ด้านการนำไปใช้ประโยชน์ และด้านความถูกต้อง จำนวน 20 ข้อ โดยประเมินตามความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ จากคณาจารย์มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย รวมจำนวน 9 ท่าน

4. ขอบเขตด้านสถานที่ ได้แก่ กลุ่มชาติพันธุ์เผ่าปกากะญอ บ้านแม่กลางหลวง และบ้านผาหมอน ศูนย์การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ หมู่ 8 ถ.จอมทอง-ดอยอินทนนท์ ตำบลบ้านหลวง อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่

5. ขอบเขตด้านระยะเวลา ระยะเวลา 1 ปี (ระหว่างเดือนมกราคม 2566 – เดือนธันวาคม 2566)

1.4 นิยามศัพท์เฉพาะ

กลยุทธ์การพัฒนา หมายถึง การพัฒนากลยุทธ์การพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนาพุทธ : กรณีศึกษาเผ่าปกากะญอ จังหวัดเชียงใหม่ ประกอบด้วย การให้ทาน การรักษาศีล และการเจริญภาวนา เพื่อให้ชนเผ่าปกากะญอ บ้านแม่กลางหลวง และบ้านผาหมอน ศูนย์การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ หมู่ 8 ถนน จอมทอง-ดอยอินทนนท์ ตำบลบ้านหลวง อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ ได้นับถือพระพุทธศาสนา และน้อมนำหลักธรรม คำสั่งสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า มาปฏิบัติให้เกิดความสงบสุขร่มเย็นแก่ตนเอง และสังคม

พุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนาพุทธ หมายถึง กระบวนการในการนำหลักธรรมไปใช้เป็นกลยุทธ์การพัฒนาตามหลักสังคหวัตถุ 4 ซึ่งเป็นหลักแห่งการสงเคราะห์เกื้อกูลกันในสังคมชุมชนสำหรับชนเผ่าปกากะญอ บ้านแม่กลางหลวง และบ้านผาหมอน ตำบลบ้านหลวง อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ ได้แก่

1. ทาน หมายถึง การแบ่งปัน การเสียสละ มีการเอื้ออาทรต่อกัน คือการหยิบยื่นให้แก่กัน และกัน สำหรับชนเผ่าปกากะญอ บ้านแม่กลางหลวง และบ้านผาหมอน ตำบลบ้านหลวง อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่

2. ปิยวาจา หมายถึง การพูดด้วยถ้อยคำที่สุภาพ พูดน่าฟัง เพื่อให้มีความเข้าใจร่วมกัน ไม่พูดเท็จ ไม่พูดส่อเสียด ไม่พูดคำหยาบต่อกัน สังคมนั้นก็จะไม่มีความหวาดระแวงต่อกัน

3. อัตถจริยา หมายถึง การประพฤติตนให้เป็นประโยชน์ มีดำรงตนให้มีประโยชน์ต่อผู้อื่น และสังคม เป็นน้ำใจเล็ก ๆ น้อย ๆ ที่ผู้อยู่ร่วมกันจะพึงกระทำต่อกัน

4. สมานัตตตา หมายถึง การทำตนให้เป็นคนเสมอต้นเสมอปลาย การประพฤติตนเองที่วางตัวตนให้เสมอต้นเสมอปลาย หรือการเป็นผู้ประสานงานที่ดีต่อสังคมชุมชน ไม่เป็นคนยุยงทำให้คนในสังคมแตกแยกกัน

การเผยแพร่ หมายถึง การดำเนินการประกาศพระพุทธศาสนาให้ประชาชนได้รับทราบในทุก ๆ วิธี ที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย โดยมุ่งเน้นให้ประชาชนได้มีความรู้ความเข้าใจ ในหลักธรรมแล้ว น้อมนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ได้แก่ การเทศนา การปาฐกถาในโอกาส และสถานที่ต่าง ๆ ทั้งในวัด และนอกวัด การเผยแพร่ธรรมด้วยสื่อต่าง ๆ

ศาสนทายาท หมายถึง ผู้ที่นับถือและอุปถัมภ์บำรุงพระพุทธศาสนา ที่มีความรู้ความเข้าใจหลักศาสนาอย่างแท้จริง สามารถแนะนำผู้อื่นได้ และยังสามารถปกป้องพระศาสนาได้

กลุ่มชาติพันธุ์เผ่าปกากะญอ หมายถึง กลุ่มชาติพันธุ์เผ่าปกากะญอ บ้านแม่กลางหลวง และบ้านผาหมอน ศูนย์การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ หมู่ 8 ถนน จอมทอง-ดอยอินทนนท์ ตำบลบ้านหลวง อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ ปี พ.ศ. 2566

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงระดับสภาพ ปัจจุบัน และปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนากลยุทธ์การพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแพร่ศาสนาทายาท : กรณีศึกษาเผ่าปกากะญอ จังหวัดเชียงใหม่

2. ทำให้ได้ทราบถึงแนวทางการการเผยแพร่ศาสนาทายาท ของชนเผ่าปกากะญอ จังหวัดเชียงใหม่ และระดับความเป็นศาสนาทายาท ของชนเผ่าปกากะญอ จังหวัดเชียงใหม่ และสามารถนำข้อบกพร่องของการศึกษาระดับความเป็นศาสนาทายาท ของชนเผ่าปกากะญอ จังหวัดเชียงใหม่ นำไปสร้างรูปแบบของกลยุทธ์การพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแพร่ศาสนาทายาท : กรณีศึกษาเผ่าปกากะญอ จังหวัดเชียงใหม่

3. สามารถนำรูปแบบของกลยุทธ์การพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแพร่ศาสนาทายาท : กรณีศึกษาเผ่าปกากะญอ จังหวัดเชียงใหม่ ไปใช้เป็นแนวนโยบายในการพัฒนาสังคมชุมชนอื่น ๆ ต่อไปในอนาคต

4. ผลการวิจัยในครั้งนี้สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางการการเผยแพร่ศาสนาทายาท เพื่อพัฒนาชุมชน และสังคมตามแนวพระพุทธศาสนาต่อไป

บทที่ 2

เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยเรื่อง กลยุทธ์การพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนาทายาท : กรณีศึกษา
เผ่าปกากะญอ จังหวัดเชียงใหม่ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

- 2.1. แนวคิดเกี่ยวกับกลยุทธ์
 - 2.1.1 ความหมายเกี่ยวกับกลยุทธ์
 - 2.1.2 ความสำคัญของกลยุทธ์
 - 2.1.3 การวางแผนกลยุทธ์ (Strategic Planning)
- 2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนา
 - 2.2.1 ความเป็นมาของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเข้าสู่สุวรรณภูมิ
 - 2.2.2 บทบาท หน้าที่ของพระสงฆ์
 - 2.2.3 พระสงฆ์กับการเผยแผ่พระพุทธศาสนา
- 2.3 แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาศาสนาทายาท
- 2.4 บริบทของเผ่าปกากะญอ
- 2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1. แนวคิดเกี่ยวกับกลยุทธ์

2.1.1 ความหมายเกี่ยวกับกลยุทธ์

ประยงค์ มีใจชื้อ (2542 : 10) ได้กล่าวว่า กลยุทธ์ หรือยุทธศาสตร์ หมายถึง การมุ่งเน้นหรือทุ่มเททรัพยากรไปในเรื่องใดแล้วสามารถนำพาหมู่คณะไปสู่ความสำเร็จหรือวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ความหมายที่เป็นเชิงแนวทางการบริหารงานในภาพรวมขององค์กรที่สร้างความเชื่อมโยงที่ชัดเจน ทั้งนโยบาย จุดมุ่งหมาย แนวทางปฏิบัติ และทรัพยากรเพื่อดำเนินงานให้บรรลุผลงาน โดยแนวทางดำเนินงานมีความเหมาะสมกับสภาวะแวดล้อม และทรัพยากร ตลอดจนทั้งมีการเตรียมการเพื่อรองรับความเสี่ยงที่อาจจะเกิดขึ้น

ธงชัย สันติวงษ์ (2550 : 140) ได้กล่าวว่า กลยุทธ์ หมายถึง เรื่องราวที่กล่าวถึงทิศทางระยะยาว เป็นข้อความเชิงบรรยายเพื่อจัดเตรียมแผนงานระยะสั้น และทำหน้าที่ประสานแผนงานตามหน้าที่ให้เป็นทิศทางเดียวกันทั้งหน่วยงานเน้นการปฏิบัติเป็นสำคัญ และมีความเข้าใจตรงกันระหว่างผู้บริหารระดับสูง และระดับกลางขององค์กรนั้น ๆ

สาโรจน์ โอพิทักษ์ชีวิน (2550 : 4) ได้กล่าวว่า กลยุทธ์เป็นเรื่องของความคิด (ideas) แผนงาน (plans) และการปฏิบัติ (actions) ต่างๆ ที่บริษัทนำมาใช้เพื่อให้เกิดความสำเร็จเหนือคู่แข่ง ทั้งนี้ความได้เปรียบทางการแข่งขันมาจากความสามารถของกิจการที่จะดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ได้เด่นชัดมากกว่าหรือมีประสิทธิภาพเหนือกว่าคู่แข่ง โดยแผนแม่บทหรือแผนปฏิบัติการหลักที่สำคัญขององค์กร ซึ่งองค์กรใช้เป็นตัวกำหนดทิศทางการดำเนินงานในระยะยาว และใช้เพื่อเป็นแนวทางการใช้ทรัพยากรเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย และทำให้กิจการได้เปรียบในการแข่งขันซึ่ง

การบริหารกลยุทธ์ เป็นศิลป์ และศาสตร์ของการกำหนดกลยุทธ์ การนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ และการประเมิน กลยุทธ์เกี่ยวกับความสามารถเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การโดยแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน คือ

1. การกำหนดกลยุทธ์ (strategic formulation) รวมถึงการพัฒนาวิสัยทัศน์ พันธกิจ การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอก และภายใน การกำหนดวัตถุประสงค์ระยะยาว การกำหนดทางเลือกกลยุทธ์ และการเลือกกลยุทธ์

2. การนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ (strategic implementation)

3. การประเมิน และควบคุมกลยุทธ์ (evaluation and control) ใกล้เคียงกับการบริหารกลยุทธ์ว่าเป็นศาสตร์ และศิลป์ของการสร้างกลยุทธ์ การนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ และการประเมินกลยุทธ์ เพื่อให้ให้องค์การสามารถบรรลุถึงวัตถุประสงค์บางครั้งคำว่า การบริหารกลยุทธ์ใช้เพื่ออ้างถึงการสร้างกลยุทธ์ การนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ และการประเมินกลยุทธ์

สุภาพร พิศาลบุตร (2550 : 10) ได้กล่าวว่า กลยุทธ์ (Strategy) หมายถึง เป็นแผนที่มีความสำคัญมากเพราะอยู่ในความรับผิดชอบของผู้บริหารสูงสุด เนื่องจากเป็นแผนที่เกี่ยวกับการตัดสินใจ การเลือกใช้ทรัพยากรของกิจกรรมในระยะยาวและเกี่ยวข้องกับการเลือกวัตถุประสงค์ในระยะยาว โดยต้องอาศัยกิจการต่างๆ ที่จะจัดขึ้นเป็นการเสริมให้กิจการเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการ แผนกลยุทธ์เป็นแผนที่ต้องครอบคลุมถึงสิ่งภายนอกกิจการที่ไม่สามารถควบคุมได้ ซึ่งเป็นแผนที่ทำได้ยาก และอาจทำให้ไม่ถูกต้อง เนื่องจากต้องเกี่ยวข้องกับเรื่องราวที่มีขอบเขตกว้างขวาง และมีผลกระทบต่อความเป็นไปของกิจการ

เนตร์พัฒนา ยาวีราช (2556 : 36) ได้กล่าวว่า การวางแผนอย่างกว้าง ๆ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ในระยะยาว กลยุทธ์ขององค์การที่สามารถทำได้หลายอย่าง เช่น กลยุทธ์ทางด้านการตลาด ด้านการเงิน ด้านการผลิต ด้านการวิจัย และพัฒนาด้านการประชาสัมพันธ์ สิ่งเหล่านี้กำหนดไว้อย่างกว้าง ๆ เพื่อเป็นแนวทางแท้จริง แล้วกลยุทธ์คือผลสุดท้ายของการวางแผนเชิงกลยุทธ์ แม้ว่าองค์กรใหญ่ ๆ มีการพัฒนากลยุทธ์มากกว่าองค์กรเล็ก ๆ แต่ทุก ๆ องค์กรต่างก็มีกลยุทธ์ที่แตกต่างกัน

Mintzberg, H. (1994 อ้างใน กมลทิพย์ ทองกำแหง. 2554 : 16) ได้กล่าวว่า กลยุทธ์สามารถใช้หลัก 5P หรือ P ห้าตัว แทนความหมายต่างๆ ของกลยุทธ์ ดังนี้

1. กลยุทธ์ คือ แผน (Strategy is a plan = P1) หมายถึง กิจการทั้งหลายกำหนดกลยุทธ์ขึ้นเพื่อใช้เป็นสิ่งกำหนดทิศทาง (direction) หรือเป็นแนวทางการดำเนินงานในอนาคต (a guide or course of action into the future) หรือวิถีทางในการที่จะก้าวเดินจากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่งซึ่งหากพิจารณาในความหมายนี้จะเห็นได้ว่า องค์กรทุกประเภทล้วนมีกลยุทธ์เพื่อรับมือกับสถานการณ์ต่าง ๆ ทั้งสิ้น เพราะทุกองค์กรจะมีแนวทางในการดำเนินงานไม่ว่าจะเป็นทางการหรือไม่เป็นทางการ

2. กลยุทธ์ คือ แบบแผนหรือรูปแบบ (Strategy is a pattern = P2) หมายถึง แบบแผนด้านพฤติกรรมในการปฏิบัติงานที่เป็นไปอย่างต่อเนื่องในแต่ละช่วงเวลา ซึ่งชี้ให้เห็นว่าการวางแผนงานในอนาคตจำเป็นต้องคำนึงถึงวิวัฒนาการขององค์กรที่สืบเนื่องจากอดีต และขณะเดียวกัน บทบาทของผู้บริหารในการวางแผนเรื่องใดเรื่องหนึ่งจำเป็นต้องคำนึงถึงความสามารถ

หรือความคาดหวังของผู้ปฏิบัติด้วย เพราะในหลายกรณีเจตนาธรรมณ์เชิงกลยุทธ์หรือสิ่งที่ผู้บริหารตั้งใจ จะทำอาจจะเป็นไปได้ แต่ผู้ปฏิบัติอาจใช้ความชำนาญด้านต่าง ๆ ปรับกลยุทธ์ในระหว่างปฏิบัติจน กลายเป็นกลยุทธ์ที่เกิดขึ้นจริง

3. กลยุทธ์ คือ การกำหนดฐานะหรือตำแหน่ง (Strategy is position = P3) หมายถึง การเน้นไปที่ความสำคัญของฐานะหรือตำแหน่งของกิจการในสนามการแข่งขัน ดังนั้น สินค้า หรือบริการที่เสนอออกไปจำเป็นต้องเหมาะสมกับความต้องการของลูกค้าแต่ละประเภท หรือแต่ละ ตลาด (the determination of particular products in particular markets) ซึ่งในความหมายนี้ แสดงให้เห็นว่าการขาดความเข้าใจฐานะหรือตำแหน่งทางการตลาด หรือการขาดความรู้ที่ชัดเจน เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมในการแข่งขัน ย่อมจะนำไปสู่ความล้มเหลวในการเสนอบริการต่าง ๆ ด้วย

4. กลยุทธ์ คือ มุมมอง (Strategy is perspective = P4) หมายถึง วิธีการดำเนินงาน ที่ต้องการให้คนในองค์กรยึดถือร่วมกัน (Organization's Way of Doing Things) ซึ่งในความหมาย ของ p4 เน้นความสำคัญของการพิจารณาสภาพที่แท้จริงภายในองค์กร หรือคุณลักษณะ (Character) ที่น่าจะเป็นขององค์กร ดังที่ ดร.คเกอร์ใช้สำนวนว่า “แนวคิดในการดำเนินธุรกิจ (Concept of the Business)” ซึ่งถือเป็นจุดมุ่งหมายที่ต้องการให้สมาชิกขององค์กรยึดถือร่วมกัน ตัวอย่างเช่น แมคโดนัลด์ส (McDonald's) มีชื่อเสียงขึ้นมากจากการมุ่งเน้นในองค์การของตนยึดถือ หลักการที่ประกอบด้วย “คุณภาพ บริการ สะอาด และให้คุณค่าที่ตีงาม (Quality Service, Cleanliness and Value)”

5. กลยุทธ์ คือ กลวิธีในการเดินหมาก (Strategy is a Ploy = P5) ในความหมายของ p5 เป็นความหมายที่เฉพาะเจาะจงเป็นอย่างยิ่ง กล่าวคือ ในสถานการณ์ที่มีการต่อสู้หรือการแข่งขัน สิ่งที่คุณต้องการคือการเอาชนะ เพราะนั่นคือเดิมพันที่สำคัญ ดังนั้น ในความจำเป็นเช่นนั้นทุกฝ่าย จึงต้องวางกลยุทธ์โดยคำนึงถึงการใช้อุบายในการดำเนินงาน (Maneuver) หรือกลวิธี (Tactics) ใน การเดินหมาก เดินเกมส์ เพื่อเอาชนะฝ่ายตรงข้ามให้ได้ (a Specific Maneuver Intended to Outwit an Opponent or Competitor)

จากแผนกลยุทธ์ทั้ง 5 ด้านที่กล่าวมาทำให้เห็นภาพความหมายของกลยุทธ์อย่างชัดเจน แต่ ในการกำหนดกลยุทธ์ขององค์กรหนึ่งๆ มินซ์เบิร์ก ได้กล่าวว่าไม่จำเป็นต้องคำนึงถึงความครบถ้วน สมบูรณ์ในความหมายทั้ง 5 ด้าน ดังที่กล่าวมาแล้ว เนื่องจากกลยุทธ์มีความแตกต่างกันไปได้เสมอ ตามสถานการณ์แวดล้อมทั้งภายนอก และภายในองค์กรที่เปลี่ยนไป ดังนั้นในการใช้กำหนดกลยุทธ์ จึงสามารถเลือกใช้ความหมายทั้ง 5 ด้าน (Eclecticism) ให้สอดคล้องกับสถานการณ์อย่างแท้จริง

สรุปได้ว่า กลยุทธ์ หมายถึง การวางแผนอย่างเป็นระบบที่ชัดเจน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ ในระยะยาว มีการกำหนดทิศทาง (Direction) หรือเป็นแนวทางการดำเนินงานในอนาคตในภาพรวม ขององค์กร มีจุดมุ่งหมาย มีแนวทางปฏิบัติ และมีทรัพยากรเพื่อดำเนินงานให้บรรลุผลงาน โดยต้อง อาศัยกระบวนการต่าง ๆ ที่จะจัดขึ้นเป็นการเสริมให้กิจกรรมเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการอย่าง เหมาะสม

2.1.2 ความสำคัญของกลยุทธ์

กลยุทธ์เป็นสิ่งสำคัญซึ่งสามารถทำให้องค์กรขับเคลื่อนไปข้างหน้าได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตามเป้าหมายตามที่ได้กำหนดไว้ ได้มีนักวิชาการหลายท่านได้กล่าวถึงความสำคัญของกลยุทธ์ มีดังนี้

พะยอม วงศ์สารศรี (2542 อ้างใน สุภาพร พิศาลบุตร. 2550 : 66) ได้กล่าวว่า กลยุทธ์เป็นการลดความไม่แน่นอน และปัญหาความยุ่งยากซับซ้อนที่จะเกิดขึ้นในอนาคตเพราะการวางแผนเป็นการจัดโอกาสทางการจัดการให้ผู้วางแผนมีสายตากว้างไกล ทำให้เกิดความคิดใหม่ ๆ ในองค์กร ทำให้การดำเนินการขององค์การบรรลุจุดหมายที่ปรารถนา เป็นการลดความสูญเปล่าของหน่วยงานที่ซับซ้อน เพราะการวางแผนทำให้มองภาพรวมขององค์การที่ชัดเจน และทำให้เกิดความชัดเจนในการดำเนินงาน เนื่องจากการวางแผนอาศัยทฤษฎีหลักการ และงานวิจัยต่าง ๆ มาเป็นตัวกำหนดจุดมุ่งหมาย และแนวทางปฏิบัติ ไม่มีองค์กรใดที่ประสบความสำเร็จได้โดยปราศจากการวางแผน

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ (2552 : 139) ได้กล่าวว่า ความสำคัญของการบริหารเชิงกลยุทธ์มีดังนี้

1. การบริหารเชิงกลยุทธ์มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์การ (Strategic management is aimed toward achieving organization wide goals) ผู้บริหารที่มีประสิทธิผลจะต้องเข้าใจเป้าหมายขององค์การว่าต้องการบรรลุความต้องการสูงสุดในท้องถิ่น หรือความต้องการในระดับโลก (Global) เพื่อให้เกิดความเข้าใจถึงความจำเป็นที่แตกต่างกันในแต่ละหน้าที่หรือความต้องการเข้าไปเกี่ยวข้องกับกระบวนการบริหารเชิงกลยุทธ์ทั้งหมดขององค์การ (Overall strategic management process)

2. การบริหารเชิงกลยุทธ์จะเกี่ยวข้องกับผู้ที่ได้ผลประโยชน์จากองค์การ (Strategic management considers a broad range of stakeholders) ผู้ที่ได้ผลประโยชน์จากองค์การ (Stakeholders) หมายถึง กลุ่มต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่อการตัดสินใจ และการกำหนดนโยบายจากองค์การ เช่น ลูกค้า (Customers) พนักงาน (Employees) ชุมชนในท้องถิ่น (Community) และผู้ถือหุ้น (Stockholders) กลุ่มเหล่านี้จะมีความเกี่ยวข้องกับความสำเร็จขององค์การฝ่ายต่าง ๆ ดังนั้นกลุ่มผู้ได้รับผลประโยชน์จากองค์การจึงมีความสำคัญ

3. การบริหารเชิงกลยุทธ์นำมาซึ่งขอบเขตหลายช่วงเวลา (Strategic management entails multiple time horizons) ผู้บริหารควรศึกษาความต้องการขององค์การในระยะยาว และระยะสั้นด้วย ดังนั้นในการวางแผนการบริหารเชิงกลยุทธ์ต้องการเปลี่ยนแปลงทิศทาง โดยอาศัยความคิดทั้งระยะสั้น และระยะยาว ผู้บริหารของแต่ละหน้าที่มีแนวโน้มจะมุ่งที่ปัญหาระยะสั้นโดยเข้าใจลักษณะงานในหน้าที่ และสร้างประโยชน์ให้ดีที่สุดทั้งปัจจุบัน และอนาคต

4. การบริหารเชิงกลยุทธ์จะเกี่ยวข้องกับทั้งประสิทธิภาพ และประสิทธิผล (Strategic management is concerned with both efficiency and effectiveness) การใช้วิธีการ (Means) ที่มีประสิทธิภาพ (Efficiency) เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย (Goals) อย่างมีประสิทธิภาพ (Effectiveness)

สุมาลี จิระจรัส (2557 : 25-26) ได้กล่าวว่า กลยุทธ์มีความสำคัญต่อองค์กร ดังนี้

1. เป็นการกำหนดทิศทางที่ชัดเจนขององค์กร ผู้กำหนดกลยุทธ์จะทำการกำหนดวิสัยทัศน์ในอนาคตขององค์กร ทำให้สมาชิกทั้งองค์กรทราบถึงทิศทางที่ทุกคนจะดำเนินไปอย่างชัดเจน

2. ช่วยให้ผู้บริหารระดับสูง มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกลในการมองถึงอนาคตขององค์กรซึ่งสามารถช่วยลดความเสี่ยงขององค์กรในอนาคตลงได้

3. ช่วยให้องค์กรสามารถดำเนินงาน และใช้ทรัพยากรที่ตนมีในการแข่งขันได้อย่างมีประสิทธิภาพ และได้ผลสำเร็จดีกว่าการบริหารงานตามปกติ

4. ช่วยลดการต่อต้านการเปลี่ยนแปลง (Resistance to Change) การจัดการเชิงกลยุทธ์มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมจากสมาชิก ทำให้ทุกคนเกิดความพึงพอใจในการยอมรับแผน กลยุทธ์นั้น ทำให้การต่อต้านมีน้อยลง

5. สร้างความสอดคล้องในการปฏิบัติงาน (Harmony) จากการมีส่วนร่วมในการวางแผนกลยุทธ์ ทำให้สมาชิกทุกคนรับทราบ และยอมรับทิศทางที่ชัดเจนขององค์กร

มัลลิกา ตันสอน (2556 : 26) ได้กล่าวว่า กลยุทธ์ยังเป็นเค้าโครงของขั้นตอนที่ผู้บริหารวางแผนในการบรรลุเป้าหมายระยะยาวขององค์กร ขณะที่การจัดการกลยุทธ์ (Strategy Management) เป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องในการสำรวจสภาพแวดล้อม เปรียบเทียบกับความต้องการ และสถานะขององค์กร โดยผู้บริหารจะต้องคำนึงถึงสถานการณ์ขององค์กรในระยะยาวแล้วนำมากำหนดแผนโดยรวม การปฏิบัติ และการควบคุมซึ่งเป็นแนวทางหลักที่จะช่วยให้องค์กรมีความได้เปรียบในการแข่งขัน (Competitive Advantage) สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ และเป้าหมายเชิงกลยุทธ์โดยที่การจัดการเชิงกลยุทธ์มีความสำคัญ คือ

- 1) ช่วยให้ผู้บริหารสามารถสำรวจปัญหา และประเมินสถานะขององค์กร
- 2) ช่วยให้ผู้บริหารมีเป้าหมาย และทิศทางในการดำเนินงาน
- 3) การกำหนดเป้าหมาย และทิศทางที่เด่นชัดขององค์กร
- 4) ปรับปรุง และสนับสนุนการประสานงานระหว่างกิจกรรม

สรุปได้ว่า ความสำคัญของกลยุทธ์ เป็นกระบวนการอย่างมีวิสัยทัศน์ต่อการดำเนินงานที่เหมาะสมอย่างต่อเนื่องต่ออนาคต โดยการกำหนดทิศทางดำเนินงาน ตั้งวัตถุประสงค์ได้อย่างเป็นรูปธรรม สร้างองค์ความเข้าใจร่วมกันในวัตถุประสงค์ และแนวทางการดำเนินงานที่มีความพร้อมที่จะพัฒนาให้เกิดศักยภาพ รวมทั้งความสามารถในปัจจุบันขององค์กร ซึ่งจะช่วยให้สามารถจัดลำดับความสำคัญในการดำเนินงาน ส่งผลให้การดำเนินงานอย่างเหมาะสม และมีประสิทธิภาพ

2.1.3 การวางแผนกลยุทธ์ (Strategic Planning)

บุญเลิศ ไพรินทร์ (2556 : 93) ได้ให้ความหมาย ของการวางแผนกลยุทธ์ไว้ว่าเป็นกระบวนการวางแผน โดยการวิเคราะห์สภาวะแวดล้อมทั้งภายในองค์กร เพื่อค้นหาจุดเด่นหรือจุดแข็ง (Strengths) และจุดด้อย หรือจุดอ่อน (Weaknesses) และภายนอกองค์กรเพื่อ ค้นหาโอกาสสำหรับองค์กร (Opportunities) และอุปสรรค (Threats) ขององค์กรทั้งนี้เพื่อกำหนดวิสัยทัศน์ (Vision) ภารกิจหลักหรือพันธกิจ (Mission) วัตถุประสงค์ (Objectives) กลยุทธ์ (Strategies) แผนงาน/โครงการ (Program/Project) โครงสร้าง (Structure) ที่เหมาะสม และทรัพยากรที่จำเป็น รวมทั้งการกำหนดกลวิธีในการ ควบคุมติดตาม และประเมินผล

วิทยา ด่านธารกุล (2546 : 132-133) ได้กล่าวว่า กระบวนการวางแผนประกอบด้วยขั้นตอนต่าง ๆ 5 ขั้นตอน ได้แก่

1. กำหนดเป้าหมายโดยระบุผลลัพธ์ที่ต้องการบรรลุในอนาคตคืออะไร
2. ประเมินตนเองเมื่อเทียบกับเป้าหมายเพื่อทราบจุดยืนในปัจจุบันว่าห่างไกลเป้าหมายที่ต้องการเพียงใด

3. กำหนดสมมติฐานเกี่ยวกับเงื่อนไขในอนาคตด้วยการคาดคะเนว่าจะเกิดอะไรขึ้นในอนาคต แล้วกำหนด เป็นข้อสมมติฐาน

4. ระบุ วิเคราะห์และเลือกทางเพื่อการปฏิบัติของข้อดีข้อเสียเพื่อเลือกทางเลือกที่เหมาะสมที่สุดที่จะบรรลุ เป้าหมาย

5. นำแผนไปปฏิบัติและการประเมินผลเป็นขั้น นำแผนไปปฏิบัติจริง และติดตามประเมินความก้าวหน้าของแผน เมื่อเทียบกับเป้าหมาย

สุภาพร พิศาลบุตร (2550 : 10-13) ได้กล่าวว่า การวางแผนประกอบด้วยหลักการพื้นฐาน 4 ประการ คือ การวางแผนจะต้องสนับสนุนเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ขององค์กร (Contributions purpose and objectives) ในการวางแผนการวางแผนเป็นงานอันดับแรกของกระบวนการจัดการ (Primary of planning) ซึ่งกระบวนการจัดการประกอบด้วย การวางแผน (Planning) การจัดการองค์กร (Organizing) การจัดบุคลากรเข้าทำงาน (Staffing) การสั่งการ (Leading) และการควบคุม (Controlling) การวางแผนเป็นหน้าที่ของผู้จัดการทุกคน (Pervasiveness of planning) และประสิทธิภาพของแผนงาน (Efficiency of plans) หลักการพื้นฐานของการวางแผนนับว่ามีความสำคัญในการปูพื้นฐานของความคิดในด้านการวางแผนให้องค์กรประสบความสำเร็จ และเจริญก้าวหน้า และยังได้กล่าวถึงการแบ่งประเภทของการวางแผนตามลักษณะของความแตกต่างของแผนได้เป็น 2 ลักษณะ ดังนี้

1) แผนแบบตามระยะเวลา แบ่งโดยอาศัยเวลาในการดำเนินการตามแผน ซึ่งแบ่งได้เป็น 3 ลักษณะคือ แผนระยะยาว (Long – term plan) เป็นแผนที่มีขอบเขตกว้างที่สุดระยะเวลา 5-10 ปี ขึ้นไป แผนระยะกลาง (Medium – term plan) อยู่ระหว่าง 3-5 ปี และแผนระยะสั้น (Short - term plan) หมายถึงแผนประจำปี

2) ระดับของแผน แบ่งเป็น 3 ระดับ คือ แผนระดับสูง ซึ่งเรียกว่าระดับมหภาค แผนระดับกลาง เป็นแผนที่ถ่ายทอดกลยุทธ์มาสู่การปฏิบัติ และแผนระดับต้นหรือเรียกว่าระดับจุลภาค ซึ่งมักมีเป้าหมายระยะสั้น

สุภาพร พิศาลบุตร (2550 : 14-17) ได้กล่าวว่า จุดมุ่งหมายของการวางแผนคือ การกำหนดวิธีการที่จะปฏิบัติให้เกิดผลต่องานการวางแผนให้สอดคล้องกับการจัดโครงสร้างการบริหารในองค์กร ทั่วๆ ไป แบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือ การบริหารระดับสูง ระดับกลยุทธ์ จัดทำแผนกลยุทธ์ (Strategic plan) การบริหารระดับกลาง ระดับกลวิธี ระดับฝ่าย และผู้นำหน่วยงานจัดทำแผนกลวิธี (Tactical Plan) การบริหารระดับกลาง ระดับสาขาหรือระดับฝ่าย จัดทำแผนปฏิบัติการ (Operation plan) โดยใช้การวางแผนกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการคาดการณ์สิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคตโดยใช้ข้อมูล ในการวินิจฉัยเหตุการณ์ต่าง ๆ ซึ่งการที่จะคาดการณ์ได้ถูกต้องมากน้อยเพียงใดเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์ที่จะให้ได้ความคิดหรือวิธีการที่ดีที่สุดซึ่งเป็นการใช้สมองหรือเป็น “แบบฝึกหัดทางปัญญา” (intellectual exercise) อันเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนานอกจากนี้ การวางแผนยังเป็นการลดความไม่แน่นอน และปัญหาความยุ่งยากซับซ้อนที่จะเกิดขึ้นในอนาคต เพราะการวางแผนเป็นการจัดโอกาสทางด้านการจัดการให้ผู้วางแผนมีสายตากว้างไกล ทำให้เกิดความคิดใหม่ ๆ ในองค์กร ทำให้การดำเนินการขององค์กรบรรลุจุดหมายที่ปรารถนา เป็นการลดความสูญเปล่าของหน่วยงานที่ซ้ำซ้อน เพราะการวางแผนทำให้มองภาพรวมขององค์กรที่ชัดเจน และทำให้เกิดความแจ่มชัดในการ

ดำเนินงาน เนื่องจากการวางแผนอาศัยทฤษฎีหลักการ และงานวิจัยต่าง ๆ มาเป็นตัวกำหนด จุดมุ่งหมาย และแนวทางปฏิบัติไม่มีองค์กรใดที่ประสบความสำเร็จได้โดยปราศจากการวางแผน ดังนั้นการวางแผนจึงเป็นภารกิจอันดับแรกที่มีความสำคัญของกระบวนการจัดการที่ดีการจัดการเชิงกลยุทธ์เมื่อนำมาประยุกต์ใช้ในภาคราชการก็มียุทธศาสตร์ประกอบเช่นเดียวกันกับที่มีในภาคเอกชนโดยมีองค์ประกอบที่สำคัญ 4 ส่วน ได้แก่

1. การวิเคราะห์ปัจจัยทางยุทธศาสตร์ (Strategic Analysis) คือ การวิเคราะห์ถึงปัจจัยและสถานะต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับองค์กร และยุทธศาสตร์ขององค์กรเพื่อที่จะได้มีความรู้ และความเข้าใจเกี่ยวกับปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้ รวมทั้งสถานะของตัวองค์กรได้อย่างชัดเจนยิ่งขึ้น การวิเคราะห์ ปัจจัยทางยุทธศาสตร์จะบอกให้ทราบว่าปัจจัยหรือสถานะแวดล้อมภายนอกมีลักษณะอย่างไร มีการเปลี่ยนแปลงในลักษณะใด และก่อให้เกิดโอกาส และข้อจำกัดต่อองค์กรได้อย่างไรบ้าง นอกจากนี้การวิเคราะห์เชิงกลยุทธ์จะช่วยให้องค์กรทราบถึงทรัพยากร (Resources) และความสามารถ (Capabilities) ต่าง ๆ ที่มีอยู่ภายในองค์กรว่าเป็นจุดแข็งหรือจุดอ่อนอย่างไร และจะช่วยให้องค์กรสามารถบรรลุความได้เปรียบทางการแข่งขันได้อย่างไร เพราะสถานะแวดล้อมภายนอกนั้นประกอบด้วยทั้งปัจจัยภายนอกที่เกี่ยวข้องกับองค์กรโดยตรง และไม่เกี่ยวข้องโดยตรง ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับองค์กรโดยตรง ได้แก่ ลูกค้า พันธมิตร หน่วยงานกำกับ ฯลฯ ในขณะที่ปัจจัยภายนอกที่ไม่เกี่ยวข้องกับองค์กรโดยตรงแต่ก่อให้เกิดโอกาส และข้อจำกัดแก่องค์กรนั้น ได้แก่ ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง กฎหมาย การค้า เทคโนโลยี วัฒนธรรม ซึ่งการเปลี่ยนแปลงของปัจจัยภายนอกไม่ว่าจะเป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับองค์กรโดยตรงหรือไม่ ย่อมส่งผลให้เกิดโอกาสหรือข้อจำกัดต่อองค์กรรวมทั้งมีผลต่อความสามารถในการแข่งขันขององค์กร สำหรับปัจจัยภายในขององค์กรนั้นมีวิธีที่สามารถใช้ในการวิเคราะห์หลายวิธีด้วยกัน อาทิเช่น การวิเคราะห์ตามสายงาน (Functional Analysis) การวิเคราะห์ตามตัวแบบ Value Chain การวิเคราะห์ตามตัวแบบ 7-S หรือ การวิเคราะห์ทรัพยากร และความสามารถภายใน (Resources and Capabilities Analysis) ถึงแม้จะมีการวิเคราะห์ได้หลายวิธี แต่ผลลัพธ์ที่จะได้รับนั้นได้แก่การทราบถึงจุดแข็ง และจุดอ่อนขององค์กร ซึ่งจะช่วยในการกำหนดความสามารถในการแข่งขันขององค์กร จะเห็นได้ว่าผลลัพธ์ที่จะได้รับจากการวิเคราะห์ทางกลยุทธ์นั้นประกอบด้วยโอกาสข้อจำกัดที่เกิดจากปัจจัยภายนอก จุดแข็ง และจุดอ่อนที่เกิดจากปัจจัยภายใน หรือที่นิยมเรียกกันว่าการวิเคราะห์ SWOT (SWOT Analysis = Strengths, Weaknesses, Opportunities, and Threats) รวมทั้งข้อมูลอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับองค์กร ผลลัพธ์ที่ได้จากการวิเคราะห์ทางกลยุทธ์นี้จะป็นข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับการกำหนดทิศทาง และกลยุทธ์ขององค์กร ถ้าองค์กรทำการกำหนดกลยุทธ์โดยขาดการวิเคราะห์ปัจจัยแวดล้อมทั้งภายนอก และภายในแล้ว กลยุทธ์ขององค์กรก็จะมีแนวโน้มที่จะประสบความสำเร็จต่ำ เพราะแผนยุทธศาสตร์ขาดความสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงที่รายรอบองค์กรอยู่

2. การกำหนดทิศทางขององค์กร (Direction Setting) ได้แก่ การกำหนดวิสัยทัศน์(vision) ภารกิจ (Mission) และ ประเด็นทางยุทธศาสตร์ (Strategic Issue) ขององค์กร การกำหนดทิศทางขององค์กรจะเป็นการบ่งชี้ว่าองค์กรจะมุ่งไปในทิศทางใด หรือสาเหตุของการดำรงอยู่ขององค์กรหรือลักษณะการดำเนินการขององค์กร นอกจากนี้การกำหนดทิศทางขององค์กรจะมีส่วนช่วยในการแปลงวิสัยทัศน์หรือภารกิจขององค์กรให้กลายมาเป็นวัตถุประสงค์ในการดำเนินงานที่

มีลักษณะที่ชัดเจนขึ้นในการกำหนดทิศทางขององค์กรนั้นคำถามที่สำคัญที่สุด และมักจะเป็นคำถามที่ถูกถามมากที่สุดก็คือ ภารกิจขององค์กรในปัจจุบันคืออะไร และเป้าหมายในอนาคตคืออะไร ซึ่งการตอบคำถามนี้จะช่วยให้ผู้บริหารระดับสูงสามารถพิจารณาได้ว่าบทบาท ภาระหน้าที่ขององค์กรประกอบไปด้วยอะไรบ้าง และช่วยพัฒนาวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนยิ่งขึ้น สำหรับทิศทางหรือสิ่งที่จะมุ่งไปในอนาคตข้างหน้า

การกำหนดทิศทางขององค์กรจะประกอบไปด้วย การกำหนดวิสัยทัศน์ (Vision) หรือสิ่งที่ผู้บริหารขององค์กรใฝ่ฝันอยากให้องค์กรเป็นการกำหนดภารกิจ (Mission) หรือกรอบในการดำเนินงานขององค์กร ซึ่งการกำหนดภารกิจที่ดีจะช่วยให้องค์กรสามารถตอบคำถามที่ว่า “เราคือใครเราทำอะไร และเราจะมุ่งไปในทิศทางไหน” (Who Are We, What We Do, and Where We're Headed) ภารกิจที่เขียนไว้อย่างชัดเจนจะช่วยองค์กรในการเตรียมพร้อมสำหรับอนาคต กำหนดทิศทางในระยะยาวขององค์กร และบ่งบอกถึงความตั้งใจหรือความต้องการขององค์กรในการดำเนินงาน นอกจากการกำหนดวิสัยทัศน์ และภารกิจแล้ว การกำหนดทิศทางขององค์กรยังครอบคลุมถึงการแปลงวิสัยทัศน์ และภารกิจที่อาจจะยังคงมีความคลุมเครือไม่ชัดเจนให้เป็นประเด็นทางยุทธศาสตร์ที่สำคัญ การกำหนดประเด็นทางยุทธศาสตร์คือการเปลี่ยนหรือแปลความหมายของวิสัยทัศน์ และภารกิจขององค์กร ให้เป็นเป้าหมายในการดำเนินงานที่มีความเฉพาะเจาะจงสามารถวัดได้อย่างชัดเจน การกำหนดประเด็นทางยุทธศาสตร์คือการตั้งเป้าหมายหรือสิ่งที่ต้องการไว้ ซึ่งองค์กรจะต้องใช้ความพยายามในการบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ ความท้าทายในการลดช่องว่างที่เกิดขึ้นระหว่างประเด็นทางยุทธศาสตร์ที่ต้องการกับความสามารถในการดำเนินงานขององค์กร จะเป็นสิ่งผลักดันให้องค์กรมีความคิดสร้างสรรค์มากขึ้น พร้อมทั้งเกิดความเร่งรีบที่จะพัฒนาผลการดำเนินงาน อีกทั้งยังให้ความสำคัญกับการกระทำต่าง ๆ มากขึ้น ดังนั้นการตั้งประเด็นทางยุทธศาสตร์ที่มีความท้าทาย แต่สามารถบรรลุได้จะช่วยป้องกันความเฉื่อยชาภายในองค์กรได้อีกด้วย การกำหนดทิศทางขององค์กรที่ดี และชัดเจนย่อมก่อให้เกิดประโยชน์ต่อองค์กรต่อไป เนื่องจากองค์กรจะมีความชัดเจนในการดำเนินงาน และมีเป้าหมายที่ชัดเจนบรรลุได้ และวัดผลได้ ซึ่งทำให้การกำหนดกลยุทธ์มีความชัดเจน และสามารถนำไปปฏิบัติได้ ดังนั้นในการจัดการเชิงกลยุทธ์ถ้าขาดเสียซึ่งการกำหนดทิศทางขององค์กรที่ดี และชัดเจนแล้วองค์กรประกอบอื่น ๆ ย่อมไม่สามารถดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. การจัดทำแผนยุทธศาสตร์ (Strategic Formulation) คือ การนำข้อมูล และความรู้ต่าง ๆ ที่ได้รับจากการกำหนดทิศทางขององค์กร และการวิเคราะห์ปัจจัยภายนอก และภายในองค์กร มาจัดทำเป็นแผนยุทธศาสตร์ รวมทั้งระบบการประเมิน และคัดเลือกกลยุทธ์ที่มีความเหมาะสมกับองค์กรมากที่สุด ในการจัดทำกลยุทธ์นั้นพึงระลึกเสมอว่าการจัดทำกลยุทธ์เป็นการกำหนดแนวทาง วิธีการ และกิจกรรมต่าง ๆ ขององค์กรเพื่อช่วยให้องค์กรสามารถบรรลุถึงภารกิจ และวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้ โดยนำเอาการเปลี่ยนแปลงของปัจจัยทั้งภายนอก และภายในองค์กรมาพิจารณาประกอบ ในภาคธุรกิจกลยุทธ์สามารถแบ่งได้เป็นสามระดับ ได้แก่ กลยุทธ์ระดับองค์กร (Corporate Strategy) ซึ่งจะบ่งบอกถึงกลยุทธ์โดยรวม และทิศทางในการแข่งขันขององค์กรว่าควรจะเข้าสู่หรือออกจากอุตสาหกรรมใด กลยุทธ์ระดับธุรกิจ (Business Strategy) ซึ่งจะบ่งบอกถึงวิธีการที่องค์กรจะใช้ในการแข่งขันในอุตสาหกรรมแต่ละประเภท และกลยุทธ์ระดับปฏิบัติการหรือดำเนินงาน

(Functional or Operational Strategy) ซึ่งครอบคลุมวิธีการในการแข่งขัน และดำเนินงานของหน่วยงานระดับปฏิบัติการต่างๆ

ส่วนภาครัฐแล้วกลยุทธ์ในหน่วยงานมักถูกแบ่งโดยระดับ (Hierarchy) ของกลยุทธ์ เช่น ยุทธศาสตร์ – กลยุทธ์ – โครงการ และ กิจกรรม ทั้งนี้อาจรวมถึงนโยบายต่าง ๆ ซึ่งฝ่ายบริหารได้มอบหมายให้แต่ละหน่วยงานเป็นผู้ดำเนินการ การจัดทำแผนยุทธศาสตร์นั้นเป็นสิ่งที่ต้องพิจารณาทั้งในภาพกว้าง และในทางลึกพอสมควร การจัดทำยุทธศาสตร์ยังไม่ใช่เพียงแค่การคิดค้นวิธีการใหม่ ๆ เพื่อช่วยให้องค์กรบรรลุถึงวัตถุประสงค์ที่ได้ตั้งไว้เท่านั้น แต่ยังครอบคลุมถึงการวิเคราะห์พิจารณา กิจกรรมการเคลื่อนไหวต่าง ๆ ทางยุทธศาสตร์ทั้งที่ได้ดำเนินการไปแล้ว และกำลังดำเนินการอยู่ ถ้ายุทธศาสตร์เหล่านี้ประสบผลสำเร็จ และเกิดประโยชน์แก่องค์กร องค์กรก็ควรที่จะใช้ยุทธศาสตร์เหล่านั้นต่อไปถ้ามีการเปลี่ยนแปลงทางด้านยุทธศาสตร์หรือการจัดทำยุทธศาสตร์ขึ้นมาใหม่ก็อาจจะก่อให้เกิดผลเสียแก่องค์กรได้ ดังนั้นการเปลี่ยนแปลงทางยุทธศาสตร์หรือการจัดทำยุทธศาสตร์ใหม่ ๆ จึงควรเป็นไปเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ต่าง ๆ หรือเมื่อมีความจำเป็น ในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์นั้นผู้บริหารระดับสูงขององค์กรจะต้องมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ที่ตีรวมทั้งมีสายตาวัดกว้างไกลในการมองเห็นโอกาสที่ดี นอกจากนี้การเปลี่ยนแปลงในยุทธศาสตร์จากยุทธศาสตร์เดิมที่ประสบความสำเร็จมาตลอด มาสู่ยุทธศาสตร์ใหม่ในสภาวะการณ์ต่าง ๆ ที่เปลี่ยนแปลงไปย่อมต้องการผู้บริหารที่มีความกล้าหาญที่จะตัดสินใจ และยอมรับความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้น ถ้าผู้บริหารไม่มีความกล้าในการตัดสินใจแล้วองค์กรก็จะไม่สามารถมีการเปลี่ยนแปลงในยุทธศาสตร์ใหม่ ๆ เพื่อให้รองรับ และสอดคล้องต่อสภาวะการณ์ใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้น ซึ่งย่อมส่งผลกระทบต่อการทำงานขององค์กรโดยรวม สิ่งหนึ่งที่ผู้บริหารขององค์กรจะต้องคำนึงถึงตลอดเวลา ได้แก่การที่ยุทธศาสตร์เป็นสิ่งที่ไม่หยุดนิ่งเป็นกระบวนการที่มีความต่อเนื่อง และเป็นกิจกรรมที่ดำเนินอยู่ตลอดเวลา เมื่อกำหนดภารกิจ และประเด็นทางยุทธศาสตร์ขององค์กรแล้ว ภารกิจ และประเด็นทางยุทธศาสตร์นั้นอาจจะสามารถอยู่ได้เป็นเวลาหลายปีโดยไม่เปลี่ยนแปลง แต่ยุทธศาสตร์หรือวิธีการในการบรรลุภารกิจ และวัตถุประสงค์นั้นจะต้องมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอขึ้นอยู่กับการเปลี่ยนแปลงของสภาวะแวดล้อมต่าง ๆ ที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา การเปลี่ยนแปลงทางยุทธศาสตร์อาจจะเกิดขึ้นได้จากโอกาสใหม่ ๆ ที่เพิ่งเกิดขึ้นหรือผู้บริหารมีวิธีการใหม่ ๆ ในการทำให้การดำเนินงานที่ดีขึ้นหรือเมื่อมีวิกฤตการณ์ต่าง ๆ เกิดขึ้น นอกจากนี้เนื่องจากการจัดทำยุทธศาสตร์ไม่สามารถครอบคลุมทุกสิ่งทุกอย่างที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ดังนั้นยุทธศาสตร์จึงควรมีความพร้อม และความสามารถที่จะตอบสนอง ้องต่อการเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ ที่ไม่ได้คาดคิดล่วงหน้าหรือมีลักษณะของความเป็นพลวัต (Dynamic)

4. การปฏิบัติตามยุทธศาสตร์ (Strategic Implementation) เป็นขั้นตอนสุดท้ายแต่เป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญอย่างมากในการจัดการเชิงกลยุทธ์ เมื่อองค์กรได้กำหนดทิศทางขององค์กร วิเคราะห์ปัจจัยด้านต่าง ๆ ทางกลยุทธ์ และจัดทำยุทธศาสตร์แล้ว จะต้องนำเอายุทธศาสตร์ที่ได้วางแผนจัดทำ และคัดเลือกไว้มาดำเนินการประยุกต์ปฏิบัติเพื่อให้เกิดผลลัพธ์ตามวัตถุประสงค์ที่ได้ตั้งไว้ ถ้าในกระบวนการจัดการเชิงกลยุทธ์ขาดขั้นตอนนี้แล้วสิ่งที่ผู้บริหารขององค์กรได้วิเคราะห์จัดทำไว้ ก็จะไม่เกิดผลขึ้นจริง ๆ นอกจากนี้ถึงแม้จะมีการวิเคราะห์หรือวางแผนทางยุทธศาสตร์ไว้ดีเพียงใด แต่ถ้การปฏิบัติตามยุทธศาสตร์ขององค์กรไม่เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ความพยายามในการวิเคราะห์หรือวางแผนก็จะไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ใดๆ ต่อองค์กร ดังนั้นจึงจะเห็นได้ว่าความสามารถใน

การปฏิบัติตามยุทธศาสตร์ขององค์กรเป็นสิ่งที่มีความสำคัญ และจำเป็นต่อความสำเร็จหรือล้มเหลวของการจัดการเชิงกลยุทธ์ กิจกรรมหลักในการปฏิบัติตามยุทธศาสตร์คือการพิจารณาว่าจะทำอย่างไร จึงจะทำให้ยุทธศาสตร์ที่ได้วางแผน และเลือกไว้สามารถนำมาใช้ดำเนินงานได้ และสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ได้ตามที่กำหนดไว้

จะเห็นได้ว่างาน และหน้าที่ในการปฏิบัติตามยุทธศาสตร์เป็นสิ่งที่มีความสลับซับซ้อนและใช้เวลานานที่สุดในการจัดการเชิงกลยุทธ์ เนื่องจากงานนี้จะมีส่วนเกี่ยวข้องในทุกฝ่าย และทุกหน่วยงานภายในองค์กร และจะต้องเริ่มต้นจากภายในองค์กรเอง โดยปกติการปฏิบัติตามยุทธศาสตร์จะต้องเริ่มต้นจากการวิเคราะห์ และพิจารณาการดำเนินงานในปัจจุบัน รวมทั้งกิจกรรม และปัจจัยต่าง ๆ ขององค์กรว่ามีความสอดคล้อง และเกื้อหนุนต่อยุทธศาสตร์ที่องค์กรจะใช้หรือไม่ ถ้าสิ่งใดที่ไม่สอดคล้องหรือสนับสนุนยุทธศาสตร์ขององค์กรก็จะต้องมีการเปลี่ยนแปลง ไม่ว่าจะเป็นนโยบายในด้านต่าง ๆ หรือโครงสร้างขององค์กร หรือแม้กระทั่งบุคลากรภายในองค์กร ซึ่งการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่เกิดขึ้นภายในองค์กรเหล่านี้ย่อมก่อให้เกิดแรงต่อต้านภายในองค์กร ดังนั้นผู้บริหารจึงจำเป็นต้องมีความรู้ความสามารถในการบริหารการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นภายในองค์กรด้วย การวางแผนกลยุทธ์เป็นจุดเริ่มต้นของกระบวนการจัดการ กลยุทธ์ประกอบด้วยขั้นตอนการศึกษาข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับสภาพขององค์กร การนำข้อมูลที่รวบรวมได้มาวิเคราะห์หรือสังเคราะห์ เพื่อนำไปใช้ในการจัดวางทิศทางขององค์กร จากนั้นจึงกำหนดกลยุทธ์ว่าควรจะทำอะไรเพื่อให้ได้ตามทิศทางที่กำหนดไว้

ศิริพร เลิศยิ่งยศ (2556 : 94-99) ได้กล่าวว่า การจำแนกประเภทของแผนจะขึ้นอยู่กับเกณฑ์ที่นำมาใช้ สามารถสรุปได้ดังนี้

1. การจำแนกประเภทของแผนตามกรอบระยะเวลา (Time Lines for Plans) จะเป็นเกณฑ์ที่นิยมใช้กัน โดยทั่วไปแบ่งได้เป็น 3 แผน ได้แก่ แผนระยะสั้น แผนระยะปานกลาง และแผนระยะยาว

2. การจำแนกประเภทของแผนตามระดับการจัดการ (Level of Management Plans) สามารถจำแนก เป็น 3 แผนได้แก่ แผนกลยุทธ์แผนยุทธวิธีและแผน ปฏิบัติการ

3. การจำแนกประเภทของแผนตามระดับการบริหารประเทศ (Level of Administration) เป็นแผนที่ ยึดพื้นที่เป็นหลักในการทำแผน ส่วนมากจะเป็นแผน ของรัฐบาลหรือบริษัทขนาดใหญ่ สามารถแบ่งได้เป็น 3 ประเภทได้แก่ แผนระดับชาติ แผนระดับภาค แผนระดับท้องถิ่น

4. การจำแนกประเภทของแผนตามสถานการณ์ ของการใช้เป็นหลัก (Situation of Use Plans) แบ่งเป็น 2 แผนได้แก่ 2.1 แผนที่ใช้ประจำ และ 2.2 แผนที่ใช้ครั้งเดียว

เสาวนิตย์ ชัยมุสิก (2552 : 26) ได้กล่าวว่า การวางแผนกลยุทธ์ควรดำเนินการจัดทำแผนกลยุทธ์เป็น 4 ขั้นตอนได้แก่

ขั้นตอนที่ 1 การสำรวจสภาพแวดล้อมของหน่วยงาน เป็นวิธีการของการกำหนดจุดอ่อน-จุดแข็ง หรือสิ่งที่เป็มาตรฐาน และสิ่งที่ไม่ได้มาตรฐานของหน่วยงาน

ขั้นตอนที่ 2 การกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ วัตถุประสงค์ และเป้าหมาย เป็นการกำหนดความมุ่งหวัง ทิศทาง และความสำเร็จในอนาคต

ขั้นตอนที่ 3 การกำหนดกลยุทธ์การดำเนินงาน เป็นการกำหนดมาตรฐานของการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ

ขั้นตอนที่ 4 การกำหนดภารกิจของหน่วยงาน เป็นการกำหนดงาน โครงการกิจกรรมให้สอดคล้องกับภารกิจ และสภาพปัญหาหรือสิ่งที่ต้องการพัฒนา

Kotler, Phillip and Murphy, Patrick E (1981 : 470 อ้างใน พัชรกฤษฎี พวงนิล. 2553 : 17-18) ในการบริการงานจะต้องมีขอบเขตเกี่ยวกับการวางแผน การจัดการ โครงสร้างองค์กร และการปฏิบัติ ซึ่งเป็นกระบวนการบริหารเหมือนกันจะแตกต่างกันตรงที่การวางแผนกลยุทธ์จะเป็นการคิดวิเคราะห์เพื่อการวางแผนกลยุทธ์ การวางแผนกลยุทธ์มีความสำคัญ คือช่วยให้หน่วยงานพัฒนาตนเองได้ทันกับสภาพการเปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสม เพราะการวางแผนกลยุทธ์ให้ความสำคัญกับการศึกษาวิเคราะห์บริบท และสภาพแวดล้อมภายนอกหน่วยงานเป็นประเด็นสำคัญ ทั้งยังช่วยให้หน่วยงานภาครัฐในทุกระดับมีความเป็นตัวเอามากขึ้นรับผิดชอบต่อความสำเร็จ และความล้มเหลวของตนเองมากขึ้นทั้งนี้เพราะการวางแผนกลยุทธ์เป็นการวางแผนขององค์การโดยองค์การ และเพื่อองค์การไม่ใช่เป็นการวางแผนที่ต้องกระทำตามที่หน่วยเหนือสั่งการ การจัดทำแผนกลยุทธ์ใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนางานสู่มิติใหม่ของการปฏิรูประบบราชการ และเป็นเงื่อนไขหนึ่งของการจัดทำระบบงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน (Performance Base Budgeting) ซึ่งสำนักงบประมาณกำหนดให้ส่วนราชการ และหน่วยงานในสังกัดจัดทำก่อนที่จะกระจายอำนาจด้านงบประมาณโดยการจัดสรรงบประมาณเป็นเงินก้อนลงไปให้หน่วยงาน กล่าวได้ว่าการวางแผนที่ให้ความสำคัญต่อการกำหนด “กลยุทธ์” ที่ได้มาจากการคิดวิเคราะห์แบบใหม่ ๆ ที่ไม่ผูกติดอยู่กับปัญหาเก่าในอดีตไม่เอาข้อจำกัดทางด้านทรัพยากร และงบประมาณมาเป็นข้ออ้าง ดังนั้นการวางแผนกลยุทธ์จึงเป็นการวางแผนแบบท้าทายความสามารถ เป็นรูปแบบการวางแผนที่ช่วยให้เกิดการริเริ่มสร้างสรรค์ทางเลือกใหม่ได้ด้วยตนเองจึงเป็นการวางแผนพัฒนาที่ยั่งยืน การวางแผนกลยุทธ์โดยรวมขององค์กรที่คำนึงถึงองค์ประกอบด้านสภาพแวดล้อมภายนอก และได้แบ่งกระบวนการวางแผนกลยุทธ์ออกเป็น 6 ประการ คือ

- 1) การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอก (Environment Analysis)
- 2) การวิเคราะห์แหล่งทรัพยากร (Resource Analysis)
- 3) การตั้งเป้าประสงค์ (Goal Formulation)
- 4) การทำแผนกลยุทธ์ (Strategic Formulation)
- 5) การออกแบบองค์กร (Organization Design)
- 6) การออกแบบแนวปฏิบัติ (System Design)

สรุปได้ว่า การวางแผนกลยุทธ์ เป็นกระบวนการที่มีขึ้นในการดำเนินงานอย่างชัดเจน มีการสำรวจการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอก (Environment Analysis) เพื่อให้เข้าใจในสภาพแวดล้อม การวิเคราะห์แหล่งทรัพยากร (Resource Analysis) หลังจากสำรวจแล้วมีการกำหนดทิศทางแนวทางการปฏิบัติ ระหว่างเป้าหมายกับสถานะปัจจุบัน การกำหนดรายละเอียดของกิจกรรมต่าง ๆ มีการทำแผนกลยุทธ์ (Strategic Formulation) การวางแผนเพื่อแก้ปัญหา การป้องกันปัญหา พร้อมทั้งแนวทางในการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

2.2.1 ความเป็นมาของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเข้าสู่สุวรรณภูมิ

ในพุทธศตวรรษที่ 3 พระเจ้าอโศกมหาราชแห่งราชวงศ์เมารยะ ซึ่งตั้งราชธานีอยู่ที่กรุงปาฏลีบุตรแคว้นมคธในอินเดีย ทรงเลื่อมใสในพระพุทธศาสนามากจึงโปรดให้ส่งธรรมทูต อัญเชิญพระพุทธศาสนาจาริกเผยแผ่ไปทั่วทิศานุทิศ ทั้งในอินเดียและประเทศอื่นๆ และเชื่อกันในหมู่นักประวัติศาสตร์ว่าพระพุทธศาสนานิกายเถรวาท คือ แบบที่เรานับถือในปัจจุบัน ได้แพร่หลายเข้ามาสู่ดินแดนสุวรรณภูมิตั้งแต่สมัยนั้น ชาวอินเดียสมัยก่อนพุทธกาลเคยไปมาค้าขายติดต่อกับสุวรรณภูมินี้อยู่เสมอ ชาวสุวรรณภูมิจึงไม่รังเกียจพระพุทธศาสนาที่ชาวอินเดียนำมาเผยแผ่ ส่วนสุวรรณภูมินี้เข้าใจว่าน่าจะได้แก่บริเวณตั้งแต่ตอนใต้ของพม่าปัจจุบันนี้ (ซึ่งสมัยต่อมา เป็นอาณาจักรมอญ) เลยตลอดลงมาถึงภาคกลางของประเทศไทย มีศูนย์กลางที่สำคัญอยู่ที่จังหวัดนครปฐมซึ่ง มีพวกมอญและละว้าเป็นคนพื้นเมือง เนื่องด้วยบริเวณจังหวัดดังกล่าวปรากฏโบราณสถานมากมายล้วนแต่ใหญ่โต สร้างตามคติเก่าถึงครั้งพระเจ้าอโศกมหาราชก็มี เช่น พระสถูปพระปฐมเจดีย์องค์เดิมซึ่งอยู่ภายในพระสถูปใหญ่ที่เห็นอยู่ในปัจจุบัน ตามรูปเดิมสร้างเป็นทรงโอคว่ำอย่างพระสถูปสัจจในอินเดีย เป็นหลักฐานว่าพระพุทธศาสนาได้มาตั้งมั่นลง ณ ภาคกลางแห่งประเทศไทย แล้วเจริญงอกงามพัฒนาตลอดมาและได้พัฒนารุ่งเรืองแพร่หลายทั่วไปในแหลมอินโดจีน ยกเว้นดินแดนทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือของคาบสมุทรมนี้ซึ่งเป็นดินแดนเวียดนามตอนเหนือ

ในราวพุทธศตวรรษที่ 6 ทางประเทศอินเดีย พระพุทธศาสนาฝ่ายมหายานได้เจริญขึ้นพุทธมามกะชาว อินเดียได้นำลัทธิมหายานออกมาสั่งสอนแพร่หลายในคาบสมุทรมนี้ โดยเดินทางมาทางบกผ่านแคว้นแบงกอล เข้ามาทางพม่าตอนเหนือก็มี เดินทางมาทางทะเลขึ้นที่แหลมมลายู สุมาตรา และแล่นเรืออ้อมอ่าวเข้ามา ทางประเทศกัมพูชาในปัจจุบันก็มีในระหว่างนั้นได้เกิดมีอาณาจักรพุนันคือบริเวณดินแดนกัมพูชาในปัจจุบันและเลย เข้ามาในประเทศไทยตอนกลางและถึงภาคอีสานด้วย ปรากฏว่าประชาชนชาวพุนันนับถือพระพุทธศาสนาทั้ง ฝ่ายเถรวาทและมหายาน จนถึงกับมีสมณทูตชาวพุนันเดินทางไปแปลพระคัมภีร์ในประเทศจีน ถึงศตวรรษที่ 11 อาณาจักรพุนันก็เสื่อมโทรมไป ด้วยถูกอาณาจักรเจนละซึ่งเคยเป็นเมืองขึ้นพุนันมาก่อนแย่งอำนาจ พวกเจนละนับถือศาสนาพราหมณ์ ฉะนั้นพระพุทธศาสนาจึงชะงักความเจริญระยะหนึ่ง

ในยุคพุทธศตวรรษที่ 11 ขณะที่อิทธิพลของพุนันสั่นคลอนก็ปรากฏว่าพวกมอญในลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาถือโอกาสประกาศอิสรภาพตั้งเป็นอาณาจักรทวารวดี แล้วเจริญรุ่งเรืองอย่างรวดเร็วทั้งในด้านศิลปะและการพระศาสนา โดยรักษาจารีตของพระพุทธศาสนาฝ่ายเถรวาท ซึ่งรับมาแต่ครั้งพระเจ้าอโศกมหาราชไว้อย่างเคร่งครัด ศูนย์กลางของทวารวดีก็คงอยู่ที่นครปฐมนั่นเอง ต่อมาในพุทธศตวรรษที่ 12 ปรากฏว่าอำนาจของทวารวดีได้ขยายเหนืงขึ้นไปจนถึงลพบุรีและได้แผ่ขึ้นไป จนถึงภาคเหนือของประเทศไทยเป็นเหตุหนึ่งที่พระพุทธศาสนาฝ่ายเถรวาทจากทวารวดีได้ไปตั้งมั่นทางภาคเหนือ ตกราวพุทธศตวรรษที่ 14 อาณาจักรเจนละ ได้เปลี่ยนเป็นประเทศเขมรโบราณ อิทธิพลของเขมรโบราณได้แผ่ครอบงำแทนที่อาณาจักรทวารวดี

ราวพุทธศตวรรษที่ 12 ในสมัยที่อาณาจักรทวารวดีกำลังรุ่งเรืองอยู่นั้นปรากฏว่าทางภาคใต้ของ ประเทศไทยได้เกิดอาณาจักรศรีวิชัยขึ้นที่แหลมมลายู มีอาณาเขตทางเหนือติดกับอาณาจักรทวารวดี เดิมพลเมืองในอาณาจักรศรีวิชัยนับถือพระพุทธศาสนาฝ่ายสาวกยาน ต่อมา

ราชวงศ์ปาละแห่งมคธอินเดียตอนใต้มีอำนาจขึ้น กษัตริย์ราชวงศ์นี้เลื่อมใสในพระพุทธศาสนา ลัทธิมหายานโดยเฉพาะคือนิกายมนตรยาน ราชวงศ์ไศเลนทระแห่ง อาณาจักรศรีวิชัยซึ่ง ณ บัดนั้นได้แผ่อำนาจราชศักดิ์ครอบงำทั่วคาบสมุทระทะเลใต้และแหลมมลายูแล้วได้มีสัมพันธไมตรีกับราชสำนักปาละ จึงพลอยได้รับลัทธิมหายานนิกายมนตรยานเข้ามานับถือด้วย ลัทธิมหายานได้เป็นศาสนาประจำของจักรวรรดิศรีวิชัยซึ่งเป็นจักรวรรดิมาลายุติตลอดระยะเวลาแห่ง พ.ศ. 1200-1700 ปีเศษ

ทางตอนเหนือของมลายูที่ในขณะนี้คือนครศรีธรรมราช ซึ่งมีชื่อเรียกในยุคนพุทธศตวรรษที่ 12 ว่าเมืองตามพรลิงค์ เป็นประเทศราชของจักรวรรดิศรีวิชัย นอกจากนี้อาณาจักรศรีวิชัย ยังเป็นศูนย์กลางแห่งการศึกษาพระปริยัติธรรมที่โด่งดัง จนถึงสมัยพุทธศตวรรษที่ 15 ตามเรื่องราวที่ปรากฏในตำนานว่าอิทธิพลศรีวิชัยได้ขยายรุกขึ้นมาถึงประเทศกัมพูชาและบรรดาประเทศราชของเขมรในลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา 2 คราว เมื่อกลางพุทธศตวรรษที่ 13 คราวหนึ่ง และเมื่อกลางพุทธศตวรรษที่ 15 อีกคราวหนึ่ง พระเจ้าสุริยวรมันที่ 1 ปรากฏว่าน่าจะมีเชื้อสายสืบ มาจากพวกศรีวิชัย ประเทศกัมพูชาและประเทศไทยจึงได้รับนับถือลัทธิมหายานตามแบบอย่างศรีวิชัยอีกใน ระยะเวลาตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 13 เป็นต้นมา

ในยุคที่จักรวรรดิเขมรมีอำนาจครอบงำประเทศไทยเราเรียกว่ายุคลพบุรี มีระยะเวลาราว พ.ศ. 1500- 1800 ปี กษัตริย์เขมรบางพระองค์ก็เป็นพุทธมามกะ บางพระองค์ก็เป็นพราหมณ์มามกะ แต่พระพุทธศาสนา ซึ่งแพร่หลายอยู่ในสมัยลพบุรีนี้ ปรากฏว่ามีทั้งลัทธิฝ่ายเถรวาทและลัทธิฝ่ายมหายาน แต่ลัทธิมหายานนิกายมนตรยานได้เจริญงอกงามขึ้นอย่างรวดเร็ว ทั้งในประเทศกัมพูชาเอง และในประเทศไทยตั้งแต่ตอนกลางและอีสานบางส่วนลงไป สถานที่สำคัญเกี่ยวกับลัทธิมหายานนิกายมนตรยาน เช่น ปราสาทหินพิมาย และพระปรางค์สามยอดที่ลพบุรี เป็นต้น

ราวพุทธศตวรรษที่ 16 ชาวไทยได้ตั้งอาณาจักรเป็นปึกแผ่นขึ้นในลานนาภาคเหนือและพายัพของประเทศไทยปัจจุบันนี้ พระพุทธศาสนาที่ชาวไทยในขณะนั้นนับถือเรียกได้อันนับถือรวม ๆ กันไปทั้งเถรวาทแบบมอญกับลัทธิมหายานแบบเขมร แต่อิทธิพลของลัทธิเถรวาทมีสูงกว่าลัทธิมหายานมาก ครั้นตกราวพุทธศตวรรษที่ 16

ทางประเทศพม่าพระเจ้าอโนรธาได้เป็นใหญ่ครองพุกาม ขณะนั้นพวกพม่านับถือลัทธิมหายานนิกาย มนตรยานมากกว่าเถรวาท รวมทั้งได้เอาลัทธิตันตระของฮินดูเข้ามาปะปนมาก เมื่อพระเจ้าอโนรธา ได้เอาอาณาจักรมอญซึ่งเป็นอยู่ความเจริญของพระพุทธศาสนาเถรวาท ได้ทรงรับเป็นศาสนูปถัมภก ฟื้นฟูพระพุทธศาสนาเถรวาทให้รุ่งเรืองขึ้น โดยมีเมืองพุกามเป็นศูนย์กลาง เพราะฉะนั้นในตอนนี้นี้พม่าจึงเป็นแห่งสำคัญของความพัฒนาแห่งพระพุทธศาสนาฝ่ายเถรวาท ซึ่งได้ขยายเข้ามาในประเทศไทยในเวลาต่อมาด้วยดังปรากฏโบราณสถานพระเจดีย์เจ็ดยอดเมืองเชียงใหม่ ซึ่งสร้างถ่ายแบบจากพระเจดีย์มหาโพธิ์เมืองพุกาม

ประเทศลังกาหรือสิงหลนับถือพระพุทธศาสนาเถรวาทสืบมาแต่ครั้งพระเจ้าอโศกมหาราช เหมือนกับทางสุวรรณภูมิ ครั้นตกราวพุทธศตวรรษที่ 17 ลังกาได้ทำสังคายนาพระธรรมวินัย ซึ่งนับเป็นหนที่ 7 ในตำนานสังคายนาของฝ่ายเถรวาท กิตติศัพท์แพร่หลายมาถึงประเทศพม่ามีพระสงฆ์จากพุกามและมอญที่บวชใหม่กับพระสงฆ์ลังกากลับมาเมืองพุกามและเมืองมอญ ตั้งเป็นคณะลังกาวงศ์ขึ้นได้รับความนับถือเลื่อมใสจากพระราชาและประชาชนจึงเจริญรุ่งเรืองขึ้น พระสงฆ์พวกเก่านับวันก็ค่อย ๆ หดไปโดยพลตินัย ครั้นนั้นมีคณาจารย์ในลังกาวงศ์นี้รูปหนึ่งชื่อพระราหุลเป็น

ชาวลังกาได้จาริกจากพุกามาตั้งคณะลังกาวงศ์ขึ้นที่เมืองนครศรีธรรมราชซึ่งยังเรียกชื่อว่าเมืองตามพรลิงค์ มีกษัตริย์มลายูเชื้อสายศรีวิชัยปกครองอยู่ คณะสงฆ์ลังกาวงศ์ ที่เมืองนคร ฯ ก็เจริญขึ้นเหมือนที่พุกาม เป็นเหตุให้แพร่หลายสู่ประเทศไทยและกัมพูชาในกาลต่อมา พวกพุกาม ปกครองอาณาจักรทางลานาอยู่ถึงปลายพุทธศตวรรษที่ 17 ก็หมดอำนาจ อิทธิพลทั้งมอญและเขมรก็หมดฤทธิ์ลงไปมากแล้ว มีคนไทยได้ตั้งตนเป็นเจ้าของปกครองกันเอง นับตั้งแต่พระเจ้าชัยวรมันที่ 7 กษัตริย์เขมร องค์สุดท้ายที่มีอำนาจและทรงเป็นมหายานพุทธมามกะที่เคร่งครัดแล้ว ลัทธิมหายานพร้อม ๆ กับอำนาจของอาณาจักรเขมรก็เสื่อมโทรมลงทันที (เสถียร โพธิ์นันทะ. 2543)

2.2.2 บทบาท หน้าที่ของพระสงฆ์

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ได้กล่าวว่า เกี่ยวกับบทบาทคณะสงฆ์ตามภารกิจ 6 ด้านของคณะสงฆ์ มีดังนี้ (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. 2554 : 5-8)

การพัฒนาวัดอย่างต่อเนื่อง การจัดกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนเพียงอย่างเดียวยังไม่สามารถพัฒนาวัดได้สมบูรณ์ครบถ้วน การพัฒนาวัดที่สมบูรณ์ครบถ้วนจะต้องพัฒนาวัดแบบบูรณาการ โดยการเชื่อมโยงกิจกรรมของวัดให้สอดคล้องกับการบริหารงานคณะสงฆ์ และให้สอดคล้องกับเศรษฐกิจสังคม และสิ่งแวดล้อมปัจจุบัน โดยบูรณาการให้สอดคล้องกับภารกิจ 6 ด้านของคณะสงฆ์ ดังนี้

1. การปกครอง หมายถึง การดูแล คุ้มครอง บริหาร

ความสำคัญ การปกครองของคณะสงฆ์ไทย เป็นการปกครองในระบอบประชาธิปไตย โดยมีสมเด็จพระสังฆราชสกลมหาสังฆปริณายก ทรงเป็นประธาน มีการบังคับบัญชากันไปตามลำดับขั้นนับตั้งแต่ระดับมหาเถรสมาคมลงไปจนถึงเจ้าอาวาส พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไขปรับปรุง พ.ศ. 2535 ได้ลำดับขั้นการปกครองคณะสงฆ์ไว้ดังนี้

มาตรา 20 คณะสงฆ์ต้องอยู่ภายใต้การปกครองของมหาเถรสมาคม การจัดระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามที่กำหนดไว้ใน กฎมหาเถรสมาคม

หลักการปกครอง เป็น ภารกิจที่วัดโดยพระภิกษุผู้เป็นเจ้าอาวาส หรือเจ้าคณะปกครอง ดำเนินการสอดส่อง ดูแล รักษาความเรียบร้อยดีงาม เพื่อให้พระภิกษุสามเณรที่อยู่ในวัด หรือในปกครองปฏิบัติตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎ ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง ประกาศของมหาเถรสมาคม หรือพระบัญชาของสมเด็จพระสังฆราช ภารกิจด้านนี้ครอบคลุมถึงการที่พระภิกษุผู้ทำหน้าที่เป็นเจ้าคณะปกครองทุกระดับนับตั้งแต่ผู้ช่วยเจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส เจ้าอาวาส เจ้าคณะตำบล เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะภาคเจ้าคณะใหญ่ (หน) นอกจากนี้ ยังรวมถึงการที่พระภิกษุทำหน้าที่เป็นพระกรรมวาจาจารย์ เป็นพระอุปัชฌาย์ในการอุปสมบทกุลบุตร

2. การศาสนศึกษา หมายถึง การเล่าเรียน ฝึกฝน และอบรม

ความสำคัญ การศึกษาในทางพระพุทธศาสนา เป็นการศึกษาเล่าเรียนพระปริยัติธรรมทั้งแผนกธรรม และบาลี นอกจากจะเป็นการศึกษาหลักธรรมคำสั่งสอนแล้ว ยังได้ชื่อว่าเป็นการสืบต่ออายุพระพุทธศาสนาไว้อีกด้วย โดยเฉพาะการศึกษาภาษาบาลี เพราะถ้าไม่รู้ภาษาบาลีแล้ว ก็จะไม่มีความรู้และเข้าใจพระพุทธรวจนะในพระไตรปิฎก ถ้าขาดความรู้เรื่องพระไตรปิฎกแล้วพระพุทธศาสนา ก็จะต้องเสื่อมสูญไปด้วย ด้วยเหตุนี้พระมหากษัตริย์ผู้เป็นศาสนูปถัมภกตั้งแต่โบราณ

มา จึงทรงทำการทำนุบำรุงสนับสนุนการเล่าเรียนพระปริยัติธรรม และทรงยกย่อง พระภิกษุ สามเณร ที่เรียนรู้พระพุทธรวจนะให้มีฐานันดรพระราชทานราชูปการต่างๆ มีนิตยภัต เป็นต้น

หลักการศาสนศึกษา เป็นภารกิจด้านการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมของ คณะสงฆ์ ทั้งแผนกธรรม – บาลี แผนกสามัญ การอุดมศึกษาในมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้งสองแห่ง ภารกิจ ด้านนี้ ครอบคลุมถึงการที่พระภิกษุทำหน้าที่เป็นครูสอน เป็นกรรมการตรวจข้อสอบธรรมบาลีสนามหลวง เป็นเลขานุการสอบธรรม – บาลีสนามหลวง เป็นผู้อำนวยความสะดวกหรือเป็นประธานจัดสอบธรรม – บาลี สนามหลวง และเป็นเจ้าสำนักเรียนในฐานะที่เป็นเจ้าอาวาส นอกจากนี้ ยังรวมถึงการส่งเสริม การศึกษาพระปริยัติธรรมทุก ๆ วิธีที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย เช่น มอบทุนการศึกษา แก่พระภิกษุ สามเณรที่สอบไล่ได้ จัดตั้งกองทุนเพื่อการศึกษาพระปริยัติธรรม เป็นต้น

3. การเผยแพร่ หมายถึง ทำให้ขยายออกไป ทำให้ขยาย กว้างขวางออกไป

ความสำคัญ การเผยแพร่ คือการทำให้แพร่หลายในลักษณะติดแน่น กระจายไปเช่น เผยแผ่ ศาสนา เผยแผ่ธรรม องค์การเผยแพร่ ส่วนคำว่า เผยแพร่ ใช้ในความหมายว่า ประกาศ โฆษณา ทำให้ แพร่หลาย ในลักษณะกระจายให้เป็นรูปธรรมหรือให้สัมผัสได้ทางตา หู เป็นต้น

หลักการเผยแพร่ เป็นภารกิจด้านการดำเนินการประกาศพระพุทธรศาสนาให้ประชาชน ได้รับทราบในทุก ๆ วิธี ที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย โดยมุ่งเน้นให้ประชาชนได้มีความรู้ความเข้าใจ ใน หลักธรรมแล้วน้อมนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ได้แก่ การเทศนา การปาฐกถาในโอกาสและสถานที่ ต่าง ๆ ทั้งในวัด และนอกวัด การบรรยายธรรมทั้งทางวิทยุและโทรทัศน์ การเผยแพร่ธรรมด้วยสื่อ ต่าง ๆ เช่น หนังสือ หนังสือพิมพ์หรือวีดิทัศน์ ภารกิจด้านนี้ครอบคลุมถึงการที่วัดหรือพระภิกษุจัด กิจกรรมต่าง ๆ ขึ้นในวัด โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการเผยแพร่ธรรมหรือต้องการให้ประชาชนเข้าวัด ปฏิบัติธรรม หรือมุ่งเน้นสืบสานวัฒนธรรมไทยที่ได้รับอิทธิพลมาจากหลักพระพุทธรศาสนา เช่น การจัด งานเทศน์มหาชาติ การจัดงานในวันสำคัญทางพระพุทธรศาสนา การจัดงานในวันที่กำหนดเป็นวัน สำคัญของไทย (วันขึ้นปีใหม่ วันสงกรานต์ เป็นต้น) การจัดโครงการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน การ จัดโครงการ บวชเนกขัมมจาริณี (ชีพรามณ์) การจัดอุปสมบทหมู่หรือจัดให้มีการปฏิบัติธรรมเฉลิม พระเกียรติเนื่องในวันเฉลิมพระชนมพรรษาของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ การจัดพิธีแสดงตนเป็น พุทธมามกะ การจัดให้มีการแสดงธรรมในวันอัมมสวณะ (วันพระ) การจัดส่งพระภิกษุไปสอนศีลธรรมแก่นักเรียนตามโรงเรียนต่าง ๆ นอกจากนี้ยังมีการเผยแพร่ ธรรมที่คณะสงฆ์ร่วมกับสำนักงานพระพุทธรศาสนาแห่งชาติจัดให้ดำเนินการในรูปแบบ “หน่วยอบรม ประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.)” “การอบรมจริยธรรมนักเรียน ข้าราชการ และประชาชน” “การ อบรมครูจริยศึกษา” “การส่งเสริมหน่วยเผยแพร่ศีลธรรม” “การส่งเสริมหน่วยสงเคราะห์พุทธมามกะ ผู้เยาว์” เช่น โครงการอุทยานการศึกษาในวัด โครงการสวนสมณไพร่ในวัด โครงการลานวัด ลานใจ ลานกีฬาโครงการวัดพัฒนาตัวอย่าง เป็นต้น

กล่าวโดยสรุป การดำเนินการใด ๆ ของพระภิกษุในพระพุทธรศาสนา ที่เป็นไปเพื่อการเผยแผ่ธรรมทางพระพุทธรศาสนาทั้งในวัด นอกวัด ชื่อว่า ภารกิจด้านการเผยแพร่ทั้งสิ้น ปัจจุบันการเผยแพร่ ต้องดำเนินงานตามระเบียบมหาเถรสมาคม ว่าด้วยการเผยแพร่พระพุทธรศาสนา พ.ศ. 2550

4. การสาธารณูปการ หมายถึง การก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์ศาสนสถานภายในวัด

ความสำคัญ การสาธารณูปการโดยรวม หมายถึง การพัฒนาวัดในด้านวัตถุทุกอย่างไม่เฉพาะแต่ศาสนสถานเท่านั้น หากรวมไปถึงการทำวัดให้สะอาด รมรื่น สะดวก สบาย การทำถนนทางเดินในวัด และการตกแต่งวัดให้ดูสวยงามให้สบายตาแก่ผู้พบเห็น นอกจากนี้ การสาธารณูปการเป็นงานประจำของเจ้าอาวาสอย่างหนึ่งซึ่งถือว่าเป็นหน้าที่ที่จะต้องทำ ทั้งนี้ เพื่อสร้างสิ่งที่จะจำเป็นรักษา สิ่งที่มีอยู่แล้วไว้ และซ่อมแซมสิ่งที่ชำรุดทรุดโทรมให้คงสภาพไว้เพื่อประโยชน์แก่ชุมชนและพระสงฆ์ ภายในวัด ในการนี้ ให้รวมถึงการดูแลรักษาศาสนสมบัติของพระพุทธศาสนาที่เป็นสมบัติส่วนรวมของสงฆ์ มิใช่สมบัติส่วนตัวของผู้ใดผู้หนึ่งโดยเฉพาะ มีพระพุทธานุญาตให้สงฆ์ช่วยกันดูแลรักษา เช่น ให้ตั้งพระภิกษุทำหน้าที่ดูแลรักษาวัสดุสิ่งของของสงฆ์ ซึ่งเรียกว่า ภัณฑาคาริก โดยเฉพาะศาสนสมบัติ แบ่งเป็น 2 อย่าง คือ

- ศาสนสมบัติวัด คือ ทรัพย์สินของวัดใดวัดหนึ่ง เป็นหน้าที่ของสงฆ์ในวัดนั้นซึ่งมีเจ้าอาวาสเป็นต้น ช่วยกันดูแล รักษา ให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย

- ศาสนสมบัติกลาง คือ ทรัพย์สินอันมิใช่เป็นศาสนสมบัติวัด แต่เป็นของสงฆ์ส่วนกลาง เช่น ที่ดิน และผลประโยชน์วัดร้าง ทรัพย์สินที่มีผู้ยกให้สงฆ์ส่วนกลาง ศาสนสมบัติกลาง เป็นหน้าที่ของผู้ปกครองสงฆ์ระดับสูงดูแล รักษา ทั้งนี้ การจัดการศาสนสมบัติภายในวัด จะต้องยึดหลักให้ถูกต้องตามกฎหมาย พระธรรมวินัย มติมหาเถรสมาคมและจะต้องไม่ก่อให้เกิดความเดือดร้อน แก่ประชาชนโดยทั่วไปหากไม่จำเป็น

หลักการดำเนินการสาธารณูปการ เป็นภารกิจที่วัดหรือพระภิกษุดำเนินการเกี่ยวกับการพัฒนาวัด ด้านอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม การบูรณปฏิสังขรณ์ในเขตพุทธาวาส และเขตสังฆาวาส หรือกล่าวง่าย ๆ ก็คือ ภารกิจด้านการก่อสร้าง การซ่อมแซม การจัดให้มีการบำรุงดูแลรักษาถาวรวัตถุหรือสาธารณสมบัติของวัด เช่น การสร้างอุโบสถ วิหาร อาคารเรียน ศาลาการเปรียญ หอธรรม กุฏิ เมรุ การจัดการศาสนสมบัติให้เป็นไปด้วยดี การจัดทำบัญชีเสนาสนะและศาสนสมบัติของวัด เป็นต้น

5. การศึกษาสงเคราะห์ หมายถึง การให้การสงเคราะห์ด้านการฝึกฝน อบรมแก่ประชาชน

ความสำคัญ การศึกษาสงเคราะห์ เป็นการจัดการศึกษาที่วัด คณะสงฆ์ดำเนินการขึ้นเพื่อสนองต่อนโยบายของภาครัฐ ในอันที่จะส่งเสริมให้ประชาชน เยาวชน ได้รับการศึกษา

หลักการศึกษสงเคราะห์ เป็นภารกิจด้านการดำเนินการจัดการศึกษาที่เน้นการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่เด็กและเยาวชน ให้มีความรู้ความเข้าใจหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อสามารถดำรงตนและดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุขและเป็นพลเมืองที่มีความรู้คู่คุณธรรมของประเทศ โดยมีความ มุ่งหมาย 4 ลักษณะ คือ

1. การจัดการศึกษาเป็นโรงเรียนตามแผนการศึกษาแห่งชาติ โดยมุ่งให้ พระภิกษุสามเณรนักเรียน ได้ศึกษาเพื่อชีวิตและสังคม ได้แก่ โรงเรียนราษฎร์การกุศลของวัด ศูนย์การเรียนรู้ศีลธรรมในวัด (ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์เดิม หรือวันหยุดอื่น ๆ) ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด วิทยาลัยและมหาวิทยาลัยสงฆ์

2. การสงเคราะห์ให้เด็กและประชาชนได้รับการศึกษาในสถานศึกษาของรัฐหรือเอกชนตามแผนการศึกษาแห่งชาติ เช่น การเป็นผู้นำในการตั้งโรงเรียนในชนบทที่ตั้งวัด การให้สร้างสถานศึกษาในบริเวณวัด การให้ใช้หรือให้เช่าที่ดินวัด หรือที่ธรณีสงฆ์ในการสร้างสถานศึกษาของรัฐหรือท้องถิ่น การเป็นผู้อุปการะโรงเรียนต่าง ๆ การให้ความอุปถัมภ์แก่เด็กวัด

3. การสอนศีลธรรมแก่นักเรียน นักศึกษาในระบบโรงเรียนตามแผนการศึกษาชาติ เช่น การสอนธรรมศึกษา การสอนศีลธรรม หน่วยงานพระธรรมทูต และหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ในการเผยแพร่ศีลธรรมในโรงเรียน และสถานศึกษาต่างๆ

4. การสงเคราะห์เกื้อกูลแก่การศึกษา สถาบันการศึกษา หรือบุคลากรทางการศึกษา เช่น มอบทุนการศึกษา มอบอุปกรณ์การศึกษา ฯลฯ

ภารกิจด้านนี้ ครอบคลุมถึงการที่พระภิกษุผู้เป็นเจ้าของอาวาสได้ บริจาคทุนทรัพย์ส่วนตัวเพื่อการศึกษาแก่เด็กในระบบโรงเรียนของรัฐหรือของเอกชน หรือสร้างหรือซ่อมแซมอาคารสถานศึกษา หรือการดำเนินการใด ๆ ของพระภิกษุที่มีความสามารถโดยไม่ขัดต่อพระธรรมวินัยที่เป็นไป เพื่อการส่งเสริมการศึกษาแก่เด็กและเยาวชนที่อยู่ในวัยเรียน จัดว่าเป็นภารกิจด้านการศึกษาสงเคราะห์ทั้งสิ้น

6. การสาธารณสงเคราะห์ หมายถึง การช่วยเหลือเพื่อประชาชนทั่วไป

ความสำคัญ การสาธารณสงเคราะห์ นอกจากเป็นการให้ความช่วยเหลือประชาชน ผู้ยากไร้และประสบภัยแล้ว ยังหมายรวมถึงการเผยแพร่ข้อมูล ข่าวสารทางราชการ เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ การฝึกอาชีพแก่ประชาชน การให้ใช้สถานที่วัดสำหรับดำเนินกิจกรรมเพื่อประโยชน์ส่วนรวม

หลักการสาธารณสงเคราะห์ เป็นภารกิจที่วัด หรือพระภิกษุสงฆ์ดำเนินการช่วยเหลือสังคมในรูปแบบต่าง ๆ ที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย ทั้งนี้ โดยมุ่งเน้นเพื่อประโยชน์และความสุข แก่ประชาชนเป็นสำคัญได้แก่ การสงเคราะห์พระภิกษุสามเณร และวัดที่ประสบภัยและขาดแคลน การให้วัดเป็นสถานที่ประกอบกุศลเกี่ยวกับเรื่องเกิด แก่ เจ็บ ตาย เช่น การสวดศพ การเผาศพ การทำบุญอุทิศ การถวายสังฆทาน เป็นต้น การให้วัดเป็นสถานที่จัดฝึกอบรมประชาชนด้านอาชีพต่าง ๆ การสงเคราะห์ผู้ป่วยโรคร้ายหรือผู้ป่วยยากไร้การจัดให้มีโรงทาน การบริจาคทรัพย์ส่วนตัว หรือชักชวนญาติโยมบริจาคทรัพย์จัดสร้างโรงพยาบาล การให้ความรู้ข่าวสารแก่ชุมชนด้านต่าง ๆ เช่น การศึกษา การสาธารณสุขมูลฐาน การปกครองการช่วยเหลือผู้ประสบอุทกภัยหรือการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ต่างๆ เป็นต้น

สรุปได้ว่า บทบาทคณะสงฆ์ไทย เพื่อการดำรงรักษาพระพุทธศาสนา การปกครอง การเผยแผ่พระพุทธศาสนา มี 6 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการปกครอง เป็นภารกิจที่วัดโดยพระภิกษุผู้เป็นเจ้าของอาวาส หรือเจ้าคณะปกครองดำเนินการสอดส่อง ดูแล รักษาความเรียบร้อยดีงาม 2) ด้านการศาสนศึกษา เป็นภารกิจด้านการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมของ คณะสงฆ์ทั้งแผนกธรรม - บาลี แผนกสามัญ การอุดมศึกษา 3) ด้านการเผยแผ่ เป็นภารกิจด้านการดำเนินการประกาศพระพุทธศาสนาให้ประชาชนได้รับทราบในทุก ๆ วิธี ที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย 4) ด้านการสาธารณูปการ เป็นภารกิจที่วัดหรือพระภิกษุดำเนินการเกี่ยวกับการพัฒนาวัด 5) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ เป็นภารกิจด้านการดำเนินการจัดการศึกษาที่เน้นการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่เด็กและเยาวชน และ 6) ด้านการสาธารณสงเคราะห์ เป็นภารกิจที่วัด หรือพระภิกษุสงฆ์ดำเนินการช่วยเหลือสังคมในรูปแบบต่าง ๆ ที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย

2.2.3 พระสงฆ์กับการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

คุณลักษณะของอำนาจหน้าที่ ในการเผยแผ่ตามนัยทางพระพุทธศาสนานั้น พระพุทธองค์ทรงปฏิเสธอำนาจที่ไม่เกิดจากพระธรรมวินัย ดังนั้นอำนาจจะต้องมาจากการให้การยอมรับ หรือความเลื่อมใส ศรัทธา การเห็นประโยชน์คุณค่าของสิ่งนั้น ๆ และปฏิบัติตามด้วยความเคารพ อำนาจใน

ทัศนคติของพระพุทธศาสนาจึงเป็นอำนาจที่มาจากหน้าที่ เพราะการที่บุคคลบวชเข้าเป็นสมาชิกองค์กร คณะสงฆ์ในเบื้องต้น ล้วนเกิดจากความเลื่อมใส ศรัทธา ในหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า และ ภายหลังเมื่อปฏิบัติตามหลักธรรมคำสั่งสอนจนได้บรรลุคุณประโยชน์สูงสุดแล้ว เห็นว่าเป็นสิ่งที่ดีมี ประโยชน์ก็นำมาถ่ายทอดหรือสั่งสอนคนอื่นต่อไป ศรัทธาที่ประกอบไปด้วยปัญญาจึงเป็นที่มาของ อำนาจในทางพระพุทธศาสนา

การมอบหมายหน้าที่ในองค์กรคณะสงฆ์สมัยพุทธกาล เริ่มจากที่พระพุทธองค์ทรงส่งพระ สาวกออกประกาศเผยแผ่พระศาสนา ปรากฏว่ามีกุลบุตรต้องการบวชด้วยจำนวนมากและเมื่อมีผู้ ต้องการจะบวชพระสาวกก็จะนำมาเฝ้าพระพุทธองค์เพื่อบวชให้ ซึ่งเป็นความลำบากแก่พระสาวกและ ผู้ที่ต้องการจะบวช พระพุทธองค์จึงทรงประทานอนุญาตให้พระสาวกเป็นพระอุปัชฌาย์ บวชกุลบุตรที่ มีศรัทธาในท้องถิ่นและชนบทนั้น ๆ ได้โดยไม่ต้องนำมาเฝ้าพระองค์ด้วยวิธี “ติสรณคณูปสัมปทา” (วิ.ม./4/34/42) ทั้งนี้เพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกให้แก่พระสาวกในการดำเนินการเผยแผ่พระ ศาสนา และมีพัฒนาการเป็นไปตามลำดับตามความเจริญขององค์กรคณะสงฆ์ แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อ ประมวลตามหลักวิธีการจัดองค์กรแล้วลักษณะการมอบหมายหน้าที่ในองค์กรคณะสงฆ์สมัยพุทธกาล มีดังนี้

1. การมอบหน้าที่ด้วยการให้ตำแหน่ง เพราะสถานของผู้ดำรงตำแหน่งนั้นช่วยให้มีการ กระทำและเป็นที่ยอมรับร่วมกันในขอบเขตของงานนั้น เพราะการมอบหน้าที่นั้นเป็นการมอบหมาย งานหรือการบริหารงานบางส่วนให้แก่ผู้ได้บังคับบัญชา เมื่อได้รับมอบหมายหน้าที่ก็จะได้รับสิทธิใน การกระทำหรือในการตัดสินใจในสิ่งต่าง ๆ ภายในขอบเขตหน้าที่ที่ตนได้รับมอบ ซึ่งเป็นบ่อเกิดของ อำนาจตามมา คือ มีอำนาจในการพิจารณาความดีความชอบหรือความสามารถลงโทษ ผู้ใต้บังคับบัญชาได้

การมอบหน้าที่ในลักษณะนี้ในองค์กรคณะสงฆ์ คือ การได้รับการสมมติโดยเมื่อสงฆ์จะมอบ หน้าที่ให้พระภิกษุรูปใดรูปหนึ่งเป็นผู้กระทำหน้าที่แทนสงฆ์ สงฆ์จะใช้วิธีการสวดสมมติหรือการ สอบถามความพอใจ และมีการกำหนดคุณสมบัติ โดยอาศัยความยินยอมพร้อมใจของภิกษุสงฆ์ที่เข้า รวมประชุมกันทั้งหมดว่าจะมอบหน้าที่ในการทำกิจนั้น ๆ แก่ภิกษุสงฆ์รูปใด ถ้าหากมีภิกษุรูปใดเห็น ว่าไม่เหมาะสมก็สามารถคัดค้านท้วงติงได้ ตัวอย่างเช่นการสมมติหรือมอบหน้าที่แก่ภิกษุท่าน้ำที่เป็นผู้ แจกภัตตาหาร ที่เรียกว่า “ภัตตเทศก์” มีคำมอบหน้าที่หรือคำสวดสมมติว่า ดังนี้

ภิกษุทั้งหลาย ก็แลสงฆ์พึงสมมติอย่างนี้พึงขอร้องภิกษุก่อน ครั้นภิกษุผู้สามารถผู้ฉลาดพึง ประกาศให้สงฆ์ทราบด้วยญัตติทุติยกรรมวาจา ท่านผู้เจริญ ขอสงฆ์จงพึงข้าพเจ้า ถ้าความพร้อม ของสงฆ์ถึงที่แล้ว สงฆ์พึงแต่งตั้งภิกษุชื่อนี้ให้เป็นเจ้าหน้าที่แจกอาหารนี้เป็นญัตติ ท่านผู้เจริญ ขอ สงฆ์จงพึงข้าพเจ้า สงฆ์แต่งตั้งภิกษุชื่อนี้เป็นเจ้าหน้าที่แจกอาหาร ท่านรูปใดเห็นด้วยกับการแต่งตั้ง ภิกษุชื่อนี้ให้เป็นเจ้าหน้าที่แจกอาหารท่านรูปนั้นพึงนิ่ง ท่านรูปใดไม่เห็นด้วย ท่านรูปนั้นพึงทักท้วง (วิ. จุ./7/326/154 - 155)

ภิกษุที่ได้รับมอบหน้าที่แล้ว ก็มีสิทธิมีหน้าที่ในการแจกภัตตาหาร ตามที่ได้รับแต่งตั้งนั้น หากท่านปฏิบัติหน้าที่โดยชอบ คือ อยู่ในองค์ประกอบของพระภัตตเทศก์ 5 ประการ คือ ปราศจาก อกติ 4 และรู้จักกิจนั้น ๆ เป็นอย่างดี ถ้าท่านปฏิบัติหน้าที่ภายใต้องค์ประกอบเหล่านี้ใคร ๆ ก็ไม่

สามารถที่จะตำหนิติเตียนการปฏิบัติหน้าที่ของท่านได้ เพราะท่านเป็นผู้ที่สงฆ์และส่วนรวมมีมติร่วมกันแล้ว

2. การสร้างพันธะต่อหน้าที่ หรือที่เรียกว่าความรับผิดชอบ ให้เกิดมีต่อผู้ที่ได้รับมอบหมายหน้าที่ ดังจะเห็นได้จากที่พระพุทธองค์ทรงอนุญาตให้ภิกษุที่มีคุณสมบัติเหมาะสมเป็นพระอุปัชฌาย์ให้การบวชกุลบุตร เพื่อมิให้เป็นปัญหาในการปกครองจึงทรงให้ภิกษุถือพระอุปัชฌาย์ อันเป็นข้อปฏิบัติระหว่างอุปัชฌาย์และสัทธิวิหาริกจะพึงปฏิบัติต่อกัน เรียกว่า อุปัชฌาย์วัตรและสัทธิวิหาริกวัตร

อุปัชฌาย์ เมื่อบวชให้กุลบุตรแล้วจะต้องติดตามให้การอบรมพร่ำสอน ตลอดจนให้การอนุเคราะห์ด้วยปัจจัย 4 แก่สัทธิวิหาริกของตนอย่างสม่ำเสมอ ในขณะที่เดียวกันภิกษุที่เป็นสัทธิวิหาริก ก็จะต้องแสดงความกระตือรือร้นที่จะปรนนิบัติรับใช้ด้วยความเคารพ และทรงอนุญาตให้พระอุปัชฌาย์มีอำนาจทำการประณาม หรือตำหนิติเตียนภิกษุที่เป็นสัทธิวิหาริกของตนที่ประพฤติไม่เหมาะสม 5 ประการ คือ ไม่มีความรักใคร่ ไม่เลื่อมใส ไม่มีความละเอียด ไม่มีความเคารพ และไม่หวังดีต่อพระอุปัชฌาย์โดยอยู่บนพื้นฐานของความปรารถนาดีต่อกัน (แสง อุดมศรี. 2530 : 39)

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระองค์ในขณะนั้นได้เจริญรุ่งเรืองยิ่งนักเป็นยอมรับของพุทธบริษัท ด้วยหลักธรรมที่พระพุทธองค์ทรงใช้เหมาะสมกับบุคคล และพระพุทธองค์ทรงคัดสรรหลักธรรมอย่างหยาบละเอียดให้แก่ผู้ที่เหมาะสม ซึ่งพระพุทธองค์ทรงเปรียบสติปัญญาของแต่ละบุคคลแตกต่างกันไป เหมือนดอกบัว 4 เหล่า คือ (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). 2542 : 36-37)

1) บุคคลผู้รู้เข้าใจได้ฉับพลันแต่พอยกหัวข้อธรรมะขึ้นมาแสดงเท่านั้น เรียกว่า อุกมฤตัญญู เทียบกับบัวพื้หน้า แต่พอรับสัมผัสศรีศมีพระอาทิตย์ก็จะบาน ณ วันนั้นได้

2) บุคคลผู้สามารถรู้เข้าใจได้ ต่อเมื่อท่านอธิบายความพิสดารออกไป เรียกว่า วิปจิตัญญู เทียบกับบัวปริมน้ำ จักบานในวันรุ่งขึ้น

3) บุคคลผู้พอจะหาทางคอยชี้แนะมาใช้วิธีการยกย่องให้เข้าใจต่อๆ ไป เรียกว่า ไนยะ เทียบกับบัวงามใต้พื้หน้าจักบานในวันต่อๆ ไป

4) บุคคลผู้อับปัญญา มีดวงตามืดมิด ยังไม่สามารถบรรลุคุณวิเศษได้ในชาตินี้ เรียกว่า ปทปรมะ เทียบกับบัวจมใต้น้ำที่เป็นภักษาแห่งปลาและเต่า

ถึงกระนั้นก็ตามพระพุทธองค์ทรงทำการเผยแผ่พระพุทธศาสนาทั้งด้วยพระองค์เองและทรงส่งพระสาวกเผยแผ่พระพุทธศาสนาสังฆธรรมคำสอนของพระพุทธองค์ไปยังมวลหมู่มนุษย์เพื่อประโยชน์ของมหาชนโดยที่พระพุทธองค์เองทรงเป็นแม่แบบให้เหล่าอริยสาวกได้ปฏิบัติเอาเยี่ยงอย่าง ทำให้พระพุทธศาสนาในขณะนั้นแผ่ขยายรุ่งเรืองกว้างขวาง โดยเฉพาะอย่างยิ่งพระพุทธองค์ทรงวางตัวบุคคลมอบอำนาจตำแหน่งความชำนาญแก่พระอริยสาวกของพระองค์เองแล้ว อาทิ ทรงมอบตำแหน่งแห่งเสนาบดีกองทัพพระสารบุตรและพระโมคคัลลานะ เป็นอัครสาวกฝ่ายซ้ายและฝ่ายขวานับว่าเป็นวิสัยทัศน์แห่งพระปรีชาญาณยิ่งนัก ได้พระอัครสาวกทั้งสองตลอดถึงพระอริยสาวกอีกหลายรูปช่วยเผยแผ่พระพุทธศาสนา แต่พระองค์ก็ได้ทรงวางภาระเสียทีเดียว ได้แนะวิธีการในการเผยแผ่อย่างมีคุณภาพ ถือว่าเป็นลีลาการสอนการเผยแผ่ธรรมของพระพุทธองค์ ได้แสดงไว้ดังนี้ (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). 2542 : 45)

(1) สันตัสสนา อธิบายให้เห็นชัดเจนแจ่มแจ้ง เหมือนจูงมือไปคูให้เห็นกับตา

(2) สมาทปนา ชักจูงให้เห็นจริงด้วย ชวนให้คล้อยตามและยอมรับแล้วนำไปปฏิบัติ

(3) สมุดเทศนา รั้วใจให้แก่วักล้า บังเกิดกำลังใจ ปลุกให้มีอุตสาหะให้เกิดความเพียร
 (4) สัมปหังสนา ซโลมใจให้เข้มแข็ง ราษฎร์ เบิกบาน ฟังไม่เบื่อและเปี่ยมด้วยความหวัง
 คุณสมบัติของพระสงฆ์นักเผยแผ่หรือผู้สอน ในการที่จะเป็นนักเผยแผ่ หรือผู้สอน ที่ดีต้องมี หรือเสริมบุคลิกภาพที่ให้เป็นที่น่าเคารพ เลื่อมใสแก่ผู้ที่พบ เห็นหรือผู้ฟังเห็นได้ว่า พระพุทธเจ้าทรงมี พระลักษณะทั้งทางด้านสรีระ มีความสง่างามแห่งพระวรกายที่งดงาม มีพระสุรเสียงที่โน้มน้าวจิตใจ ก่อให้เกิดความเลื่อมใส ศรัทธาทุกประการ อีกทั้งยังทรงมีพระมหาปุริสลักษณะ 32 ประการ และ ออนุพยัญชนะ 80 ประการ พระฉวีวรรณผุดผ่องดั่งทอง นาคู นาคมน นาล่อมใส มีพระสุรเสียงที่ไพเราะ สุกภาพ นุ่มนวล แจ่มใส ชัดเจน ชวนฟัง สละสลวย ไม่ พร่ามัว ลึกซึ้ง กังวาน ประดุจเสียงพรหม น้ำเสียงใสไพเราะดุจเสียงนกการเวก แต่มาถึงปัจจุบัน การแสดงบทบาทและหน้าที่ของ พระสงฆ์นักเผยแผ่จึงต้องประกอบไปด้วย บุคลิกภาพที่ดี ประกอบด้วยปมาณิกา หรือ ประมาณ 4 คือ บุคคลมีความชอบที่แตกต่างกัน เป็นเครื่องวัดในการที่จะเกิดความเลื่อมใส อัน เป็นบทบาทและหน้าที่ของ พระสงฆ์นักเผยแผ่ หรือผู้สอน ดังต่อไปนี้ (พระครูปลัดบุญยัง ทูลลโภ (สุนทรวิภาต) และ พระมหาสมบัติ ธนปญโญ. 2558 : 134)

1. รูปร่างปมาณิกา ผู้ถือเอาความชอบ ในรูป บุคคลผู้มองเห็นรูปร่างสวยงาม ทรวดทรงดี มีอวัยวะสมส่วน ท่าทางสง่างาม สมบูรณ์ พร้อม ทำให้เกิดความชอบใจเลื่อมใสในใจที่จะเชื่อถือ
2. โสฬสปมาณิกา ผู้ถือเอาความชอบในเสียง บุคคลที่ได้ยินได้ฟังเสียง สรรเสริญเกียรติคุณหรือพูดจาไพเราะ ทำให้เกิด ความชอบใจ เลื่อมใส น้อมใจที่จะเชื่อถือ
3. ลูชีพมาณิกาผู้ถือเอาความชอบ ในความคร่ำคร่าหรือเศร้าหมอง บุคคลที่มองเห็นสิ่งของเครื่องใช้ความเป็นอยู่เศร้าหมอง เช่น จีวร เก้าอี้คร่ำคร่า เป็นต้น หรือมองเห็นการกระทำคร่ำคร่ำครืดเป็นทургิริยา ประพฤติเคร่งครัดเข้มงวด ชัดเกลาดตน ทำให้เกิดความชอบใจเลื่อมใสในใจที่จะเชื่อถือ
4. ธัมมปมาณิกา ผู้ถือเอาความชอบในธรรม บุคคลพิจารณาด้วยปัญญา เห็นสาระของธรรมหรือการปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ คือ ศีล สมาธิ ปัญญา ทำให้เกิดความชอบใจ เลื่อมใสในใจที่จะเชื่อถือ

บุคคล 3 จำพวกต้น ยังมีทางพลาดได้มาก โดยอาจเกิดความติดใจ อกุศลรอบงำชัก พาไปด้วยความหลง ถูกพัตเวียนหรือติดอยู่แค่ภายนอก ไม่รู้จักคนที่มองตนได้อย่างแท้จริงและไม่เข้าถึงสาระ ส่วนผู้ถือธรรมเป็นประมาณ จึงรู้ชัดคนที่ตนมองอย่างแท้จริง ไม่ถูกพัตพาไป เข้าถึงธรรมที่ปราศจากสิ่งครอบคลุม

กลยุทธ์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนามีหลายวิธี พระภิกษุสงฆ์จะใช้วิธีใดขึ้นอยู่กับความถนัด และลักษณะของผู้รับ ซึ่ง วิธีที่พระภิกษุสงฆ์ใช้ในการเผยแผ่ธรรมะใน ปัจจุบัน ได้แก่

1. การเทศนา คือ การแสดงธรรมสั่ง สอนตามหลักพุทธศาสนา เพื่อให้ผู้ฟังสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ซึ่งวิธีนี้ พระภิกษุสงฆ์ใช้ในการเผยแผ่อยู่เป็นประจำ
2. ปาฐกถาธรรม คือ การบรรยาย ธรรมะให้ผู้อื่นฟัง โดยทั่วไปจะยืนพูด และผู้พูดจะต้องมีลีลาในการพูดเพื่อโน้มน้าวจิตใจผู้ฟังเป็น พิเศษ เป็นวิธีการแสดงธรรมแบบใหม่
3. อภิปรายธรรม คือ การชี้แจงหรือ แสดงความคิดเห็นในหลักธรรมข้อใดข้อหนึ่งให้ ผู้อื่นเข้าใจ เป็นการเผยแผ่อีกรูปแบบหนึ่ง

4. สันทนาธรรม คือ การพูดจาหรือ กั้นในหลักธรรม เพื่อนำไปประยุกต์ใช้แก้ปัญหาชีวิตโดยยึดหลักทางสายกลาง

5. การสอนสมถกรรมฐานหรือ วิปัสสนากรรมฐาน คือ การสอนให้นั่งสมาธิ ภาวนา เพื่อให้ใจเป็นสมาธิหรือเข้าใจสภาวะตาม ความเป็นจริงของสังขารตามหลักไตรลักษณ์ พระบางรูปสอนทั้งพระภิกษุสามเณรและอุบาสก อุบาสิกา มีการบวชชีพรามณ์ บางรูปสอนตาม โรงเรียน แนะนำครูและนักเรียนให้ฝึกกรรมฐาน

6. การใช้สื่อและอุปกรณ์ประกอบการ สอนธรรมะ เช่น การเขียนหนังสือธรรมะการบันทึกเทปธรรมะหรือวีดีโอ เพื่อจำหน่ายจ่าย แจกไปในกลุ่มคนที่ไม่มีความรู้ด้วย ตนเอง หรือมีการการใช้ ภาพยนตร์ สไลด์ วีดีโอ และรูปภาพ มาเป็นอุปกรณ์การสอนธรรมะโดย ใช้ เครื่องคอมพิวเตอร์ เป็นเครือข่ายในการผลิต สื่อและอุปกรณ์ประกอบการสอนธรรมะ โดยมี ญาติโยมให้ความอุปถัมภ์

7. การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศใน การเผยแผ่ ในระบบสัญญาณดาวเทียมที่สามารถถ่ายทอดสดไปได้ทั่วโลก สามารถรับฟังได้พร้อม กันทั่วโลก และสามารถปฏิบัติในสิ่งเดียวกัน พร้อมกันได้ทุกทวีปในเวลาเดียวกัน และระบบ การถ่ายทอดผ่านเน็ต มือถือ iPhone iPad Android ได้ฟรี โดยระบบที่วีออนไลน์ (พระครูปลัดบุญยัง ทุลลโก (สุนทรวิภาต) และพระมหาสมบัติ ธนปญโญ. 2558 : 135-136)

2.3 แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาศาสนทายาท

2.3.1 คำสอนและหลักปฏิบัติการพัฒนาศาสนทายาท

คำสอนและหลักปฏิบัติทางพระพุทธศาสนา มีความสำคัญต่อ การพัฒนาศาสนทายาททั้งในแง่บุคคลและในแง่สังคมเป็นอย่างยิ่ง ดังนั้นเพื่อให้สามารถแยกแยะ พฤติกรรมของตนเองได้อย่างเหมาะสมในการปฏิบัติต่อตนเองและการปฏิบัติต่อสังคม ชุมชน จึงขอแสดงหลักการพัฒนาศาสนทายาทในพระพุทธศาสนาในระดับโลกิยะมาเพื่อเป็นแนวทางในการศึกษา ดังนี้ (สมเด็จพระพุทธาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร). 2548 : 768-778 อังใน บัญชาขุทท นาคมจุลินท์. 2556 : 116-118)

1. **ศีลธรรมพื้นฐาน** คือ ศีลที่เป็นหลักกลาง ซึ่งเป็นความหมายของสัมมาวาจา สัมมากัมมันตะ และสัมมาอาชีวะ ที่เป็นองค์ของมรรค ได้แก่การพูด การกระทำการประกอบอาชีพ อย่างไม่ผิดที่ประกอบด้วยเจตนาซึ่งปราศจากความทุจริตหรือความคิดเบียดเบียน กิเลสถึงความถึง ความสุจริตที่เป็นคู่กันด้วย แสดงได้ดังนี้

1.1) สัมมาวาจา เจรจาชอบ ได้แก่ ละมุสาวาท เว้นการพูดเท็จ รวมถึง สัจวาจา พูดคำจริง ละปิสฺสุณวาจา เว้นการพูดส่อเสียด รวมถึง สมัคคกรณีวาจา พูดคำสมานสามัคคี ละมรฺสุวาจา เว้นการพูดคำหยาบ รวมถึง สันหวาจา พูดคำอ่อนหวานสุภาพ ละสัมผัปปลาปะ เว้น การพูดเพ้อเจ้อ รวมถึง อัถถสันหิตวาจา พูดคำมีประโยชน์

1.2) สัมมากัมมันตะ กระทำชอบ ได้แก่ละปาณาติบาต เว้นการทำลายชีวิต รวมถึง การกระทำที่ช่วยเหลือเกื้อกูล ละอทินนาทาน เว้นการเอาของที่เขามีได้ให้ (คู่อยู่ที่ สัมมาอาชีวะ หรือทาน) ละกาเมสุมิจฉาจาร เว้นความประพฤติดิฉันในกาม รวมถึง สทวารสันโดษ

1.3) สัมมาอาชีวะ เลี้ยงชีพชอบ ได้แก่ ละมิจฉาชีพ เลี้ยงชีวิตด้วยสัมมาชีพ รวมถึงความขยันหมั่นเพียรในการประกอบอาชีพสุจริต เช่นทำงานไม่ให้คั่งค้างอากุล (ไม่หมักหมม ไม่ผัดเพี้ยน ไม่จับจด ไม่ยุ่งเหยิงสับสน) เป็นต้น

สำหรับคนทั่วไป ท่านยอมผ่อนเบาเอาสาระของศีลพื้นฐานนี้มาแสดงเป็นข้อกำหนดอย่างต่ำที่สุดในทางความประพฤติของมนุษย์เท่าที่จำเป็นพอที่จะให้สังคมมนุษย์อยู่กันโดยปกติสุขและแต่ละคนมีชีวิตที่ไม่เป็นโทษภัย เรียกข้อกำหนดนี้ว่า ลีขาทบ (ข้อฝึกความประพฤติ) 5 หรือที่ต่อมานิยมเรียกกันเป็นสามัญว่า ศีล 5 ได้แก่

1) เว้นจากปาณาติบาต คือ ไม่ทำลายชีวิต จับเอาสาระว่า ความประพฤติหรือ การดำเนินชีวิตที่ปราศจากการเบียดเบียนผู้อื่นทางด้านชีวิตร่างกาย

2) เว้นจากอทินนาทาน คือ ไม่เอาสิ่งของที่เขามิได้ให้หรือไม่ลักขโมย จับเอา สาระว่า ความประพฤติหรือดำเนินชีวิตที่ปราศจากการเบียดเบียนผู้อื่นทางด้านทรัพย์สิน และกรรมสิทธิ์

3) เว้นจากกาเมสุมิฉฉาจาร คือ ไม่ประพฤติผิดในกามทั้งหลาย จับเอาสาระว่า ความประพฤติหรือการดำเนินชีวิตที่ปราศจากการเบียดเบียนผู้อื่นทางด้านคู่ครอง บุคคลที่รักหวงแหน ไม่ผิดประเพณีทางเพศ ไม่นอกใจคู่ครองของตน

4) เว้นจากมุสาวาท คือ ไม่พูดเท็จ จับเอาสาระว่า ความประพฤติหรือการ ดำเนินชีวิตที่ปราศจากการเบียดเบียนผู้อื่นด้วยวาจาเท็จโกหกหลอกลวงต้อรอนประโยชน์หรือแกล้ง ทำลาย

5) เว้นจากของเมาคือสุราและเมรัยอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท คือ ไม่เสพ ของมีเมา จับเอาสาระว่าความประพฤติหรือการดำเนินชีวิตที่ปราศจากความประมาทหลังพลาดมีเมา เนื่องจากการใช้สิ่งเสพติดที่ทำให้เสียสติสัมปชัญญะ

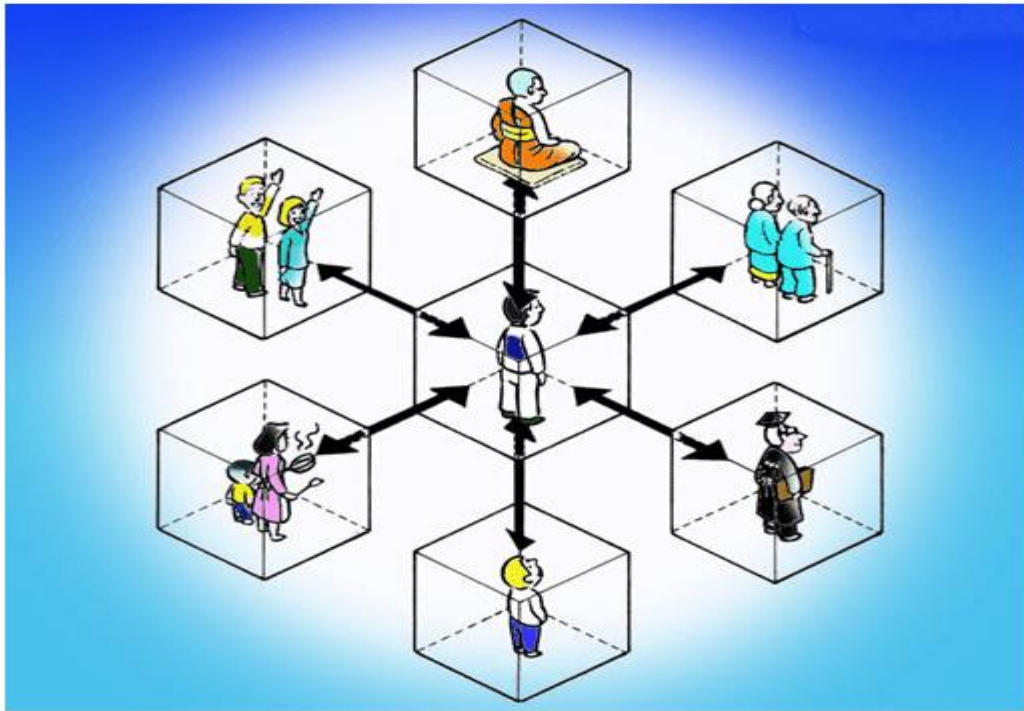
2. ศีลธรรมเพื่อเสริมความดีงามของชีวิต และสังคม หลักคำสอนใน สิงคาลกสูตร ทั้งหมด พระพุทธเจ้าตรัสสอนไว้ให้เป็นคิหิวินัย คือวินัยของคฤหัสถ์หรือศีลสำหรับ ชาวบ้านหรือศีลสำหรับประชาชน หลักที่ทรงสอนในสูตรนั้น สรุปได้ดังนี้คือ

หมวดที่ว่าด้วยการละกรรมกิเลส คือ ข้อเสื่อมเสียของความประพฤติ 4 ประการ ได้แก่ ปาณาติบาต อทินนาทาน กาเมสุมิฉฉาจาร และมุสาวาท

หมวดไม่กระทำบาปกรรมโดย 4 สถาน คือ ไม่ทำกรรมชั่วด้วยลูกแก้วคติ 4

หมวดที่ว่าด้วยการไม่เสพอบายมุขแห่งโลกะ 6 ประการ หรือ อบายมุข 6 การรู้จักมิตรแท้มิตรเทียม ซึ่งควรคบและไม่ควรคบ และให้รู้จักรวบรวมสะสมทรัพย์เหมือนดั่งน้ำผึ้ง ขยันรวบรวมน้ำเกสรดอกไม้สร้างรังหรือเหมือนมดปลวกสร้างจอมปลวกแล้วพึงจัดสรรใช้สอยและผูกมิตรโดยแบ่งเป็น 4 ส่วน กินใช้เลี้ยงดูทำประโยชน์ส่วนหนึ่ง ทำทุนประกอบการงานสองส่วน เก็บไว้คราวจำเป็นหนึ่งส่วน

หมวดปกแผ่ทิศทั้ง 6 คือ บุตรธิดา : บำรุงมารดาบิดาผู้เป็นเหมือนทิศเบื้อง หน้า-มารดาบิดาย่อมย่อมอนุเคราะห์บุตรธิดา, ศิษย์: บำรุงครูอาจารย์ผู้เป็นเหมือนทิศเบื้องหน้า ครูอาจารย์ย่อมอนุเคราะห์ศิษย์, สามี: บำรุงภรรยาผู้เป็นเหมือนทิศเบื้องหลัง ภรรยาย่อมอนุเคราะห์ สามี, บำรุงมิตรสหาย ผู้เป็นเหมือนทิศเบื้องซ้าย มิตรสหายย่อมอนุเคราะห์ตอบ, นาย : บำรุงคนรับใช้ และคนงานผู้เป็นเหมือนทิศเบื้องล่าง คนรับใช้และคนงานย่อมอนุเคราะห์นาย, คฤหัสถ์: บำรุง พระสงฆ์ผู้เป็นเหมือนทิศเบื้องบน พระสงฆ์ย่อมอนุเคราะห์คฤหัสถ์ 5

แผนภาพที่ 1 ภาพแสดงทิศ 6

แหล่งที่มา : <https://www.google.com/search>

ในสมัยพุทธกาล พระพุทธเจ้าทรงใช้หลักในการพัฒนาบรรพชิต โดยผ่านการปกครอง ทรงจัดตั้งวางระเบียบต่าง ๆ ก็เพื่อให้พระสงฆ์ได้ประโยชน์จากพระธรรมวินัยที่พระองค์ได้ทรงสั่งสอน เพราะฉะนั้นพระพุทธเจ้าจึงทรงจัดระเบียบพระสงฆ์ด้วยการประพฤติปฏิบัติตามพระธรรมวินัยที่เรียกว่า ไตรสิกขา ให้พระเณร เจริญในศีล สมาธิปัญญา พระธรรมวินัย เป็นเนื้อเป็นตัวของพระพุทธศาสนา ตัวแท้ของพระพุทธศาสนา อยู่ที่พระธรรมวินัย จะรักษาพระพุทธศาสนาที่ต้องรักษาพระธรรมวินัย และยึดเอาพระธรรมวินัยเป็นหลักเกณฑ์ของพระพุทธศาสนา บรรพชิตจะรักษาพระธรรมวินัย และเอาพระธรรมวินัยมาตั้งเป็นหลักเป็นเกณฑ์ได้อย่างไร ก็ต้องมีการศึกษาเล่าเรียน เมื่อเล่าเรียนก็รู้เมื่อรู้แล้วนำมาปฏิบัติพระธรรมวินัยก็ปรากฏออกมาในการประพฤติปฏิบัตินั้น เช่น ในจริยาวัตรของพระเณร เป็นต้น และเมื่อคนประพฤติปฏิบัติตามพระธรรมวินัยที่พระเณรนำมา สั่งสอนประชาชนก็ได้ประโยชน์จากพระพุทธศาสนา เช่น ทำให้สังคมมีศีลธรรม อยู่กันสงบ เรียบร้อย ร่มเย็นเป็นสุข และชีวิตพัฒนาดียิ่งขึ้นไป เพราะฉะนั้น กระบวนการพัฒนาศาสนทายาทในระดับบุคคล ต้องปลูกฝังเรื่องไตรสิกขา คุณธรรม จริยธรรมซึ่งจะต้องนำไปใช้กับบุคคลทุกระดับ สำหรับคฤหัสถ์นิยมใช้คำว่า ทาน ศีล ภาวนา เป็นการพัฒนาจากภายนอกเข้าสู่ภายใน เริ่มต้นด้วยการให้อื่อเพื่อแผ้วส่วนบรรพชิตนิยมใช้คำว่า ศีล สมาธิปัญญา พัฒนาที่ตัว คือ กาย วาจา เรียกว่า ศีล แล้วพัฒนาเข้าไปภายในตัว คือ สมาธิและ ส่องผลถึงการนำไปใช้คือ ปัญญา จะเห็นว่าการพัฒนาศาสนทายาทในระดับโลกียะนั้นมีประเด็นสำคัญ คือ การแสดงออกทางกาย วาจา ใจ บนพื้นฐานของหลักไตรสิกขา เป็นพฤติกรรมที่มีผลทางความสุข การพัฒนาศาสนทายาทในระดับโลกียะนั้นมีการพัฒนาทั้งในระดับบุคคลซึ่งจะต้องดูแลรับผิดชอบ ตนเองในเรื่องของกาย วาจา ใจ โดยมีครอบครัว

เป็นพื้นฐานทางสังคม เพื่อที่จะให้อยู่กับบุคคลอื่นใน สังคมได้ส่วนการพัฒนาในระดับสังคมนั้นเป็น การพัฒนาให้รู้จักใช้ชีวิตร่วมกับบุคคลอื่น ตั้งอยู่ในระเบียบวินัย ไม่ละเมิดกฎ กติกาที่ตั้งงามของสังคม โดยผ่านกระบวนการทางพระพุทธศาสนาซึ่งผู้ที่มี ชีวิตอยู่ในสังคมไม่ว่าจะเป็นปุถุชนคนธรรมดาสามัญ ข้าราชการตลอดจนพระมหากษัตริย์ก็จำเป็นต้องนำ หลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาปรับใช้เพื่อให้สังคม เกิดความปกติสุขเช่นเดียวกัน โดยรวมความแล้ว ก็อยู่บนพื้นฐานของศีล สมาธิและปัญญา อย่างมี สัมมาทิฐิร่วมกับการปฏิบัติภาวนา ซึ่งเป็นพื้นฐาน สำคัญในการพัฒนาศาสนทายาทที่พึงประสงค์ใน พระพุทธศาสนาต่อไป ทั้งนี้หลักในการพัฒนาศาสนทายาทที่จะขาดเสียมิได้อีกด้านหนึ่งก็คือ การ พัฒนาแบบองค์รวม หมายความว่า นอกจากจะพัฒนา ด้านกาย วาจา จิต แล้วยังต้องมีการบูรณาการ ร่วมกับการพัฒนาด้านสังคม และสิ่งแวดล้อม เข้ามา เกี่ยวข้องด้วย ซึ่งการพัฒนาศาสนทายาท จำเป็นต้องรู้เท่าทันสิ่งแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลง ตลอดเวลาในโลกนี้ดังจะได้กล่าวถึงต่อไป (บัญญัติพร นาคมจลินท์. 2556 : 119)

3.2.2 การพัฒนาศาสนทายาทของโรงเรียนพระปริยัติธรรม

อรรถพร โยนิจ (2549 : 21-22) ได้กล่าวว่า สภาพการพัฒนาศาสนทายาทของเขตการ ปกครองคณะสงฆ์จังหวัดขอนแก่น ได้ดำเนินการมาตามกรอบนโยบายมหาเถรสมาคม สำหรับ พระภิกษุสามเณร มีหน่วยงานองค์กรทั้ง ภาครัฐและเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา การศึกษา พระปริยัติธรรม มี 3 แผนก คือ หลักสูตร แผนกธรรม แผนกบาลี และแผนกสามัญศึกษา ภายใต้ ความเป็นชอบและการดูแลของมหาเถรสมาคม มีสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติเป็นส่วนราชการ จากภาครัฐที่ให้การอุปถัมภ์หลักสูตรที่กล่าวมา สามารถจำแนกได้ 2 กลุ่ม คือ กลุ่มหลักสูตรที่ศึกษา เฉพาะวิชาการพระพุทธศาสนา ได้แก่ หลักสูตร พระปริยัติธรรม แผนกธรรมและหลักสูตรแผนกบาลี กลุ่มที่ 2 เป็นหลักสูตรที่ศึกษาวิชาการ พระพุทธศาสนาร่วมกับวิชาสามัญอื่น ๆ ได้แก่ หลักสูตรพระ ปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จัดเป็น การศึกษาพระปริยัติธรรมประยุกต์ และชี้ให้เห็นแนวทางการ พัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์โดยมีเป้าหมายที่เป็นคุณลักษณะสำคัญ 2 ประการ คือ 1. คุณลักษณะด้านการศึกษารสร้างบุคคลให้เป็นศาสนทายาท มีความรู้เพียบพร้อมไปด้วยวิชาและ จรรยา พร้อมที่จะเป็นศาสนทายาทสืบต่ออายุ พระพุทธศาสนา และพบว่า คณะสงฆ์จังหวัดขอนแก่น ส่งเสริมให้มีการพัฒนาศาสนทายาทด้วยการ จัดระบบการศึกษาเพื่อพัฒนาความรู้ให้กับศาสนทายาท ให้เป็นผู้ที่สมบูรณ์พร้อมทั้งทางร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา ดังปรากฏในการจัดการศึกษา 8 กลุ่มสาระ 15 มาตรฐานการเรียนรู้ 15 ตัวบ่งชี้ มีความตระหนักที่จะนำศีลธรรมเข้าไปแก้ปัญหของ สังคม และเป็นการสร้างศาสนทายาท และเปิดโอกาสให้เป็นทางเลือกใหม่ในการศึกษาของชาติ ซึ่งมึ ความสอดคล้องกับพระราชดำริของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาที่เขียนไว้ในหนังสือการประชุม วิชาการเรื่องแนวปฏิบัติที่ดีในการ พัฒนาเด็กและเยาวชนว่า การสร้างคนให้เป็นคนที่สมบูรณ์นั้น จะต้องเน้นความสำคัญ 4 ด้าน คือ การ ให้ความรู้ทางหนังสือ การมีคุณธรรมประพฤติตนตามครรลอง คลองธรรมกฎหมาย การฝึกปฏิบัติไม่ใช่ รู้เฉพาะวิชาการและการรู้รักษาสุขภาพ การทำตนให้เป็น ประโยชน์ เป็นต้น แต่หลักสำคัญในการพัฒนาศาสนทายาทที่ยังไม่ชัดเจนคือประเด็นยุทธศาสตร์เรื่อง การทำให้ศาสนทายาทมีความสามารถในการอ่านเขียน ซึ่งศาสนทายาทส่วนหนึ่งยังอ่านเขียนไม่ได้ ตามมาตรฐานที่กำหนดอันเป็นเป็นหัวใจ ของการพัฒนา 2. คุณลักษณะด้านเชิงพุทธ สถานศึกษาทุก แห่งพึงประสงค์ให้ศาสนทายาทของ ตนเองมีสมณสาธิตทั้งดงาม มีศัลยาจารวัตรทั้งดงาม มีคุณลักษณะ

ที่พึงประสงค์คือ ความมีระเบียบ วินัย มีคุณธรรมจริยธรรมบนพื้นฐานของหลักไตรสิกขา ซึ่งเป็นอัตลักษณ์สำคัญของศาสนทายาทที่ จะต้องได้รับการอบรมบ่มนิสัยประจำทุกวันอยู่แล้ว

ในการส่งเสริมพระพุทธศาสนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่นร่วมให้การสนับสนุนกิจการทางพระพุทธศาสนา ตามกรอบยุทธศาสตร์การพัฒนาวิสัยทัศน์และพันธกิจ (Mission) เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน การพัฒนาทุนมนุษย์และสังคมที่มีคุณภาพ สนับสนุนการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ โดยคาดหวังและพัฒนาให้มีความรู้คู่คุณธรรมสู่สังคมแห่งการเรียนรู้เป็นการช่วยให้การพัฒนาศาสนทายาทให้เจริญ อันส่งผลในระยะยาวให้สถาบันพระพุทธศาสนาได้สืบต่ออายุอย่างยั่งยืนสืบไป ตลอดจนองค์กรเครือข่ายภาคประชาชนล้วนมีแนวคิด แนวทางในการช่วยส่งเสริมสนับสนุนและคาดหวังให้พระพุทธศาสนาได้เป็นตัวกลางในการส่งเสริมความสามัคคี และวิชาความรู้ของพุทธศาสนิกชน ส่งเสริมศีลธรรมจรรยา จารีตประเพณี และวัฒนธรรมให้เจริญช่วยเหลือส่งเสริมกิจการสาธารณกุศลและไม่เกี่ยวข้องกับการเมือง และคาดหวังว่าจะเป็นที่รวมของผู้มีบุญที่รักในการปฏิบัติธรรม และขยายธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไปสู่ใจของสาธุชนเพื่อให้พบกับสันติสุขภายในอย่างแท้จริง ตลอดจนส่งเสริมทำนุบำรุง วัด ภิภุสงฆ์ และประชาชนชาวพุทธให้เข้าถึงหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาอย่างเข้มแข็ง

จากที่ได้นำเสนอผลการดำเนินการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมของเขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดขอนแก่น ผู้วิจัยได้ประเมินศักยภาพทางยุทธศาสตร์การจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม จากสำนักศาสนศึกษาวัดหนองแวง แผนกบาลีจากสำนักเรียนคณะจังหวัดขอนแก่น (วัดชัยศรี) และโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาวิเวกธรรมประสิทธิ์วิทยา (วัดธาตุ) โดยการใช้เครื่องมือ SWOT Analysis ในการประเมินเพื่อวิเคราะห์ศักยภาพด้านจุดแข็ง จุดอ่อนภายในปัญหาและอุปสรรคภายนอกผลจากการวิเคราะห์ SWOT นี้ได้มาจากการศึกษาแผนพัฒนาโรงเรียนที่โรงเรียนได้จัดทำขึ้นและจากการสอบถามที่ไม่มีรูปแบบ และจากการตรวจเยี่ยมสถานศึกษาอื่น ๆ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดขอนแก่น เห็นว่ามีลักษณะใกล้เคียงจึงได้วิเคราะห์ขึ้นในภาพรวมทำให้พบรายละเอียดดังต่อไปนี้และจะได้นำไปเป็นหลักเกณฑ์ในการออกแบบแนวทางการพัฒนาศาสนทายาทที่พึงประสงค์ตามหลักสูตรการศึกษาสงฆ์เชิงบูรณาการต่อไป

จุดแข็งภายใน (Strength: S)

จุดแข็งภายในที่เป็นอยู่ในปัจจุบันของการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกธรรมและแผนกบาลี ประกอบด้วย

1. การส่งเสริมการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและบาลี เป็นนโยบายและภารกิจ หลักของคณะสงฆ์
2. มีหน่วยงานของทางราชการ อาทิเช่น สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ สำนักงาน พระพุทธศาสนาจังหวัด องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพร้อมให้การสนับสนุน
3. มีพระภิกษุสามเณรที่ประสบความสำเร็จในการศึกษาเป็นต้นแบบในการศึกษาอยู่ให้ เห็นมากมาย
4. มีนักเรียน สำนักศาสนศึกษาที่มุ่งสร้างศาสนทายาทประสบความสำเร็จมาแล้วหลายแห่ง

5. หลักสูตรการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและแผนกบาลีมีระบบชัดเจน มีอัตลักษณ์ในการรักษาพระพุทธศาสนา

6. มีระบบ IT ในการส่งเสริมสนับสนุนและประชาสัมพันธ์การจัดการเรียนการสอน

7. มีพระปริยัตินิเทศ พระบัณฑิตพิเศษ พระบัณฑิตพิเศษที่สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ แต่งตั้งขึ้น ไว้ดูแลการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและแผนกบาลี

จุดอ่อนภายใน (Weakness: W)

จุดอ่อนภายในที่พบอยู่ในปัจจุบันของการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกธรรม และ แผนกบาลี ประกอบด้วย

1. ขาดระบบสวัสดิการและปัจจัยจูงใจที่ทำให้ศาสนทายาทสนใจศึกษาและสอบพระปริยัติธรรม แผนกธรรม และแผนกบาลี

2. ระบบการบริหาร การจัดการเรียนการสอนและการประเมินผลของสำนักเรียน และ สำนักศาสนศึกษาขาดเอกภาพเชิงนโยบายการพัฒนาและไม่ได้บูรณาการให้สอดคล้องกัน

3. การให้ความสำคัญต่อการเรียนและสอบพระปริยัติธรรม แผนกธรรมและแผนกบาลี ของผู้บริหารสำนักศาสนศึกษาและสำนักเรียนยังขาดความชัดเจน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนขึ้นอยู่กับ ความตั้งใจของผู้เรียนเป็นสำคัญ

4. ขาดแผนการเรียนการสอนที่เป็นแกนกลางมาตรฐานเดียวกัน อีกทั้งขาดการวิเคราะห์ วิจัยและพัฒนาหลักสูตรการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกธรรม และแผนกบาลี

5. ขาดการประสานความร่วมมือในระบบการติดตามและการประเมินผลการศึกษาพระปริยัติธรรม จากพระปริยัตินิเทศ พระบัณฑิตพิเศษ เพื่อสร้างผู้เรียนที่มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ยังไม่ชัดเจน ไม่มีการวิเคราะห์ผลการดำเนินงานสู่การพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

6. การจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกธรรมและแผนกบาลีไม่สอดคล้องกันกับมาตรฐานการจัดการศึกษาของชาติ

7. ทศนคติและความคาดหวังของผู้ปกครองและผู้เรียนส่วนใหญ่มุ่งที่การได้รับวุฒิทางการศึกษาสายสามัญเป็นสำคัญ

8. ผู้บริหารของสำนักศาสนศึกษา สำนักเรียนและสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ยังขาดความเข้าใจร่วมเชิงนโยบายที่เป็นเอกภาพและความเข้าใจในการจัดการศึกษา

9. ปริมาณและคุณภาพของครูและบุคลากรทางการศึกษาที่มีความเชี่ยวชาญทางการสอนพระปริยัติธรรม แผนกธรรมและแผนกบาลี ยังไม่เพียงพอต่อความต้องการของสำนักศาสนศึกษา และสำนักเรียน

10. ครูสอนพระปริยัติธรรม แผนกธรรมและแผนกบาลี ที่มีความรู้ความสามารถยัง เกาะกลุ่มอยู่ในส่วนกลางและปริมณฑล

11. สำนักศาสนศึกษา สำนักเรียนขนาดเล็กยังไม่มีศักยภาพในการบรรจุครูสอน

12. ระบบติดตามการใช้งบประมาณจากสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติต่อการจัดการเรียนการสอนไม่สอดคล้องชัดเจน

13. ระเบียบปฏิบัติ หลักเกณฑ์และวิธีการจัดสวัสดิการแก่ครูและบุคลากรทางการศึกษา ไม่สอดคล้องกับความเป็นจริง

14. ยังไม่มีมาตรการและกลไกเชิงรุกเพื่อขับเคลื่อนการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกธรรม และแผนกบาลี และขาดระบบการติดตามและการประเมินผลการดำเนินการที่แท้จริง

15. ขาดพระราชบัญญัติการศึกษาสงฆ์ที่จะเป็นกลไกในการขับเคลื่อนการศึกษาของ คณะสงฆ์ให้มีการพัฒนาและเกิดความมั่นคงทั้งระบบ

16. ปริมาณศาสนทายาทที่เข้ามาบวชใหม่ลดลง เป็นเหตุให้ผู้เรียนในระบบการศึกษา พระปริยัติธรรม แผนกธรรม และแผนกบาลีลดลง

โอกาสจากภายนอก (Opportunity: O)

โอกาสจากภายนอกที่เป็นอยู่ในปัจจุบันที่จะส่งเสริมและสนับสนุนให้การจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกธรรม และบาลี ที่จะทำให้ทั้งจุดแข็งได้บรรลุผลอย่างมีประสิทธิภาพ ประกอบด้วย

1. มีมหาวิทยาลัยสงฆ์ที่สามารถรองรับและต่อยอดการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกธรรม และบาลีได้

2. ผู้เรียนที่สอบพระปริยัติธรรม แผนกธรรมและแผนกบาลีจะได้รับการยกย่องจากสังคม ชาวพุทธและสังคมโดยทั่วไป

3. วิชาการทางพระพุทธศาสนาได้รับการยอมรับจากสังคมทั้งในระดับประเทศ และ ระดับนานาชาติ

4. มีพระภิกษุสามเณรและคฤหัสถ์ ในพื้นที่ที่มีศักยภาพการสอนพระปริยัติธรรม แผนกธรรมและแผนกบาลี ที่สามารถให้การช่วยเหลือ สำนักศาสนศึกษา สำนักเรียนได้

5. มีพระปริยัตินิเทศก์ พระธรรมทูต และพระบัณฑิตเผยแผ่ ที่สามารถนำมาเป็นกลไกใน การส่งเสริมติดตามประเมินผลการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกธรรม และแผนกบาลี

6. การเปลี่ยนแปลงไปในทางลบของสังคม พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของเด็กและเยาวชน ทำให้สังคมหันมาให้ความสำคัญกับการนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต

7. มีกฎกระทรวงรองรับการจัดการศึกษาของคณะสงฆ์ ทำให้สามารถเอื้อต่อการปรับ ระบบการจัดการที่เป็นประโยชน์ต่อการสอนพระปริยัติธรรม แผนกธรรมและแผนกบาลี

อุปสรรคจากภายนอก (Threat: T)

อุปสรรคจากภายนอกที่เป็นอยู่ในปัจจุบันที่จะคุกคามและเป็นอุปสรรคต่อการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกธรรม และแผนกบาลี ประกอบด้วย

1. การยอมรับวุฒิการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกธรรมและแผนกบาลี จากภาครัฐ และ เอกชนยังไม่เอื้อหรือสนับสนุนต่อการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกธรรมและแผนกบาลี

2. ระบบการเรียนการสอนตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการไม่เอื้อต่อการจัดสรร เวลาและการพัฒนาแผนการสอนเพื่อส่งเสริมการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกธรรม และแผนกบาลี

3. ความคาดหวังของผู้ปกครองยังยึดติดอยู่กับวุฒิการศึกษาสามัญ

4. พระราชบัญญัติกำหนดวิถียุทธฐานะ พ.ศ. 2527 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2540 ยังไม่สอดคล้องต่อการส่งเสริมให้มีการยอมรับในการเทียบโอนการจบการศึกษา พระปริยัติธรรม แผนกธรรม และแผนกบาลีต่อระบบการศึกษาสามัญ

5. การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ทำให้การพัฒนาการศึกษา พระปริยัติธรรม แผนกธรรม และแผนกบาลี ไม่มีความต่อเนื่อง ทั้งในเชิงนโยบาย และการผลักดันการพัฒนาต่างๆ รวมทั้งความไม่สามารถในการพัฒนาระบบการจัดการภายในให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง

6. การเปิดกว้างของการศึกษาทางโลกมีผลกระทบต่อปริมาณของผู้เรียนแผนกธรรม และ แผนกบาลี

7. ปัจจัยยั่วยุทางสังคมโลกกระทบต่อประสิทธิภาพการเรียนและการสอบแผนก ธรรม และแผนกบาลีของนักเรียน

จากสภาพที่แท้จริงของการวิเคราะห์ SWOT ทำให้เห็นสภาพของความเป็นจริงว่าในการจัดการศึกษาของเขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดขอนแก่น มีประเด็นที่ต้องได้รับการระดมความรู้ ความคิดในการพัฒนาศาสนทายาทให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ลดผลกระทบที่เกิดขึ้นจากจุดอ่อน และอุปสรรคทั้งหลาย ด้วยการร่วมกำหนดนโยบายการจัดการศึกษาให้มีเอกภาพพัฒนาศาสนทายาทให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์อันเดียวกันทั้งจังหวัด

3.2.3 การพัฒนาศาสนทายาทตามกระบวนการไตรสิกขา

กระบวนการไตรสิกขาเป็นกระบวนการพัฒนามนุษย์ตามแนวคิดทฤษฎีขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า การพัฒนาเป็นปฏิบัติการสำคัญอย่างหนึ่งที่ต้องการกระทำกับคน ต้องการให้มีความรู้ความสามารถในด้านใดด้านหนึ่งหรือเจริญขึ้นในด้านใดด้านหนึ่ง อาจเป็นการพัฒนาด้านสติปัญญา ร่างกาย จิตใจ หรืออื่น ๆ ถ้าเป็นการพัฒนาสัตว์ก็อาจจะต้องการให้สัตว์เกิดการเรียนรู้ เหมือนการกระทำของมนุษย์เช่น สอนให้หัดพูดภาษามนุษย์หรือเลียนแบบพฤติกรรมมนุษย์ถ้าเป็น สิ่งของก็อาจต้องการให้สิ่งของนั้นสามารถใช้งานได้คงทน ใช้ประโยชน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ การที่เราจะกระทำในสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่จะเห็นว่าจะเป็นประโยชน์ทั้งต่อตนเองและสังคมถือว่ามีความสำคัญโดยผ่านกระบวนการพัฒนาในรูปแบบต่าง ๆ

ปัจจุบันการเปลี่ยนแปลงทางสังคมเศรษฐกิจของโลกมีพลวัตสูง ความเจริญทางเทคโนโลยีเป็นส่วนหนึ่งในความจำเป็นที่จะต้องพัฒนามนุษย์ที่จะเป็นศาสนทายาทที่ดีตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ต่อไป เป็นการเตรียมความพร้อมเพื่อความเจริญที่จะเกิดขึ้นในอนาคต หลักสำคัญของการพัฒนา คือ จะต้องให้ความรู้และประสบการณ์ด้านวิชาการ การฝึกอบรมความรู้ที่ทันสมัยรวมทั้งการปลูกฝังพระธรรมวินัยและจริยธรรมควบคู่กันไป เช่น การให้มีความรู้ซึ่งจะต้องฝึกให้มีหลักธรรมอื่นๆ ทางพระพุทธศาสนาควบคู่กันไปด้วย จึงขอ น าทางสู่การพัฒนาด้วยการให้ ความสำคัญและความหมายของการพัฒนาเป็นเบื้องต้นก่อน

สรุปสาระสำคัญของแนวคิดและหลักการในการพัฒนาศาสนทายาทตามกระบวนการไตรสิกขา ในท่ามกลางกระแสความนิยมที่รุนแรงทางสังคมโลกาภิวัตน์ การเมือง การปกครองและกระแสเศรษฐกิจ ที่ทำ ให้ศาสนทายาทที่กำลังเจริญเติบโตเพื่อจะเป็นพระภิกษุหรือเป็นผู้ใหญ่ในวันข้างหน้าที่กำลังเบี่ยงเบนไปตามกระแสสังคมซึ่งไม่แน่ใจว่าในการดำเนินชีวิตและการอยู่ร่วมกับบุคคล ในกลุ่มต่างๆจะสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างราบรื่นหรือไม่ เพราะปัญหาเด็กและเยาวชนที่ยังไม่มี วุฒิภาวะในการตัดสินใจแยกแยะสิ่งถูกผิด ยังขาดประสบการณ์ในการดำเนินชีวิต รู้แต่เพียงว่าตนเอง อยู่ สุขสบายกับครอบครัวแต่ขาดการรับรู้ว่ามีบุคคลอีกหลากหลายกลุ่ม หลายฐานะหลาย ความรู้สึกรู้สึกนึกคิดตามหลักการจำแนกมนุษย์ของพระพุทธเจ้า กอปรกับการเลี้ยงดูของพ่อแม่ ผู้ปกครอง

ในสังคมปัจจุบันมักเลี้ยงดูบุตรหลานด้วยสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น การให้ทรัพย์สิน การให้สิ่งอำนวยความสะดวก การให้เทคโนโลยี ที่สำคัญพ่อแม่ผู้ปกครองมีโอกาสพบปะเลี้ยงดูพูดคุยให้การอบรมสั่งสอนแนวทางในการดำเนินชีวิตตามครรลองพระพุทธาน้อย ทำให้เด็กและเยาวชนขาดการเอื้ออาทร ขาดเมตตากรุณา ขาดหลักดำเนินชีวิตที่ดีซึ่งกระบวนการไตรสิกขากับการอบรมเลี้ยงดูของ พ่อแม่ผู้ปกครองสามารถช่วยพัฒนาให้เด็กเยาวชนเป็นคนดีมีชีวิตปกติในสังคมได้ ซึ่ง ศิล...ช่วยสอนหลักการดำรงตนให้อยู่ด้วยดี มีชีวิตที่เกื้อกูลท่ามกลางสภาวะแวดล้อมที่ตนมีส่วนช่วยสร้างสรรค์รักษาให้เอื้ออำนวยแก่การมีชีวิตที่ดีงามร่วมกัน เป็นพื้นฐานที่ดีสำหรับการพัฒนาจิตและการเจริญปัญญา สมาธิ...สอนและพัฒนาคุณภาพจิตหรือการปรับปรุงจิตให้มีคุณภาพและสมรรถภาพสูงซึ่งเอื้อแก่การมีชีวิตที่ดีงามและพร้อมที่จะใช้งานในทางปัญญาอย่างได้ผลที่สุด ปัญญา...สอนให้มองดู รู้จัก และเข้าใจสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริงหรือรู้เท่าทันธรรมดาของสังขารทั้งหลายที่ทำให้เป็นอยู่ และ ทำการต่าง ๆ ด้วยปัญญา คือ รู้จักวางใจวางท่าทีและปฏิบัติต่อโลกและชีวิตได้อย่างถูกต้องเหมาะสม ในทางที่เป็นไปเพื่อแผ่ขยายประโยชน์สุข มีจิตใจผ่องใสไร้ทุกข์ เป็นอิสระและสดชื่นเบิกบาน บนพื้นฐานของสัมมาทิฐิ ซึ่งเป็นข้อธรรมข้อหนึ่งในอริยมรรคมี องค์ ๘ และเป็นส่วนหนึ่งของหมวด ธรรมที่นำมาเป็นหลักในการพัฒนาศาสนทายาท เพื่อให้สามารถดำเนินชีวิตได้ดีจะได้มีชีวิตที่ดีงาม มีความสุข เป็นอิสระและอยู่ร่วมกันได้อย่างมีสันติสุขในสังคมและในโลก และในการพัฒนาต้องทำความเข้าใจว่าศาสนทายาทมีความแตกต่างกันในการรับรู้และเข้าใจในสิ่งต่าง ๆ หรือความแตกต่าง ทางสติปัญญาซึ่งพระพุทธเจ้าได้จำแนกมนุษย์ไว้ 4 ประเภท คือ 1) อุคฆฏิตัญญู : ผู้เข้าใจได้ฉับพลัน 2) วิปจิตัญญู: ผู้เข้าใจต่อเมื่อขยายความ 3) เนยยะ : ผู้ที่พอจะแนะนำได้ ๔) ปทปรมะ : ผู้ที่สอนให้รู้ได้เพียงตัวบทคือพยัญชนะ ซึ่งมีการนำไปอธิบายใหม่ โดยเปรียบเทียบกับบัว 4 เหล่า คือ 1) อุคฆฏิตัญญูเปรียบได้กับบุคคลประเภทบัวพื้หน้า เป็นผู้ที่มิได้มีลักษณะที่มีความรู้ความสามารถหยั่งรู้คิดวิเคราะห์วางแผน จัดระบบงาน กล้าเสี่ยงกล้าตัดสินใจ เป็นผู้นำคนได้ 2) วิปจิตัญญูเปรียบได้กับบุคคลประเภทบัวปริมน้ำ เป็นผู้ที่มิได้มีลักษณะมีความสามารถพอสมควร แต่ไม่ถึงกับขั้นดีเลิศ เช่น ประเภทที่ 1 แต่ถ้าหากได้มีการพัฒนาตนเองก็สามารถเรียนรู้ที่จะประสบความสำเร็จได้ 3) เนยยะเปรียบได้กับบุคคลประเภทบัวใต้น้ำ คนประเภทนี้เป็นได้ 2 แนวทาง คือ หากมีสติปัญญาที่จะเรียนรู้และปรับตัวเองให้ทำงานได้ในระดับหนึ่ง แต่ถ้าหากไม่สามารถปรับตัวเองเพื่อเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ เช่น วิชาการสมัยใหม่ก็จะกลายเป็นไม้ตายซาก 4) ปทปรมะ เปรียบได้กับบุคคลประเภท บัวที่อยู่แต่ในโคลนตมคนประเภทนี้เปรียบเสมือน “ไม้ตายซาก” สักแต่จะใช้ชีวิตไปวัน ๆ เป็นกาฝากของสังคมมีโอกาสน้อยที่จะพัฒนาให้เติบโตให้มีความสามารถขึ้นมาได้ (ปัญญายุทธ นาคมจลินท์. 2556 : 123-124)

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) (2558) ได้กล่าวว่า ทาน ศิล ภาวนา (ปัญญาสิกขา) ศิล สมาธิ ปัญญา (ไตรสิกขา) ทาน ศิล ภาวนา กับ ศิล สมาธิ ปัญญา นี้ ที่จริงก็เรื่องเดียวกัน แต่มีความแตกต่างกันคือ

1) การเน้นด้านภายนอก เน้นด้านหยาบ จัดเป็นทาน ศิล และภาวนา โดยขยายด้านนอกเป็น 2 อย่าง คือ ทาน กับ ศิล นั้นรวมเป็นอันเดียวกันเพราะว่าศิลนั้นหลักการก็คืออยู่ร่วมกันด้วยดีกับผู้อื่นในสังคม ส่วนทานก็เป็นองค์ประกอบในการที่จะอยู่ร่วมกันด้วยดีกับผู้อื่นในสังคม ก็เลยมารวมอยู่ในคำว่า ศิล

2) การเน้นด้านใน คือ ภาวนา จัดเป็นศีล สมาธิ ปัญญา โดยแยกละเอียดเป็นจิตใจ (สมาธิ) กับ ปัญญา

เพราะฉะนั้น เมื่อท่านได้ฟังคำว่า ทาน ศีล ภาวนา กับ ศีล สมาธิ ปัญญา นี้ให้ทราบว่า “ที่จริงเป็นระบบอันเดียวกัน” แต่เราแยกเพื่อให้เห็นจุดเน้นที่ต่างกัน สำหรับคฤหัสถ์จะเน้นด้านนอก จัดเป็น ทาน ศีล ภาวนา แต่สำหรับพระสงฆ์ จะเน้นด้านใน วางหลักเป็น ศีล สมาธิ ปัญญา หรือที่ว่า “ไตรสิกขา” ไตร แปลว่า 3 สิกขา คือ การศึกษา รวมเป็น ไตรสิกขา แปลว่า การศึกษา 3 อย่าง ส่วนชุด ทาน ศีล ภาวนา เรียกชื่อต่างไปนิดหนึ่งว่า “ปัญญาสิกขา” หรือ “บุญสิกขา” คือ การฝึกฝนในเรื่องความดี หรือการฝึกหัดทำความดีนั่นเอง บุญ = ความดี สิกขา = การฝึกอบรม คือ การฝึกฝนปฏิบัติอบรมในเรื่องความดี การทำให้คนเจริญองงามขึ้นในความดีต่าง ๆ ด้วย ทาน ศีล ภาวนา รวมแล้วทั้ง 2 ชุดก็เป็นอันเดียวกัน ต่างกันที่จุดเน้นดังกล่าว เมื่อปฏิบัติธรรมตามหลักไตรสิกขา หรือบุญสิกขา 3 ประการ อย่างถูกต้องดีแล้ว จะสามารถเข้าถึงชีวิตที่ดีงามมีความสุขที่แท้จริง โดยเข้าถึงธรรมและความสุขทั้ง 3 ระดับ ได้จนถึงที่สุด”

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) (2551) อธิบายว่า ทาน ศีล ภาวนา เรียกว่า บุญสิกขา มีสาระสำคัญอย่างเดียวกับไตรสิกขา ประกอบด้วย

1) ทาน คือ การให้ การเผื่อแผ่แบ่งปัน เพื่อช่วยเหลือกัน เพื่อยึดเหนี่ยวสังคม และเพื่อส่งเสริมความดีงามและการทำสิ่งที่ดี ทานเป็นเครื่องส่งเสริมการอยู่ร่วมในสังคมให้เป็นไปด้วยดีมีระเบียบมั่นคงยิ่งขึ้น พร้อมกันนั้นก็เป็นการฝึกหัดขัดเกลาทั้งพฤติกรรมภายนอกทางกาย วาจา และฝึกฝนอบรมจิตใจให้เจริญยิ่งขึ้นไปในคุณธรรม และความเอื้ออ้อมเบิกบานผ่องใส

ทานเป็นบุญอย่างหนึ่ง เรียกว่า "ทานมัย" คือบุญที่เกิดจากการให้ เป็นสังคหวัตถุ คือเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจกันไว้ได้ และเป็นบ่อเกิดแห่งบารมีที่เรียกว่า ทานบารมี

ทาน ที่แปลว่า วัตถุที่พึงให้ ย่อมาจาก "ทานวัตถุ" หมายถึงสิ่งของสำหรับให้สำหรับเสียสละให้ผู้อื่น ได้แก่สิ่งของที่ถวายพระ สิ่งของที่ควรนำไปให้เพื่อตอบแทนบุญคุณแก่ผู้มีพระคุณ เช่น พ่อแม่ ครู อาจารย์ ญาติผู้ใหญ่ เรียกว่าไทยทานบ้าง ไทยธรรมบ้าง มี 10 อย่าง ทานสูตร ได้แก่ อาหาร น้ำ เครื่องนุ่งห่ม ยานพาหนะ มาลัยและดอกไม้ ของหอม (ธูปเทียน) เครื่องลูบไล้ (สบู่เป็นต้น) ที่นอน ที่อยู่อาศัย และประทีป (ไฟหรือไฟฟ้า) การให้ทานวัตถุ 10 อย่างนี้มีผลอันสูงส่งมากเพราะเป็นสิ่งที่ให้ประโยชน์อย่างเดียว ไม่มีโทษ ไม่มีพิษภัยแก่ผู้รับ การเลือกของที่จะให้บัณฑิตสรรเสริญ ด้วยจิตใจที่ดีงาม การให้ทานมีวัตถุประสงค์สำคัญในการคลายความตระหนี่ ความเห็นแก่ตัว ความโลภในจิตใจมนุษย์ ส่งผลให้เกิดความ ใส สว่าง สะอาดของจิตใจ

ประเภทของทานมี 4 ประเภท คือ

- 1) ทานที่เป็นอามิส หรืออามิสทาน คือ การให้วัตถุสิ่งของ
- 2) ทานที่ไม่เป็นอามิส หรือธรรมทาน คือการให้ที่ไม่เป็นวัตถุสิ่งของ ได้แก่ ให้สติ ให้ธรรมะ สอนคุณธรรม ให้กำลังใจ ให้อภัย (อภัยทาน) ให้วิद्याทาน
- 3) อภัยทาน คือการยกโทษด้วยการไม่พยาบาทจองเวร บัณฑิตกล่าวเป็นทานที่ให้ได้อย่างที่สุด โดยเฉพาะการให้อภัยศัตรูหรือผู้ที่ทำร้ายตนอย่างสาหัส
- 4) วิद्याทาน คือการให้ความรู้ทางโลก

2) ศิล คือ ความมีระเบียบในการดำเนินชีวิต และการอยู่ร่วมกันในสังคม หรือความมีวินัยและการปฏิบัติตามกฎเกณฑ์กติกาในการอยู่ร่วมกัน เพื่อให้มีความสัมพันธ์ที่ดีในสังคม ไม่มีความสับสนวุ่นวายไม่ระส่ำระสาย เอื้อโอกาสต่อการที่จะทำสิ่งต่าง ๆ ได้สะดวกเกิดผลดี และมีความเจริญก้าวหน้ายิ่ง ๆ ขึ้นไป

ศิลมีหลายระดับ จัดไว้หลายประเภทเพื่อให้เหมาะกับสภาพชีวิตและสังคมหรือชุมชนนั้น ๆ ในการที่จะปฏิบัติเพื่อเข้าถึงจุดหมายของตน ศิล 5 เป็นกฎเกณฑ์ความสัมพันธ์พื้นฐานในสังคมเพื่อให้คนอยู่ร่วมกันด้วยดี ไม่เบียดเบียนกัน สังคมจะได้ไม่เดือดร้อน เป็นฐานรองรับความมีสันติสุขของสังคม ดังนั้นในหลักศิล 5 จึงกำหนดให้มีการไม่เบียดเบียนทำร้าย ไม่ละเมิดต่อชีวิตและร่างกาย ไม่ละเมิดต่อกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน ไม่ละเมิดต่อคุ้มครองของกันและกัน ไม่ใช้วาจาทำร้าย หลอกลวงกัน และไม่คุกคามต่อความรู้สึกมั่นคงปลอดภัยของผู้อื่นด้วยความสูญเสียสัมปชัญญะ เนื่องจากยาเสพติดที่ทำให้เกิดความประมาท ศิล 5 เป็นมาตรฐานอย่างต่ำสำหรับจัดระเบียบชีวิต และสังคมของมนุษย์ ให้อยู่ในสภาพที่เอื้อโอกาสขั้นพื้นฐาน ในการที่จะสร้างสรรค์สิ่งที่งามหรือทำการพัฒนาทั้งภายในและภายนอก หรือทั้งทางจิตใจและทางวัตถุ

ศิลในระดับที่สูงขึ้นไป จะเป็นการทำตามข้อปฏิบัติต่าง ๆ ในการฝึกหัดขัดเกลาพฤติกรรมของบุคคล เพื่อสร้างเสริมสภาพชีวิตความเป็นอยู่และการอยู่ร่วมกันในสังคม ให้สอดคล้องและเอื้อโอกาสแก่การที่จะปฏิบัติให้เข้าถึงภาวะสูงสุด ที่เป็นจุดหมายของบุคคลหรือสังคมนั้น เช่น ศิล 8 มุ่งฝึกให้มีสภาพชีวิตที่เอื้อต่อการพัฒนาทางจิตใจ โดยเพิ่มการจำกัดเวลารับประทานอาหาร การหัดลดละการหาความสุขจากสิ่งบันเทิงหรือเครื่องปรนเปรอความสุขทางประสาทสัมผัส ตลอดจนงดการให้เครื่องนุ่งนอนฟูกฟูหุหุรา ศิล 8 นั้น เป็นเครื่องเสริมและเอื้อโอกาสยิ่งขึ้นไป ทั้งด้านเวลาและงาน ในการที่จะพัฒนาชีวิตทางด้านจิตใจและปัญญา เป็นเครื่องเสริมและเอื้อโอกาสในการบำเพ็ญจิตภาวนา และปัญญาภาวนา

ศิลอย่างอื่น ๆ ยังมีอีกมาก เช่น ศิลในการฝึกอินทรีย คือฝึกให้รู้จักใช้ตา หู จมูก ลิ้น กาย และใจ โดยเฉพาะ 5 อย่างแรกให้ดูเป็น ฟังเป็น คือ ดู และฟังให้ได้ประโยชน์แก่ชีวิต ไม่ให้เกิดโทษก่อความเสียหาย ความเดือดร้อน หรือความลุ่มหลงมัวเมาและศิลในการเสพ หรือบริโภคสิ่งต่าง ๆ ให้ได้คุณค่าแท้ ไม่หลงไปในคุณค่าเทียม เป็นต้น (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). 2551)

พระมหาภคโร อาภาโร (2563) ได้กล่าวว่า ศิล คือ ความมีระเบียบในการดำเนินชีวิต และในการอยู่ร่วมสังคม หรือพูดให้ง่ายอีกอย่างหนึ่งว่า ได้แก่ ความมีวินัยและการปฏิบัติตามกฎเกณฑ์กติกาในการอยู่ร่วมกัน เพื่อให้มีความสัมพันธ์ที่ดีในสังคมชีวิตและสังคมจะได้เรียบร้อยราบรื่นไม่สับสนวุ่นวาย ไม่ระส่ำระสายเอื้อโอกาสต่อการที่จะทำอะไร ๆ ให้สะดวกได้ผลดี และมีความเจริญก้าวหน้ายิ่ง ๆ ขึ้นไปศิลมีหลายระดับ หรือจัดไว้หลายประเภท ให้เหมาะกับสภาพชีวิตและสังคมหรือชุมชนนั้น ๆ ในการที่จะปฏิบัติเพื่อเข้าถึงจุดหมายของตน

ศิล 5 เป็นกฎเกณฑ์ความสัมพันธ์พื้นฐานในสังคมเพื่อให้คนอยู่ร่วมกันด้วยดี ไม่เบียดเบียนกัน สังคมจะได้ไม่เดือดร้อน ระส่ำระสาย เป็นฐานรองรับความมีสันติสุขของสังคมดังนั้น ในหลักศิล 5 จึงกำหนดให้มีการไม่เบียดเบียนทำร้าย ไม่ละเมิดต่อชีวิตและร่างกาย ไม่ละเมิดต่อกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน ไม่ละเมิดต่อคุ้มครองของกันและกัน ไม่ใช้วาจาทำร้ายหลอกลวงกัน และไม่คุกคามต่อความรู้สึกมั่นคงปลอดภัยของผู้อื่นด้วยความสูญเสียสัมปชัญญะเนื่องจากยาเสพติดที่ทำให้เกิด

ความประมาท และไม่น่าไว้วางใจ จะเห็นว่าศีล 5 เป็นมาตรฐานอย่างต่ำสำหรับจัดระเบียบชีวิตและสังคมของมนุษย์ ให้อยู่ในสภาพที่เอื้อโอกาสขั้นพื้นฐาน ในการที่จะสร้างสรรค์สิ่งที่ดีงามหรือทำการพัฒนาไม่ว่าอย่างหนึ่งอย่างใด ทางจิตใจก็ตาม ทางวัตถุก็ตามศีลเฉพาะกลุ่มเฉพาะหมู่ชน และศีลในระดับที่สูงขึ้นไป จะเป็นการทำตามข้อปฏิบัติต่าง ๆ ในการฝึกหัดขัดเกลาพฤติกรรมของบุคคล เพื่อสร้างเสริมสภาพชีวิตความเป็นอยู่ และการอยู่ร่วมกันในสังคม ให้สอดคล้องและเอื้อโอกาสแก่การที่จะปฏิบัติให้เข้าถึงภาวะสูงสุด ที่เป็นจุดหมายของบุคคลหรือสังคมนั้น เช่น ศีล 8 มุ่งฝึกให้มีสภาพชีวิตที่เอื้อต่อการพัฒนาทางจิตใจจึงเพิ่มการรับประทานอาหารจำกัดเวลา และการหัดลดละการหาความสุขจากสิ่งบันเทิง หรือเครื่องปรนเปรอความสุขทางประสาทสัมผัส ตลอดจนงดการให้เครื่องนุ่งนอนฟูกฟูหรูหรา เป็นการฝึกฝนตนให้รู้จักที่จะมีชีวิตที่เป็นอิสระได้มากขึ้น สามารถอยู่ดีมีสุขได้โดยไม่ต้องพึ่งพาหรือขึ้นต่อวัตถุภายนอกมากเกินไป

ศีล 8 นั้น เป็นเครื่องเสริมและเอื้อโอกาสยิ่งขึ้นไป ทั้งด้านเวลาและงาน ในการที่จะพัฒนาชีวิตทางด้านจิตใจและปัญญา พุทธอีกสำนวนหนึ่งว่าเป็นเครื่องเสริมและเอื้อโอกาสในการบำเพ็ญจิตภาวนา และปัญญาภาวนา ศีลอย่างอื่น ๆ ยังมีอีกมาก เช่น ศีลในการฝึกอินทรีย์ คือฝึกให้รู้จักใช้ตา หู จมูก ลิ้น กาย และใจ โดยเฉพาะ 5 อย่างแรกให้ดูเป็น ฟังเป็น คือ ดู และฟังให้ได้ประโยชน์แก่ชีวิต ไม่ให้เกิดโทษก่อความเสียหาย ความเดือดร้อน หรือความลุ่มหลงมัวเมาและศีลในการเสพ หรือบริโภคสิ่งต่างๆ ให้ได้คุณค่าแท้ ไม่หลงไปในคุณค่าเทียม เป็นต้นการมีสภาพชีวิตและการอยู่ร่วมกันที่จัดระเบียบไว้ด้วยดี เรียกว่า ศีล การจัดระเบียบชีวิตและการอยู่ร่วมกันให้เรียบร้อย รวมทั้งตัวระเบียบนั้นเอง เรียกว่าวินัย ข้อปฏิบัติต่างๆ ในการจัดสภาพชีวิตและการอยู่ร่วมในสังคมให้ระเบียบ เรียกว่าสิกขาบท ข้อปฏิบัติต่าง ๆ ในการฝึกฝนขัดเกลา พฤติกรรมเพื่อสร้างเสริมสภาพชีวิต ให้สอดคล้องเกื้อกูลต่อการปฏิบัติในแนวทางที่จะเข้าถึงจุดหมายที่ต้องการยิ่ง ๆ ขึ้นไป เรียกว่า วัตร ทั้งหมดนี้เมื่อเรียกคลุม ๆ รวม ๆ ก็พูดว่าศีล

พระมหานิกาย ปลัดสังข์ และคณะ (2560) เมื่อสังคมไทยเกิดปัญหามากมายในเรื่องการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมต่าง ๆ ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางปัญหาความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้ที่นับวันจะทำให้เกิดช่องว่างระหว่างคนจนกับคนรวยมากขึ้นและเกิดความขัดแย้งในสังคมเช่นแนวคิดของประชาชนที่แตกต่างด้านความคิดทางการเมืองเกิดเป็นกลุ่มต่างๆ เกิดการก่อความไม่สงบในพื้นที่ของรัฐ ในปี พ.ศ. 2553 และ พ.ศ. 2557 เป็นต้น เป็นเหตุให้มีแนวคิดเกิดขึ้นของเจ้าพระคุณสมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า มิ่งคลาจารย์ ผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช วัดปากน้ำ กรุงเทพมหานคร ได้ดำริ เพื่อเสริมสร้างความปรองดอง สมานฉันท์ของคนในชาติให้เกิดความสงบ เกิดสันติสุข มีความสามัคคีกลมเกลียวกัน ลดปัญหาความขัดแย้ง สร้างความมั่นคงและปลอดภัยในชีวิตประจำวัน โดยใช้หลักการรักษาศีล 5 มาปฏิบัติให้มากขึ้น เพื่อสร้างสันติสุขในระดับสังคมต่าง ๆ เพราะการรักษาศีล 5 คือข้อปฏิบัติให้อยู่ในสังคมได้อย่างดี คือ ทำให้ตัวเรามีหลักประกันความมั่นคง มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน เป็นการรักษาและคุ้มครองสถาบันครอบครัวให้มีความสุขความสงบดียิ่ง ๆ ขึ้นหลักประกันความสุขความสงบเป็นการรักษาสุขภาพให้แข็งแรง มีสติสัมปชัญญะไม่ประพฤตินิโคตกระทำชั่วต่างๆ เพราะหลักศีล 5 สามารถสร้างสันติสุขต่อปัจเจกบุคคล สังคมครอบครัว และสังคมประเทศได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนตลอดกาล

3) ภาวนา คือ ทำให้เกิดมีขึ้น ทำให้เป็นขึ้น สิ่งที่ยังไม่เป็นก็ทำให้มันเป็น สิ่งที่ยังไม่มีก็ทำให้มันมีขึ้นเรียกว่าภาวนา เพราะฉะนั้น จึงเป็นการปฏิบัติ ผีกัดหรือลงมือทำ ภาวนาจึงแปลอีกความหมายหนึ่งว่า การฝึกอบรม ฝึกนั้น เมื่อยังไม่เป็นก็ทำให้มันเป็น อบรมนั้น เมื่อยังไม่มีก็ทำให้มีขึ้น ยิ่งกว่านั้น เมื่อทำให้เกิด ให้มีให้เป็นขึ้นมาแล้ว ก็ต้องทำให้เจริญงอกงามเพิ่มพูนพร้อมขึ้นไปจนเต็มที

ภาวนายังมีความหมายตรงกับคำว่า พัฒนา ด้วย แปลง่าย ๆ ว่า เจริญ เช่น เจริญสมาธิ เรียกว่า สมาธิภาวนา เจริญเมตตา เรียกว่า เมตตาภาวนา เจริญวิปัสสนา เรียกว่า วิปัสสนาภาวนา ในทางเดียวกัน

ภาวนา แปลว่า การฝึกอบรมหรือการเจริญหรือการทำให้เป็นให้มีขึ้นมา และพัฒนา ในห้องงามบริบูรณ์ การภาวนาในระดับที่เราต้องการในที่นี้แยกเป็น 2 อย่าง คือ

1) จิตตภาวนา การฝึกอบรมจิตใจอย่างหนึ่ง เจริญ แปลว่า พัฒนา เพราะฉะนั้น จิตตภาวนา ก็แปลว่าการพัฒนาจิต หรือพัฒนาจิตใจ จิตตภาวนานั้น เรียกง่าย ๆ ว่า สมถะ หรือสมถภาวนา สมถะนี้มีแก่นแท้และมุ่งที่สมาธิ เพราะสมถะนั้นแปลว่า ความสงบ แก่นแท้ของความสงบ คือสมาธิ เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า สมาธิภาวนา ดังนั้น คำว่าจิตตภาวนา สมถภาวนา สมาธิภาวนา จึงมีความหมายในทางเดียวกัน

2) ปัญญาภาวนา การฝึกอบรมปัญญาอีกอย่างหนึ่ง ปัญญาภาวนา แปลว่า การพัฒนาปัญญา ปัญญาภาวนา เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า วิปัสสนาภาวนา การเจริญวิปัสสนา มุ่งให้เกิดปัญญา คือ ปัญญาที่เข้าใจความจริงของสิ่งทั้งหลาย ปัญญาในขั้นที่รู้จักโลกและชีวิตตามความเป็นจริง เรียกว่า วิปัสสนา แปลว่า รู้แจ้ง รู้สภาวะ รู้สภาพความเป็นจริงของสิ่งทั้งหลาย จึงเรียกว่า วิปัสสนา ซึ่งเป็นปัญญาระดับหนึ่ง ฉะนั้น วิปัสสนาภาวนา ถ้าจะเรียกให้กว้างก็เป็นปัญญาภาวนา ภาวนาเป็น 2 อย่าง คือ 1) จิตตภาวนา สมถภาวนาบ้าง สมาธิภาวนาบ้าง 2) ปัญญาภาวนา หรือ วิปัสสนาภาวนา (พระมหาภาธร อภาธโร. 2563)

พระครูปฐมภาวนาจารย์ วิ. และคณะ (2562) ได้กล่าวว่า ภาวนา หมายถึง หลักประพฤติปฏิบัติสำหรับฝึกอบรม ขัดเกลา และพัฒนาตนเอง ทั้งในส่วนของร่างกาย จิตใจ ปัญญา และ สังคม ถึงแม้ว่าเป้าหมายสูงสุดของการพัฒนาตนเองตามหลักภาวนาจะเป็นเป้าหมายในขั้นโลกุตระวิสัย คือ การบรรลุธรรมขั้นสูงสุดคืออรหัตตผล หรือพระนิพพานก็ตาม แต่ในความเป็นจริงเมื่อผู้ปฏิบัติยังไม่สามารถไปถึงเป้าหมายสูงสุดได้ก็สามารถนำหลักภาวนามาพัฒนาตนเองในระดับโลกียวิสัย กล่าวคือสามารถช่วยพัฒนาจิตใจ อารมณ์ ความรู้สึกและพฤติกรรมเชิงสร้างสรรค์ของบุคคลให้เจริญงอกงามขึ้นได้ โดยการอบรมให้ตนเป็นคนดี มีคุณธรรมและศีลธรรม ทำในสิ่งที่มีประโยชน์กับตนเอง ครอบครัว และสังคมรอบข้าง กล่าวคือ (1) กายภาวนาเป็นกระบวนการพัฒนากายหรืออินทรีย์ 5 ประกอบด้วย ตา หู จมูก ลิ้น กายสัมผัส ให้มีสติรู้เท่าทันในทุกขณะเวลา มีความสำรวมระวังในอินทรีย์ 5 สามารถแสดงพฤติกรรมเชิงสร้างสรรค์ผ่านทางกาย วาจา ของตนเอง ขณะ กิน ดู อยู่ ฟัง เดิน ยืน นั่ง นอน (2) ศีลภาวนาเป็นกระบวนการพัฒนาศีล กล่าวคือ การอบรมพัฒนาเพื่อให้เป็นผู้ที่มีพฤติกรรมที่ดีงาม ตั้งอยู่ในวินัย มีความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนมนุษย์ อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ด้วยดีด้วยการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ประกอบอาชีพสุจริต ไม่ใช้กายวาจาและอาชีพในทางที่เบียดเบียนหรือก่อความเดือดร้อนแก่ผู้อื่น แต่ใช้เพื่อเป็นเครื่องพัฒนาชีวิตของตน (3) จิตตภาวนาเป็นกระบวนการพัฒนา

จิตใจ กล่าวคือ การฝึกอบรมพัฒนาจิตโดยการฝึกกำหนดสติตั้งมั่น แน่วแน่ พิจารณาเห็นจิตในจิตตามหลักจิตตานุุปัสสนาสติปัฏฐาน เพื่อให้จิตให้น้อมไปสู่กุศลจิต ส่งผลให้ผู้ปฏิบัติสมบูรณ์ด้วยคุณภาพจิต กล่าวคือ เป็นจิตที่ประกอบด้วยคุณธรรม จริยธรรม ความดีงาม กุศลธรรมที่จะเจริญงอกงามภายในจิตใจ กระบวนการฝึกที่นำมาใช้คือ สมถภาวนาและวิปัสสนาภาวนา (4) ปัญญาภาวนาเป็นกระบวนการพัฒนาปัญญา การอบรมพัฒนาตนเองตามหลักจิตตภาวนาและปัญญาภาวนาดีแล้วย่อมส่งผลโดยตรงต่อการพัฒนาปรีชาเชิงอารมณ์ช่วยให้วัยรุ่นในสังคมดิจิทัลสามารถใช้ปัญญาในการรักษาและพัฒนาสภาพจิตที่ตึงตางหลังจากรับรู้สิ่งต่าง ๆ ผ่านสภาพแวดล้อมดิจิทัล เช่น เครือข่ายสังคมออนไลน์ เป็นต้น และแสดงออกด้วยพฤติกรรมที่เกื้อกูลและสร้างสรรค์ได้บทบาทสู่สังคมดิจิทัล หมายถึง รูปแบบทางสังคมของมนุษย์ที่เกิดขึ้นโดยอาศัยเทคโนโลยีเครือข่ายสารสนเทศผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ต่าง ๆ สมาชิกสามารถมีปฏิสัมพันธ์และทำกิจกรรมร่วมกันผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ในหลากหลายช่องทางเช่น สื่อวิทยุ โทรศัพท์ โทรทัศน์อินเทอร์เน็ต หรือสังคม

พระทรงศักดิ์ แสงทงศ์ และคณะ (2564) วิถีใหม่ของชาวพุทธในสังคมไทยที่พยายามนำเสนอมุมมองการปรับตัวเพื่อการปฏิบัติกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาของชาวพุทธในประเทศไทย รวมไปถึงประชาชนทั่วไปและทิศทางการเปลี่ยนแปลงไปของระบบการจัดการและการพัฒนาของวัดต่าง ๆ ในสังคมที่ต้องได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องเพื่อทำหน้าที่และแสดงบทบาทการสืบทอดเจตนารมณ์ทางพระพุทธศาสนาให้มั่นคงและสามารถตอบสนองต่อความต้องการของชาวพุทธทั้งในประเทศไทยและทั่วโลกที่ต้องปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์โรคอุบัติใหม่ (Covid-2019) เพื่อความปลอดภัยตามมาตรการรักษาความปลอดภัยในชีวิตของชาวพุทธซึ่งการดำเนินชีวิตแบบ New Normal หรือ ความปกติจะเกิดขึ้นทั่วทุกแห่งไม่ว่าจะเป็นในปัจจุบันหรืออนาคตที่ปราศจากโรคระบาดแล้วก็ตามก็ยังมีมาตรการรักษาความปลอดภัยมากยิ่งขึ้นด้วยวิถีธรรมใหม่ของชาวพุทธในสังคมไทย ประกอบด้วย New Normal การให้ทานผ่านระบบออนไลน์ หรือการใช้เงินดิจิทัลมากยิ่งขึ้น New Normal ด้านการเจริญศีล สมาธิ และภาวนาอยู่ที่บ้านผ่านระบบ Conference ของสำนักปฏิบัติธรรมต่างๆ New Normal ด้านการจัดการเรียนการสอน และการสอบธรรมะแบบออนไลน์ New Normal ด้านท่องเที่ยวของวัดต่างๆ ต้องการปฏิบัติตามระเบียบและ New Normal ด้วยการพัฒนาเทคโนโลยีการสื่อสารของวัดให้ทันสมัยมากขึ้นเพราะฉะนั้น ไม่ว่าจะเป็นพระสงฆ์ บทบาทของวัดต่างๆ สถานสำคัญทางพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัย สถานศึกษาที่มีการเรียนการสอนธรรมะ ชาวพุทธทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศต้องการมีปรับตัวมากขึ้นเพื่อให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างปลอดภัย

สรุปผลการศึกษาค้นคว้าคุณลักษณะศาสนทายาทที่พึงประสงค์ บัญชายุทธ นาคมุจลินท์ (2556 : 130-132) ได้กล่าวว่า จากการศึกษาการพัฒนาศาสนทายาทที่พึงประสงค์ในพระพุทธศาสนา ทั้งในแง่มุมมองตาม นโยบายการศึกษาแห่งชาติ นโยบายของคณะสงฆ์ไทย ความคาดหวังของเจ้าสำนักเรียน ความคาดหวังของข้าราชการ ผู้ปกครองและประชาชน พบว่า จากการศึกษาแนวนโยบายการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2545-2559 ที่เป็นตัวกำหนดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของศาสนทายาทในพระพุทธศาสนา รัฐบาลได้กำหนดนโยบายเกี่ยวกับการจัดการศึกษาในสถาบันพระพุทธศาสนา มีแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มติของรัฐมนตรีในการส่งเสริมสนับสนุน มีหน่วยงานภาครัฐในระดับกระทรวงให้การรองรับกำหนดกฎหมายการศึกษา

การกำหนดแผนการศึกษาแห่งชาติ และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนการสนับสนุนงบประมาณเพื่อการศึกษา และกำหนดให้มีหน่วยงานสนองงานการคณะสงฆ์เป็นการเฉพาะ คือ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติในส่วนนโยบาย และสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดในระดับภูมิภาค คณะสงฆ์กำหนดให้มีพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ กฎกระทรวง กฎมหาเถรสมาคม ระเบียบมหาเถรสมาคม คำสั่งมหาเถรสมาคม และกฎหมายอื่น ๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในส่งเสริมช่วยเหลือให้ศาสนทายาทได้รับการพัฒนาเป็นศาสนทายาทที่พึงประสงค์ของพระพุทธศาสนา

เจ้าคณะพระสังฆาธิการ เจ้าอาวาส พระเถรานุเถระ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องให้ความคาดหวังกับการพัฒนาศาสนทายาท โดยให้ความเห็นว่า ต้องพัฒนาแบบบูรณาการที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม เศรษฐกิจและการเมือง คือ

1. ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องหรือผู้มีส่วนได้เสีย ประกอบด้วย คณะสงฆ์จังหวัดขอนแก่น ผู้บริหารสถานศึกษา ครู ข้าราชการ ผู้ปกครองและประชาชน ตลอดจนสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดขอนแก่นในฐานะผู้สนองงานคณะสงฆ์ยังขาดความร่วมมือในการระดมสมองในการกำหนดแนวทางเป็นนโยบายในการส่งเสริมสนับสนุนให้การจัดการศึกษาเป็นไปในแนวทางเดียวกัน การกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ ยุทธศาสตร์และกลยุทธ์ในการสร้างและพัฒนาศาสนทายาท ควรให้ผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากรได้ศึกษาค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมในการจัดกระบวนการเรียนการสอน เพื่อการพัฒนาศาสนทายาทให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามต้องการ โดยศึกษาทฤษฎีทางการศึกษา ทฤษฎีแรงจูงใจ ทฤษฎีความต้องการพื้นฐานและทฤษฎีการพัฒนามนุษย์เชิงพุทธตามหลักไตรสิกขาของพระพุทธเจ้าแล้วก็นำไปใช้ในการจัดกระบวนการเรียนการสอนอย่างจริงจัง

2. ความต้องการหรือความคาดหวังของผู้ปกครอง ที่จะเข้ามาบวชเป็นศาสนทายาท ความไม่เข้าใจในการเข้ามาเป็นศาสนทายาท ความไม่เข้าใจในหลักการในวัตถุประสงค์ของการนำบุตรหลานเข้ามาเป็นศาสนทายาทของผู้ปกครองที่ไม่เข้าใจการยกระดับบุคคลธรรมดาให้เป็นบุคคลผู้วิเศษเมื่อเป็นเช่นนี้ผู้มีส่วนรับผิดชอบในการพัฒนาศาสนทายาทจะต้องคำนึงถึงที่มาของศาสนทายาท แนวทางการพัฒนา ผลที่จะเกิดจากการพัฒนาที่จะเกิดแก่พระพุทธศาสนาได้อย่างไร แม้ลาสิกขาบทไปแล้วก็ยังคงมีความมั่นคง

3. แนวทางอีกด้านหนึ่งที่คาดหวังให้การพัฒนาศาสนทายาทประสบผลสำเร็จ คือ การให้การศึกษานที่เหมาะสมพร้อมที่จะแข่งขันกับระหว่างประเทศ ให้มีการศึกษาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี การปรับปรุงหลักสูตร ส่งเสริมให้เรียนรู้ทางด้านภาษา วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์และพระพุทธศาสนาควบคู่กันไปแบบบูรณาการ เรียกว่าเป็นการศึกษาแบบ พหุปัญญา ได้เรียนรู้ด้านพุทธศึกษา จริยศึกษา ทัศนศึกษาและพลศึกษา และมนุษย์ควรมีความสมบูรณ์พร้อมในด้านกาย อารมณ์ สังคม และจิต

4. การประกันคุณภาพการศึกษา ที่เป็นการรับรองมาตรฐานทางการเรียนและรวมถึงมาตรฐานทางด้านพฤติกรรม (ศีลาจารวัตร) ของศาสนทายาท ที่เป็นอัตลักษณ์เฉพาะสำหรับศาสนทายาทที่พึงประสงค์ในพระพุทธศาสนา และสังคมให้การยอมรับ เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนดตามกฎหมายกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2553 ซึ่งเป็นสิ่งที่ขาดหรือยกเว้นไม่ได้ในสภาวะสังคมยุคโลกาภิวัตน์ ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

ในด้านแนวคิด หลักการ และทฤษฎีการพัฒนาศาสนทายาทในพระพุทธศาสนา จากการศึกษาแนวคิด หลักการและทฤษฎีเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาศาสนทายาทที่พึงประสงค์ใน

พระพุทธศาสนา ผลการศึกษาพบว่า รูปแบบในการพัฒนาให้ศาสนทายาทมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ นั้นพอแยกเป็นประเด็นหลักได้ 2 แนวทาง คือ

1) แนวทางที่มุ่งเน้นคุณลักษณะพระพุทธศาสนาและ แนวทางที่มุ่งเน้นคุณลักษณะด้าน การศึกษา กล่าวคือ แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะเชิงพุทธ เห็นว่า กระบวนการไตรสิกขาของ สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้า เป็นแนวทางที่พัฒนาให้ศาสนทายาทเป็นผู้มี คุณลักษณะที่ดีทางกาย วาจา ที่เรียกว่าเป็นผู้มีศีลซึ่งเป็นคุณลักษณะภายนอกและคุณลักษณะที่ดี ภายในคือการปฏิบัติจิต ภาวนา มีสติปัญญา 4 เป็นแนวทางในการภาวนา อันส่งผลให้ศาสนทายาท เห็นแจ้งหรือรู้ชัดสิ่ง ทั้งหลายตรงต่อสภาวะของมัน คือ ให้เข้าใจตามความเป็นจริงหรือตามที่ตั้ง เหล่านั้นมันเป็นของมัน เองที่เรียกว่าปัญญาซึ่งเป็นคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามที่สังคมต้องการโดยผ่านกระบวนการฝึกสมถ กัมมัฏฐานและวิปัสสนากัมมัฏฐานซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของพระธรรมโกศาจารย์ อดิธการบดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ให้แนวคิดว่าการปฏิบัติวิปัสสนา กัมมัฏฐานและ กระบวนการเรียนรู้ในทางพระพุทธศาสนา คือ การพัฒนาคนให้มีการศึกษา ได้แก่ กระบวนการ ไตรสิกขาหรือสิกขา 3 ซึ่งหมายถึง การศึกษาหาความรู้ หรือฝึกฝนอบรม พัฒนาตนให้ ครบถ้วนทั้ง 3 ประการ โดยเริ่มจากศีลสิกขา ต่อด้วยจิตสิกขา และปิดท้ายด้วยปัญญาสิกขา อันเป็น กระบวนการ ของการเรียนรู้ที่ถูกต้อง และ 2) แนวทางการพัฒนาแบบองค์รวม

ทั้งสองแนวทาง เมื่อนำมาสร้างความสัมพันธ์กันและกันจะสามารถพัฒนาให้เป็น แนวทาง ในการพัฒนาศาสนทายาทที่พึงประสงค์ในพระพุทธศาสนาขึ้นแบบบูรณาการ โดยสร้าง ความสัมพันธ์ ให้สอดคล้องกับวิถีทางโลก จาริต ประเพณีวิถีชาวบ้านร่วมด้วย การพัฒนาแนวทางนี้ จึงเรียกรวมกัน ว่าเป็นการพัฒนาแบบองค์รวม การที่จะพัฒนามนุษย์ที่จะเป็นศาสนทายาทที่ดีด้วยองค์ รวมนั้น จะต้องมีการบูรณาการสู่การเป็นศาสนทายาทที่พึงประสงค์ในพระพุทธศาสนาได้ ซึ่งมีความ สอดคล้องกับแนวคิดของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาสยามบรมราชกุมารี ทรงพระราชดำริในหนังสือ การประชุมวิชาการ เรื่อง แนวปฏิบัติที่ดีในการพัฒนาเด็กและเยาวชนและองค์การอนามัยโลก (WHO) ได้ให้ความสำคัญในการพัฒนามนุษย์ซึ่งได้ให้คำนิยามใหม่ในด้านการพัฒนามนุษย์ในเรื่อง สุขภาพว่า หมายถึง สุขภาวะอันสมบูรณ์และมีความเป็นพลวัตทั้งทางกาย จิต สังคมและจิตวิญญาณ และตรงกับแนวความคิดของพระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) ว่า คนเรานั้นมีชีวิตความเป็นอยู่ซึ่งเราเรียก เป็นภาษาปัจจุบันว่าเป็นองค์รวม การดำเนินชีวิตของเขานั้นแยกออกได้เป็นหลายด้านแต่ทุกด้านนั้นมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน คือ ด้านพฤติกรรม ด้านจิตใจ และด้านความรู้ความคิดที่เรียกว่าปัญญา

สรุปได้ว่า การให้ทาน หมายถึง การให้ การแบ่งปัน การช่วยเหลือกันด้วยความบริสุทธิ์ใจ เพื่อส่งเสริมความดีงามและการทำสิ่งที่ดี ทานเป็นเครื่องส่งเสริมการอยู่ร่วมในสังคมให้เป็นไปด้วยดี การรักษาศีล หมายถึง การครองตนให้อยู่ในภาวะปกติ มีระเบียบในการดำเนินชีวิต และในการอยู่ ร่วมสังคม โดยศีลที่เป็นพื้นฐานของฆราวาสได้แก่ ศีล 5 หรือเบญจศีล การภาวนา แยกเป็นภาวนาใน ด้านสมาธิ และภาวนาในด้านปัญญา เป็นการฝึกอบรมหรือการเจริญหรือการทำให้เป็นให้มีขึ้นมา และพัฒนาให้งอกงามบริบูรณ์ การภาวนาในระดับที่เราต้องการ แยกเป็น 2 อย่าง คือ 2.1 จิตต ภาวนา การฝึกอบรมจิตใจอย่างหนึ่ง และ 2.2 ปัญญาภาวนา การฝึกอบรมปัญญาอีกอย่างหนึ่ง

2.4 บริบทของปกากะเอย

ปกากะเอยในประเทศไทยมีประชากรทั้งสิ้น 448,194 คน จาก 68 อำเภอ 214 ตำบล 1,897 หมู่บ้าน นับว่ามากที่สุดของในบรรดาชนเผ่าอื่นในประเทศไทย โดยการตั้งถิ่นฐานและอยู่อาศัย พื้นที่ทำกิน และพื้นที่ทางจิตวิญญาณ กระจายตัวอยู่ใน 15 จังหวัดคือ จังหวัดเชียงใหม่ ตาก แม่ฮ่องสอน ลำพูน ลำปาง เชียงราย แพร่ กำแพงเพชร สุโขทัย กาญจนบุรี ประจวบคีรีขันธ์ . สุพรรณบุรี ราชบุรี เพชรบุรี อุทัยธานี กำแพงเพชร (ศูนย์พัฒนาสงเคราะห์และชาวเขาในจังหวัดต่าง ๆ ปี 2545)

ปี 2507 กระทรวงมหาดไทย ได้จัดตั้งกรมประชาสงเคราะห์ มีกองสงเคราะห์ชาวเขา มีนโยบาย พัฒนาและแก้ไขปัญหาชาวเขามาตั้งแต่ปีพ.ศ. 2508 ในพ.ศ.ปี 2519 รัฐบาลมีนโยบายและมีแนวทางการพัฒนาแบบให้ชาวเขาใช้ประโยชน์ที่ดิน ที่อยู่อาศัยและจากการทำไร่เลื่อนลอยเป็นไร่อถาวร จริงๆคือไร่หมุนเวียนมิใช่ไร่เลื่อนลอย ถ้าสนับสนุนให้ทำไร่ถาวร เท่ากับว่ารัฐบาลสนับสนุนให้ทำลายป่าเพราะการทำไร่ถาวร เป็นการทำลายหน้าดิน ต้องใช้ปุ๋ยเคมี ยาฆ่าแมลง ยาคุมหญ้า คนที่ได้ประโยชน์โดยตรงคือเจ้าของปุ๋ย ยาและเมล็ดพันธุ์ และให้ตั้งถิ่นฐานเป็นหลักแหล่ง และแนวทางการพัฒนาดังกล่าวเสนอโดยสถาบันวิจัยชาวเขา และศูนย์พัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขาจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งมีการพัฒนาแบบแบ่งเขตพื้นที่โดยระบบสมบูรณ์แบบ (Zonal integrated Development Approach) เพื่อให้บังเกิดผลอย่างจริงจัง มิให้มีการเปิดพื้นที่ป่าใหม่หรือบุกรุกป่า (กรมประชาสงเคราะห์,2545) แต่อย่างไรก็ดีผู้วิจัยขออนุญาตนำเสนอข้อมูลเฉพาะกลุ่มที่ 1 และเพื่อความสะดวกต่อการสื่อสารในการวิจัยและใช้คำเรียกว่า “ปกากะเอย”

ปกากะเอยในภาคเหนือตอนบน ได้เผชิญกับปัญหาวิกฤตต่อวิถีการดำรงชีพโดยกรมป่าไม้ได้ประกาศพระราชบัญญัติป่าไม้แห่งชาติ ปีพ.ศ.2484 พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพรรณพืช ปีพ.ศ. 2504 และพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ ปีพ.ศ.2507 ทับที่อยู่อาศัยที่ดินที่ทำกิน และพื้นที่จิตวิญญาณ และ พระราชบัญญัติส่งเสริมคุณภาพและสิ่งแวดล้อม ปี พ.ศ. 2535 ต่อปี พ.ศ. 2528 คณะรัฐมนตรีมีมติ กำหนดเป็นคุณภาพลุ่มน้ำชั้น 1A ชั้น 2B ชุมชนปกากะเอยในภาคเหนือกลายเป็นผู้กระทำความผิดกฎหมายต่อ พรบ.ดังกล่าว ปี พ.ศ. 2529 เป็นต้นมากรมป่าไม้เริ่มมีแผนอพยพย้ายชาวบ้านออกจากพื้นที่ หลายบ้านและถูกดำเนินคดีข้อหาบุกรุกป่า จำนวนมาก (กป.อพช.ภาคเหนือ,2530) ปี วันที่ 30 มิถุนายน พ.ศ. 2541 มติครมได้ให้พิสูจน์สิทธิ โดยใช้ภาพถ่ายทางอากาศประกอบ และในปี 2545 ได้กำหนดความสูงลาดชัน กำหนดระยะปี ส่งผลกระทบวิถีชีวิตปกากะเอยในการทำไร่หมุนเวียนโดยตรง ปี 2557 เป็นต้นมา รัฐประหาร และคสช. มีการออกประกาศ/คำสั่งต่าง ๆ และการบังคับใช้กฎหมายมาอย่างต่อเนื่องและพบว่า มีประกาศ/คำสั่งอย่างน้อย 35 ฉบับ ในประเด็นในการจำกัดสิทธิ และสิทธิในกระบวนการยุติธรรม คำสั่งหัวหน้าคสช. ฉบับที่ 64และ66/2557 เรื่องการกำหนดนโยบาย หวงคืนผืนป่า หรือกรณี คดี ปู่คออี้ แห่งอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรีหรือจังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดแม่ฮ่องสอน พื้นที่ไร่หมุนเวียน หรือคำสั่งหัวหน้า คสช. ฉบับที่ 3/2558 ที่ได้ให้อำนาจทหารเรียกตัวประชาชนมารายงานตัวและควบคุมตัวในสถานที่ปิดลับโดยไม่ต้องตั้งข้อกล่าวหาได้เป็นเวลา 7 วัน พร้อมยกเว้นความรับผิดชอบให้กับเจ้าหน้าที่ กรณี การวิสามัญฆาตกรรมของชัยภูมิ ป่าแสการถูกวิสามัญฆาตกรรมของนายชัยภูมิ

ป่าแอส หรือจะอุ๊ย เยาวชนนักกิจกรรมชาวล่าหู่ โดยทหาร ซึ่งคดีนี้กลายเป็นปริศนา เนื่องจากข้อมูลที่มีฝ่ายต่าง ๆ ให้มีหลายจุดที่ยังขัดแย้งกันกับข้อเท็จจริง ขณะที่เจ้าหน้าที่รัฐปฏิเสธจะเปิดภาพจากกล้องวงจรปิดหลักฐานชิ้นสำคัญที่น่าจะช่วยคลี่คลายข้อสงสัยได้ โดยอ้างว่าหากเปิดไปเกรงจะกระทบกับรูปคดี ห้ามประชาชนชุมนุมทางการเมืองตั้งแต่ 5 คนขึ้นไป กรณีนี้ทนายความมหาวิทยาลัยเชียงใหม่จัดประชุมทางวิชาการนานาชาติที่ศูนย์ประชุมนานาชาติจังหวัดเชียงใหม่ถูกดำเนินคดีชุมนุมเกิน 5 คน โดยไม่ได้รับอนุญาต ความเป็นจริงการขออนุญาตเพื่อจัดประชุมแล้ว หรือ ประกาศ คสช.ฉบับที่ 37/2557 ที่กำหนดให้คดีบางประเภทของพลเรือนต้องขึ้นศาลทหาร เช่นกลุ่มดาวดิน จังหวัดขอนแก่น ทำให้ประชาชนถูกจับกุมดำเนินคดีไปหลายพันคนไปแล้ว และปกากะเณญถูกกล่าวหาว่าเป็นผู้ทำลายทรัพยากรธรรมชาติป่าไม้และต้นน้ำลำธาร โดยทำไร่เลื่อนลอย แต่ความจริงทำไร่หมุนเวียนไม่ได้ทำไร่เลื่อนลอย และชุมชนจำนวนหนึ่งหันมาปลูกพืชเชิงเดี่ยวหรือพืชพันธสัญญาคือปลูกข้าวโพดสัตว์เลี้ยง จนทำให้ทรัพยากรธรรมชาติคือ ดิน น้ำ ป่าถูกทำลายและเสื่อมโทรม อาทิเช่น อำเภอมะแม่มจังหวัดเชียงใหม่ ส่งผลให้เกิดปัญหาการพังทลายของหน้าดิน ในขณะที่คนไทยพื้นราบบุกรุกแผ้วถาง จับจองทำการเกษตรเชิงเดี่ยวโดยการปลูกข้าวโพด มีการซื้อขายเปลี่ยนมือโดยไม่มีเอกสารสิทธิตามประมวลกฎหมายที่ดิน อาทิเช่น สทก. สปก. มีการปรับเปลี่ยนพืชเพื่อการค้ามากขึ้น (วันเพ็ญ สุรฤกษ์, 2544) สถานการณ์ปัจจุบันมีการใช้ที่ดินเพื่อการเกษตรบนพื้นที่สูงมีแนวโน้มมากยิ่งขึ้น (สุททีณี ดนตรี, 2543 และ 2544) จึงมีผลกระทบก่อให้เกิดระบบนิเวศเสื่อมโทรมลงขาดความสมดุลในพื้นที่ลุ่มน้ำต่างๆ (ราตรี ภารา, 2538; สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 2542; พงษ์ศักดิ์ วิทวัสสุติกุล นิพนธ์ ตั้งธรรมและ เกษม จันทรแก้ว, 2543) จึงเป็นปัญหาที่มีผลต่อสังคมโดยรวมและมีแนวโน้มของปัญหาจะเพิ่มมากขึ้นในอนาคต เพราะว่าในภาคเหนือตอนบน มีภูมิศาสตร์ทางกายภาพทางที่ดินมีความเหมาะสมกับการเกษตร ประเทศไทยมีความเหลื่อมล้ำมีความไม่เป็นธรรม คนรวยร้อยละ 10 มีที่ดินร้อยละ 90 ปี 2547 พบว่า คนจนและเกษตรกรรายย่อย มาขึ้นทะเบียนเพื่อขอรับการช่วยเหลือด้านที่ดินทั้งสิ้น 4,800,000 ราย ผ่านการคัดกรองโดยใช้เกณฑ์รายได้ต่ำกว่า 20,000 บาทต่อปีและยืนยันต้องการความช่วยเหลือจำนวน 2,217,546 ราย จำแนกเป็นไม่มีที่ดิน ทำกิน จำนวน 889,022 ราย มีที่ดินที่ทำกินแต่ไม่เพียงพอจำนวน 517,263 ราย มีที่ดินแต่ไม่มีเอกสารสิทธิ์อีก 811,279 ราย (ศูนย์อำนวยการต่อสู้เพื่อเอาชนะความยากจน, 2549) จึงมีปัญหาเกี่ยวกับประชากรทำการเกษตรรายย่อยเป็นคนจนเกือบ 5 ล้านคนมีปัญหาที่ดินที่ทำกินและ ไม่มีที่ดินที่ทำกินของตนเอง ขณะที่คนรวย นายทุน ร้อยละ 10 ถือครองทรัพยากรร้อยละ 90 มีความขัดแย้งเรื่องคนกับทรัพยากรที่ดินและป่าไม้อย่างต่อเนื่อง

ปกากะเณญในภาคเหนือตอนบน ใช้การเมืองของสิทธิทางวัฒนธรรมในการปกป้องวิถีดำรงชีพ เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนการจัดการที่ดิน ที่ทำกินและที่อยู่พื้นที่ทางจิตวิญญาณ มาตลอดและต่อเนื่องมามากกว่าสามทศวรรษมาแล้ว ทางรัฐบาล นายทุนและชุมชนมีความพยายามที่จะอธิบายสร้างภาพของตนเองอย่างหลากหลายทางวัฒนธรรม โดยมีการใช้การเมืองของสิทธิทางวัฒนธรรมในการต่อสู้ ต่อรอง เจรจา เพื่อการปกป้องวิถีดำรงชีพรูปแบบการป้องกัน ดูแลรักษา ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ ดิน น้ำ ป่า ส่วนราชการได้มีความพยายามใช้หลักกฎหมายเป็นที่ตั้ง จึงเกิดปัญหา และมีความขัดแย้ง เชิงปรากฏการณ์ในการปราบปราม ควบคุมการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ โดยกล่าวหาปกากะเณญว่า เป็นผู้ตัดไม้ ทำลายป่า ส่งผล

กระทบต่อทรัพยากรป่าไม้ของประเทศลดลงอย่างรวดเร็ว ส่วนปกากะเอยอใช้การเมืองของสิทธิทางวัฒนธรรม ตอบโต้กล่าวหากลับไปว่า รัฐเองต่างหากได้ดำเนินการนโยบายผิดพลาด นำไปสู่การบริหารและจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเสียหายและลดลงเช่นการปลูกป่าของกรมป่าไม้ 100 กว่าปีไม่ได้ผล ถ้าปลูกจริงจะไม่มีที่เดิน ตลอดถึงการเอื้อประโยชน์ให้กับกลุ่มทุน นายทุน ที่ได้เข้าไปใช้ประโยชน์จากป่าเชิงธุรกิจรีสอร์ท เศรษฐกิจพิเศษที่จังหวัดตากรัฐไม่ได้เอื้อประโยชน์ให้กับคนส่วนใหญ่ของประเทศ ตามที่ได้กล่าวอ้างแต่ประการใด เหตุปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นที่กล่าวมาข้างต้น จึงมีความพยายามเสนอรูปแบบในการบริหารทรัพยากรธรรมชาติป่าไม้และสิ่งแวดล้อมโดยประชาชนมีส่วนร่วมทั้งระดับหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัดและระดับชาติและให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมและร่วมมือกันแบบองค์รวม

ความขัดแย้ง ของการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติป่าไม้และสิ่งแวดล้อมในระหว่างรัฐ นายทุนและประชาชนปกากะเอยอ ได้พบว่ามี การบรรจุไว้ในระบบการศึกษาไทย มีการเรียนการสอนมาตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2494 มาแล้ว โดยเฉพาะวิชาธรรมชาติศึกษาและศึกษาสิ่งที่อยู่รอบตัวเรา ต่อมาปี พ.ศ. 2521 รัฐได้บรรจุไว้ในหลักสูตรสิ่งแวดล้อมศึกษา ได้เน้นเรื่องการปลูกจิตสำนึกการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ปัจจุบันมีการจัดหลักสูตรท้องถิ่น ตามมติ ครม. 3 สิงหาคม 2553 ที่บ้านมอวาดี ต.แม่วิน อ.แม่วาง จ.เชียงใหม่ เป็นการเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมทำหลักสูตรท้องถิ่นมากขึ้น (สุรพล ยังวัฒนา,2538) จึงเป็นไปในทิศทางที่สอดคล้องกับการปฏิรูประบบการศึกษา ปี พ.ศ. 2542 จากนั้นได้มี พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ให้ความสำคัญกับการเรียนการสอนให้นักเรียนเป็นศูนย์กลาง มิได้เอาธรรมชาติศึกษาเป็นศูนย์กลาง คือปรับวิชาธรรมชาติศึกษาออก และเอาวิชาวิทยาศาสตร์หรือวิชาที่ไม่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมเข้าไปครอบครองแทนที่ จึงทำให้ความรู้ท้องถิ่น ไม่มีที่เหลื่อพื้นที่เรียนรู้เช่น การจัดการค่าย การสัมมนา การประชุมกลุ่มเชิงปฏิบัติการ การจัดทำข้อมูลชุมชน การเข้าร่วมกิจกรรมชุมชนตามประเพณี การสืบสาน สืบทอด วัฒนธรรมประเพณี ความเชื่อ ความศรัทธา อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ ประวัติศาสตร์ชุมชน ความรู้ความเข้าใจที่เกิดขึ้นในชุมชน (นวลศรี ธีราช,2545.; ทิพวรรณ คำมา,2546)

การเคลื่อนไหวทางสังคมปกากะเอยอในรูปแบบใหม่ (New Social Movement) ตามกระบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมในประเด็น”ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม”ในนามเรียกตนเองว่า “เครือข่ายกลุ่มเกษตรกรภาคเหนือ” มีสมาชิกถึง 108 หมู่บ้าน จึงชี้ให้เห็นว่ามีพัฒนาการ การก่อรูปสร้างพื้นที่ที่จะอธิบายและให้ความหมายให้กับปกากะเอยอได้อย่างไร มีการสร้างรูปแบบ ผสมผสานความรู้ทางด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและคิดที่จะเลือกใช้ยุทธวิธีการต่อสู้ ต่อรอง เจรจา วัฒนธรรมการต่อรอนนำไปใช้กับกระบวนการเคลื่อนไหวบริบททางสังคมปกากะเอยอรูปแบบใหม่ (New Social Movement) และเงื่อนไข

ปกากะเอยอ อำเภอกัลยาณิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ 3 ตำบล 22 หมู่ บ้าน 35 ชุมชน เป็นชุมชนตั้งอยู่ที่สูงจากระดับน้ำทะเล 1,000-1,400 เมตร ได้ประสบปัญหา ถูกประกาศทับที่อยู่อาศัย ที่ดิน ที่ทำกินโดย พระราชบัญญัติป่าไม้ 2484 พระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ 2507และปี พ.ศ. 2528 มีมติ ครม. กำหนดคุณภาพลุ่มน้ำชั้น1A ชั้น1B และลุ่มน้ำ 2,3,4 เพราะทั้งอำเภอ ประชาชน และสถานที่ราชการร้อยละ 99.99 ไม่มีเอกสารสิทธิและพื้นที่ร้อยละ85 อยู่ในลุ่มน้ำชั้นAและมีความลาดชันเกิน 35 เปอร์เซ็นต์ จึงเป็นปัญหาทางกายภาพของพื้นที่เพราะมีความลาดชันสูง มีความ

พึงทลายสูง ไม่ควรใช้ประโยชน์เพื่อการเกษตร (วันเพ็ญ สุรฤกษ์,2538 และสามัคคี บุญยะวัฒน์. 2535) พื้นที่นอกจากนั้นมีความเหมาะสมในการเกษตรได้หลากหลายแต่ควรมีมาตรการควบคุมกับการอนุรักษ์ดิน (วันเพ็ญ สุรฤกษ์,2538และสามัคคี บุญยะวัฒน์.2535, สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 6) ชุมชนปกากะญออำเภอกัลยาณิวัฒนา ประสบความสำเร็จด้าน 1. ความไม่มั่นคงในเรื่องที่ดินที่ทำกินและที่อยู่อาศัย และพื้นที่ทางจิตวิญญาณ 2. การขาดแคลนน้ำการมีระบบสุขภาพอนามัย 3. การมีรายได้น้อย ผลผลิตการเกษตรราคาตกต่ำ 4.ปัญหาความขัดแย้งกับรัฐ การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 5.ขาดความมั่นคงทางอาหาร

ปี 2522 มีการก่อตั้งศูนย์พัฒนาโครงการหลวงวัดจันทร์ ส่งเสริมปลูกพืชเมืองหนาว ลดปัญหาความยากจน ลดปัญหาการตัดไม้ทำลายป่าและการปลูกฝิ่น ต่อมาปี 2528 มีการประกาศลุ่มน้ำชั้น 1A ทับที่อยู่อาศัยและที่ทำกินชุมชนปกากะญออีกครั้ง และโครงการหลวงพัฒนาพื้นที่จนเรื่อยมาถึง ปี พ.ศ. 2534 เกิดความขัดแย้งระหว่างโครงการหลวง โดยอุตสาหกรรมป่าไม้ (วัดจันทร์) มีแผนตัดป่าสนธรรมชาติหรือป่าสนวัดจันทร์ 150,000 ไร่ เพื่อส่งและลดความยากจนโดยให้ชาวบ้านมีงานทำ มีรายได้จากการเป็นแรงงานตัดป่าสน ชุมชน นักวิชาการ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ชมรมนักพัฒนาภาคเหนือ นักนักศึกษา นายยืนยง โอภากุลหรือ แอ๊ด คาราบาว ออกมาคัดค้านโครงการหลวง อุตสาหกรรมป่าไม้ ยุติโครงการและ เคลื่อนย้ายโรงเลื่อยออกจากพื้นที่ป่าสนวัดจันทร์ ปี พ.ศ. 2536 ปัจจุบัน การแก้ไขปัญหที่อยู่อาศัยและที่ทำกินไม่มีความคืบหน้า เพราะมีการใช้กฎหมาย พรบ.ป่าไม้ 2484และ พรบ.ป่าสงวนแห่งชาติ 2507 เป็นหลักและมีความขัดแย้งระหว่างกับประชาชนกรมป่าไม้ นอกจากนี้ยังบังคับใช้กฎหมายและยังใช้คำสั่ง คสช.ที่64/2557และที่ 66/2557 ให้ดำเนินปราบปรามและจับกุมผู้บุกรุก อันเป็นการเสื่อมเสียสภาพแก่ป่าสงวนให้ได้ผลอย่างจริงจังในพื้นที่ วันที่ 3 สิงหาคม 2553 มติ ครม. ให้มีการฟื้นฟูวิถีชีวิตชาวกะเหรี่ยง

ปี 2552-255 สมาคมปกากะญอเพื่อการพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม (PASED) มูลนิธิเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDF) ร่วมมูลนิธิริรักษ์ไทย สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดเชียงใหม่ ผลักดันโครงการต้นแบบจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอำเภอแม่แจ่ม อำเภอมก๋อยและอำเภอกัลยาณิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ ผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่เป็นประธาน โดยความร่วมมือกันระหว่างสำนักงานกองทุนสิ่งแวดล้อม สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และGISTDA มีการสำรวจถือครองที่ดิน จึงเป็นทางออกลดความขัดแย้งและเป็นที่ยอมรับมากขึ้นเพราะมีการจัดการที่ดินร่วมกัน (Co-management)และการดำเนินการแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งระหว่างรัฐกับประชาชนลดลง 22 หมู่บ้าน 3 ตำบลในอำเภอกัลยาณิวัฒนา มีเครือข่ายลุ่มน้ำต้นน้ำแม่แจ่มตอนบนร่วมด้วย

สถานการณ์ที่ปรากฏเป็นรูปธรรมในปัจจุบันปี 2552-2560 ชี้ให้เห็นว่า ปกากะญอ ได้ออกแบบยุทธวิธี การเจรจา ต่อ ใช้การเมืองของสิทธิทางเรียกว่า “วัฒนธรรมการต่อรอง” (the Culture of Negotiation) (ไชยณรงค์ เศรษฐเชื้อ,2549) มีกลไกทำงานชูประเด็นทางวัฒนธรรมแสดงถึงอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ ซึ่งเป็นยุทธวิธี แสวงหามวลมหาพันธมิตร ให้เกิดความเป็นหนึ่งเดียวในการเข้าร่วมกิจกรรมร่วมกันและเป็นบอกถึงความแตกต่าง ซึ่งมีนัยสำคัญ การเมืองของสิทธิทางวัฒนธรรมและอัตลักษณ์ของความเป็นคนจน คนชายขอบ ที่ได้ถูกกักขังออกไปจากกระแสหลักของสังคม วัฒนธรรมและอัตลักษณ์ เป็นเครื่องมือแสดงพลังธรรมหรือพลังให้กระบวนกรต่อต้านความไม่

เป็นธรรม ซึ่งได้พัฒนาแนวทางมาจากชนชั้นกรรมการ ชาวนา ตามแนวความคิดของมาร์กซิสต์ (ผาสุก พงษ์ไพจิตร และคณะ 2545,) “วิถีชีวิต วิถีสู้ ขบวนการประชาชนร่วมสมัย” 99 วันสมัยชาคนจน มีการเจรจารับบาลพลเอกชวลิต ยงใจยุทธ นายกรัฐมนตรี 121 กรณี 7 กลุ่มปัญหาที่ไ้ใช้ทิววิธีของผู้หญิงราชินีไ้ลเป็นแกนนำการเคลื่อนไหวอยู่แถวหน้า บุกกดดันและเป็นพ่อครัวใหญ่ (ประภาส ปิ่นตบแต่ง, 2541) ขณะที่ปกากะเณออำเภอกัลยาณิวัฒนาต่อสู้เคลื่อนไหวเรื่องทรัพยากรธรรมชาติ ที่ดินที่ทำกินเพื่อทำให้มีแนวเขตที่ชัดเจนและมีความลงตัวระหว่างแนวเขตป่ากับแนวเขตปกป้องวิถีดำรงชีพในที่กินและอยู่อาศัยมีการจัดการที่ดินร่วมกันอย่างมีระบบคือ มีการป้องกันดูแลรักษา ป่าอนุรักษ์ โดยการทำแนวกัน บวชป่า ทำฝายชะลอน้ำตามแนวพระราชดำริ มีการสืบชะต่น้ำ มีการเลี้ยง ฝิป่าต้นน้ำ มีการฟื้นฟูลำห้วยโดยการปลูกกล้วยป่า มีการวางแผนการใช้ประโยชน์ที่ดิน สร้าง ป่าสร้างรายได้ร่วมกับกรมป่าไม้ มีการปรับเปลี่ยนวิถีคิด วิถีปฏิบัติและวิธีการจัดการที่ดินที่เหมาะสม และมีความยั่งยืน ตลอดความร่วมมือทุกฝ่าย (สมาคมปกากะเณอเพื่อการพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม(PASED), 2552 ดำเนินการโครงการร่วมใจรักษาป่าต้นน้ำโดยภูมิปัญญาปกากะเณอ ได้ จบลง ปี 2555เครือข่ายลุ่มน้ำต้นน้ำแม่แจ่มตอนบน ยังดำเนินจัดการที่ดินป่าไม้ ยังดำเนินการต่อโดย มีองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านจันทร์ องค์การบริหารส่วนตำบลแจ่มหลวงและองค์การบริหารส่วน ตำบลแจ่มหลวง ได้ผลักดันการออกข้อบัญญัติท้องถิ่นด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม ร่วมกันพัฒนาและแก้ไขการจัดการที่ดินต่างจากแบบเดิมที่ไม่มีความสำเร็จแล้วยังเกิด ปัญหาความขัดแย้งของสังคมมากขึ้น แต่การจัดการที่ดินร่วมกันแนวใหม่ คือการจัดการที่ดินร่วมกัน คือการจัดการการใช้ประโยชน์ร่วมกัน เพราะเป็นทางเปิดช่องให้ทุกฝ่ายภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมและ ร่วมกันพัฒนาและแก้ไขปัญหาอันเป็นทิศทางเดียวกัน มีความเป็นไปได้สู่นแนวทางให้ชุมชนมีความเข้ม แข็งด้วยกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันและแนวทางที่นำจะแก้ไขปัญหาและพัฒนาที่ดินได้ เพราะ กระบวนการจัดการที่ดินมาจากการมีส่วนร่วมของภาครัฐ องค์กรพัฒนาเอกชน องค์กรชุมชน องค์กรศาสนา จึงสามารถเข้าใจร่วมกันได้คือ

1. มีกระบวนการเคลื่อนไหวนำวัฒนธรรมเจรจาต่อรอง
2. มีปรากฏการณ์การทางการเมืองของสิทธิทางวัฒนธรรมในการจัดการที่ดินมีความคืบหน้า
3. เกิดชุมชนเข้มแข็งมีแนวทางสู้ต่อ การวิจัยนี้เพื่อสร้างความหมายสิทธิทางวัฒนธรรม ในการต่อสู้ ต่อรอง เเจรจา เพื่อการปกป้องวิถีดำรงชีพอย่างไร สิทธิทางวัฒนธรรม มีปฏิบัติการอย่างไร กลไก ปฏิบัติการภาครัฐมีกระบวนการตอบโต้สิทธิทางวัฒนธรรมอย่างไร ของการเมืองของสิทธิทาง วัฒนธรรมในการปกป้องวิถีดำรงชีพปกากะเณอ ลดความขัดแย้ง เพิ่มความร่วมมือ ของคนในชาติ โดยส่วนรวมเป็นหลัก

2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

นิพนธ์ ทิพย์ศรีนิมิต (2558 : 64) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ศึกษาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของ พระครูวิสุทฺธิบุญดิตถ์ (พ่อท่านนวล ปรีสุทฺโธ) ผลการวิจัย พบว่า 1. หลักการและวิธีการเผยแผ่ พระพุทธศาสนาตามทัศนะต่างๆ พบว่า หลักการในการ เผยแผ่พระพุทธศาสนา มีหลักการสำคัญ 3 ประการ ได้แก่ การไม่ทำบาปทั้งปวง การท ากุศลให้ ถึงพร้อม และ การทำจิตใจให้บริสุทธิ์ และ วิธีการในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา 10 วิธี ได้แก่ การยกอุทาหรณ์และเล่านิทานประกอบ การอุปมา

เปรียบเทียบ การใช้อุปกรณ์การสอน การท า ให้ดูเป็นตัวอย่าง การเล่นคำเล่นภาษา การเลือกคนและการปฏิบัติรายบุคคล การรู้จักจังหวะ และโอกาส ความยืดหยุ่นในการใช้วิธีการ การลงโทษและการให้รางวัล และการแก้ปัญหา เฉพาะหน้า

2. บทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระครูวิสุทธิบุญดิตถ์ เป็นไปตามหลักการเผยแผ่ตามแนวทางของมหาเถรสมาคม ได้แก่ บทบาทด้านการปกครอง ท่านได้ปฏิบัติ 4 ประการ ได้แก่ การแต่งตั้งผู้ที่เหมาะสมในการปกครองดูแล การควบคุมให้ปฏิบัติตามวินัยสงฆ์ มีการวางกฎระเบียบของวัด และการปฏิบัติให้ดูเป็นตัวอย่าง บทบาทด้านการศาสนศึกษา ท่าน ได้ส่งเสริมการศึกษาตามหลักไตรสิกขา บทบาทด้านการศึกษาสงเคราะห์ ท่านตั้งกองทุนพ่อท่านนวล ปรีสุทโธ กองทุนเพื่อการศึกษาแก่เด็กและเยาวชน และสนับสนุนสื่ออุปกรณ์ให้แก่ โรงเรียน บทบาทด้านการเผยแผ่ ด้วยการปฏิบัติให้ดู จัดกิจกรรมปฏิบัติธรรม จัดอบรมเยาวชน และประชาชนทั่วไป บทบาทด้านการสาธารณูปการ ท่านได้สร้างวัด และศาสนสมบัติต่างๆ ใน วัดอย่างครบถ้วน และบทบาทด้านการ สาธารณสงเคราะห์ ท่านดำเนินการสร้างโรงเรียน ช่วยเหลือในการสร้างวัด สร้างถนน และสร้างโรงพยาบาล

3. ผลการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระครูวิสุทธิบุญดิตถ์ พบว่า ผลที่เกิดกับบุคคล ทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมะสำหรับการดำเนินชีวิต ส่งเสริมความเชื่อความ ศรัทธาในพระพุทธศาสนา ประโยชน์ที่เกิดกับสังคม ท่านเป็นศูนย์รวมจิตใจของประชาชนใน ชุมชน ทำให้ชุมชนและสังคมมีความรักสามัคคี สร้างความสะอาดสงบให้แก่ชุมชน ช่วย ส่งเสริมการศึกษา สาธารณสุขแก่ชุมชน ประโยชน์ที่เกิดขึ้นกับคณะสงฆ์ ช่วยสร้างศรัทธาให้เกิด ขึ้นกับคณะสงฆ์ และช่วยสร้างสาธารณูปการในวัดต่างๆ ประโยชน์ที่เกิดขึ้นกับพระพุทธศาสนา ทำให้ประชาชนมีความ มั่นคงในพระพุทธศาสนา และปฏิบัติตามคำสอนของพระพุทธศาสนาได้ อย่างถูกต้อง

พระศรีพัชโรดม (ลักษณะ กิตติญาโณ) (2560 : 335) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ในสังคมไทย ผลการวิจัย พบว่า สภาพปัญหา รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ใน สังคมไทยเกิดจากรูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ไทยในอดีตที่ต้องไปเกี่ยวข้อง กับพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ และการบริหารงานคณะสงฆ์ด้านการปกครอง การศาสนศึกษา หรือ การศึกษาสงเคราะห์ และการสาธารณสงเคราะห์ถึงแม้จะมี กระบวนการด้านศาสนธรรม ศาสนบุคคล ศาสนสถาน ศาสนวัตถุ และด้านศาสนพิธี การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ใน สังคมไทยจำต้องอาศัยหลักการและวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระพุทธเจ้ามาพัฒนา รูปแบบเพื่อให้มีแผนหรือยุทธศาสตร์สัมพันธ์เอื้อหนุนกันและกันได้ 4 รูปแบบ คือ 1) รูปแบบศาสนโนบายด้านการบริหารเพื่อการเผยแผ่ 2) รูปแบบการพัฒนาศาสนบุคคลเพื่อการเผยแผ่ 3) รูปแบบการบูรณาการองค์ประกอบศาสนาเพื่อการเผยแผ่ และ 4) รูปแบบความเป็นเอกภาพ ของกิจกรรมเพื่อการเผยแผ่

พระครูสังฆรักษ์พิทยา ญาณธโร (ปิยวารกุล) (2561 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ศึกษาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในประเทศไทยยุคดิจิทัล ผลการวิจัย พบว่า หลักการเกี่ยวกับเนื้อหาในการเผยแผ่มี 7 ประการ (1) สอนจากรูปธรรม ไปหานามธรรม (2) สอนลุ่มลึกลงตามลำดับ (3) สอนด้วยอุปกรณ์เสริม (4) สอนตรงจุด (5) สอนตาม พอดีเท่าที่จำเป็น (6) สอนมีเหตุมีผล (7) สอนสิ่งที่มี

ความหมายเป็นหลักที่พระพุทธเจ้าและพระสาวก นำมาใช้ในการเผยแผ่ในสมัยพุทธกาล จนทำให้พระพุทธศาสนาเจริญรุ่งเรืองในประเทศอินเดีย จนขยาย พระพุทธศาสนาจนถึงปัจจุบัน

สภาพแวดล้อมทางสังคมพระสงฆ์ในยุคดิจิทัล องค์กรสงฆ์จึงควรจะต้องมีพระสงฆ์ที่ศึกษาและพัฒนาในด้านเทคโนโลยีสารสนเทศให้มากขึ้น จะได้นำไปเผยแผ่ให้กับคนรุ่นใหม่ได้ เพราะพูดภาษาเดียวกัน หากไม่เดินทางไปด้วยกายก็สามารถอาศัยความเจริญทางเทคโนโลยีเผยแผ่ธรรมผ่านอินเทอร์เน็ตหรือช่องทางอื่น ๆ การจะวิเคราะห์ว่าพระสงฆ์ไทยมีความจำเป็นกับการใช้ ICT หรือไม่ จำต้องพิจารณาหน้าที่และบทบาทของพระสงฆ์ไทยในมุมมองของพุทธบริษัท 4 ที่ประกอบด้วยภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา โดยนำหลักมหาปริณิพพานสูตร มีอยู่ 4 ประการ ดังนี้(1) การศึกษา พระธรรม (2) การนำความรู้ขึ้นไปประพฤติปฏิบัติ(เพื่อประโยชน์ตน) (3) การเผยแผ่พระศาสนา เพื่อผู้อื่น เข้าใจและนำไปประพฤติปฏิบัติ(เพื่อประโยชน์ท่าน) (4) การปกป้องพระศาสนา เมื่อมีผู้ กล่าวให้คลาดเคลื่อน หรือจ้วงจาบพระธรรมวินัย

ผลกระทบยุคดิจิทัลที่มีต่อพระพุทธศาสนาในปัจจุบัน การสื่อสารมีการพัฒนาไปถึงระดับเครือข่ายทั่วโลก (Internet) การส่งข้อมูลไปทั่วโลกอย่างไร้พรมแดน แต่การเผยแผ่พระพุทธศาสนา ต้องอาศัยสื่อทางสารสนเทศโดยเฉพาะทางเอกสาร หนังสือต่าง ๆ ยังจำเป็นต้องใช้เป็นหลัก เพราะให้ประโยชน์แบบประโยชน์สูง ประหยัดสุดและต้องรู้ธรรม ๆ นั้น เพื่อจะต้องเป็นผู้ส่งสารต้องมีคุณสมบัติ คือ รู้จริง รู้จักกาลเทศะ หรือบริบทในแต่ละพื้นที่ ในการที่จะสื่อสารออกไปหาผู้รับสาร และยังมี วัตถุประสงค์ในการสื่อสารที่เป็นในทางก่อประโยชน์แก่ผู้รับสารในสังคมนั้นด้วย และต้องมีความรับผิดชอบในการสื่อสารของตน ดังนั้น แนวทางการปฏิบัติของผู้ส่งสารจึงต้องนำเสนอเนื้อหาสารที่ดี และทำให้ชีวิตดีขึ้น มีความสุข น ำไปสู่การแก้ปัญหา และเป็นประโยชน์ไม่ก่อให้เกิดโทษต่าง ๆ ส่วนแนวทางผู้ปฏิบัติในการส่งสาร คือทำหน้าที่เป็นกัลยาณมิตรแก่ผู้รับสาร ผู้ส่งสารจึงจำเป็นต้องมี การปฏิบัติชอบฝึกฝนตนเองตามแนวหลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิและปัญญา รวมถึงต้องมีมโนสิการ โดยแยกคาย ในการพิจารณาว่าสิ่งใดควรทำการสื่อสารอย่างไร

ผลกระทบของเทคโนโลยีสารสนเทศต่อพุทธศาสนา กระจ่างจากการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศนั้น มีผลกระทบทั้งต่อพุทธศาสนาและสังคมโลก โดยรวมอันสืบเนื่องมาจากการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศอย่างไม่ระมัดระวังย่อมเกิดผลดังต่อไปนี้ (1) ผลกระทบพระพุทธศาสนาด้านบวก คือ (1.1) ผลกระทบต่อการศึกษพระสงฆ์ไทย ในการมีผลสัมฤทธิ์ในการเรียนบาลีและสามัญัติขึ้น (1.2) ผลต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาไปได้ทั้งในและต่างประเทศในช่องทางสื่อดิจิทัล (1.3) ผลทำให้เยาวชนได้ศึกษาพระพุทธศาสนาในระบบสื่อแบบมัลติมีเดียได้มากขึ้น (1.4) ผลต่อการแจ้งข่าวสาร คณะสงฆ์ได้เร็วขึ้นในช่องทางดิจิทัล เพื่อประหยัดเวลาต่าง ๆ (2) ผลกระทบพระพุทธศาสนา ด้านลบ (2.1) ผลกระทบต่อการใช้งานที่ไม่ควรของพระสงฆ์และสามเณรในการแชร์ภาพ การโพสต์ภาพที่ไม่ดี เป็นผลให้เกิดความเสื่อมศรัทธาในพระพุทธศาสนา (2.2) ผลกระทบเรื่องพระสงฆ์ ไม่ได้รู้จักการแบ่ง เวลาในการกำจัดกิเลส และการท ากิจวัตรของสงฆ์ (2.3) เกิดผลกระทบการรักษาพระธรรมวินัย เช่นพระสงฆ์และสามเณรใช้สื่อโซเชียลในด้านที่เป็นภัยต่อเพศสมณะ คือการสนทนากับสตรีในเรื่องที่ ไม่เหมาะสมต่อพระธรรมวินัย

แนวทางการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่เหมาะสมกับสังคมยุคดิจิทัล (1) เผยแผ่พระพุทธศาสนา ในช่องทางโซเชียลต่าง ๆ เช่น สังคมในเฟซบุ๊ก (Facebook) ,ไลน์ (Line), ยูทูบ

(Youtube) และเว็บไซต์ (www.) โดยใช้เป็นทำภาพนิ่ง หรือเป็นสื่อวิดีโอออนไลน์ ไลฟ์สด (Live) เป็นกิจกรรมที่วัด นั้น ๆ ได้จัดงาน เช่น งานบรรพชาสามเณร งานอุปสมบท งานวันมาฆบูชา งานวันวิสาขบูชา งานสวดมนต์ข้ามปี โดยสอดแทรกหัวข้อธรรมนั้น ๆ และขยายใจความในห้องข้อธรรมให้เข้าใจง่าย โดยใช้ภาษาในการสื่อสารแบบสมสมัย และเปิดช่องทางให้มีการถามตอบทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

ทางด้านแนวทางการเผยแพร่พระพุทธศาสนาที่เหมาะสมกับสังคมดิจิทัลของพระสงฆ์ไทย ผ่านทางช่องทางเฟสบุ๊ค (Facebook) ยูทูบ (Youtube) เว็บไซต์(Website) ใช้การอัปโหลดรูปภาพ วิดีโอ และการตอบปัญหา เป็นไปในรูปแบบสื่อมัลติมีเดีย เช่น การปาฐกถา การบรรยาย การสัมมนา การสัมภาษณ์ ฯลฯ แล้วนำเสนอพุทธธรรมด้วยการอัปโหลดวิดีโอตามช่องทางสื่อสารต่าง ๆ เพื่อให้ผู้ฟังจะได้รับฟังธรรมผ่านช่องทางดิจิทัล เพื่อเป็นการเผยแพร่พระพุทธศาสนาให้กับบุคคลที่ไม่มีเวลาในการเข้าวัด ฟังธรรม เพื่อเป็นข้อคิดธรรมะสะกิดใจ หรือปลูกให้ตื่นเพื่อจะได้ละเว้นจากการทำความชั่ว หรือได้กลับมาประพฤติปฏิบัติธรรม เป็นต้น

พระสุภาพ สุภาโว (บัวบรรจง) (2561 : ก-ข) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนในเขตพื้นที่ตำบลยางค้อม อำเภอพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการวิจัย พบว่า 1) บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนใน เขตพื้นที่ตำบลยางค้อม อำเภอพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านสังคม มี ค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านวัฒนธรรม และด้านเศรษฐกิจ ส่วนด้านสาธารณสุข มี ค่าเฉลี่ยน้อยสุด และเมื่อจำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน พบว่า ประชาชนที่มีความ คิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนโดยรวมอยู่ในระดับมาก ๒) ผลการเปรียบเทียบบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนใน เขตพื้นที่ตำบลยาง ค้อม อำเภอพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อ เดือน พบว่า ประชาชนที่มีเพศแตกต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาท ของพระสงฆ์ในการพัฒนา ชุมชนไม่แตกต่างกัน ส่วนประชาชนที่มี อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน แตกต่างกัน ความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .05

3) แนวทางการส่งเสริม บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนใน เขตพื้นที่ตำบล ยางค้อม อำเภอพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า ประชาชนได้เสนอแนะบทบาทของพระสงฆ์ใน การพัฒนา ชุมชน ด้านสังคม ได้แก่ พระสงฆ์ควรเทศนาและอบรม ให้ประชาชนในชุมชนมีความรักใคร่ สามัคคี กันในชุมชน ปฏิบัติตนในการเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณ และเป็นแบบอย่างที่ดีในการปฏิบัติตน ตามแนวพระพุทธศาสนา ด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ พระสงฆ์ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีในการดำเนินชีวิต ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง จัดให้วัดเป็นศูนย์รวมในการสนับสนุนการประกอบอาชีพหรือส่งเสริมผลิตภัณฑ์ในชุมชน ด้านวัฒนธรรม ได้แก่ พระสงฆ์ควรอบรมให้ควรรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่น และประเพณีต่างๆ ให้กับเด็ก และเยาวชนในชุมชน เพื่อสืบทอดต่อไป ด้านสาธารณสุข ได้แก่ พระสงฆ์ควรปฏิบัติตนแบบอย่างที่ดีและนำธรรมะมาใช้ส่งเสริมในการบำบัดโรคหรือยาเสพติดแก่ประชาชนในชุมชน และด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่ พระสงฆ์ควรเป็นตัวอย่างที่ดีในการรักษาความสะอาดให้กับชุมชน และพื้นที่พื อนุรักษ์ ป่าไม้และต้นน้ำในชุมชน

พระครูสังฆรักษ์สาร ปุณฺณเสโก, สมศักดิ์ บุญปุ และระวิง เรื่องสังข์ (2561 : 1475-1476) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนากลยุทธ์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของ พระสงฆ์ไทยตามหลักพุทธบริหารการศึกษาใน ประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ผลการวิจัย พบว่า 1. พระสงฆ์และองค์กรพุทธยังไม่มีมีการวิจัยประเมินผลการเผยแผ่ธรรมะ เพื่อปรับปรุงให้เหมาะสม กับสภาพการณ์ของสังคมที่อาศัยอยู่หรือพื้นฐานของผู้ฟังแต่ละกลุ่มเป้าหมาย ประชาชนขาดความรู้ความ เข้าใจพื้นฐานทางศีลธรรม ผู้คนส่วนใหญ่ไม่ทราบวิธีการเผยแผ่กิจกรรมของพระสงฆ์ไทย การทำงานลักษณะ เช่นนี้ถือว่าการเผยแผ่เชิงรุกแต่ไม่ได้ตอบรับจากประชาชนไทยในประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

2. ผลการพัฒนากลยุทธ์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ไทยตามหลักพุทธบริหาร การ ศึกษาในประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี มีกลไกของกลยุทธ์ 3 ประการ คือ พันธกิจ วิสัยทัศน์ และเป้าประสงค์ มียุทธศาสตร์ตัวแบบ มีองค์ประกอบกลยุทธ์การเผยแผ่พระพุทธศาสนา 7 ประการ ประกอบด้วย การวางแผน การจัดตัวบุคคล การอำนวยการ การบริหารงบประมาณ การควบคุมการปฏิบัติงาน การจัดหน่วยงาน และการประสานงาน

3. ผลการนำเสนอกลยุทธ์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ไทยตามหลักพุทธบริหาร การ ศึกษาในประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี มีองค์ประกอบของกลยุทธ์ 3 ส่วน ส่วนที่ 1 ส่วนนำของกลยุทธ์ ประกอบด้วย 1) พันธกิจ พัฒนาความรู้ พัฒนาทักษะ พัฒนาความสามารถ 2) วิสัยทัศน์ 3) เป้าประสงค์ ส่วนที่ 2 ตัวแบบการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ไทยในประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี เกี่ยวกับระบบงาน ด้วยกลยุทธ์ PHDBOON และกระบวนการจัดการ ส่วนที่ 3 ขั้นตอนการนำไปใช้ ประกอบด้วย โครงสร้าง การตัดสินใจ และแนวทางการประเมิน เนื่องจากกลยุทธ์ที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมและมี ความเป็นไปได้มากที่จะนำไปประยุกต์ใช้ต่อไปในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้เกิดประโยชน์ต่อพระสงฆ์ที่ทำ หน้าที่เผยแผ่ในประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก

พระสมุห์คมกฤษ เฝ้ากันทะ (2562 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง กลยุทธ์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระนักเทศน์ในเขต อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา ผลการวิจัย พบว่าเกี่ยวกับกลยุทธ์การเผยแผ่ของพระนักเทศน์ มีดังนี้ คือ 1. ให้ความสำคัญกับ ผู้ฟัง 2. จัดเตรียมเนื้อหาที่สอดคล้องกับผู้ฟัง 3. การพัฒนาตนเอง 4. แรงบันดาลใจ 5. การมีภูมิหลัง ปัญหาและ อุปสรรคของการเผยแผ่ ได้แก่ 1. พระนักเทศน์เป็นผู้สูงอายุไม่มีความถนัดในการใช้สื่อที่ทันสมัยและมีภาระงาน งานบริหารและงานในวัด 2. ปัญหาเกี่ยวกับผู้ฟังไม่ค่อยสนใจทางด้านธรรมและมักจะเป็นผู้ที่ถูกแกล้งมาฟัง 3. ข้อจำกัด เกี่ยวกับงบประมาณการจัดสรรสถานที่และพาหนะ

พระบัวสอน ทองสลับ (2563 : ค-ง) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาทของพระสงฆ์ต่อการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชนในเขต ปกครองของคณะสงฆ์ภาค 10 ผลการวิจัย พบว่า (1) การสังเคราะห์บทบาทของพระสงฆ์ต่อการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชน ในเขตปกครองของคณะสงฆ์ภาค 10 ประกอบด้วย ด้านการปกครอง ด้านศาสนศึกษา ด้านการศึกษา สงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านสาธารณูปการ สาธารณสงเคราะห์ด้านการให้ความรู้ ความเข้าใจ ด้านการเสริมสร้างเจตคติและด้านการเสริมสร้างพฤติกรรม (2) ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนา บทบาทของพระสงฆ์ต่อการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชนในเขตปกครองของคณะสงฆ์ภาค 10 ได้แก่ ด้านศาสนศึกษา ด้านสาธารณสงเคราะห์ ด้านสาธารณูปการ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้าน

การศึกษาสงเคราะห์ ด้านความรู้ความเข้าใจ (3) รูปแบบบทบาทของพระสงฆ์ต่อการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชนในเขตปกครองของคณะสงฆ์ภาค 10 มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ค่าไควร์ - แสควร์ (Chi - Square) เท่ากับ 3320.519 ค่าชั้นแห่งความเป็นอิสระ (df) เท่ากับ 1503 ค่าระดับนัยสำคัญทางสถิติ (P - Value) เท่ากับ 0.0594 ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนเปรียบเทียบ (CFI) เท่ากับ 0.886 ค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้องเปรียบเทียบของ Tucker - Lewis (TLI) เท่ากับ 0.866 ค่าดัชนีรากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของส่วนที่เหลือมาตรฐาน (SRMR) เท่ากับ 0.0061 ค่าดัชนีรากของกำลังที่สองเฉลี่ยเฉพาะของการประมาณค่าความคลาดเคลื่อน (RMSEA) เท่ากับ 0.057 มีค่าระหว่าง 0.005 - 0.80 (4) ผลการตรวจสอบรูปแบบบทบาทของพระสงฆ์ต่อการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชน ในเขตปกครองของคณะสงฆ์ภาค 10 มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ดี (4) ผลการประเมินยืนยัน รูปแบบบทบาทของพระสงฆ์ต่อการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชนในเขตปกครองของคณะสงฆ์ ภาค 10 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย (\bar{X} = 4.60) ถ้าพิจารณาเป็นรายด้าน ปรากฏว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด จำนวน 3 ด้าน และระดับมากจำนวน 1 ด้าน โดยเรียงลำดับ จากมากไปน้อย ได้ดังนี้ ด้านความถูกต้อง (\bar{X} = 4.70)รองลงมา ด้านความเหมาะสม มีค่าเฉลี่ย (\bar{X} = 4.60) ด้านอรรถประโยชน์ มีค่าเฉลี่ย (\bar{X} = 4.60) และด้านความเป็นไปได้

พระมหาอุทม์ สุวฑฺฒโก (บุญเสนอ) และคณะ (2564 : 328-329) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างศาสนทายาทสำหรับคณะสงฆ์ไทย ผลการวิจัย พบว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างศาสนทายาทของคณะสงฆ์ไทย ประกอบด้วยส่วนนำ กระบวนการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างศาสนทายาท และการนำไปใช้ โดยมีรายละเอียดดังนี้

ส่วนที่ 1 บทนำ 1. หลักการสร้างศาสนทายาท 1.1) พัฒนาการจัดการเรียนรู้ในสำนักเรียนให้มีประสิทธิภาพ 1.2) สร้างศาสนทายาทที่มีคุณภาพ 1.3) ส่งเสริมบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมให้เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ที่เกิด ประสิทธิภาพ 2. วัตถุประสงค์การสร้างศาสนทายาท 2.1) เพื่อจัดการให้ศาสนทายาท ศึกษาหาความรู้ แผนกบาลี ผ่านได้ตามลำดับชั้นจนบรรลุขั้นสูงสุดของหลักสูตร และสร้างนิสัยการใฝ่ศึกษา ค้นคว้า หาความรู้ตลอดชีวิต 2.2) เพื่อพัฒนาศาสนทายาทให้มีความสามารถเผยแผ่หลักพุทธธรรม ให้แพร่หลายไปได้ทั่วโลก วางรากฐานของ พระพุทธศาสนาให้มีความมั่นคงยั่งยืน ต่อไป 2.3. บริบทความพร้อมของสำนักเรียน 3.1) สำนักเรียนมีสภาพแวดล้อมที่สะอาด เป็นระเบียบเรียบร้อย รมรื่นสวยงาม บรรยากาศน่าอภิรมย์ ปลอดภัยไร้มลพิษ 3.2) มีวัสดุ อุปกรณ์สนับสนุนการจัดการ เรียนรู้ที่เหมาะสมเพียงพอ 3.3) มีทรัพยากรและปัจจัยสี่ สนับสนุนอย่างเพียงพอตลอดเวลา 3.4) มีบุคลากร ผู้สอนที่เป็นกัลยาณมิตร ต้นแบบที่ดีในการดำรงสมณเพศ

ส่วนที่ 2 กระบวนการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างศาสนทายาท 1. การจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างศาสนทายาท 1.1 ผู้บริหารสำนักเรียนกำหนดนโยบายการสร้างศาสนทายาทไว้อย่างชัดเจน 1.2 กำหนดกลยุทธ์การบริหารสำนักเรียนที่ปฏิบัติได้จริง 1.3 สร้างความร่วมมือร่วมใจจากทุกฝ่าย 1.4 ปรับปรุงโครงสร้างองค์กรให้พร้อมกับการกิจ/สร้างวัฒนธรรมองค์กรแห่งการสร้างสรรค์ร่วมกัน 1.5 คุณภาพการจัดการเรียนการสอนได้มาตรฐาน 2. การดำเนินงานการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างศาสนทายาท 2.1 การจัดการองค์การแบบมืออาชีพ 2.2 การพัฒนาบุคลากรให้มีอุดมการณ์เดียวกัน 2.3 การจัดสรรทรัพยากรในการดำเนินงานเพียงพอและทั่วถึง 2.4 การพัฒนาและประเมินหลักสูตร

การเรียนการสอนที่มีคุณภาพ 2.5 การเชื่อมโยงกับผู้สนับสนุนและชุมชน 2.6 การเสริมแรงจูงใจเพื่อปฏิบัติงานให้เข้าเป้าหมาย 3. กิจกรรมส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างศาสนทายาท 3.1 กิจกรรมสำหรับปลูกฝังอุดมการณ์ “บวชสร้างบารมี” 3.2 กิจกรรมสำหรับความร่วมมือในองค์กร “พุทธบุตรต้องเป็นหนึ่งเดียวกัน” 3.3 กิจกรรมสำหรับกลยุทธ์การบริหาร “ค่ายจองแชมป์” 3.4 กิจกรรมสำหรับโครงสร้างและวัฒนธรรมองค์กร “คนเปลี่ยนงานไม่เปลี่ยน” 3.5 กิจกรรมสำหรับคุณภาพการจัดการศึกษา “ไตรสิกขาพาสู่ความสำเร็จ” 4. หลักธรรมเพื่อการพัฒนามนุษย์และคุณลักษณะที่บังเกิดขึ้น ประกอบด้วย 4.1) หลักสัทธรรม 3 และ 4.2) หลักไตรสิกขา

ส่วนที่ 3 การนำกระบวนการไปปฏิบัติจริง 1. ขั้นตอนการเตรียมการดำเนินงาน 1.1) ตรวจสอบสภาพแวดล้อม กำหนดพื้นที่ดำเนินงาน 1.2) กำหนด คุณสมบัติของบุคคลที่เข้าร่วมโครงการ 1.3) ออกแบบกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างศาสนทายาท 1.4) เตรียมงบประมาณที่ต้องใช้ 2. ขั้นตอนดำเนินงาน 2.1) เจ้าสำนักเรียนกำหนดนโยบาย 2.2) แต่งตั้งอาจารย์ใหญ่หรือรองเป็น หัวหน้าโครงการ 2.3) ผู้ดำเนินกิจกรรมเป็นคณะครูวิทยากร 2.4) ผู้ร่วมกิจกรรมเป็นคณาจารย์ผู้บริหาร 3. ขั้นตอนประเมินผลการดำเนินงาน 3.1) ก่อนการใช้รูปแบบ 3.2) ขณะใช้รูปแบบ 3.3) หลังการใช้รูปแบบ

พระครูบวรกิจคุณธาร (อนันต์ วรปโยธ) , พระอุดมสิทธินายก (กำพล คุณงุโร) และ ประเสริฐ ธิลา (2564 : 120) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ในสังคมพหุวัฒนธรรม ในเขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัย พบว่า

1. สภาพทั่วไปของการเผยแผ่พระพุทธศาสนา พบว่า จุดแข็ง ได้แก่ พระสงฆ์มีวิสัยทัศน์ในการนำหลักธรรมและวิธีการมาใช้ ในการพัฒนาการเผยแผ่ จุดอ่อน ได้แก่ พระสงฆ์มีการเผยแผ่ผ่านสื่อออนไลน์ไม่มากและในช่องทางที่ไม่หลากหลาย และมีการแบ่งงานการเผยแผ่ไม่ชัดเจน ได้แก่ เขตหนองจอกมีประวัติศาสตร์ความเป็นมาอันยาวนาน มีการอยู่ร่วมกัน อย่างสันติตั้งแต่เริ่มเป็นชุมชนอุปสรรค ได้แก่ ประชาชนไม่สนใจ มีความสับสนเบื่อบ่อยในการ รับฟังการเผยแผ่

2. องค์ประกอบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ในสังคมพหุวัฒนธรรมเขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร พบว่า ด้านผู้ส่งสาร พระสงฆ์ผู้ส่งสารนั้นต้องเป็นผู้มีความรู้คู่คุณธรรมด้านสาร เนื้อหาสาระในการเผยแผ่ยึดหลักธรรมที่เป็นข้อปฏิบัติในการดำรงชีวิตของศาสนิกด้านช่องทางส่งสาร พระสงฆ์มีบทบาทในการเผยแผ่ โดยการปาฐกถาในโอกาส และสถานที่ต่าง ๆ ทั้งในวัดและนอกวัด ด้านผู้รับ เป็นการรับแนวทางคำสอนมาปฏิบัติตามวิถี ของศาสนาตน ซึ่งปฏิบัติสืบทอดมานานตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบัน โดยประยุกต์หลักธรรมคำ สอนทางพระพุทธศาสนามาใช้เป็นองค์ประกอบในการเผยแผ่ คือ ด้านสันตัสสนา : แจ่มแจ้ง เป็นการเผยแผ่หลักคำสอนให้เป็นที่ น่าสนใจ ด้านสมาทปนา : จูงใจ เป็นการนำเสนอหลักคำ สอนโดยผ่านวิธีการต่าง ๆ เช่น การพูด การเจรจา การปฏิสัมพันธ์เพื่อนต่างศาสนา เป็นต้น ด้านสมุตเตชนา: แก่ล้าวกล้า เป็นการนำเสนอเพื่อกระตุ้นคนฟังให้มีกำลังใจ มีความมั่นใจที่จะทำให้ความสำเร็จให้ชีวิต และด้านสัมปหังสนา: ร่าเริง เป็นการทำให้คนฟังเรีงร่า เบิกบาน โดยนำเสนอเนื้อหาที่ปลอบประโลมสังคมให้เกิดความปรองดอง และสันติธรรม

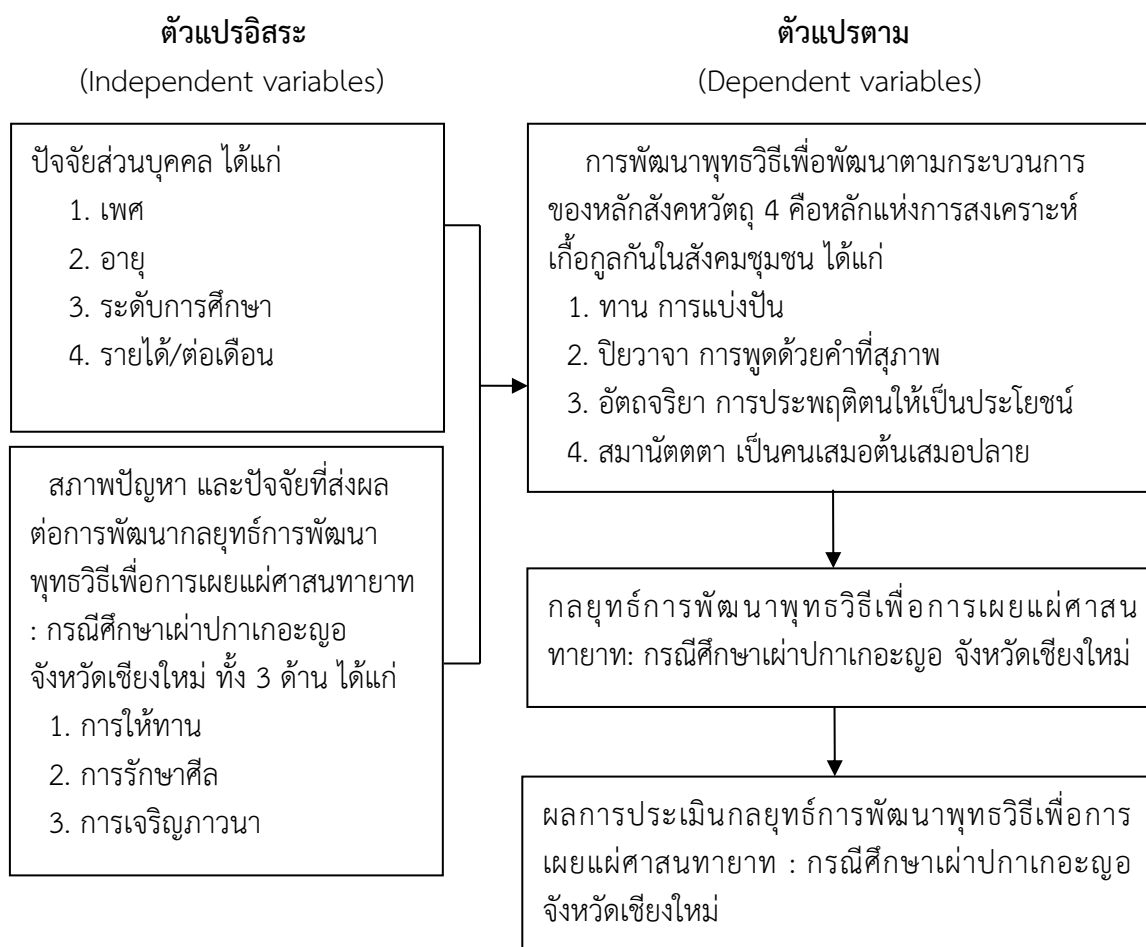
3. รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ในสังคมพหุวัฒนธรรมในเขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร พบว่า ด้านผู้ส่งสาร พระสงฆ์ผู้ส่งสารนั้นต้องเป็นผู้มีความรู้คู่คุณธรรมคือ ต้องยึด

ตามรูปแบบของหลักโอวาทปาฏิโมกข์ ประกอบด้วย การไม่ว่าร้ายเปียดเบียน การไม่กล่าวร้ายผู้อื่น มีความสำรวมระวังวาจา ซึ่งพระสงฆ์ผู้ส่งสารนั้นต้องเป็นผู้มีความรู้คู่คุณธรรมคือ ต้องยึดตามรูปแบบของหลักโอวาทปาฏิโมกข์ของพระพุทธเจ้าจึงจะเผยแผ่พระพุทธศาสนาใน สังคมพหุวัฒนธรรมเขตหนองจอกได้อย่างไม่มีปัญหา มีประสิทธิภาพประสิทธิผล

โดยสรุป กลยุทธ์ในการเผยแผ่ศาสนทายาท ของพระนิทายเถรบาท ในเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ไทยในปัจจุบัน เพื่อการสืบทอดพระพุทธศาสนา เพื่อการดำรงรักษาไว้ซึ่งหลักธรรมคำสั่งสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า และรักษาแนวทางปฏิบัติอันดีงามในทางพระพุทธศาสนา ประกอบไปด้วย การจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างศาสนทายาท 1.1 ผู้บริหารสำนักเรียน กำหนดนโยบายการสร้างศาสนทายาทไว้อย่างชัดเจน 1.2 กำหนดกลยุทธ์การบริหารสำนักเรียนที่ปฏิบัติได้จริง 1.3 สร้างความร่วมมือร่วมใจจากทุกฝ่าย 1.4 ปรับปรุงโครงสร้างองค์กรให้พร้อมกับการกิจ/สร้างวัฒนธรรมองค์กรแห่งการสร้างสรรค์ ร่วมกัน 1.5 คุณภาพการจัดการเรียนการสอนได้มาตรฐาน เป็นต้น

2.6 กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับกลยุทธ์การพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนาทายาท : กรณีศึกษาเผ่าปกากะญอ จังหวัดเชียงใหม่ ผู้วิจัยได้ใช้กรอบแนวคิดเกี่ยวกับหลักธรรม ได้ใช้กรอบแนวคิดของ พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. 2539 ในพระสุตตันตปิฎก ที.ปา. (ไทย) เล่มที่ 11 ข้อที่ 313 หน้าที่ 295 มีดังนี้

แผนภาพที่ 2 กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง กลยุทธ์การพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนาพุทธ : กรณีศึกษา
เผ่าปกากะญอ จังหวัดเชียงใหม่ ผู้ศึกษาได้ศึกษาโดยแบ่งสาระสำคัญออกเป็น 7 ประการ ดังนี้

- 3.1 รูปแบบของการวิจัย
- 3.2 กลุ่มเป้าหมาย
- 3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
- 3.4 วิธีการสร้างเครื่องมือ
- 3.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล
- 3.6 การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล
- 3.7 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 รูปแบบการวิจัย

การศึกษางานวิจัยเรื่อง “กลยุทธ์การพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนาพุทธ :
กรณีศึกษาเผ่าปกากะญอ จังหวัดเชียงใหม่” เป็นการวิจัยวิธีวิทยาแบบผสม (Mixed
Methodology Research) เป็นการผสมผสานระหว่างวิธีวิทยาการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative
Research) กับวิธีวิทยาการเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

1) การผสมในระดับข้อมูล

1.1 ใช้เชิงปริมาณ ได้มาด้วยการสุ่มแบบง่าย (Sample Random Sampling) โดย
การใช้ตารางเลขสุ่ม

1.2 ใช้เชิงคุณภาพที่เป็นจำนวน (ความถี่) ได้มาด้วยการเลือกแบบเจาะจง
(Purposive Sampling)

2) ผสมในระดับกลยุทธ์

2.1 การสร้าง และการหาคุณภาพเครื่องมือ คือการสร้างแบบสอบถาม
(Questionnaire) และแบบสัมภาษณ์ (Interview)

2.2 ผสมวิธีการเก็บข้อมูลด้วยการ โดยการสัมภาษณ์ (เชิงคุณภาพ) และการส่ง
แบบสอบถามไปเก็บรวบรวมข้อมูล (เชิงปริมาณ)

2.3 ผสมวิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

2.3.1 วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการพรรณนาเชิงวิเคราะห์ (Descriptive
Analysis)

2.3.2 วิเคราะห์เชิงปริมาณ ด้วยวิธีการวิเคราะห์เชิงสถิติ เช่น \bar{X} , S.D.,
ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ด้วยวิธีของเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation(r))
เชิงสำรวจ (Survey method) โดยอาศัยข้อมูลที่เป็นจำนวน (ตัวเลข) สัญลักษณ์และวิเคราะห์ข้อมูล
ใช้วิธีการทางสถิติเข้ามาช่วย การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive analysis) และการ

วิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Linear Regression) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตาม

3.2 ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร ได้แก่ กลุ่มชาติพันธุ์เผ่าปกากะญอ บ้านแม่กลางหลวง และบ้านผาหมอน ศูนย์การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ หมู่ 8 ถ.จอมทอง-ดอยอินทนนท์ ตำบลบ้านหลวง อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 220 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ กลุ่มชาติพันธุ์เผ่าปกากะญอ จังหวัดเชียงใหม่ ผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงโดยเลือกศึกษากลุ่มตัวอย่าง จำนวนทั้งสิ้น 140 คน โดยกำหนดตามกลุ่มตัวอย่างตามตารางเครซี่ และมอร์แกน (Krejcie and Morgan) อังไฉ (บุญชม ศรีสะอาด และคณะ. 2551 : 43) ใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยการใช้ตารางเลขสุ่ม

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสอบถาม ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเพื่อสอบถามเกี่ยวกับสภาพ ปัญหา และปัจจัยที่ส่งผลต่อกลยุทธ์การพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนาพุทธ: กรณีศึกษาเผ่าปกากะญอ จังหวัดเชียงใหม่ ทั้ง 3 ด้าน ประกอบด้วย 1. ด้านทาน 2. ด้านการรักษาศีล 3. ด้านการภาวนา และพุทธวิธีเพื่อพัฒนาตามหลักสังคหวัตถุ 4 มี 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านทาน 2) ด้านปิยวาจา 3) ด้านอตถจริยา 4) ด้านสมานัตตตา แล้วรวบรวมและนำไปวิเคราะห์ข้อมูลให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย และขอบเขตของการศึกษาวิจัย โดยแบ่งออกเป็น 4 ตอน คือ

ตอนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งประกอบด้วย เพศ อายุ และรายได้/ต่อเดือน

ตอนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับสภาพ ปัญหา และปัจจัยที่ส่งผลต่อกลยุทธ์การพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนาพุทธ: กรณีศึกษาเผ่าปกากะญอ จังหวัดเชียงใหม่ ทั้ง 3 ด้าน ประกอบด้วย 1. ด้านทาน 2. ด้านการรักษาศีล 3. ด้านการภาวนา รวมทั้งสิ้น 30 ข้อ โดยใช้วิธีแบบมาตรวัดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ซึ่งแบ่งเป็น 5 ระดับ คือ ระดับมากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด

ตอนที่ 3 พุทธวิธีเพื่อพัฒนาตามหลักสังคหวัตถุ 4 มี 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านทาน 2) ด้านปิยวาจา 3) ด้านอตถจริยา 4) ด้านสมานัตตตา รวมทั้งสิ้น 20 ข้อ โดยใช้วิธีแบบมาตรวัดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ซึ่งแบ่งเป็น 5 ระดับ คือ ระดับมากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับสภาพ ปัญหา และปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนากลยุทธ์การพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนาพุทธ: กรณีศึกษาเผ่าปกากะญอ จังหวัดเชียงใหม่

2. แบบการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured interview) เป็นการสัมภาษณ์ที่มีการวางแผน จัดเตรียมชุดคำถาม และวิธีการ สัมภาษณ์อย่างเป็นระบบและมีขั้นตอนล่วงหน้า มีการดำเนินงานแบบ เป็นทางการภายใต้กฎเกณฑ์หรือมาตรฐานเดียวกัน ซึ่งเป็น

คำถามเกี่ยวกับสภาพ ปัญหา และปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนากลยุทธ์การพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนาทาง: กรณีศึกษาเผ่าปกากะญอ จังหวัดเชียงใหม่

3.4 วิธีการสร้างเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามชนิดปลายเปิดและปลายปิด ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างและการหาคุณภาพของเครื่องมือ ดังนี้

1) แบบสอบถาม

1.1 หลังจากผู้ศึกษาได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ต้องการศึกษาสภาพ ปัญหา และปัจจัยที่ส่งผลต่อกลยุทธ์การพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนาทาง: กรณีศึกษาเผ่าปกากะญอ จังหวัดเชียงใหม่

1.2 นำผลการศึกษาดังกล่าวข้างต้นมาสร้างแบบสอบถาม โดยแบ่งแบบสอบถามออกเป็น 3 ตอน โดยพิจารณาเนื้อหาให้ครอบคลุมกับวัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย และสมมติฐานของการวิจัย

1.3 นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นตามกรอบแนวคิดที่กำหนด นำเสนอผู้เชี่ยวชาญเพื่อพิจารณาความถูกต้อง และครอบคลุมเนื้อหาของการศึกษา เพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขตามที่อาจารย์ผู้เชี่ยวชาญแนะนำเพิ่มเติม

1.4 ผู้ศึกษาวิจัยนำแบบสอบถามตามที่ได้ปรับปรุงแล้วเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจสอบความถูกต้อง และความเที่ยงตรงของเครื่องมือ ครอบคลุมเนื้อหาในเรื่องที่จะวัดจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ได้แก่

1.4.1 พระประเสริฐ เตชโก ดร. ผู้เชี่ยวชาญด้านพระพุทธศาสนา

1.4.2 ผศ.ดร. เกษฎา ผาทอง ผู้เชี่ยวชาญด้านพระพุทธศาสนา

1.4.3 ผศ.ดร. พันธุ์ ดั่งดิลี ผู้เชี่ยวชาญด้านพระพุทธศาสนา และปรัชญา

1.4.4 ดร. พร้อมพล สัมพันธ์โน ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาสังคม

1.4.5 ดร. อาทิตย์ แสงแววก ผู้เชี่ยวชาญด้านรัฐศาสตร์ และการพัฒนาสังคม

1.5 ผู้วิจัยนำมาปรับปรุงแก้ไขเนื้อหาแบบสอบถามตามข้อเสนอแนะที่ผู้เชี่ยวชาญให้คำแนะนำและตรวจสอบความถูกต้อง

2. การหาคุณภาพเครื่องมือ

2.1 นำแบบสอบถามที่สร้างเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญชุดเดิมประเมินความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม (IOC) โดยกำหนดเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

ให้คะแนน +1 เมื่อแน่ใจว่าข้อคำถามนั้นวัดตามจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม

ให้คะแนน 0 เมื่อไม่แน่ใจว่าข้อคำถามนั้นวัดตามจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม

ให้คะแนน -1 เมื่อแน่ใจว่าข้อคำถามนั้นไม่วัดตามจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม

จากนั้นพิจารณาคัดเลือกคำถามที่ค่า IOC ตั้งแต่ .50-1.00 จากผู้เชี่ยวชาญที่ให้คะแนน จำนวน 30 ข้อ แล้วจึงนำเสนอท่านอีกครั้ง

2.2 นำแบบสอบถามไปทดสอบใช้ (Try-out) ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน

2.3 หาค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (item discrimination) ของแบบสอบถาม ในการวิจัยในครั้งนี้ แบบสอบถาม จำนวน 30 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนก (r) ตั้งแต่ ระหว่าง .457-.831 แบบสอบถามเกี่ยวกับการพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ จำนวน 20 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนก (r) ตั้งแต่ ระหว่าง .609-.829

2.4 หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Reliability) โดยการวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ใช้สัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีการของครอนบาค (Cronbach) ในการวิจัยในครั้งนี้ แบบสอบถาม จำนวน 30 ข้อ ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.971 แบบสอบถามเกี่ยวกับการพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ จำนวน 20 ข้อ ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.960

2.5 จัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างต่อไป

3) แบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้สร้างและพัฒนาขึ้น เพื่อความเที่ยงตรงของคำสัมภาษณ์ผู้วิจัย ได้ปรึกษาผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเนื้อหา

3.5 วิธีดำเนินการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัยใช้วิธีการวิจัยและพัฒนา มีขั้นตอนการดำเนินการวิจัย 4 ขั้นตอน ประกอบด้วย

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพ ปัจจุบัน และปัจจัยที่ส่งผลต่อกลยุทธ์การพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนาพุทธ: กรณีศึกษาเผ่าปกากะญอ จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 140 คน โดยใช้แบบสอบถาม ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น วิเคราะห์ข้อมูลโดยการคำนวณร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ด้วยวิธีของเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation(r)) และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบหลายขั้นตอน ผลการศึกษาขั้นตอนที่ 1 นี้ นำข้อมูลมาเป็นแนวทางการพัฒนากลยุทธ์การพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนาพุทธ : กรณีศึกษาเผ่าปกากะญอ จังหวัดเชียงใหม่

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษากลยุทธ์ และแนวทางการพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนาพุทธ: กรณีศึกษาเผ่าปกากะญอ จังหวัดเชียงใหม่ เก็บรวบรวมข้อมูลจากแผนกลยุทธ์ จากเอกสารและงานวิจัย โดยการวิเคราะห์เอกสาร ตามแบบบันทึกผลการวิเคราะห์เอกสารวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา และสัมภาษณ์ผู้บริหาร ผู้นำชุมชน จำนวน 9 คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา

ขั้นตอนที่ 3 พัฒนากลยุทธ์การพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนาพุทธ: กรณีศึกษาเผ่าปกากะญอ จังหวัดเชียงใหม่ ดำเนินการยกร่างกลยุทธ์ โดยใช้ผลการวิจัยที่ได้จากขั้นตอนที่ 1 และขั้นตอนที่ 2 นำมาเป็นประเด็น โดยการประชุมเชิงปฏิบัติการผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม (SWOT Analysis) และตรวจสอบกลยุทธ์ที่ยกร่างและแก้ไขร่างกลยุทธ์ให้มีคุณภาพ โดยการประชุมสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญทางการพัฒนาพุทธวิธีเพื่อพัฒนา จำนวน 9 คน

ขั้นตอนที่ 4 ประเมินกลยุทธ์การพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนาทาง :
กรณีศึกษาเผ่าปกากะญอ จังหวัดเชียงใหม่ ที่ได้พัฒนา โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ
จำนวน 9 คน โดยใช้แบบประเมินวิเคราะห์ข้อมูลโดยการคำนวณ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและ
ประเมินตามเกณฑ์ที่กำหนด

3.6 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้ศึกษาดำเนินการเก็บและรวบรวมข้อมูลตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. ขอหนังสือจากมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อขอความอนุเคราะห์จากผู้นำชุมชน เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง
2. ผู้ศึกษานำส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง
3. ผู้ศึกษาชี้แจงวัตถุประสงค์ ของการเก็บรวบรวมข้อมูล ให้กลุ่มตัวอย่างได้ทราบในการตอบแบบสอบถามและเข้าใจตรงประเด็น โดยให้ผู้ตอบแบบสอบถามส่งแบบสอบถามคืนภายใน 1 สัปดาห์
4. นำแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาตรวจสอบจำนวนและความสมบูรณ์ของข้อมูลเพื่อเตรียมพร้อมในขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

3.7 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลที่รวบรวมได้จากแบบสอบถาม ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ดังนี้

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มเป้าหมาย โดยนำข้อมูลที่รวบรวมได้มาวิเคราะห์หาค่าทางสถิติ ซึ่งประกอบด้วย การแจกแจงความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์สภาพ ปัญหา และปัจจัยที่ส่งผลต่อกลยุทธ์การพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนาทาง : กรณีศึกษาเผ่าปกากะญอ จังหวัดเชียงใหม่ ทั้ง 3 ด้าน ประกอบด้วย 1. ด้านทาน 2. ด้านการรักษาศีล 3. ด้านการภาวนา รวมทั้งสิ้น 30 ข้อ ใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และนำเสนอข้อมูล ในรูปแบบตารางควบคุมการบรรยายผลการศึกษา โดยได้กำหนดเกณฑ์การให้คะแนนคำตอบของแบบสอบถาม ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามวิธีของลิเคิร์ต อ้างอิงจากบุญชม ศรีสะอาด (2554 : 82-83)

ตอนที่ 3 การวิเคราะห์พุทธวิธีเพื่อพัฒนาสังคม ตามหลักสังคหวัตถุ 4 มี 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านทาน 2) ด้านปิยวาจา 3) ด้านอถถจริยา 4) ด้านสมานัตตตา รวมทั้งสิ้น 20 ข้อ ใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และนำเสนอข้อมูล ในรูปแบบตารางควบคุมการบรรยายผลการศึกษา โดยได้กำหนดเกณฑ์การให้คะแนนคำตอบของแบบสอบถาม ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามวิธีของลิเคิร์ต อ้างอิงจาก บุญชม ศรีสะอาด (2554 : 82-83) มีดังนี้

5 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด

- 4 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก
- 3 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง
- 2 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อย
- 1 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อยที่สุด

การแปลความหมาย ดังนี้

- 4.51-5.00 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด
- 3.51-4.50 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก
- 2.51-3.50 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง
- 1.51-2.50 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อย
- 1.00-1.50 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ 4 การทดสอบสมมติฐานเพื่อศึกษาปัจจัยส่วนบุคคล เกี่ยวกับสภาพ ปัญหา และปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนาพุทธ : กรณีศึกษาเฝ้าปากาเกาะญอ จังหวัดเชียงใหม่ ที่มีความสัมพันธ์กับการพัฒนาพุทธวิธีตามหลักสังคหวัตถุ 4 โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ด้วยวิธีของเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation(r)) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 และได้กำหนดเกณฑ์ระดับความสัมพันธ์ไว้ดังนี้

- ค่า r เป็น (-) หมายถึง มีความสัมพันธ์ทางลบหรือทางตรงกันข้าม
- ค่า r เป็น (+) หมายถึง มีสัมพันธ์ทางบวกหรือทางเดียวกัน
- ค่า r เป็น +/- 0.00 ถึง 0.31 ถือว่ามีความสัมพันธ์อยู่ในระดับน้อย
- ค่า r เป็น +/- 0.32 ถึง 0.66 ถือว่ามีความสัมพันธ์อยู่ในระดับปานกลาง
- ค่า r เป็น +/- 0.67 ถึง 1.00 ถือว่ามีความสัมพันธ์อยู่ในระดับมาก

ถ้าพบว่า ตัวแปรอิสระกับตัวแปรตาม มีความสัมพันธ์กัน นำมาวิเคราะห์ การถดถอยพหุคูณ (Multiple Linear Regression) เพื่อร่วมกันทำนายหรือพยากรณ์ตัวแปรตาม

ตอนที่ 5 วิเคราะห์การสัมภาษณ์แนวทางในการส่งเสริมปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนาพุทธ : กรณีศึกษาเฝ้าปากาเกาะญอ จังหวัดเชียงใหม่ ผู้วิจัยได้สร้างและพัฒนาขึ้น เพื่อความเที่ยงตรงของคำสัมภาษณ์ผู้วิจัยได้ปรึกษาผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเนื้อหา

ตอนที่ 6 เสนอกลยุทธ์การพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนาพุทธ : กรณีศึกษาเฝ้าปากาเกาะญอ จังหวัดเชียงใหม่ ที่ได้รับจากผลการวิจัย ได้จากผู้ทรงคุณวุฒิร่วมกันวิพากษ์

ตอนที่ 7 วิเคราะห์ผลการประเมินกลยุทธ์การพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนาพุทธ : กรณีศึกษาเฝ้าปากาเกาะญอ จังหวัดเชียงใหม่ ที่พัฒนาขึ้น โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 9 รูป/คน โดยการประเมิน ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความเหมาะสม 2) ด้านความเป็นไปได้ 3) ด้านการนำไปใช้ประโยชน์ และ 4) ด้านความถูกต้อง จำนวน 20 ข้อ ใช้แบบประเมินวิเคราะห์ข้อมูลโดยการคำนวณ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและประเมินตามเกณฑ์ที่กำหนด โดยใช้วิธีแบบมาตรวัดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ซึ่งแบ่งเป็น 5 ระดับ คือ ระดับมากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด

3.8 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ใช้วิธีการทางสถิติดังนี้

1. สถิติพื้นฐาน ได้แก่

1.1 ร้อยละ

1.2 ค่าคะแนนเฉลี่ย

1.3 ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมุติฐาน ได้แก่

2.1 ค่า t-test

2.2 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ด้วยวิธีของเพียร์สัน (Pearson Product Moment

Correlation(r))

2.3 การวิเคราะห์การถดถอยของพหุคูณ Multiple Regression Analysis : MR

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับ “กลยุทธ์การพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนาพุทธ : กรณีศึกษาเฝ้าปกากะเถอ จังหวัดเชียงใหม่” ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ตามลำดับดังต่อไปนี้

- 4.1 สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล
- 4.2 ขั้นตอนในการวิเคราะห์ข้อมูล
- 4.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกันในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้กำหนดสัญลักษณ์ที่ใช้ในการแปลความหมายของข้อมูล ดังนี้

n	แทน	จำนวนคนในกลุ่มตัวอย่าง
\bar{X}	แทน	คะแนนเฉลี่ย (Mean)
S.D.	แทน	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
F	แทน	วิเคราะห์ความแปรปรวน
r	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlation)
R	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (Multiple Correlation)
R ²	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจพหุคูณ (Coefficient of Multiple Determination)
sig	แทน	ค่าความน่าจะเป็น (Probability) สำหรับบอกนัยสำคัญทางสถิติ
*	แทน	ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
**	แทน	ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

4.2 ขั้นตอนในการวิเคราะห์ข้อมูล

ขั้นตอนในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยแบ่งออกเป็น 6 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามเพศ อายุ อาชีพ สถานภาพ รายได้/ต่อเดือน

ตอนที่ 2 วิเคราะห์สภาพปัจจุบัน และปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนาพุทธ: กรณีศึกษาเฝ้าปกากะเถอ จังหวัดเชียงใหม่ และวิเคราะห์การพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนาพุทธ ตามหลักสังคหวัตถุ 4 โดยรวมและรายด้าน

ตอนที่ 3 การหาความสัมพันธ์ระหว่างสภาพปัจจุบัน และปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนาพุทธ: กรณีศึกษาเฝ้าปกากะเถอ จังหวัดเชียงใหม่ ที่มีความสัมพันธ์กับการพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนาพุทธ ตามหลักสังคหวัตถุ 4 โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ด้วยวิธีของเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation(r)) ที่ระดับนัยสำคัญทาง

สถิติ .01 เสนอผลในรูปแบบของตาราง โดยรวม เมื่อพบว่า มีความสัมพันธ์กัน นำมาวิเคราะห์ วิเคราะห์การถดถอยของคุณ Multiple Regression Analysis : MR

ตอนที่ 4 ผลการสัมภาษณ์แนวทางการพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนาทาง : กรณีศึกษาเฝ้าปากาเกาะญอ จังหวัดเชียงใหม่

ตอนที่ 5 นำเสนอกลยุทธ์การพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนาทาง : กรณีศึกษา เฝ้าปากาเกาะญอ จังหวัดเชียงใหม่

ตอนที่ 6 ประเมินกลยุทธ์การพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนาทาง : กรณีศึกษา เฝ้าปากาเกาะญอ จังหวัดเชียงใหม่

4.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย กลุ่มชาติพันธุ์เฝ้าปากาเกาะญอ ผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงโดยเลือกศึกษากลุ่มตัวอย่าง จำนวนทั้งสิ้น 140 คน ปรากฏในรายละเอียดในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวนร้อยละของข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	72	51.4
หญิง	68	48.6
รวม	140	100.0
อายุ		
อายุระหว่าง 18-30 ปี	55	39.3
อายุระหว่าง 31-40 ปี	49	35.0
อายุตั้งแต่ 41 ปีขึ้นไป	36	25.7
รวม	140	100.0
อาชีพ		
ทำไร่ ทำนา	61	43.6
ปลูกพืชผักสวนครัวตามฤดูกาล	44	31.4
เลี้ยงสัตว์	35	25.0
รวม	140	100.0
สถานภาพสมรส		
โสด	35	25.0
มีคู่	56	40.0
หย่า/หม้าย	49	35.0
รวม	140	100.0

ตารางที่ 1 (ต่อ) จำนวนร้อยละของข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
รายได้ต่อเดือน		
5,001 – 10,000 บาท	60	42.9
10,001 – 15,000 บาท	51	36.4
15,001 บาทขึ้นไป	29	20.7
รวม	140	100.0

จากตารางที่ 1 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นชาย จำนวน 72 คน คิดเป็นร้อยละ 51.4 เป็นหญิง จำนวน 68 คน คิดเป็นร้อยละ 48.6 แยกตามอายุ อายุระหว่าง 18-30 ปี จำนวน 55 คน คิดเป็นร้อยละ 39.3 อายุระหว่าง 31-40 ปี จำนวน 49 คน คิดเป็นร้อยละ 35.0 อายุตั้งแต่ 41 ปีขึ้นไป จำนวน 36 คน คิดเป็นร้อยละ 25.7 แยกตามอาชีพ ทำไร่ ทำนา จำนวน 61 คน คิดเป็นร้อยละ 43.6 ปลูกพืชผักสวนครัวตามฤดูกาล จำนวน 44 คน คิดเป็นร้อยละ 31.4 เลี้ยงสัตว์ จำนวน 35 คน คิดเป็นร้อยละ 25.0 แยกตามสถานภาพสมรส มีคู่ จำนวน 56 คน คิดเป็นร้อยละ 40.0 หย่า/หม้าย จำนวน 49 คน คิดเป็นร้อยละ 35.0 โสด จำนวน 35 คน คิดเป็นร้อยละ 25.0 และแยกตามรายได้/ต่อเดือน 5,001 – 10,000 บาท จำนวน 60 คน คิดเป็นร้อยละ 42.9 10,001 – 15,000 บาท จำนวน 51 คน คิดเป็นร้อยละ 36.4 และรายได้ 15,001 บาทขึ้นไป จำนวน 29 คน คิดเป็นร้อยละ 20.7

ตอนที่ 2 วิเคราะห์สภาพปัจจุบัน และปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนาพุทธ: กรณีศึกษาเฝ้าปกากะเอยอ จังหวัดเชียงใหม่ และวิเคราะห์การพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนาพุทธ ตามหลักสังคหวัตถุ 4 โดยรวมและรายด้าน

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสภาพปัจจุบัน และปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนาพุทธ: กรณีศึกษาเฝ้าปกากะเอยอ จังหวัดเชียงใหม่ โดยรวมและรายด้าน

สภาพปัจจุบัน และปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนาพุทธ	ระดับความคิดเห็น			
	\bar{X}	S.D.	แปลผล	อันดับที่
1. ด้านทาน	3.99	0.54	มาก	1
2. ด้านศีล	3.77	0.50	มาก	2
3. ด้านภาวนา	3.47	0.49	ปานกลาง	3
รวม	3.74	0.28	มาก	
1. ด้านปัจจัยที่ส่งผลต่อการให้ทาน	3.94	0.50	มาก	2
2. ด้านปัจจัยที่ส่งผลต่อการรักษาศีล	4.47	0.31	มาก	1
3. ด้านปัจจัยที่ส่งผลต่อการภาวนา	3.52	0.66	มาก	3
รวม	3.98	0.28	มาก	
รวมทุกด้าน	3.86	0.20	มาก	

จากตารางที่ 2 พบว่า สภาพปัจจุบัน และปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนาพุทธ : กรณีศึกษาเฝ้าปกากะเอยอ จังหวัดเชียงใหม่ โดยรวมอยู่ในระดับมาก (\bar{X} = 3.86) สภาพปัจจุบันที่ส่งผลต่อการพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนาพุทธ : กรณีศึกษาเฝ้าปกากะเอยอ จังหวัดเชียงใหม่ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (\bar{X} = 3.74) และรายด้าน โดยด้านที่มีความคิดเห็นสูงสุด คือด้านทาน (\bar{X} = 3.99) รองลงมาคือด้านศีล (\bar{X} = 3.77) ส่วนด้านที่มีความคิดเห็นต่ำสุด คือด้านภาวนา (\bar{X} = 3.47)

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนาพุทธ : กรณีศึกษาเฝ้าปกากะเอยอ จังหวัดเชียงใหม่ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (\bar{X} = 3.98) และรายด้าน โดยด้านที่มีความคิดเห็นสูงสุด คือด้านปัจจัยที่ส่งผลต่อการรักษาศีล (\bar{X} = 4.47) รองลงมาคือด้านปัจจัยที่ส่งผลต่อการให้ทาน (\bar{X} = 3.94) ส่วนด้านที่มีความคิดเห็นต่ำสุด คือด้านปัจจัยที่ส่งผลต่อการภาวนา (\bar{X} = 3.52)

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสภาพปัจจุบัน ที่ส่งผลต่อการพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนาพุทธ: กรณีศึกษาเผ่าปกากะญอ จังหวัดเชียงใหม่ โดยรวม และรายข้อ ด้านทาน

ด้านทาน	ระดับความคิดเห็น			
	\bar{X}	S.D.	แปลผล	อันดับที่
1. ท่านได้บริจาคสิ่งของ ทั้งกำลังกาย และการช่วยเหลือผู้อื่นอย่างเต็มใจ	3.34	0.63	ปานกลาง	6
2. ท่านให้คำแนะนำผู้อื่นเกี่ยวกับพฤติกรรมทางสังคมที่เหมาะสม ในทางที่ถูกต้องดีงาม	4.00	1.03	มาก	5
3. ท่านชอบเข้าวัด ทำบุญตักบาตร เป็นประจำ	4.30	0.74	มาก	2
4. ท่านส่งเสริมชุมชน โดยการให้คำแนะนำ การให้ความรู้เกี่ยวกับการทำบุญ ทำทานอย่างเหมาะสม	4.39	0.87	มาก	1
5. ท่านสามารถให้อภัยได้ เพื่อเป็นการสร้างกุศล ด้วยการให้อภัยทานอย่างหนึ่ง	3.26	1.19	ปานกลาง	7
6. ท่านส่งเสริมชุมชน โดยการให้ความช่วยเหลือชุมชน ให้ความร่วมมือในการทำงานกับชุมชน	4.27	0.94	มาก	3
7. วัตถุทานที่ท่านมอบให้ผู้อื่น ได้มาด้วยความชอบธรรมไม่ผิดศีลธรรม และเป็นสิ่งของที่เหมาะสมแก่ผู้รับ	4.17	0.93	มาก	4
รวม	3.99	0.54	มาก	

จากตารางที่ 3 พบว่า สภาพปัจจุบันที่ส่งผลต่อการพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนาพุทธ: กรณีศึกษาเผ่าปกากะญอ จังหวัดเชียงใหม่ ด้านทาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (\bar{X} = 3.99) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยข้อที่มีความคิดเห็นสูงสุด คือท่านส่งเสริมชุมชน โดยการให้คำแนะนำ การให้ความรู้เกี่ยวกับการทำบุญ ทำทานอย่างเหมาะสม (\bar{X} = 4.39) รองลงมาคือท่านชอบเข้าวัด ทำบุญตักบาตร เป็นประจำ (\bar{X} = 4.30) ส่วนข้อที่มีความคิดเห็นต่ำสุด คือท่านสามารถให้อภัยได้ เพื่อเป็นการสร้างกุศล ด้วยการให้อภัยทานอย่างหนึ่ง (\bar{X} = 3.26)

ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสภาพปัจจุบันที่ส่งผลต่อการพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนาทาง: กรณีศึกษาเฝ้าปากาเกอะญอ จังหวัดเชียงใหม่ โดยรวม และรายข้อ ด้านศีล

ด้านศีล	ระดับความคิดเห็น			
	\bar{X}	S.D.	แปลผล	อันดับที่
1. ท่านไม่ได้รักษาศีล 5 เลย เนื่องจากไม่มีเวลาเข้าวัดปฏิบัติธรรม	3.47	1.07	ปานกลาง	7
2. ท่านรักษาศีล 5 เป็นครั้งคราว เฉพาะเวลาที่ได้ไปทำบุญที่วัดเนื่องในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา	4.37	0.71	มาก	1
3. ท่านได้สมาทานศีล และรักษาศีล 5 เป็นประจำมิขาด และแนะนำผู้อื่นด้วย	2.73	0.68	ปานกลาง	6
4. ท่านไม่บริโภคสิ่งที่มีเมฆา เช่น เหล้า เบียร์ และยาเสพติด	4.11	1.01	มาก	2
5. ท่านพยายามฝึกอบรมให้ตนเองมีสติตั้งมั่นในการรักษาศีล และฝึกให้มีสติในการกระทำสิ่งต่าง ๆ อย่างเหมาะสม	3.99	0.98	มาก	3
6. ท่านไม่เบียดเบียนสัตว์ ไม่ฆ่าสัตว์ และไม่ทำร้ายผู้อื่นหรือทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน	3.92	1.03	มาก	4
7. ท่านส่งเสริม สนับสนุนให้ผู้อื่นรักษาศีล ตามจริตนิสัย และภูมิธรรมของตน	3.80	1.05	มาก	5
รวม	3.77	0.50	มาก	

จากตารางที่ 4 พบว่า สภาพปัจจุบันที่ส่งผลต่อการพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนาทาง: กรณีศึกษาเฝ้าปากาเกอะญอ จังหวัดเชียงใหม่ ด้านศีล โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (\bar{X} = 3.77) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยข้อที่มีความคิดเห็นสูงสุด คือท่านรักษาศีล 5 เป็นครั้งคราว เฉพาะเวลาที่ได้ไปทำบุญที่วัดเนื่องในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา (\bar{X} = 4.37) รองลงมาคือท่านไม่บริโภคสิ่งที่มีเมฆา เช่น เหล้า เบียร์ และยาเสพติด (\bar{X} = 4.11) ส่วนข้อที่มีความคิดเห็นต่ำสุด คือท่านไม่ได้รักษาศีล 5 เลย เนื่องจากไม่มีเวลาเข้าวัดปฏิบัติธรรม (\bar{X} = 3.47)

ตารางที่ 5 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสภาพปัจจุบันที่ส่งผลต่อการพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนาทาง : กรณีศึกษาเฝ้าปกากะญอ จังหวัดเชียงใหม่ โดยรวม และรายข้อ ด้านภาวนา

ด้านภาวนา	ระดับความคิดเห็น			
	\bar{X}	S.D.	แปลผล	อันดับที่
1. ท่านไหว้พระสวดมนต์ เฉพาะเนื่องในโอกาสที่ได้เข้าวัด ฟังธรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา	3.90	0.98	มาก	2
2. ท่านใส่ใจในการปฏิบัติตนตามหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา	3.24	1.00	ปานกลาง	5
3. ท่านไม่ได้ฝึกสมาธิ การนั่งสมาธิ มิได้ฝึกจิตให้สงบตามหลักของพุทธศาสนา เนื่องจากไม่มีเวลาเข้าวัดฟังธรรม มีแต่เวลาทำมาหากินเพื่อเลี้ยงครอบครัว	4.11	0.63	มาก	1
4. ท่านได้นำการฝึกทำสมาธิเบื้องต้น และการฝึกสติสัมปชัญญะมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน	3.35	1.03	ปานกลาง	4
5. ท่านได้เข้าร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นประจำ โดยการเข้าวัดจัดปฏิบัติธรรมรักษาศีล และการเจริญภาวนา	3.38	1.03	ปานกลาง	3
6. ท่านมีการอบรมตนด้วยการภาวนา และการศึกษาหาความรู้ทางพระพุทธศาสนาเพื่อพัฒนาตนเองอย่างเหมาะสม	3.07	0.79	ปานกลาง	7
7. ท่านได้ฝึกการภาวนา และมีเรียนรู้การฝึกสมาธิ จากพระภิกษุ และจากสื่อต่างๆ อย่างเหมาะสม	3.23	1.01	ปานกลาง	6
รวม	3.47	0.49	ปานกลาง	

จากตารางที่ 5 พบว่า สภาพปัจจุบันที่ส่งผลต่อการพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนาทาง : กรณีศึกษาเฝ้าปกากะญอ จังหวัดเชียงใหม่ ด้านภาวนา โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (\bar{X} = 3.47) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยข้อที่มีความคิดเห็นสูงสุด คือท่านไม่ได้ฝึกสมาธิ การนั่งสมาธิ มิได้ฝึกจิตให้สงบตามหลักของพุทธศาสนา เนื่องจากไม่มีเวลาเข้าวัดฟังธรรม มีแต่เวลาทำมาหากินเพื่อเลี้ยงครอบครัว (\bar{X} = 4.11) รองลงมาคือท่านไหว้พระสวดมนต์ เฉพาะเนื่องในโอกาสที่ได้เข้าวัด ฟังธรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา (\bar{X} = 3.90) ส่วนข้อที่มีความคิดเห็นต่ำสุด คือท่านมีการอบรมตนด้วยการภาวนา และการศึกษาหาความรู้ทางพระพุทธศาสนาเพื่อพัฒนาตนเองอย่างเหมาะสม (\bar{X} = 3.07)

ตารางที่ 6 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแพร่ศาสนา : กรณีศึกษาเฝ้าปกากะญอ จังหวัดเชียงใหม่ โดยรวม และรายชื่อ
ด้านปัจจัยที่ส่งผลต่อการให้ทาน ด้านปัจจัยที่ส่งผลต่อการรักษาศีล และด้านปัจจัยที่ส่งผลต่อการภาวนา

ด้านปัจจัยที่ส่งผลต่อการให้ทาน ด้านปัจจัยที่ส่งผลต่อการรักษาศีล และด้านปัจจัยที่ส่งผลต่อการภาวนา	ระดับความคิดเห็น			
	\bar{X}	S.D.	แปลผล	อันดับที่
1. ด้านปัจจัยที่ส่งผลต่อการให้ทาน				
1.1 มีความศรัทธาในพระพุทธศาสนา ทำให้วัดวาอารามต่าง ๆ มีการบริจาคทาน และสิ่งของเข้าวัด	4.04	1.00	มาก	2
1.2 สภาพแวดล้อมในชุมชนมีค่านับถือพระพุทธศาสนาก็เลยทำตามโดยการให้ทาน คือการใส่บาตรตอนเช้าเป็นประจำ	3.66	0.93	มาก	3
1.3 มีความศรัทธาในพระภิกษุที่ได้พบเห็น และเคยสนทนาคำทำให้เกิดศรัทธา นำมาซึ่งการทำบุญทำทานกับท่าน	4.13	0.53	มาก	1
รวม	3.94	0.50	มาก	
2. ด้านปัจจัยที่ส่งผลต่อการรักษาศีล				
2.1 ผู้นำชุมชนได้มีการส่งเสริมการเข้าวัดฟังธรรมรักษาศีล ทุกวันพระ ส่งผลให้มีการรักษาศีลอยู่เป็นนิจ	4.34	0.63	มาก	3
2.2 เคยฟังพระธรรมเทศนาของหลวงปู่ที่มีชื่อเสียงทำให้เกิดศรัทธา นำมาซึ่งการรักษาศีล	4.58	0.52	มากที่สุด	1
2.3 การรักษาศีล 5 ทำให้เกิดความรู้ ความสงบในใจ และมีความสุข	4.50	0.52	มาก	2
รวม	4.47	0.31		
3. ด้านปัจจัยที่ส่งผลต่อการภาวนา				
3.1 สภาพแวดล้อมในชุมชน เหมาะแก่การภาวนา ทำให้จิตใจสงบ เป็นสมาธิ	3.62	0.74	มาก	1
3.2 กิจกรรมในชุมชน มีการส่งเสริมการเข้าวัด ฟังธรรม การรักษาศีล และการปฏิบัติธรรม การนั่งสมาธิภาวนาเป็นประจำ	3.60	1.10	มาก	2
3.3 มีความศรัทธาในพระพุทธศาสนา และได้รื้อมนำหลักธรรมมาปฏิบัติ มีการนั่งสมาธิภาวนาในวันพระทุกครั้ง	3.34	0.83	ปานกลาง	3
รวม	3.52	0.66	มาก	
รวมทุกด้าน	3.98	0.28	มาก	

จากตารางที่ 6 พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนาทาง: กรณีศึกษาเฝ้าปกากะญอ จังหวัดเชียงใหม่ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (\bar{X} = 3.98) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านที่มีความคิดเห็นสูงสุด คือด้านปัจจัยที่ส่งผลต่อการรักษาศีล โดยรวมมีความคิดอยู่ในระดับมาก (\bar{X} = 4.47) ข้อที่มีความคิดเห็นสูงสุดคือเคยฟังพระธรรมเทศนาของหลวงปู่ที่มีชื่อเสียงทำให้เกิดศรัทธา นำมาซึ่งการรักษาศีล คือ (\bar{X} = 4.58) รองลงมาคือการรักษาศีล 5 ทำให้เกิดความรู้ความสงบในใจ และมีความสุข (\bar{X} = 4.50) ส่วนข้อที่มีความคิดเห็นต่ำสุด คือผู้นำชุมชนได้มีการส่งเสริมการเข้าวัดฟังธรรม รักษาศีล ทุกวันพระ ส่งผลให้มีการรักษาศีลอยู่เป็นนิจ (\bar{X} = 4.34)

ด้านปัจจัยที่ส่งผลต่อการให้ทาน โดยรวม มีความคิดอยู่ในระดับมาก (\bar{X} = 3.94) ข้อที่มีความคิดเห็นสูงสุดคือมีความศรัทธาในพระภิกษุที่ได้พบเห็น และเคยสนทนาทำให้เกิดศรัทธา นำมาซึ่งการทำบุญทำทานกับท่าน (\bar{X} = 4.13) รองลงมาคือมีความศรัทธาในพระพุทธศาสนา ทำให้วัดวาอารามต่าง ๆ มีการบริจาคนาน และสิ่งของเข้าวัด (\bar{X} = 4.04) ส่วนข้อที่มีความคิดเห็นต่ำสุด คือสภาพแวดล้อมในชุมชนนับถือพระพุทธศาสนา ก็เลยทำตามโดยการให้ทาน คือการใส่บาตรตอนเช้าเป็นประจำ (\bar{X} = 3.66)

ด้านปัจจัยที่ส่งผลต่อการภาวนา โดยรวม มีความคิดอยู่ในระดับมาก (\bar{X} = 3.52) ข้อที่มีความคิดเห็นสูงสุดคือสภาพแวดล้อมในชุมชน เหมาะแก่การภาวนา ทำให้จิตใจสงบ เป็นสมาธิ (\bar{X} = 3.62) รองลงมาคือกิจกรรมในชุมชน มีการส่งเสริมการเข้าวัด ฟังธรรม การรักษาศีล และการปฏิบัติธรรม การนั่งสมาธิภาวนาเป็นประจำ (\bar{X} = 3.60) ส่วนข้อที่มีความคิดเห็นต่ำสุด คือมีความศรัทธาในพระพุทธศาสนา และได้รื้อมนำหลักธรรมมาปฏิบัติ มีการนั่งสมาธิภาวนาในวันพระทุกครั้ง (\bar{X} = 3.34)

ตารางที่ 7 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนาทาง: กรณีศึกษาเฝ้าปกากะญอ จังหวัดเชียงใหม่ ตามหลักสังคหวัตถุ 4 โดยรวมและรายด้าน

การพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนาทาง ตามหลักสังคหวัตถุ 4	ระดับความคิดเห็น			
	\bar{X}	S.D.	แปลผล	อันดับที่
1. ด้านทาน	4.10	0.37	มาก	3
2. ด้านปิยวาจา	3.66	0.44	มาก	4
3. ด้านอตถจริยา	4.35	0.33	มาก	1
4. ด้านสมานัตตตา	4.15	0.33	มาก	2
รวม	4.06	0.18	มาก	

จากตารางที่ 7 พบว่า การพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนาทาง ตามหลักสังคหวัตถุ 4 โดยรวมอยู่ในระดับมาก (\bar{X} = 4.06) รายด้าน โดยด้านที่มีความคิดเห็นสูงสุด คือด้านอตถจริยา (\bar{X} = 4.35) รองลงมาคือด้านสมานัตตตา (\bar{X} = 4.15) ส่วนด้านที่มีความคิดเห็นต่ำสุด คือด้านปิยวาจา (\bar{X} = 3.66)

ตารางที่ 8 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการพัฒนาพฤติกรรมเพื่อการเผยแพร่ศาสนาทางตามหลักสังคหวัตถุ 4 โดยรวม และรายข้อ ด้านทาน

ด้านทาน	ระดับความคิดเห็น			
	\bar{X}	S.D.	แปลผล	อันดับที่
1. ในชุมชนเผ่าปกากะญอของท่าน ได้มีการช่วยเหลือแบ่งปันกันอันเป็นธรรมเนียมอันดีงามอยู่เสมอ	3.68	0.80	มาก	5
2. ท่านมักจะหยิบยื่นสิ่งของให้ผู้อื่น กับสิ่งที่พอช่วยเหลือเพื่อนบ้านได้	4.10	1.01	มาก	3
3. เมื่อท่านมีเรื่องไม่ชอบใจกันในชุมชน ท่านสามารถปล่อยวาง ให้อภัยกัน เพื่อเป็นอภัยทานได้	4.47	0.50	มาก	2
4. พระภิกษุสงฆ์ในชุมชนของท่านให้ความรู้เรื่องธรรมทาน โดยการแนะนำสั่งสอนให้เข้าใจเรื่องบาป บุญ เพื่อสร้างความสามัคคีกันในชุมชน	4.54	0.63	มากที่สุด	1
5. ผู้นำชุมชน ผู้นำครอบครัว และปราชญ์ชาวบ้านในชุมชน ได้มีการส่งเสริมการให้ความรู้เป็นทาน และให้คำแนะนำที่ดี ที่มีประโยชน์ในการดำเนินชีวิต	3.70	1.05	มาก	4
รวม	4.10	0.37	มาก	

จากตารางที่ 8 พบว่า การพัฒนาพฤติกรรมเพื่อการเผยแพร่ศาสนาทางตามหลักสังคหวัตถุ 4 ด้านทาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (\bar{X} = 4.10) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยข้อที่มีความคิดเห็นสูงสุด คือพระภิกษุสงฆ์ในชุมชนของท่านให้ความรู้เรื่องธรรมทาน โดยการแนะนำสั่งสอนให้เข้าใจเรื่องบาป บุญ เพื่อสร้างความสามัคคีกันในชุมชน (\bar{X} = 4.54) รองลงมาคือเมื่อท่านมีเรื่องไม่ชอบใจกันในชุมชน ท่านสามารถปล่อยวาง ให้อภัยกัน เพื่อเป็นอภัยทานได้ (\bar{X} = 4.47) ส่วนข้อที่มีความคิดเห็นต่ำสุด คือในชุมชนเผ่าปกากะญอของท่าน ได้มีการช่วยเหลือแบ่งปันกันอันเป็นธรรมเนียมอันดีงามอยู่เสมอ (\bar{X} = 3.68)

ตารางที่ 9 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนาทายาทตามหลักสังคหวัตถุ 4 โดยรวม และรายชื่อ ด้านปิยวาจา

ด้านปิยวาจา	ระดับความคิดเห็น			
	\bar{X}	S.D.	แปลผล	อันดับที่
1. ผู้นำชุมชน ผู้นำครอบครัว และปราชญ์ชาวบ้าน ในชุมชนของท่านได้มีการส่งเสริมคนในชุมชนเป็นคนที่พูดจา สุภาพ พร้อมทั้งการใช้คำพูดที่เหมาะสมดีงาม	3.12	0.94	ปานกลาง	4
2. ผู้นำชุมชน ผู้นำครอบครัว เป็นแบบอย่างที่ดีในการใช้คำพูดด้วยถ้อยคำที่สุภาพ จริงใจ ไม่พูดโกหกเสแสร้ง แนะนำสิ่งที่เป็นประโยชน์ชุมชน อย่างมีเหตุมีผล	4.07	0.82	มาก	2
3. ท่านเป็นแบบอย่างที่ดี โดยใช้คำพูดที่เหมาะสมเป็นประโยชน์ มีเหตุมีผลในทางที่ดีงาม เพื่อให้ลูกหลานเป็นคนดี	2.95	0.91	ปานกลาง	5
4. ท่านใช้ถ้อยคำที่แสดงถึงความเข้าใจผู้อื่น พูดแล้วเกิดความสามัคคี ไม่ทะเลาะเบาะแว้งกันในชุมชน	4.17	0.86	มาก	1
5. โดยมากมักพูดจาด้วยถ้อยคำไม่พูดหยาบคาย พูดในสิ่งที่เป็นประโยชน์ เหมาะกับกาลเทศะ	4.01	0.93	มาก	3
รวม	3.66	0.44	มาก	

จากตารางที่ 9 พบว่า การพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนาทายาทตามหลักสังคหวัตถุ 4 ด้านปิยวาจา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (\bar{X} = 3.66) เมื่อพิจารณาเป็นรายชื่อ โดยข้อที่มีความคิดเห็นสูงสุด คือท่านใช้ถ้อยคำที่แสดงถึงความเข้าใจผู้อื่น พูดแล้วเกิดความสามัคคี ไม่ทะเลาะเบาะแว้งกันในชุมชน (\bar{X} = 4.17) รองลงมาคือผู้นำชุมชน ผู้นำครอบครัว เป็นแบบอย่างที่ดีในการใช้คำพูดด้วยถ้อยคำที่สุภาพ จริงใจ ไม่พูดโกหกเสแสร้ง แนะนำสิ่งที่เป็นประโยชน์ชุมชน อย่างมีเหตุมีผล (\bar{X} = 4.07) ส่วนข้อที่มีความคิดเห็นต่ำสุด คือท่านเป็นแบบอย่างที่ดี โดยใช้คำพูดที่เหมาะสมเป็นประโยชน์ มีเหตุมีผลในทางที่ดีงาม เพื่อให้ลูกหลานเป็นคนดี (\bar{X} = 2.95)

ตารางที่ 10 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการพัฒนาพฤติกรรมเพื่อการเผยแพร่ศาสนายาฮตามหลักสังคหวัตถุ 4 โดยรวม และรายข้อ ด้านอัตถจริยา

ด้านอัตถจริยา	ระดับความคิดเห็น			
	\bar{X}	S.D.	แปลผล	อันดับที่
1. ครอบครัวของท่านมีการส่งเสริมการประพฤติสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น และชุมชนตามความเหมาะสม	4.53	0.56	มากที่สุด	1
2. ชุมชนของท่านมีความสามัคคีกัน ได้มีการบำเพ็ญประโยชน์ร่วมกัน ในการพัฒนาชุมชน	4.37	0.73	มาก	3
3. ท่านได้ช่วยเหลือคนอื่น และส่งเสริมคนชุมชนให้เป็นคนที่มีความน่าเชื่อถือ โดยการประพฤติตนเป็นคนดี	4.42	0.64	มาก	2
4. ท่านมีจิตอาสา และการส่งเสริมในการพัฒนาชุมชน	4.32	0.87	มาก	4
5. ท่านให้คำแนะนำผู้ตกทุกข์ได้ยากในชุมชนของท่าน เพื่อเป็นวิทยาทานแก่คนอื่นอย่างเหมาะสม	4.11	0.63	มาก	5
รวม	4.35	0.33	มาก	

จากตารางที่ 10 พบว่า การพัฒนาพฤติกรรมเพื่อการเผยแพร่ศาสนายาฮตามหลักสังคหวัตถุ 4 ด้านอัตถจริยา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (\bar{X} = 4.35) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยข้อที่มีความคิดเห็นสูงสุด คือครอบครัวของท่านมีการส่งเสริมการประพฤติสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น และชุมชนตามความเหมาะสม (\bar{X} = 4.53) รองลงมาคือท่านได้ช่วยเหลือคนอื่น และส่งเสริมคนชุมชนให้เป็นคนที่มีความน่าเชื่อถือ โดยการประพฤติตนเป็นคนดี (\bar{X} = 4.42) ส่วนข้อที่มีความคิดเห็นต่ำสุด คือ ท่านให้คำแนะนำผู้ตกทุกข์ได้ยากในชุมชนของท่าน เพื่อเป็นวิทยาทานแก่คนอื่นอย่างเหมาะสม (\bar{X} = 4.11)

ตารางที่ 11 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการพัฒนาพฤติกรรมเพื่อการเผยแพร่ศาสนายาฮตามหลักสังคหัตถ์ 4 โดยรวม และรายข้อ ด้านสมานัตตดา

ด้านสมานัตตดา	ระดับความคิดเห็น			
	\bar{X}	S.D.	แปลผล	อันดับที่
1. ท่านเป็นคนเสมอต้นเสมอปลาย ในการทำประโยชน์ต่อชุมชน และประพฤติตนเป็นคนดี	4.00	0.56	มาก	4
2. ชุมชนของท่านมีการช่วยเหลือกันอย่างสม่ำเสมอ และมีระบบการดูแลช่วยเหลือกันในชุมชน	4.17	0.71	มาก	3
3. ท่านวางตัวได้เหมาะสมกับฐานะ บทบาท และหน้าที่ของตน	4.42	0.67	มาก	1
4. ผู้นำชุมชน ผู้นำครอบครัว และปราชญ์ชาวบ้านในชุมชนท่านวางตัวได้เหมาะสม โดยมีความประพฤติเป็นแบบอย่างในทางที่ดีงาม	4.25	0.70	มาก	2
5. ผู้นำชุมชน ผู้นำครอบครัว ในชุมชนของท่าน มีจุดหมายในการพัฒนาชุมชนร่วมกัน และได้คำนึงประโยชน์อันร่วมกัน	3.90	0.66	มาก	5
รวม	4.15	0.33	มาก	

จากตารางที่ 11 พบว่า การพัฒนาพฤติกรรมเพื่อการเผยแพร่ศาสนายาฮตามหลักสังคหัตถ์ 4 ด้านสมานัตตดา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (\bar{X} = 4.15) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยข้อที่มีความคิดเห็นสูงสุด คือท่านวางตัวได้เหมาะสมกับฐานะ บทบาท และหน้าที่ของตน (\bar{X} = 4.42) รองลงมาคือผู้นำชุมชน ผู้นำครอบครัว และปราชญ์ชาวบ้านในชุมชนท่านวางตัวได้เหมาะสม โดยมีความประพฤติเป็นแบบอย่างในทางที่ดีงาม (\bar{X} = 4.25) ส่วนข้อที่มีความคิดเห็นต่ำสุด คือผู้นำชุมชน ผู้นำครอบครัว ในชุมชนของท่าน มีจุดหมายในการพัฒนาชุมชนร่วมกัน และได้คำนึงประโยชน์อันร่วมกัน (\bar{X} = 3.90)

ตอนที่ 3 การหาความสัมพันธ์ระหว่างสภาพปัจจุบัน และปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาพฤติกรรมเพื่อการเผยแพร่ศาสนาขยาย: กรณีศึกษาเฝ้าปกากะญอ จังหวัดเชียงใหม่ ที่มีความสัมพันธ์กับการพัฒนาพฤติกรรมเพื่อการเผยแพร่ศาสนาขยาย ตามหลักสังคหวัตถุ 4 โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ด้วยวิธีของเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation(r)) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .01 เสนอผลในรูปแบบของตาราง โดยรวม เมื่อพบว่า มีความสัมพันธ์ก็นำมาวิเคราะห์ วิเคราะห์การถดถอยของคุณ Multiple Regression Analysis : MR

ตารางที่ 12 แสดงความสัมพันธ์ของระหว่างปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาพฤติกรรมเพื่อการเผยแพร่ศาสนาขยาย: กรณีศึกษาเฝ้าปกากะญอ จังหวัดเชียงใหม่ ที่มีความสัมพันธ์กับการพัฒนาพฤติกรรมเพื่อการเผยแพร่ศาสนาขยาย ตามหลักสังคหวัตถุ 4

	(A)	(B)
1. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนา = (A)	1	.283**
2. การพัฒนาพฤติกรรม = (B)		1

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

1. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนากลยุทธ์การพัฒนาพฤติกรรมเพื่อการเผยแพร่ศาสนาขยาย: กรณีศึกษาเฝ้าปกากะญอ จังหวัดเชียงใหม่ (โดยภาพรวม) = (A)

2. การพัฒนาพฤติกรรมเพื่อการเผยแพร่ศาสนาขยาย: กรณีศึกษาเฝ้าปกากะญอ จังหวัดเชียงใหม่ ตามหลักสังคหวัตถุ 4 (โดยภาพรวม) = (B)

จากตารางที่ 12 พบว่า ผลการทดสอบความสัมพันธ์ของระหว่างปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาพฤติกรรมเพื่อการเผยแพร่ศาสนาขยาย: กรณีศึกษาเฝ้าปกากะญอ จังหวัดเชียงใหม่ โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์กับการพัฒนาพฤติกรรมเพื่อการเผยแพร่ศาสนาขยาย: กรณีศึกษาเฝ้าปกากะญอ จังหวัดเชียงใหม่ ตามหลักสังคหวัตถุ 4 (โดยภาพรวม) พบว่า มีความสัมพันธ์กันทางบวก ($r = .283$, $\text{sig} < .01$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตารางที่ 13 รูปแบบสมการที่คาดว่าจะเป็นไปได้จากการคัดเลือกตัวแปรของสมการแบบหลายขั้นตอน

รูปแบบสมการ	R	R ²
1	.596	.355
2	.790	.624
3	.873	.762

ตาราง 13 พบว่า สมการที่ 1 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาพฤติกรรมเพื่อการเผยแพร่ศาสนายาฮ: กรณีศึกษาเผ่าปกากะญอ จังหวัดเชียงใหม่ ที่มีความสัมพันธ์ทางด้านปิยวาจา มีค่าเท่ากับ 0.596 ได้ร้อยละ 35.5 ($R^2 = .355$) สมการที่ 2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาพฤติกรรมเพื่อการเผยแพร่ศาสนายาฮ: กรณีศึกษาเผ่าปกากะญอ จังหวัดเชียงใหม่ ที่มีความสัมพันธ์ทางด้านอัตถจริยา มีค่าเท่ากับ 0.790 ได้ร้อยละ 62.4 ($R^2 = .624$) สมการที่ 3 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาพฤติกรรมเพื่อการเผยแพร่ศาสนายาฮ: กรณีศึกษาเผ่าปกากะญอ จังหวัดเชียงใหม่ ที่มีความสัมพันธ์ทางด้านสมานัตตตา มีค่าเท่ากับ 0.873 ได้ร้อยละ 76.2 ($R^2 = .762$)

ดังนั้นจึงนำสมการที่ 3 มาวิเคราะห์ความแปรปรวน ดังตารางที่ 14

ตารางที่ 14 การวิเคราะห์ความแปรปรวน

Source of Variation	Sum of Squares	df	Mean Squares	F	P-value
การถดถอย	3.708	3	1.236	144.795	.000**
ความคลาดเคลื่อน	1.161	136	.009		
รวม	4.868	139			

ตารางที่ 14 พบว่า สมการที่นำเข้ามาทดสอบสมมติฐาน สมการที่ 3 ค่า P-value < .000 แสดงว่า การพัฒนาพฤติกรรมเพื่อการเผยแพร่ศาสนายาฮ: กรณีศึกษาเผ่าปกากะญอ จังหวัดเชียงใหม่ ตามหลักสมานัตตตา คือ มีความเสมอต้นเสมอปลาย สามารถทำนายหรือพยากรณ์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาพฤติกรรมเพื่อการเผยแพร่ศาสนายาฮ: กรณีศึกษาเผ่าปกากะญอ จังหวัดเชียงใหม่ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ดังตารางที่ 15

ตารางที่ 15 การวิเคราะห์ความแปรปรวน

	Unstandardized Coefficients	Standardized Coefficients	t	P-value
	B	Std. Error		
(Constant)	1.145	.148	7.732	.000
1. ด้านปิยวาจา	.230	.018	12.886	.000
2. ด้านอัตถจริยา	.280	.024	11.700	.000
3. ด้านสมานัตตตา	.208	.023	8.844	.000

ตารางที่ 15 ผลการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนาทายาท : กรณีศึกษาเฝ้าปกากะญอ จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า มีตัวแปรผลการพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนาทายาท: กรณีศึกษาเฝ้าปกากะญอ จังหวัดเชียงใหม่ ทั้ง 4 ด้าน ที่ร่วมกันทำนายปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนาทายาท: กรณีศึกษาเฝ้าปกากะญอ จังหวัดเชียงใหม่ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P\text{-value} = .000$) ซึ่งตัวแปรทั้ง 3 สามารถอธิบายการผันแปรของปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนาทายาท: กรณีศึกษาเฝ้าปกากะญอ จังหวัดเชียงใหม่ ได้ร้อยละ 76.2 ($R^2 = .762$) สามารถเขียนสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบได้ดังต่อไปนี้

$$Y = 1.145 + .230X_1 + .280X_2 + .208X_3$$

ตอนที่ 4 ผลการสัมภาษณ์แนวทางการพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนาทายาท : กรณีศึกษาเฝ้าปกากะญอ จังหวัดเชียงใหม่

ผลการสัมภาษณ์โดยรวม เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนาทายาท : กรณีศึกษาเฝ้าปกากะญอ จังหวัดเชียงใหม่ มีผู้ทรงคุณวุฒิได้ให้ความคิดเห็น โดยเป็นการคัดกรองความคิดเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิโดยรวม มีดังนี้

1. การดำเนินงานตามแนวทางการพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนาทายาท : กรณีศึกษาเฝ้าปกากะญอ จังหวัดเชียงใหม่ ควรมีวิธีการและขั้นตอนอย่างไร

การดำเนินงานตามแนวทางการพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนาทายาท : กรณีศึกษาเฝ้าปกากะญอ จังหวัดเชียงใหม่ ควรมีระเบียบ ขั้นตอนที่ชัดเจนที่เป็นแนวทางการพัฒนา โดยแบ่งเป็นขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 ควรการศึกษาสภาพ ปัจจุบัน และปัจจัยที่ส่งผลต่อกลยุทธ์การพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนาทายาท: กรณีศึกษาเฝ้าปกากะญอ จังหวัดเชียงใหม่ จากกลุ่มตัวอย่างที่ได้กำหนดไว้แล้ว จำนวน 140 คน

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษากลยุทธ์ และแนวทางการพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนาทายาท : กรณีศึกษาเฝ้าปกากะญอ จังหวัดเชียงใหม่ จากแหล่งข้อมูลที่น่าเชื่อถือ พร้อมกับการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ พระภิกษุสงฆ์ ที่มีความรู้ มีประสบการณ์ในการเผยแผ่ศาสนา และพระสงฆ์ผู้มีความรู้ทางธรรมตามหลักพุทธวิธีพัฒนาสังคม เพื่อการเผยแผ่ศาสนาทายาท

ขั้นตอนที่ 3 พัฒนากลยุทธ์ การพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนาทายาท : กรณีศึกษาเฝ้าปกากะญอ จังหวัดเชียงใหม่ ดำเนินการร่างกลยุทธ์ โดยใช้ผลการวิจัยที่ได้จากขั้นตอนที่ 1 และขั้นตอนที่ 2 นำมาเป็นประเด็น โดยการประชุมเชิงปฏิบัติการผู้ทรงคุณวุฒิ โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม (SWOT Analysis) และตรวจสอบกลยุทธ์ที่ยกร่าง และแก้ไขร่างกลยุทธ์ให้มีคุณภาพ

ขั้นตอนที่ 4 ประเมินกลยุทธ์การพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนาทายาท : กรณีศึกษาเฝ้าปกากะญอ จังหวัดเชียงใหม่ ที่พัฒนาขึ้น โดยใช้แบบประเมินวิเคราะห์ข้อมูลโดยการคำนวณค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและประเมินตามเกณฑ์ที่กำหนด

ตอนที่ 5 นำเสนอกลยุทธ์การพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนาพุทธ : กรณีศึกษา เผ่าปกากะญอ จังหวัดเชียงใหม่

ผู้วิจัยได้นำกลยุทธ์การพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนาพุทธ: กรณีศึกษาเผ่าปกากะญอ จังหวัดเชียงใหม่ ที่ได้รับจากผลการวิจัย โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิ และวิพากษ์ และประเมินกลยุทธ์การพัฒนา ผลการประเมินกลยุทธ์การพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนาพุทธ: กรณีศึกษาเผ่าปกากะญอ จังหวัดเชียงใหม่ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (\bar{X} = 4.29) และรายด้าน โดยด้านที่มีความคิดเห็นสูงสุด คือด้านความถูกต้อง (\bar{X} = 4.37) รองลงมาคือด้านความเหมาะสม (\bar{X} = 4.31) และด้านความเป็นไปได้ (\bar{X} = 4.26) ส่วนด้านที่มีความคิดเห็นต่ำสุด คือด้านการนำไปใช้ประโยชน์ (\bar{X} = 4.22) ผลการสร้างกลยุทธ์ มีดังนี้

กลยุทธ์การพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนาพุทธ: กรณีศึกษาเผ่าปกากะญอ จังหวัดเชียงใหม่ ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน 4 กลยุทธ์ มีรายละเอียด ดังนี้

กลยุทธ์การพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนาพุทธ: กรณีศึกษาเผ่าปกากะญอ จังหวัดเชียงใหม่

กลยุทธ์การพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนาพุทธ: กรณีศึกษาเผ่าปกากะญอ จังหวัดเชียงใหม่ แบ่งออกเป็น 3 ตอน มีรายละเอียด ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยภายใน และภายนอก และ TOWS matrix ด้านองค์ประกอบของพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ เพื่อหาแนวทางในการกำหนดกลยุทธ์การพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนาพุทธ: กรณีศึกษาเผ่าปกากะญอ จังหวัดเชียงใหม่ มีรายละเอียด ดังนี้

1. ข้อความรู้ (Domain) เรื่องพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนาพุทธ เป็นข้อความรู้หรือประเด็นปัญหาที่ต้องหาแนวทางพัฒนาร่วมกัน ขององค์ความรู้เรื่องการพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนาพุทธ: กรณีศึกษาเผ่าปกากะญอ จังหวัดเชียงใหม่

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์ปัจจัยภายใน และภายนอก และ TOWS matrix ด้านข้อความรู้ เรื่องพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนาพุทธ

ปัจจัยภายใน	จุดแข็ง (Strengths = S) 1. กลุ่มชาติพันธุ์เผ่าปกากะญอ ส่วนมากนับถือพระพุทธศาสนา 2. ชาวบ้านมีองค์ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนา	จุดอ่อน (Weaknesses =W) 1. กลุ่มชาติพันธุ์เผ่าปกากะญอ ส่วนใหญ่ไม่มีเวลาในการปฏิบัติธรรมเท่าที่ควร 2. ขาดงานวิจัย และการพัฒนาตามหลักธรรมอย่างต่อเนื่อง 3. ชุมชนไม่มีแหล่งเรียนรู้การ
ปัจจัยภายนอก		

		ปฏิบัติตามหลักธรรมที่ยั่งยืน
โอกาส (Opportunities =O) 1. มีพระภิกษุผู้ที่มีความรู้ ในทางธรรม ที่น่าเชื่อถือ 2. วัดเป็นสถานที่ฝึกอบรม 3. แหล่งความรู้จาก อินเทอร์เน็ต	SO Strategies เชียววิทยากรผู้มีเชี่ยวชาญ และนิมนต์พระผู้ที่มีความรู้ ร่วมกันวางแนวทางการ แก้ปัญหา และจัดกิจกรรมตาม หลักพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่	WO Strategies 1. จัดการฝึกอบรมผู้นำชุมชน ให้ความรู้อย่างต่อเนื่อง 2. ส่งเสริมการปฏิบัติธรรม ใน กลุ่มชาติพันธุ์เผ่าปกากะญอ อย่างต่อเนื่อง
อุปสรรค (Threats =T) 1. ชาวบ้านอาจไม่มีเวลาต่อ กิจกรรมดังกล่าว 2. ผู้นำในการเผยแผ่ ปฏิบัติ กิจของตนเองเป็นส่วนใหญ่มิ 3. ชาวบ้านมีอาชีพที่ต้องทำ เป็นประจำทุกวัน	ST Strategies สร้างแรงจูงใจ ส่งเสริม และ มีสิ่งสนับสนุนการมีส่วนร่วม ของชุมชนในการพัฒนาพุทธ วิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนทายาท ตามหลักสังคหวัตถุ 4	WT Strategies 1. การให้ทุนสนับสนุนสถานที่ และงบประมาณ 2. สร้างความตระหนักให้ เห็นความสำคัญของศาสน ทายาท

จากการวิเคราะห์ปัจจัยภายใน และภายนอก และ TOWS matrix ด้านข้อความรู้ เรื่อง พุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนทายาท มาจัดทำเป็นกลยุทธ์ การกำหนดกลยุทธ์การใช้จุดแข็งแสวงหา โอกาส (SO Strategies) ได้กลยุทธ์ ดังนี้

กลยุทธ์ที่ 1 เชิญผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดกิจกรรมการพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ ศาสนทายาท ผู้นำชุมชน ตัวแทนครอบครัวเผ่าปกากะญอ และนิมนต์พระภิกษุสงฆ์ที่มีอายุพรรษา มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในการอบรมสั่งสอนในทางพระพุทธศาสนา วางแนวทางการแก้ปัญหา ร่วมกัน และแนวทางการพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนทายาท

กลยุทธ์การพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนทายาท: กรณีศึกษาเผ่าปกากะญอ จังหวัดเชียงใหม่ ได้จากสภาพที่เป็นจุดแข็งและโอกาส ดังนี้

ตารางที่ 2 ข้อความรู้ของชุมชนในเผ่าปกากะญอ จากสภาพที่เป็นจุดแข็ง (Strengths = S) และโอกาส (Opportunities =O)

จุดแข็ง (Strengths = S)	โอกาส (Opportunities =O)
1. กลุ่มชาติพันธุ์เผ่าปกากะญอ ส่วนมากนับ ถือพระพุทธศาสนา 2. ชาวบ้านมีองค์ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับ หลักธรรมในทางพระพุทธศาสนา	1. มีพระภิกษุผู้ที่มีความรู้ในทางธรรม ที่ น่าเชื่อถือ 2. วัดเป็นสถานที่ฝึกอบรม 3. แหล่งความรู้จากอินเทอร์เน็ต

การกำหนดกลยุทธ์การลดจุดอ่อน และแสวงหาโอกาส (WO Strategies) ได้กลยุทธ์ดังนี้

กลยุทธ์ที่ 2 สร้างจุดเด่นที่น่าสนใจ ที่ปรากฏในการจัดกิจกรรม พร้อมกับจัดกิจกรรมการเผยแผ่ศาสนทายาทอย่างต่อเนื่อง ภายในวัด มีการประชาสัมพันธ์ โดยมีการกำหนดวันเวลา สถานที่อย่างเหมาะสม ที่สอดคล้องกับการพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนทายาท โดยไม่เสียค่าใช้จ่ายใด ๆ

กลยุทธ์การพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนาพุทธ: กรณีศึกษาเฝ้าป่าเกอะญอ จังหวัดเชียงใหม่ได้จากสภาพที่เป็นจุดอ่อนและโอกาส ดังนี้

ตารางที่ 3 ข้อความรู้ของชุมชนในเฝ้าป่าเกอะญอ จากสภาพที่เป็นจุดอ่อน (Weaknesses =W) และโอกาส (Opportunities =O)

จุดอ่อน (Weaknesses =W)	โอกาส (Opportunities =O)
1. กลุ่มชาติพันธุ์เฝ้าป่าเกอะญอ ส่วนใหญ่ไม่มีเวลาในการปฏิบัติธรรมเท่าที่ควร 2. ขาดงานวิจัย และการพัฒนาตามหลักธรรมอย่างต่อเนื่อง 3. ชุมชนไม่มีแหล่งเรียนรู้การปฏิบัติตามหลักธรรมที่ยั่งยืน	1. มีพระภิกษุผู้ที่มีความรู้ในทางธรรม ที่น่าเชื่อถือ 2. วัดเป็นสถานที่ฝึกอบรม 3. แหล่งความรู้จากอินเทอร์เน็ต

การกำหนดกลยุทธ์การหลีกเลี่ยงหรือลดอุปสรรคและอาศัยจุดแข็ง (ST Strategies) ได้กลยุทธ์ดังนี้

กลยุทธ์ที่ 3 เจ้าคณะปกครอง พระสังฆาธิการ และผู้นำชุมชนสร้างแรงจูงใจ ส่งเสริม และมีสิ่งสนับสนุนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนาพุทธ ตามหลักสังคหวัตถุ 4

กลยุทธ์การพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนาพุทธ: กรณีศึกษาเฝ้าป่าเกอะญอ จังหวัดเชียงใหม่ ได้จากสภาพที่เป็นจุดแข็งและอุปสรรค ดังนี้

ตารางที่ 4 ข้อความรู้ของชุมชนในเฝ้าป่าเกอะญอ จากสภาพที่เป็นจุดแข็ง (Strengths = S) และอุปสรรค (Threats =T)

จุดแข็ง (Strengths = S)	อุปสรรค (Threats =T)
1. กลุ่มชาติพันธุ์เฝ้าป่าเกอะญอ ส่วนมากนับถือพระพุทธศาสนา 2. ชาวบ้านมีองค์ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนา	1. ชาวบ้านอาจไม่มีเวลาต่อกิจกรรมดังกล่าว 2. ผู้นำในการเผยแผ่ ปฏิบัติกิจของตนเองเป็นส่วนใหญ่มี 3. ชาวบ้านมีอาชีพที่ต้องทำเป็นประจำทุกวัน

การกำหนดกลยุทธ์การลดจุดอ่อน และหลีกเลี่ยงอุปสรรค (WT Strategies) ได้กลยุทธ์ดังนี้
กลยุทธ์ที่ 4 การให้ทุนสนับสนุนด้านสถานที่ และงบประมาณ การสร้างความตระหนักให้เห็นความสำคัญของศาสนาพุทธ

กลยุทธ์การพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนาพุทธ: กรณีศึกษาเฝ้าป่าเกอะญอ จังหวัดเชียงใหม่ ได้จากสภาพที่เป็นจุดอ่อน และอุปสรรค ดังนี้

ตารางที่ 5 ข้อความรู้อของชุมชนจากสภาพที่เป็นจุดอ่อน (Weaknesses =W) และอุปสรรค (Threats =T)

จุดอ่อน (Weaknesses =W)	อุปสรรค (Threats =T)
1. กลุ่มชาติพันธุ์เผ่าปกากะญอ ส่วนใหญ่ไม่มีเวลาในการปฏิบัติธรรมเท่าที่ควร 2. ขาดงานวิจัย และการ พัฒนาตามหลักธรรมอย่างต่อเนื่อง 3. ชุมชนไม่มีแหล่งเรียนรู้การปฏิบัติตามหลักธรรมที่ยั่งยืน	1. ชาวบ้านอาจไม่มีเวลาต่อกิจกรรมดังกล่าว 2. ผู้นำในการเผยแผ่ ปฏิบัติกิจของตนเองเป็นส่วนใหญ่มี 3. ชาวบ้านมีอาชีพที่ต้องทำเป็นประจำทุกวัน

ตอนที่ 2 กลยุทธ์การพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนาทายาท: กรณีศึกษาเผ่าปกากะญอ จังหวัดเชียงใหม่

จากการวิเคราะห์ปัจจัยภายใน และภายนอก และ TOWS matrix ด้านองค์ประกอบของพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ เพื่อหาแนวทางในการกำหนดกลยุทธ์การพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนาทายาท: กรณีศึกษาเผ่าปกากะญอ จังหวัดเชียงใหม่ มีรายละเอียด ดังนี้

กลยุทธ์ที่ 1 เชิญผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดกิจกรรมการพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนาทายาท ผู้นำชุมชน ตัวแทนครอบครัวเผ่าปกากะญอ และนิมนต์พระภิกษุสงฆ์ที่มีอายุพรรษา มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในการอบรมสั่งสอนในทางพระพุทธศาสนา วางแนวทางการแก้ปัญหา ร่วมกัน และแนวทางการพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนาทายาท

กลยุทธ์ที่ 2 สร้างจุดเด่นที่น่าสนใจ ที่ปรากฏในการจัดกิจกรรม พร้อมกับจัดกิจกรรมการเผยแผ่ศาสนาทายาทอย่างต่อเนื่อง ภายในวัด มีการประชาสัมพันธ์ โดยมีการกำหนดวันเวลา สถานที่อย่างเหมาะสม ที่สอดคล้องกับการพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนาทายาท โดยไม่เสียค่าใช้จ่ายใด ๆ

กลยุทธ์ที่ 3 เจ้าคณะปกครอง พระสังฆาธิการ และผู้นำชุมชนสร้างแรงจูงใจ ส่งเสริม และมีสิ่งสนับสนุนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนาทายาท ตามหลักสังคหวัตถุ 4

กลยุทธ์ที่ 4 การให้ทุนสนับสนุนด้านสถานที่ และงบประมาณ การสร้างความตระหนัก ให้ เห็นความสำคัญของศาสนาทายาท

ตอนที่ 3 ผลการตรวจสอบความเหมาะสมของกลยุทธ์การพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนาทายาท: กรณีศึกษาเผ่าปกากะญอ จังหวัดเชียงใหม่ มีรายละเอียดดังนี้

ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 9 ท่าน ลงความเห็น ว่า ผลการประเมินกลยุทธ์การพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนาทายาท: กรณีศึกษาเผ่าปกากะญอ จังหวัดเชียงใหม่ ด้านความถูกต้อง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (\bar{X} = 4.37) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยข้อที่มีความคิดเห็นสูงสุด คือการรายงานผลการประเมินกลยุทธ์การพัฒนา กำหนดเป้าหมายในการพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนาทายาท มีความถูกต้อง (\bar{X} = 4.55) รองลงมาคือการนำผลการประเมินไปใช้เพื่อการพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการ

เผยแพร่ศาสนทายาท มีความถูกต้อง (\bar{X} = 4.55) ส่วนข้อที่มีความคิดเห็นต่ำสุด คือกิจกรรมมีความสอดคล้องกับสภาพ ปัจจุบันของความต้องการของชุมชน

ตอนที่ 6 ประเมินกลยุทธ์การพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแพร่ศาสนทายาท : กรณีศึกษาเผ่าปกากะญอ จังหวัดเชียงใหม่

การวิเคราะห์ผลการประเมินกลยุทธ์การพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแพร่ศาสนทายาท : กรณีศึกษาเผ่าปกากะญอ จังหวัดเชียงใหม่ จากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 รูป/คน มีรายละเอียด ดังนี้

ตารางที่ 16 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลยุทธ์การพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแพร่ศาสนทายาท: กรณีศึกษาเผ่าปกากะญอ จังหวัดเชียงใหม่ โดยรวมและรายด้าน

กลยุทธ์การพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแพร่ศาสนทายาท: กรณีศึกษาเผ่าปกากะญอ จังหวัดเชียงใหม่	ระดับความคิดเห็น			
	\bar{X}	S.D.	แปลผล	อันดับที่
1. ด้านความเหมาะสม	4.31	0.30	มาก	2
2. ด้านความเป็นไปได้	4.26	0.36	มาก	3
3. ด้านการนำไปใช้ประโยชน์	4.22	0.40	มาก	4
4. ด้านความถูกต้อง	4.37	0.21	มาก	1
รวม	4.29	0.13	มาก	

จากตารางที่ 16 พบว่า ผลการประเมินกลยุทธ์การพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแพร่ศาสนทายาท: กรณีศึกษาเผ่าปกากะญอ จังหวัดเชียงใหม่ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (\bar{X} = 4.29) และรายด้าน โดยด้านที่มีความคิดเห็นสูงสุด คือด้านความถูกต้อง (\bar{X} = 4.37) รองลงมาคือด้านความเหมาะสม (\bar{X} = 4.31) และด้านความเป็นไปได้ (\bar{X} = 4.26) ส่วนด้านที่มีความคิดเห็นต่ำสุด คือด้านการนำไปใช้ประโยชน์ (\bar{X} = 4.22)

ตารางที่ 17 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลยุทธ์การพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนาพุทธ: กรณีศึกษาเฝ้าปกากะญอ จังหวัดเชียงใหม่ ด้านความเหมาะสม โดยภาพรวมและรายข้อ

ด้านความเหมาะสม	ระดับความคิดเห็น			
	\bar{X}	S.D.	แปลผล	อันดับที่
1. กลยุทธ์การพัฒนามีความเหมาะสมสอดคล้องกับเป้าหมายเพื่อการพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนาพุทธ	4.22	0.66	มาก	3
2. กลยุทธ์การพัฒนาดำหนด และชี้แจงข้อตกลงของการพัฒนา มีการประเมินที่ชัดเจน	4.33	0.50	มาก	2
3. กิจกรรมในกลยุทธ์การพัฒนามีความเหมาะสมกับการพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนาพุทธ	4.22	0.66	มาก	3
4. เวลาที่ใช้ในการจัดกิจกรรมในแต่ละขั้นตอนมีความเหมาะสม	4.44	0.52	มาก	1
5. ข้อมูลที่ได้จากการประเมินกลยุทธ์การพัฒนา ตามแผนกลยุทธ์ที่ 1-4 มีความเหมาะสมและน่าเชื่อถือ สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาได้	4.33	0.50	มาก	2
รวม	4.31	0.30	มาก	

จากตารางที่ 17 พบว่า ผลการประเมินกลยุทธ์การพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนาพุทธ: กรณีศึกษาเฝ้าปกากะญอ จังหวัดเชียงใหม่ ด้านความเหมาะสม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (\bar{X} = 4.31) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยข้อที่มีความคิดเห็นสูงสุด คือเวลาที่ใช้ในการจัดกิจกรรมในแต่ละขั้นตอนมีความเหมาะสม (\bar{X} = 4.44) รองลงมาคือข้อมูลที่ได้จากการประเมินกลยุทธ์การพัฒนา ตามแผนกลยุทธ์ที่ 1-4 มีความเหมาะสมและน่าเชื่อถือ สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาได้ (\bar{X} = 4.33) ส่วนข้อที่มีความคิดเห็นต่ำสุด คือกลยุทธ์การพัฒนามีความเหมาะสมสอดคล้องกับเป้าหมายเพื่อการพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนาพุทธ (\bar{X} = 4.22)

ตารางที่ 18 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลยุทธ์การพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนาทาง: กรณีศึกษาเผ่าปกากะญอ ด้านความเป็นไปได้ โดยภาพรวมและรายข้อ

ด้านความเป็นไปได้	ระดับความคิดเห็น			
	\bar{X}	S.D.	แปลผล	อันดับที่
1. กลยุทธ์การพัฒนาดังกล่าวมีแนวทาง และวิธีการที่ชัดเจนที่ จะนำไปสู่การปฏิบัติ และการพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนาทาง ได้จริง	4.22	0.83	มาก	4
2. ขั้นตอนต่าง ๆ ในกลยุทธ์การพัฒนาสอดคล้องกับสภาพการปฏิบัติงานจริงของการเผยแผ่ศาสนาทาง	4.33	0.50	มาก	3
3. การประยุกต์ใช้พุทธวิธีการเผยแผ่ศาสนาทางตามหลักสังคหวัตถุ 4 สามารถนำไปใช้ในการปฏิบัติได้จริง	4.44	0.52	มาก	1
4. การใช้กลยุทธ์การพัฒนามีความคุ้มค่าสำหรับการพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนาทาง	4.44	0.72	มาก	2
5. มีความเป็นไปได้ที่มหาวิทยาลัยหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำกลยุทธ์การพัฒนาไปใช้ในการพัฒนาสังคมที่ยั่งยืนได้	3.88	0.78	มาก	5
รวม	4.26	0.36	มาก	

จากตารางที่ 18 พบว่า ผลการประเมินกลยุทธ์การพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนาทาง: กรณีศึกษาเผ่าปกากะญอ จังหวัดเชียงใหม่ ด้านความเป็นไปได้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (\bar{X} = 4.26) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยข้อที่มีความคิดเห็นสูงสุด คือการประยุกต์ใช้พุทธวิธีการเผยแผ่ศาสนาทางตามหลักสังคหวัตถุ 4 สามารถนำไปใช้ในการปฏิบัติได้จริง (\bar{X} = 4.44) รองลงมาคือการใช้กลยุทธ์การพัฒนามีความคุ้มค่าสำหรับการพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนาทาง (\bar{X} = 4.44) ส่วนข้อที่มีความคิดเห็นต่ำสุด คือมีความเป็นไปได้ที่มหาวิทยาลัยหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำกลยุทธ์การพัฒนาไปใช้ในการพัฒนาสังคมที่ยั่งยืนได้ (\bar{X} = 3.88)

ตารางที่ 19 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลยุทธ์การพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนา ทายาท : กรณีศึกษาเผ่าปกากะญอ จังหวัดเชียงใหม่ ด้านการนำไปใช้ประโยชน์ โดยภาพรวมและรายข้อ

ด้านการนำไปใช้ประโยชน์	ระดับความคิดเห็น			
	\bar{X}	S.D.	แปลผล	อันดับที่
1. การพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนา ทายาท : กรณีศึกษาเผ่าปกากะญอ จังหวัดเชียงใหม่ ทำให้คนในชุมชนสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาตนเองได้	4.11	0.78	มาก	3
2. การกำหนดประเด็นการพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนา ทายาท เป็นประเด็นที่มีคุณค่า น่าสนใจ	4.44	0.52	มาก	1
3. รูปแบบของกิจกรรมในกลยุทธ์การพัฒนามีประโยชน์ต่อ กระบวนการพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนา ทายาท เผ่าปกากะญอ จังหวัดเชียงใหม่	4.44	0.52	มาก	1
4. การรายงานผลการประเมินกลยุทธ์การพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนา ทายาท ตรงกับความต้องการใช้สารสนเทศ และสามารถใช้เป็นข้อมูลเพื่อพัฒนาความรู้และทักษะในการประเมิน	4.00	1.00	มาก	4
5. สารสนเทศที่ได้จากการประเมินกลยุทธ์การพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนา ทายาท เพียงพอต่อการนำไปใช้ประโยชน์เพื่อพัฒนาดังกล่าว	4.11	0.60	มาก	2
รวม	4.22	0.40	มาก	

จากตารางที่ 19 พบว่า ผลการประเมินกลยุทธ์การพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนา ทายาท : กรณีศึกษาเผ่าปกากะญอ จังหวัดเชียงใหม่ ด้านการนำไปใช้ประโยชน์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (\bar{X} = 4.22) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยข้อที่มีความคิดเห็นสูงสุด คือรูปแบบของกิจกรรมในกลยุทธ์การพัฒนามีประโยชน์ต่อ กระบวนการพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนา ทายาท เผ่าปกากะญอ จังหวัดเชียงใหม่ (\bar{X} = 4.44) รองลงมาคือสารสนเทศที่ได้จากการประเมินกลยุทธ์การพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนา ทายาท เพียงพอต่อการนำไปใช้ประโยชน์เพื่อพัฒนาดังกล่าว (\bar{X} = 4.11) ส่วนข้อที่มีความคิดเห็นต่ำสุด คือการรายงานผลการประเมินกลยุทธ์การพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนา ทายาท ตรงกับความต้องการใช้สารสนเทศ และสามารถใช้เป็นข้อมูลเพื่อพัฒนาความรู้และทักษะในการประเมิน (\bar{X} = 4.00)

ตารางที่ 20 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลยุทธ์การพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนาทาง: กรณีศึกษาเผ่าปกากะญอ ด้านความถูกต้อง โดยภาพรวมและรายข้อ

ด้านความถูกต้อง	ระดับความคิดเห็น			
	\bar{X}	S.D.	แปลผล	อันดับที่
1. กลยุทธ์การพัฒนากำหนดเป้าหมายในการพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนาทาง มีแนวทางปฏิบัติชัดเจนและถูกต้อง	4.44	0.52	มาก	3
2. กิจกรรมมีความสอดคล้องกับสภาพ ปัจจุบันของความ ต้องการของชุมชน	4.00	0.70	มาก	5
3. การรายงานผลการประเมินกลยุทธ์การพัฒนากำหนดเป้าหมายในการพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนาทาง มีความถูกต้อง	4.55	0.52	มากที่สุด	1
4. การนำผลการประเมินไปใช้เพื่อการพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนาทาง มีความถูกต้อง	4.55	0.72	มากที่สุด	2
5. สารสนเทศที่ได้จากการใช้กลยุทธ์การพัฒนากำหนดเป้าหมายในการพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนาทาง แต่ละขั้นตอนมีความถูกต้อง และเป็นระบบ	4.33	0.50	มาก	4
รวม	4.37	0.21	มาก	

จากตารางที่ 20 พบว่า ผลการประเมินกลยุทธ์การพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนาทาง: กรณีศึกษาเผ่าปกากะญอ จังหวัดเชียงใหม่ ด้านความถูกต้อง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (\bar{X} = 4.37) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยข้อที่มีความคิดเห็นสูงสุด คือการรายงานผลการประเมินกลยุทธ์การพัฒนากำหนดเป้าหมายในการพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนาทาง มีความถูกต้อง (\bar{X} = 4.55) รองลงมาคือการนำผลการประเมินไปใช้เพื่อการพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนาทาง มีความถูกต้อง (\bar{X} = 4.55) ส่วนข้อที่มีความคิดเห็นต่ำสุด คือกิจกรรมมีความสอดคล้องกับสภาพ ปัจจุบันของความ ต้องการของชุมชน (\bar{X} = 4.00)

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัย “กลยุทธ์การพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนาพุทธ: กรณีศึกษาเผ่าปกากะญอ จังหวัดเชียงใหม่” ผู้วิจัยได้อภิปรายผล และมีข้อเสนอแนะ ตามลำดับ ดังนี้

5.1 สรุปผลการวิจัย

5.2 อภิปรายผล

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับ “กลยุทธ์การพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนาพุทธ: กรณีศึกษาเผ่าปกากะญอ จังหวัดเชียงใหม่” ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัย ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นชาย จำนวน 72 คน คิดเป็นร้อยละ 51.4 เป็นหญิง จำนวน 68 คน คิดเป็นร้อยละ 48.6 แยกตามอายุ อายุระหว่าง 18-30 ปี จำนวน 55 คน คิดเป็นร้อยละ 39.3 อายุระหว่าง 31-40 ปี จำนวน 49 คน คิดเป็นร้อยละ 35.0 อายุตั้งแต่ 41 ปีขึ้นไป จำนวน 36 คน คิดเป็นร้อยละ 25.7 แยกตามอาชีพ ทำไร่ ทำนา จำนวน 61 คน คิดเป็นร้อยละ 43.6 ปลูกพืชผักสวนครัวตามฤดูกาล จำนวน 44 คน คิดเป็นร้อยละ 31.4 เลี้ยงสัตว์ จำนวน 35 คน คิดเป็นร้อยละ 25.0 แยกตามสถานภาพสมรส มีคู่ จำนวน 56 คน คิดเป็นร้อยละ 40.0 หย่า/หม้ายจำนวน 49 คน คิดเป็นร้อยละ 35.0 โสด จำนวน 35 คน คิดเป็นร้อยละ 25.0 และแยกตามรายได้/ต่อเดือน 5,001 – 10,000 บาท จำนวน 60 คน คิดเป็นร้อยละ 42.9 10,001 – 15,000 บาท จำนวน 51 คน คิดเป็นร้อยละ 36.4 และรายได้ 15,001 บาทขึ้นไป จำนวน 29 คน คิดเป็นร้อยละ 20.7

2. สภาพปัจจุบัน และปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนาพุทธ : กรณีศึกษาเผ่าปกากะญอ จังหวัดเชียงใหม่ โดยรวมอยู่ในระดับมาก สภาพปัจจุบันที่ส่งผลต่อการพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนาพุทธ: กรณีศึกษาเผ่าปกากะญอ จังหวัดเชียงใหม่ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และรายด้าน โดยด้านที่มีความคิดเห็นสูงสุด คือด้านทาน รองลงมาคือด้านศีล ส่วนด้านที่มีความคิดเห็นต่ำสุด คือด้านภาวนา เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ปรากฏดังนี้

2.1 ด้านทาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยข้อที่มีความคิดเห็นสูงสุด คือท่านส่งเสริมชุมชน โดยการให้คำแนะนำ การให้ความรู้เกี่ยวกับการทำบุญ ทำทาน อย่างเหมาะสม รองลงมาคือท่านชอบเข้าวัด ทำบุญตักบาตร เป็นประจำ ส่วนข้อที่มีความคิดเห็นต่ำสุด คือท่านสามารถให้อภัยได้ เพื่อเป็นการสร้างกุศล ด้วยการให้อภัยท่านอย่างหนึ่ง

2.2 ด้านศีล โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยข้อที่มีความคิดเห็นสูงสุด คือท่านรักษาศีล 5 เป็นครั้งคราว เฉพาะเวลาที่ได้ไปทำบุญที่วัดเนื่องในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา รองลงมาคือท่านไม่บริโภคสิ่งที่มีเมามา เช่น เหล้า เบียร์ และยาเสพติด ส่วนข้อที่มีความคิดเห็นต่ำสุด คือท่านไม่ได้รักษาศีล 5 เลย เนื่องจากไม่มีเวลาเข้าวัดปฏิบัติธรรม

2.3 ด้านภาวนา โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยข้อที่มีความคิดเห็นสูงสุด คือท่านไม่ได้ฝึกสมาธิ การนั่งสมาธิ มิได้ฝึกจิตให้สงบตามหลักของพุทธศาสนา เนื่องจากไม่มีเวลาเข้าวัดฟังธรรม มีแต่เวลาทำมาหากินเพื่อเลี้ยงครอบครัว รองลงมาคือท่านไหว้พระสวดมนต์ เฉพาะเนื่องในโอกาสที่ได้เข้าวัด ฟังธรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ส่วนข้อที่มีความคิดเห็นต่ำสุด คือท่านมีการอบรมตนด้วยการภาวนา และการศึกษาหาความรู้ทางพระพุทธศาสนาเพื่อพัฒนาตนเองอย่างเหมาะสม

3. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนทายาท: กรณีศึกษาเฝ้าปากเกะญอ จังหวัดเชียงใหม่ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และรายด้าน โดยด้านที่มีความคิดเห็นสูงสุดคือด้านปัจจัยที่ส่งผลต่อการรักษาศีล รองลงมาคือด้านปัจจัยที่ส่งผลต่อการให้ทาน ส่วนด้านที่มีความคิดเห็นต่ำสุด คือด้านปัจจัยที่ส่งผลต่อการภาวนา เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ปรากฏดังนี้

3.1 ด้านปัจจัยที่ส่งผลต่อการรักษาศีล โดยรวมมีความคิดอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีความคิดเห็นสูงสุดคือเคยฟังพระธรรมเทศนาของหลวงปู่ที่มีชื่อเสียง ทำให้เกิดศรัทธา นำมาซึ่งการรักษาศีลคือ รองลงมาคือการรักษาศีล 5 ทำให้เกิดความรู้ ความสงบในใจ และมีความสุข ส่วนข้อที่มีความคิดเห็นต่ำสุด คือผู้นำชุมชนได้มีการส่งเสริมการเข้าวัดฟังธรรม รักษาศีล ทุกวันพระ ส่งผลให้มีการรักษาศีลอยู่เป็นนิจ

3.2 ด้านปัจจัยที่ส่งผลต่อการให้ทาน โดยรวม มีความคิดอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีความคิดเห็นสูงสุดคือมีความศรัทธาในพระภิกษุที่ได้พบเห็น และเคยสนทนาทำให้เกิดศรัทธา นำมาซึ่งการทำบุญทำทานกับท่าน รองลงมาคือมีความศรัทธาในพระพุทธศาสนา ทำให้วัดวาอารามต่าง ๆ มีการบริจาคนาน และสิ่งของเข้าวัด ส่วนข้อที่มีความคิดเห็นต่ำสุด คือสภาพแวดล้อมในชุมชนมีคนนับถือพระพุทธศาสนา ก็เลยทำตามโดยการทำทาน คือการใส่บาตรตอนเช้าเป็นประจำ

3.3 ด้านปัจจัยที่ส่งผลต่อการภาวนา โดยรวม มีความคิดอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีความคิดเห็นสูงสุดคือสภาพแวดล้อมในชุมชน เหมาะแก่การภาวนา ทำให้จิตใจสงบ เป็นสมาธิ รองลงมาคือกิจกรรมในชุมชน มีการส่งเสริมการเข้าวัด ฟังธรรม การรักษาศีล และการปฏิบัติธรรม การนั่งสมาธิภาวนาเป็นประจำ ส่วนข้อที่มีความคิดเห็นต่ำสุด คือมีความศรัทธาในพระพุทธศาสนา และได้รื้อมนำหลักธรรมมาปฏิบัติ มีการนั่งสมาธิภาวนาในวันพระทุกครั้ง

4. การพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนทายาท ตามหลักสังคหวัตถุ 4 โดยรวมอยู่ในระดับมาก รายด้าน โดยด้านที่มีความคิดเห็นสูงสุด คือด้านอัตถจริยา รองลงมาคือด้านสมานัตตตา ส่วนด้านที่มีความคิดเห็นต่ำสุด คือด้านปิยวาจา เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ปรากฏดังนี้

4.1 ด้านทาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยข้อที่มีความคิดเห็นสูงสุด คือพระภิกษุสงฆ์ในชุมชนของท่านให้ความรู้เรื่องธรรมทาน โดยการแนะนำสั่งสอนให้เข้าใจเรื่องบาป บุญ เพื่อสร้างความสามัคคีกันชุมชน รองลงมาคือเมื่อท่านมีเรื่องไม่ชอบใจกันชุมชน ท่านสามารถปล่อยวาง ให้อภัยกัน เพื่อเป็นอภัยทานได้ ส่วนข้อที่มีความคิดเห็นต่ำสุด คือในชุมชนเฝ้าปากเกะญอของท่าน ได้มีการช่วยเหลือแบ่งปันกันอันเป็นธรรมเนียมอันดีงามอยู่เสมอ

4.2 ด้านปิยวาจา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยข้อที่มีความคิดเห็นสูงสุด คือท่านใช้ถ้อยคำที่แสดงถึงความเข้าใจผู้อื่น พูดแล้วเกิดความสามัคคี ไม่ทะเลาะเบาะแว้งกันชุมชน รองลงมาคือผู้นำชุมชน ผู้นำครอบครัว เป็นแบบอย่างที่ดีในการใช้คำพูดด้วยถ้อยคำ

ที่สุภาพ จริงใจ ไม่พูดโกหกเสแสร้ง แนะนำสิ่งที่เป็นประโยชน์ชุมชน อย่างมีเหตุมีผล ส่วนข้อที่มีความคิดเห็นต่ำสุด คือท่านเป็นแบบอย่างที่ดี โดยใช้คำพูดที่เหมาะสมเป็นประโยชน์ มีเหตุมีผลในทางที่ดีงาม เพื่อให้ลูกหลานเป็นคนดี

4.3 ด้านอัตถจริยา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยข้อที่มีความคิดเห็นสูงสุด คือครอบครัวของท่านมีการส่งเสริมการประพฤติสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น และชุมชนตามความเหมาะสม รองลงมาคือท่านได้ช่วยเหลือคนอื่น และส่งเสริมคนชุมชนให้เป็นคนที่มีความน่าเชื่อถือ โดยการประพฤติตนเป็นคนดี ส่วนข้อที่มีความคิดเห็นต่ำสุด คือ ท่านให้คำแนะนำผู้ตกทุกข์ได้ยากในชุมชนของท่าน เพื่อเป็นวิทยาทานแก่คนอื่นอย่างเหมาะสม

4.4 ด้านสมานัตตตา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยข้อที่มีความคิดเห็นสูงสุด คือท่านวางตัวได้เหมาะสมกับฐานะ บทบาท และหน้าที่ของตน รองลงมาคือผู้นำชุมชน ผู้นำครอบครัว และปราชญ์ชาวบ้านในชุมชนท่านวางตัวได้เหมาะสม โดยมีความประพฤติเป็นแบบอย่างในทางที่ดีงาม ส่วนข้อที่มีความคิดเห็นต่ำสุด คือผู้นำชุมชน ผู้นำครอบครัว ในชุมชนของท่าน มีจุดหมายในการพัฒนาชุมชนร่วมกัน และได้คำนึงประโยชน์อันร่วมกัน

5. ผลการทดสอบความสัมพันธ์ของระหว่างปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนา : ทัศนคติของประชาชนต่อพระพุทธศาสนา จังหวัดเชียงใหม่ โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์กับการพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนา : ทัศนคติของประชาชนต่อพระพุทธศาสนา จังหวัดเชียงใหม่ ตามหลักสังคหวัตถุ 4 (โดยภาพรวม) พบว่า มีความสัมพันธ์กันทางบวก ($r = .283, sig < .01$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

6. ผลการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนา : ทัศนคติของประชาชนต่อพระพุทธศาสนา จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า มีตัวแปรผลการพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนา : ทัศนคติของประชาชนต่อพระพุทธศาสนา จังหวัดเชียงใหม่ ทั้ง 4 ด้าน ที่ร่วมกันทำนายปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนา : ทัศนคติของประชาชนต่อพระพุทธศาสนา จังหวัดเชียงใหม่ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P\text{-value} = .000$) ซึ่งตัวแปรทั้ง 3 สามารถอธิบายการผันแปรของปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนา : ทัศนคติของประชาชนต่อพระพุทธศาสนา จังหวัดเชียงใหม่ ได้ร้อยละ 76.2 ($R^2 = .762$) สามารถเขียนสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบได้ดังต่อไปนี้

$$Y = 1.145 + .230X_1 + .280X_2 + .208X_3$$

7. ผลการสัมภาษณ์โดยรวม เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนา : ทัศนคติของประชาชนต่อพระพุทธศาสนา จังหวัดเชียงใหม่ มีผู้ทรงคุณวุฒิได้ให้ความคิดเห็น โดยเป็นการคัดกรองความคิดเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิโดยรวม มีดังนี้

1. การดำเนินงานตามแนวทางการพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนา : ทัศนคติของประชาชนต่อพระพุทธศาสนา จังหวัดเชียงใหม่ ควรมีการและขั้นตอนอย่างไร

การดำเนินงานตามแนวทางการพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนา : ทัศนคติของประชาชนต่อพระพุทธศาสนา จังหวัดเชียงใหม่ ควรมีระเบียบ ขั้นตอนที่ชัดเจนที่เป็นแนวทางการพัฒนา โดยแบ่งเป็นขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 ควรการศึกษาสภาพ ปัจจุบัน และปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนา : ทัศนคติของประชาชนต่อพระพุทธศาสนา จังหวัดเชียงใหม่ จากกลุ่มตัวอย่างที่ได้กำหนดไว้แล้ว จำนวน 140 คน

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษากลยุทธ์ และแนวทางการพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนาขยาย : กรณีศึกษาเผ่าปกากะญอ จังหวัดเชียงใหม่ จากแหล่งข้อมูลที่นำเชื่อถือ พร้อมกับ การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ พระภิกษุสงฆ์ ที่มีความรู้ มีประสบการณ์ในการเผยแผ่ศาสนา และ พระสงฆ์ผู้มีความรู้ทางธรรมตามหลักพุทธวิธีการพัฒนาสังคม เพื่อการเผยแผ่ศาสนาขยาย

ขั้นตอนที่ 3 พัฒนากลยุทธ์ การพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนาขยาย : กรณีศึกษาเผ่าปกากะญอ จังหวัดเชียงใหม่ ดำเนินการยกร่างกลยุทธ์ โดยใช้ผลการวิจัยที่ได้จาก ขั้นตอนที่ 1 และขั้นตอนที่ 2 นำมาเป็นประเด็น โดยการประชุมเชิงปฏิบัติการผู้ทรงคุณวุฒิ โดยใช้ เทคนิคการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม (SWOT Analysis) และตรวจสอบกลยุทธ์ที่ยกร่าง และแก้ไขร่าง กลยุทธ์ให้มีคุณภาพ

ขั้นตอนที่ 4 ประเมินกลยุทธ์การพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนาขยาย : กรณีศึกษาเผ่าปกากะญอ จังหวัดเชียงใหม่ ที่พัฒนาขึ้น โดยใช้แบบประเมินวิเคราะห์ข้อมูลโดยการ คำนวณ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและประเมินตามเกณฑ์ที่กำหนด

8. กลยุทธ์การพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนาขยาย: กรณีศึกษาเผ่าปกากะญอ จังหวัดเชียงใหม่ ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน 4 กลยุทธ์ มีรายละเอียด ดังนี้

กลยุทธ์การพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนาขยาย : กรณีศึกษาเผ่าปกากะญอ จังหวัดเชียงใหม่

กลยุทธ์การพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนาขยาย: กรณีศึกษาเผ่าปกากะญอ จังหวัดเชียงใหม่ แบ่งออกเป็น 3 ตอน มีรายละเอียด ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยภายใน และภายนอก และ TOWS matrix ด้านองค์ประกอบของพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ เพื่อหาแนวทางในการกำหนดกลยุทธ์การพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนาขยาย: กรณีศึกษาเผ่าปกากะญอ จังหวัดเชียงใหม่ มีรายละเอียด ดังนี้

1. ข้อความรู้ (Domain) เรื่องพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนาขยาย เป็นข้อความรู้หรือประเด็นปัญหาที่ต้องหาแนวทางพัฒนาร่วมกัน ขององค์ความรู้เรื่องการพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนาขยาย: กรณีศึกษาเผ่าปกากะญอ จังหวัดเชียงใหม่

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์ปัจจัยภายใน และภายนอก และ TOWS matrix ด้านข้อความรู้ เรื่องพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนาขยาย

ปัจจัยภายใน	จุดแข็ง (Strengths = S) 1. กลุ่มชาติพันธุ์เผ่าปกากะญอ ส่วนมากนับถือพระพุทธรศาสนา 2. ชาวบ้านมีองค์ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับหลักธรรม	จุดอ่อน (Weaknesses =W) 1. กลุ่มชาติพันธุ์เผ่าปกากะญอ ส่วนใหญ่ไม่มีเวลาในการปฏิบัติธรรมเท่าที่ควร 2. ขาดงานวิจัย และการพัฒนาตามหลักธรรมอย่าง
ปัจจัยภายนอก		

	ในทางพระพุทธศาสนา	ต่อเนื่อง 3. ชุมชนไม่มีแหล่งเรียนรู้การปฏิบัติตามหลักธรรมที่ยั่งยืน
โอกาส (Opportunities =O) 1. มีพระภิกษุผู้ที่มีความรู้ในทางธรรมที่น่าเชื่อถือ 2. วัดเป็นสถานที่ฝึกอบรม 3. แหล่งความรู้จากอินเทอร์เน็ต	SO Strategies เชิญวิทยากรผู้มีเชี่ยวชาญและนิมนต์พระผู้ที่มีความรู้ร่วมกันวางแผนทางการแก้ปัญหา และจัดกิจกรรมตามหลักพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่	WO Strategies 1. จัดการฝึกอบรมผู้นำชุมชนให้ความรู้อย่างต่อเนื่อง 2. ส่งเสริมการปฏิบัติธรรมในกลุ่มชาติพันธุ์เผ่าปกากะญออย่างต่อเนื่อง
อุปสรรค (Threats =T) 1. ชาวบ้านอาจไม่มีเวลาต่อกิจกรรมดังกล่าว 2. ผู้นำในการเผยแผ่ ปฏิบัติกิจของตนเองเป็นส่วนใหญ่มี 3. ชาวบ้านมีอาชีพที่ต้องทำเป็นประจำทุกวัน	ST Strategies สร้างแรงจูงใจ ส่งเสริม และมีสิ่งสนับสนุนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนทายาทตามหลักสังคหวัตถุ 4	WT Strategies 1. การให้ทุนสนับสนุนสถานที่และงบประมาณ 2. สร้างความตระหนักให้เห็นความสำคัญของศาสนทายาท

จากการวิเคราะห์ปัจจัยภายใน และภายนอก และ TOWS matrix ด้านข้อความรู้ เรื่องพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนทายาท มาจัดทำเป็นกลยุทธ์ การกำหนดกลยุทธ์การใช้จุดแข็งแสวงหาโอกาส (SO Strategies) ได้กลยุทธ์ ดังนี้

กลยุทธ์ที่ 1 เชิญผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดกิจกรรมการพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนทายาท ผู้นำชุมชน ตัวแทนครอบครัวเผ่าปกากะญอ และนิมนต์พระภิกษุสงฆ์ที่มีอายุพรรษามีความรู้ ความเชี่ยวชาญในการอบรมสั่งสอนในทางพระพุทธศาสนา วางแนวทางการแก้ปัญหา ร่วมกัน และแนวทางการพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนทายาท

กลยุทธ์การพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนทายาท: กรณีศึกษาเผ่าปกากะญอ จังหวัดเชียงใหม่ ได้จากสภาพที่เป็นจุดแข็งและโอกาส ดังนี้

ตารางที่ 2 ข้อความรู้ของชุมชนในเผ่าปกากะญอ จากสภาพที่เป็นจุดแข็ง (Strengths = S) และโอกาส (Opportunities =O)

จุดแข็ง (Strengths = S)	โอกาส (Opportunities =O)
1. กลุ่มชาติพันธุ์เผ่าปกากะญอ ส่วนมากนับถือพระพุทธศาสนา 2. ชาวบ้านมีองค์ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนา	1. มีพระภิกษุผู้ที่มีความรู้ในทางธรรมที่น่าเชื่อถือ 2. วัดเป็นสถานที่ฝึกอบรม 3. แหล่งความรู้จากอินเทอร์เน็ต

การกำหนดกลยุทธ์การลดจุดอ่อน และแสวงหาโอกาส (WO Strategies) ได้กลยุทธ์ดังนี้
กลยุทธ์ที่ 2 สร้างจุดเด่นที่น่าสนใจ ที่ปรากฏในการจัดกิจกรรม พร้อมกับจัดกิจกรรมการเผยแพร่ศาสนทายาทอย่างต่อเนื่อง ภายในวัด มีการประชาสัมพันธ์ โดยมีการกำหนดวันเวลา สถานที่อย่างเหมาะสม ที่สอดคล้องกับการพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแพร่ศาสนทายาท โดยไม่เสียค่าใช้จ่ายใด ๆ
 กลยุทธ์การพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแพร่ศาสนทายาท: กรณีศึกษาเฝ้าปกากะญอ จังหวัดเชียงใหม่ ได้จากสภาพที่เป็นจุดอ่อนและโอกาส ดังนี้

ตารางที่ 3 ข้อความรู้ของชุมชนในเฝ้าปกากะญอ จากสภาพที่เป็นจุดอ่อน (Weaknesses =W) และโอกาส (Opportunities =O)

จุดอ่อน (Weaknesses =W)	โอกาส (Opportunities =O)
1. กลุ่มชาติพันธุ์เฝ้าปกากะญอ ส่วนใหญ่ไม่มีเวลาในการปฏิบัติธรรมเท่าที่ควร 2. ขาดงานวิจัย และการ พัฒนาตามหลักธรรมอย่างต่อเนื่อง 3. ชุมชนไม่มีแหล่งเรียนรู้การปฏิบัติตามหลักธรรมที่ยั่งยืน	1. มีพระภิกษุผู้ที่มีความรู้ในทางธรรม ที่น่าเชื่อถือ 2. วัดเป็นสถานที่ฝึกอบรม 3. แหล่งความรู้จากอินเทอร์เน็ต

การกำหนดกลยุทธ์การหลีกเลี่ยงหรือลดอุปสรรคและอาศัยจุดแข็ง (ST Strategies) ได้กลยุทธ์ดังนี้

กลยุทธ์ที่ 3 เจ้าคณะปกครอง พระสังฆาธิการ และผู้นำชุมชนสร้างแรงจูงใจ ส่งเสริม และมีสิ่งสนับสนุนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแพร่ศาสนทายาท ตามหลักสังคหวัตถุ 4

กลยุทธ์การพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแพร่ศาสนทายาท: กรณีศึกษาเฝ้าปกากะญอ จังหวัดเชียงใหม่ ได้จากสภาพที่เป็นจุดแข็งและอุปสรรค ดังนี้

ตารางที่ 4 ข้อความรู้ของชุมชนในเฝ้าปกากะญอ จากสภาพที่เป็นจุดแข็ง (Strengths = S) และอุปสรรค (Threats =T)

จุดแข็ง (Strengths = S)	อุปสรรค (Threats =T)
1. กลุ่มชาติพันธุ์เฝ้าปกากะญอ ส่วนมากนับถือพระพุทธศาสนา 2. ชาวบ้านมีองค์ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนา	1. ชาวบ้านอาจไม่มีเวลาต่อกิจกรรมดังกล่าว 2. ผู้นำในการเผยแพร่ ปฏิบัติกิจของตนเองเป็นส่วนใหญ่มี 3. ชาวบ้านมีอาชีพที่ต้องทำเป็นประจำทุกวัน

การกำหนดกลยุทธ์การลดจุดอ่อน และหลีกเลี่ยงอุปสรรค (WT Strategies) ได้กลยุทธ์ดังนี้
กลยุทธ์ที่ 4 การให้ทุนสนับสนุนด้านสถานที่ และงบประมาณ การสร้างความตระหนักให้เห็นความสำคัญของศาสนทายาท

กลยุทธ์การพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนาทายาท: กรณีศึกษาเผ่าปกากะญอ จังหวัดเชียงใหม่ ได้จากสภาพที่เป็นจุดอ่อน และอุปสรรค ดังนี้

ตารางที่ 5 ข้อความรู้ของชุมชนจากสภาพที่เป็นจุดอ่อน (Weaknesses =W) และอุปสรรค (Threats =T)

จุดอ่อน (Weaknesses =W)	อุปสรรค (Threats =T)
1. กลุ่มชาติพันธุ์เผ่าปกากะญอ ส่วนใหญ่ไม่มีเวลาในการปฏิบัติธรรมเท่าที่ควร 2. ขาดงานวิจัย และการ พัฒนาตามหลักธรรมอย่างต่อเนื่อง 3. ชุมชนไม่มีแหล่งเรียนรู้การปฏิบัติตามหลักธรรมที่ยั่งยืน	1. ชาวบ้านอาจไม่มีเวลาต่อกิจกรรมดังกล่าว 2. ผู้นำในการเผยแผ่ ปฏิบัติกิจของตนเองเป็นส่วนใหญ่มี 3. ชาวบ้านมีอาชีพที่ต้องทำเป็นประจำทุกวัน

ตอนที่ 2 กลยุทธ์การพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนาทายาท: กรณีศึกษาเผ่าปกากะญอ จังหวัดเชียงใหม่

จากการวิเคราะห์ปัจจัยภายใน และภายนอก และ TOWS matrix ด้านองค์ประกอบของพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ เพื่อหาแนวทางในการกำหนดกลยุทธ์การพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนาทายาท: กรณีศึกษาเผ่าปกากะญอ จังหวัดเชียงใหม่ มีรายละเอียด ดังนี้

กลยุทธ์ที่ 1 เชิญผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดกิจกรรมการพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนาทายาท ผู้นำชุมชน ตัวแทนครอบครัวเผ่าปกากะญอ และนิมนต์พระภิกษุสงฆ์ที่มีอายุพรรษามีความรู้ ความเชี่ยวชาญในการอบรมสั่งสอนในทางพระพุทธศาสนา วางแนวทางการแก้ปัญหา ร่วมกัน และแนวทางการพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนาทายาท

กลยุทธ์ที่ 2 สร้างจุดเด่นที่น่าสนใจ ที่ปรากฏในการจัดกิจกรรม พร้อมกับจัดกิจกรรมการเผยแผ่ศาสนาทายาทอย่างต่อเนื่อง ภายในวัด มีการประชาสัมพันธ์ โดยมีการกำหนดวันเวลา สถานที่อย่างเหมาะสม ที่สอดคล้องกับการพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนาทายาท โดยไม่เสียค่าใช้จ่ายใด ๆ

กลยุทธ์ที่ 3 เจ้าคณะปกครอง พระสังฆาธิการ และผู้นำชุมชนสร้างแรงจูงใจ ส่งเสริม และมีสิ่งสนับสนุนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนาทายาท ตามหลักสังคหวัตถุ 4

กลยุทธ์ที่ 4 การให้ทุนสนับสนุนด้านสถานที่ และงบประมาณ การสร้างความตระหนัก ให้ เห็นความสำคัญของศาสนาทายาท

ตอนที่ 3 ผลการตรวจสอบความเหมาะสมของกลยุทธ์การพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนาทายาท: กรณีศึกษาเผ่าปกากะญอ จังหวัดเชียงใหม่ มีรายละเอียดดังนี้

ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 9 ท่าน ลงความเห็น ว่า ผลการประเมินกลยุทธ์การพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนาทายาท: กรณีศึกษาเผ่าปกากะญอ จังหวัดเชียงใหม่ ด้านความถูกต้อง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยข้อที่มีความคิดเห็นสูงสุด คือการรายงานผลการประเมินกล

ยุทธศาสตร์พัฒนากำหนดเป้าหมายในการพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนาพุทธ มีความถูกต้อง รองลงมาคือการนำผลการประเมินไปใช้เพื่อการพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนาพุทธ มีความถูกต้อง ส่วนข้อที่มีความคิดเห็นต่ำสุด คือกิจกรรมมีความสอดคล้องกับสภาพ ปัจจุบันของความต้องการของชุมชน

9. ผลการประเมินกลยุทธ์การพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนาพุทธ: กรณีศึกษาเผ่าปกากะญอ จังหวัดเชียงใหม่ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และรายด้าน โดยด้านที่มีความคิดเห็นสูงสุด คือด้านความถูกต้อง รองลงมาคือด้านความเหมาะสม และด้านความเป็นไปได้ ส่วนด้านที่มีความคิดเห็นต่ำสุด คือด้านการนำไปใช้ประโยชน์ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ปรากฏดังนี้

9.1 ด้านความเหมาะสม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยข้อที่มีความคิดเห็นสูงสุด คือเวลาที่ใช้ในการจัดกิจกรรมในแต่ละขั้นตอนมีความเหมาะสม รองลงมาคือข้อมูลที่ได้จากการประเมินกลยุทธ์การพัฒนา ตามแผนกลยุทธ์ที่ 1-4 มีความเหมาะสมและน่าเชื่อถือ สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาได้ ส่วนข้อที่มีความคิดเห็นต่ำสุด คือกลยุทธ์การพัฒนามีความเหมาะสมสอดคล้องกับเป้าหมายเพื่อการพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนาพุทธ

9.2 ด้านความเป็นไปได้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยข้อที่มีความคิดเห็นสูงสุด คือการประยุกต์ใช้พุทธวิธีการเผยแผ่ศาสนาพุทธตามหลักสังคหวัตถุ 4 สามารถนำไปใช้ในการปฏิบัติได้จริง รองลงมาคือการใช้กลยุทธ์การพัฒนามีความคุ้มค่าสำหรับการพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนาพุทธ ส่วนข้อที่มีความคิดเห็นต่ำสุด คือมีความเป็นไปได้ที่มหาวิทยาลัยหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำกลยุทธ์การพัฒนาไปใช้ในการพัฒนาสังคมที่ยั่งยืนได้

9.3 ด้านการนำไปใช้ประโยชน์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยข้อที่มีความคิดเห็นสูงสุด คือรูปแบบของกิจกรรมในกลยุทธ์การพัฒนามีประโยชน์ต่อกระบวนการพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนาพุทธ เผ่าปกากะญอ จังหวัดเชียงใหม่ รองลงมาคือสารสนเทศที่ได้จากการประเมินกลยุทธ์การพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนาพุทธ เพียงพอต่อการนำไปใช้ประโยชน์เพื่อการพัฒนาดังกล่าว ส่วนข้อที่มีความคิดเห็นต่ำสุด คือการรายงานผลการประเมินกลยุทธ์การพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนาพุทธ ตรงกับความต้องการใช้สารสนเทศ และสามารถใช้เป็นข้อมูลเพื่อพัฒนาความรู้และทักษะในการประเมิน

9.4 ด้านความถูกต้อง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยข้อที่มีความคิดเห็นสูงสุด คือการรายงานผลการประเมินกลยุทธ์การพัฒนากำหนดเป้าหมายในการพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนาพุทธ มีความถูกต้อง รองลงมาคือการนำผลการประเมินไปใช้เพื่อการพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนาพุทธ มีความถูกต้อง ส่วนข้อที่มีความคิดเห็นต่ำสุด คือกิจกรรมมีความสอดคล้องกับสภาพ ปัจจุบันของความต้องการของชุมชน

5.2 อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยเกี่ยวกับ “กลยุทธ์การพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนาพุทธ : กรณีศึกษาเผ่า ปกากะญอ จังหวัดเชียงใหม่” มีประเด็นสำคัญที่ควรนำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. สภาพปัจจุบัน และปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนาพุทธ : กรณีศึกษาเผ่าปกากะญอ จังหวัดเชียงใหม่ โดยรวมอยู่ในระดับมาก สภาพปัจจุบันที่ส่งผลต่อการ

พัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนาพุทธ: กรณีศึกษาเผ่าปกาเกอะญอ จังหวัดเชียงใหม่ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และรายด้าน โดยด้านที่มีความคิดเห็นสูงสุด คือด้านทาน รองลงมาคือด้านศีล ส่วนด้านที่มีความคิดเห็นต่ำสุด คือด้านภาวณา ทั้งนี้เนื่องมาจาก มีการส่งเสริมชุมชน โดยการให้คำแนะนำ การให้ความรู้เกี่ยวกับการทำบุญ ทำทานอย่างเหมาะสม คนในชุมชนชอบเข้าวัด ทำบุญ ตักบาตร เป็นประจำ มีความศรัทธาในพระภิกษุที่ได้พบเห็น และเคยสนทนาทำให้เกิดศรัทธา นำมาซึ่งการทำบุญทำทานกับท่าน สอดคล้องกับแนวคิดของ **สมเด็จพระพุทธาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร) (2548 : 768-769)** ได้กล่าวว่า คำสอนและหลักปฏิบัติทางพระพุทธศาสนา มีความสำคัญต่อการพัฒนาศาสนาพุทธทั้งในแง่บุคคลและในแง่สังคมเป็นอย่างยิ่ง ดังนั้นเพื่อให้สามารถแยกแยะพฤติกรรมของตนเองได้อย่างเหมาะสมในการปฏิบัติต่อตนเองและการปฏิบัติต่อสังคม ชุมชน จึงขอแสดงหลักการพัฒนาศาสนาพุทธในพระพุทธศาสนาในระดับโลกียะมาเพื่อเป็นแนวทางในการศึกษา ดังนี้ **1. ศีลธรรมพื้นฐาน** คือ ศีลที่เป็นหลักกลาง ซึ่งเป็นความหมายของสัมมาวาจา สัมมากรรมันตะ และสัมมาอาชีวะ ที่เป็นองค์ของมรรค ได้แก่การพูด การกระทำการประกอบอาชีพ อย่างใดก็ตามที่ประกอบด้วยเจตนาซึ่งปราศจากความทุจริตหรือความคิดเบียดเบียน กิเลสถึง ความสุจริตที่เป็นคู่กันด้วย แสดงได้ดังนี้ 1.1 สัมมาวาจา เจรจาชอบ ได้แก่ ละมุสาวาท เว้นการพูดเท็จ รวมถึง สัจวาจา พูดคำจริง ละปิสฺสูณวาจา เว้นการพูดส่อเสียด รวมถึง สัมคคฺคณเณียวาจา พูดคำสมานสามัคคี ละมฺรุสวาจา เว้นการพูดคำหยาบ รวมถึง สันหฺวาจา พูดคำอ่อนหวานสุภาพ ละสฺมฺผปฺปลาปะ เว้น การพูดเพื่อเจ้อ รวมถึง อัถฺถสฺนฺหิตฺวาจา พูดคำมีประโยชน์ 1.2 สัมมากรรมันตะ กระทำชอบ ได้แก่ ละปาณาติบาต เว้นการทำลายชีวิต รวมถึง การกระทำที่ช่วยเหลือเกื้อกูล ละอหิณฺนาทาน เว้นการเอาของที่เขาไม่ได้ให้ (คู่อยู่ที่ สัมมาอาชีวะ หรือทาน) ละกาเมสฺมุจฺฉาจาร เว้นความประพฤติดินในกาม รวมถึง สทาธฺสนฺโดษ 1.3 สัมมาอาชีวะ เลี้ยงชีพชอบ ได้แก่ ละมิจฺฉาชีพ เลี้ยงชีวิตด้วยสัมมาชีพ รวมถึง ความขยันหมั่นเพียรในการประกอบอาชีพสุจริต เช่นทำงานไม่ให้คั่งค้างอากุล (ไม่หมกหมม ไม่ผัดเพี้ยน ไม่จับจด ไม่ยุ่งเหยิงสับสน) เป็นต้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระบัวสอน ทองสลับ (2563 : ก-ง)** ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาทของพระสงฆ์ต่อการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชนในเขต ปกครองของคณะสงฆ์ภาค 10 ผลการวิจัย พบว่า รูปแบบบทบาทของพระสงฆ์ต่อการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชนในเขตปกครองของคณะสงฆ์ ภาค 10 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระสุภาพ สุภาโว (บัวบรรจง) (2561 : ก-ข)** ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนในเขตพื้นที่ตำบลยางค้อม อำเภอพิบูล จังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการวิจัย พบว่า 1) บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนใน เขตพื้นที่ตำบลยางค้อม อำเภอพิบูล จังหวัดนครศรีธรรมราช ภาพรวมอยู่ในระดับมาก

2. ผลการประเมินกลยุทธ์การพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนาพุทธ : กรณีศึกษาเผ่าปกาเกอะญอ จังหวัดเชียงใหม่ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และรายด้าน โดยด้านที่มีความคิดเห็นสูงสุด คือด้านความถูกต้อง รองลงมาคือด้านความเหมาะสม และด้านความเป็นไปได้ ส่วนด้านที่มีความคิดเห็นต่ำสุด คือด้านการนำไปใช้ประโยชน์ ทั้งนี้เนื่องมาจาก การรายงานผลการประเมินกลยุทธ์การพัฒนา กำหนดเป้าหมายในการพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนาพุทธ มีความถูกต้อง การนำผลการประเมินไปใช้เพื่อการพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนาพุทธ มีความถูกต้อง สอดคล้องกับแนวคิดของ **ศิริวรรณ เสรีรัตน์ (2552 : 139)** ได้กล่าวว่า ความสำคัญของการบริหารเชิงกลยุทธ์มี

ดังนี้ 1. การบริหารเชิงกลยุทธ์มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์การ (Strategic management is aimed toward achieving organization wide goals) ผู้บริหารที่มีประสิทธิผลจะต้องเข้าใจเป้าหมายขององค์การว่าต้องการบรรลุความต้องการสูงสุดในท้องถิ่น หรือความต้องการในระดับโลก (Global) เพื่อให้เกิดความเข้าใจถึงความจำเป็นที่แตกต่างกันในแต่ละหน้าที่หรือความต้องการเข้าไปเกี่ยวข้องกับกระบวนการบริหารเชิงกลยุทธ์ทั้งหมดขององค์การ (Overall strategic management process) 2. การบริหารเชิงกลยุทธ์จะเกี่ยวข้องกับผู้ที่ได้ผลประโยชน์จากองค์การ (Strategic management considers a broad range of stakeholders) ผู้ที่ได้ผลประโยชน์จากองค์การ (Stakeholders) หมายถึง กลุ่มต่างๆ ที่มีผลกระทบต่อการตัดสินใจ และการกำหนดนโยบายจากองค์การ เช่น ลูกค้า (Customers) พนักงาน (Employees) ชุมชนในท้องถิ่น (Community) และผู้ถือหุ้น (Stockholders) กลุ่มเหล่านี้จะมีความเกี่ยวข้องกับความสำเร็จขององค์การฝ่ายต่าง ๆ ดังนั้นกลุ่มผู้ได้รับผลประโยชน์จากองค์การจึงมีความสำคัญ 3. การบริหารเชิงกลยุทธ์นำมาซึ่งขอบเขตหลายช่วงเวลา (Strategic management entails multiple time horizons) ผู้บริหารควรศึกษาความต้องการขององค์การในระยะยาว และระยะสั้นด้วย ดังนั้นในการวางแผนการบริหารเชิงกลยุทธ์ต้องการเปลี่ยนแปลงทิศทาง โดยอาศัยความคิดทั้งระยะสั้น และระยะยาว ผู้บริหารของแต่ละหน้าที่มีแนวโน้มจะมุ่งที่ปัญหาในระยะสั้นโดยเข้าใจลักษณะงานในหน้าที่ และสร้างประโยชน์ให้ดีที่สุดทั้งปัจจุบัน และอนาคต 4. การบริหารเชิงกลยุทธ์จะเกี่ยวข้องกับทั้งประสิทธิภาพ และประสิทธิผล (Strategic management is concerned with both efficiency and effectiveness) การใช้วิธีการ (Means) ที่มีประสิทธิภาพ (Efficiency) เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย (Goals) อย่างมีประสิทธิภาพ (Effectiveness) สอดคล้องงานวิจัยของ **พระครูสังฆรักษ์สาธิต ปุณฺณสิโก, สมศักดิ์ บุญบุญ และระวีง เรื่องสังข์ (2561 : 1475-1476)** ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนากลยุทธ์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของ พระสงฆ์ไทยตามหลักพุทธบริหารการศึกษาใน ประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ผลการวิจัย พบว่า พระสงฆ์และองค์กรพุทธยังไม่มีกรวิจัยประเมินผลการเผยแผ่ธรรมะ เพื่อปรับปรุงให้เหมาะสม กับสภาพการณ์ของสังคมที่อาศัยอยู่หรือพื้นฐานของผู้ฟังแต่ละกลุ่มเป้าหมาย ประชาชนขาดความรู้ความ เข้าใจพื้นฐานทางศีลธรรม ผู้คนส่วนใหญ่ไม่ทราบวิธีการเผยแผ่กิจกรรมของพระสงฆ์ไทย การทำงานลักษณะ เช่นนี้ถือว่าการเผยแผ่เชิงรุกแต่ไม่ได้ตอบรับจากประชาชนไทยในประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี และสอดคล้องงานวิจัยของ **พระครูบวรภิกษุคุณธาร (อนันต์ วรปญฺโญ) , พระอุดมสิทธิธนายก (กำพล คุณงกโร) และประเสริฐ ธิลาว (2564 : 120)** ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ในสังคมพหุวัฒนธรรม ในเขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัย พบว่า กลยุทธ์ในการเผยแผ่ศาสนทายาท ของพระนิกายเถรวาท ในเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ไทยในปัจจุบัน เพื่อการสืบทอดพระพุทธศาสนา เพื่อการดำรงรักษาไว้ซึ่งหลักธรรมคำสั่งสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า และรักษาแนวทางปฏิบัติอันดีงามในทางพระพุทธศาสนา ประกอบไปด้วย การจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างศาสนทายาท 1.1 ผู้บริหารสำนักเรียนกำหนดนโยบายการสร้างศาสนทายาทไว้อย่างชัดเจน 1.2 กำหนดกลยุทธ์การบริหารสำนักเรียนที่ปฏิบัติได้จริง 1.3 สร้างความมีส่วนร่วมจากทุกฝ่าย 1.4 ปรับปรุงโครงสร้างองค์กรให้พร้อมกับภารกิจ/สร้างวัฒนธรรมองค์กรแห่งการสร้างสรรค์ ร่วมกัน 1.5 คุณภาพการจัดการเรียนการสอนได้มาตรฐานเป็นต้น

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.3.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. เจ้าคณะปกครอง พระสังฆาธิการ และผู้นำชุมชนกำหนดนโยบายการพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนาขยาย การทำความร่วมมือทางวิชาการกับมหาวิทยาลัยสงฆ์ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาชุมชน และจัดการศึกษาในสถาบันการศึกษาต่อไป

2. เจ้าคณะปกครอง พระสังฆาธิการ และผู้นำชุมชน ควรกำหนดนโยบาย แนวทางการแก้ไขปัญหาของพุทธศาสนาในพื้นที่ ที่รับผิดชอบ และควรดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง จนเกิดสัมฤทธิ์ผลที่มีประสิทธิภาพต่อไป

3. เจ้าคณะปกครอง พระสังฆาธิการ และผู้นำชุมชน ควรกำหนดนโยบาย ส่งเสริมการประชาสัมพันธ์การพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนาขยาย ให้มากขึ้น โดยเน้นในเรื่องของจุดเด่น ในกิจกรรมการพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนาขยาย ที่น่าสนใจ

5.3.2 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัยแนวทางในการแก้ปัญหาเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนาขยาย ในเขตพื้นที่อื่น ๆ ที่มีปัญหา

2. ควรทำการศึกษาเชิงคุณภาพในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนาขยาย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย โดยใช้การสัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง

3. ควรจะทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนาขยาย ของเจ้าคณะปกครอง และพระสังฆาธิการ ตามหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนา โดยการศึกษาในเขตพื้นที่อื่น ๆ และตัวแปรอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

บรรณานุกรม

- กมลทิพย์ ทองกำแหง. (2554). *กลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมสำหรับผู้บริหารโรงเรียนเอกชน. ปริญาครุศาสตร์ดุสิตบัณฑิต* (สาขาวิชาการบริหารการศึกษ). กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กาญจนา จันทร์สิงห์. (2565). *ชนเผ่าปกากะญอ หรือกะเหรี่ยง*. (ออนไลน์). แหล่งที่มา : https://arit.kpru.ac.th/ap2/local/?nu=pages&page_id=2099&code_db=610004&code_type=05.
- ธงชัย สันติวงษ์. (2550). *ศาสตร์ และศิลป์เพื่อการพัฒนาแผนกลยุทธ์ภายใต้การจัดการความรู้ในหน่วยงาน*. กรุงเทพฯ : ไร่ไทยเพรส.
- นิพนธ์ ทัพย์ศรีนิมิต. (2558). *ศึกษาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระครูวิสุทธิบุญนิติ์ (พ่อท่านนวล ปริสุทฺโธ). วารสาร มหาจุฬานาครทรรค์. 2(2), 64-74.*
- เนตร์พัฒนา ยาวีราช. (2556). *ภาวะผู้นำ และผู้นำเชิงกลยุทธ์*. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ : เซ็นทรัลเอ็กซ์เพรส.
- บุญชม ศรีสะอาด และคณะ. (2551). *พื้นฐานการวิจัยการศึกษา*. การพิมพ์ : ประสานการพิมพ์.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2554). *การวิจัยเบื้องต้น*. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น.
- บุญเลิศ ไพรินทร์. (2556). *รัฐประศาสนศาสตร์ : แนวคิด ทฤษฎี และวิธีปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ : เอส.พี. เอเจริอผล.
- บัญชายุทธ นาคมุลินท์. (2556). *รูปแบบการพัฒนาศาสนทายาทที่พึงประสงค์ในพระพุทธศาสนา. (ปริญาพุทธศาสตร์ดุสิตบัณฑิต)*. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, พระนครศรีอยุธยา.
- ประยงค์ มีใจชื้อ. (2542). *การบริหารเชิงกลยุทธ์*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ประวิตร โพธิอาศน์. (2538). *“กะเหรี่ยงสะกอ” ชาวเขา ความเข้าใจกับชนเผ่าต่างวัฒนธรรม*. สถาบันวิจัยชาวเขา. กรุงเทพฯ : กรมประชาสงเคราะห์. กระทรวงแรงงาน และสวัสดิการสังคม.
- ปิ่นแก้ว เหลืองอร่ามศรี. (2541). *วาทกรรมว่าด้วย”ชาวเขา”* วารสารสังคมศาสตร์. ฉบับที่ 1 ปีที่ 11 (กรกฎาคม – ธันวาคม 2541).
- พระครูปฐมภวนาจารย์ วิ. และคณะ. (2562). *หลักภวนา 4 กกับการพัฒนาปรีชาเชิงอารมณ์ของวัยรุ่นไทยในสังคมยุคดิจิทัล. วารสารพุทธจิตวิทยา, 4(1). 129-142.*
- พระบัวสอน ทองสลับ. (2563). *บทบาทของพระสงฆ์ต่อการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชนในเขตปกครองของคณะสงฆ์ภาค 10 (รัฐประศาสนศาสตร์ดุสิตบัณฑิต)*. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, มหาสารคาม.
- พระปลัดสนธิชัย ปสนนจิตโต (มาตรไพจิตร). (2561). *กลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักพุทธบริหารการศึกษาสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภาคกลาง. (ปริญาพุทธศาสตร์ดุสิตบัณฑิต)*. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, พระนครศรีอยุธยา.

- พระทรงศักดิ์ แสงทงศ์ และคณะ. (2564). โควิด-2019: วิถีทาง วิถีธรรม วิถีใหม่ของชาวพุทธในสังคมไทย. วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์, 6(3). 947 - 959.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2551). พุทธธรรม (ฉบับเดิม). กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จันทร์เพ็ญ.
- _____. (2542). *พรตลอดปี ชีวิตดีตลอดไป*. กรุงเทพฯ : สหธรรมิก.
- _____. (2558). *ชีวิตที่ดีงาม*. สืบค้น 20 พฤษภาคม 2566, จาก <https://www.bloggang.com/m/viewdiary.hp?id=vinitisiri&group>
- พระครูสังฆรักษ์สาธิต ปุณฺณเสฏฺฐโก, สมศักดิ์ บุญปุ และระวีง เรื่องสังข์. (2561). การพัฒนากลยุทธ์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของ พระสงฆ์ไทยตามหลักพุทธบริหารการศึกษาในประเทศไทย สหพันธ์สาธาณรัฐเยอรมนี. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร. 6(4), 1475-1489.
- พระครูสังฆรักษ์พิทยา ญาณธโร (ปิยวารกุล). (2561). ศึกษาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในประเทศไทยยุคดิจิทัล. *ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต* (พระพุทธศาสนา). มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, พระนครศรีอยุธยา.
- พระครูบวรกิจคุณธาร (อนันต์ วรปัญญา), พระอุดมสิทธินายก (กำพล คุณงก์โร) และประเสริฐ ธิลาว. (2564). รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ในสังคมพหุวัฒนธรรม ในเขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์. 10(1), 116-124.
- พระครูปลัดบุญยัง ทูลโลโก (สุนทรวิภาต) และพระมหาสมบัติ ธนปัญญา. (2558). บทบาทพระสงฆ์กับการเผยแผ่ยุคปัจจุบัน. วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ฯ. 2(3), 123-138.
- พระมหาภาธร อภาธรโร. (2563). *ปรัชญาชีวิตกับการปฏิบัติธรรม*. วารสาร มจร พุทธศาสตร์ปริทรรศน์, 4(1). 99 - 115.
- พระมหานิกร ปลัดสังข์ และคณะ. (2560). การรักษาศีล 5 กับการสร้างสันติสุขในสังคมไทยให้ยั่งยืน กรณีศึกษาหมู่บ้านรักษาศีล 5 ในจังหวัดขอนแก่น. วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์, 13(3). 43 - 56.
- พระสมุห์คัมภุช เผ่ากันทะ. (2562). กลยุทธ์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระนักเทศน์ในเขตอำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา (ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยพะเยา, พะเยา.
- พระมหาจุฑา สุวฑฺฒโก (บุญเสนอ), อินตา ศิริวรรณ, สีน งามประโคน และ พระมหาเผด็จ จิรกุลโณ (จงสกุลศิริ). (2564). *รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างศาสนทายาทสำหรับคณะสงฆ์ไทย*. บทความวิจัย. วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ฯ. 8(1), 234-335.
- พระศรีพัชโรดม (ลักษณะ กิตติญาโณ). (2560). รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ในสังคมไทย. ดุษฎีนิพนธ์. วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์. 13(2), 335-346.
- พระสุภาพ สุภาโว (บัวบรรจง). (2561). บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนในเขตพื้นที่ตำบลยางค้อม อำเภอพิปูน จังหวัดนครศรีธรรมราช. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต* (สาขาวิชาการพัฒนาสังคม). มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- พัชรกฤษฏ์ พวงนิล. (2553). *กลยุทธ์การระดมทรัพยากรทางการศึกษาเพื่อพัฒนาสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของรัฐในจังหวัดมหาสารคาม. คุษณินิพนธ์* (สาขาปรัชญา). มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ขอนแก่น.
- มนตรี วิชัยวงศ์, เจริญ กระพิลลา และกมล บุตรชารี. (2562). *การเสริมสร้างสุขภาวะด้วยหลักธรรมสังคหวัดฤ 4 ของชุมชนการเคหะหนองหอย จังหวัดเชียงใหม่. วารสารสถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย*. 10(1), 169-179.
- มัลลิกา ต้นสอน. (2556). *การจัดการยุคใหม่*. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ : เอ็กซ์เปอร์เน็ท.
- วันเพ็ญ สุรฤกษ์. (2547). *มุมมองทางภูมิศาสตร์กับความยั่งยืนของเกษตรกรไทย*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา.
- วิทยา ด้านธำรงกุล. (2546). *การบริหาร*. กรุงเทพฯ : เอ็ดดเวฟ เอ็ดดูเคชั่น.
- ศิริพร เลิศย์ยงศ. (2556). *องค์การ และการจัดการ*. นครราชสีมา : มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์. (2552). *การบริหารเชิงกลยุทธ์*. (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ : พัฒนาศึกษา.
- สมเด็จพระมหาธีรราชสังฆคลาจารย์ (ช่วง วรปญโญ). (2540). *การเผยแผ่พระพุทธศาสนา*. คู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วยเรื่องการคณะสงฆ์และการศาสนา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์กรมการศาสนา.
- สมเด็จพระพุทธาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร). (2548). *คัมภีร์วิสุทธิมรรค*. (พิมพ์ครั้งที่ 6). Taiwan : The Coporate Body of the Buddha Education Foundation.
- สาโรช บัวศรี. (2544). *ปรัชญาการศึกษาสำหรับประเทศไทย : จุดบรรจบระหว่างพุทธศาสนากับประชาธิปไตย*. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.
- สาโรจน์ โอปัททิกษชีวิน. (2550). *การบริหารเชิงกลยุทธ์*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์เพียร์สัน เอ็ดดูเคชั่น อินโดไชน่า.
- สุภาพร พิศาลบุตร. (2550). *หลักการวางแผน*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ : สถาบันราชภัฏสวนดุสิต.
- สุมาลี จิระจรัส. (2557). *ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการประกอบธุรกิจ*. สุราษฎร์ธานี : มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.
- สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2554). *คู่มือการพัฒนาวัดสู่ความเป็นมาตรฐาน*. กรุงเทพฯ : กองพุทธศาสนสถาน สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- เสถียร โปธินันทะ. (2543). *พระพุทธศาสนาในราชอาณาจักรไทย*. กรุงเทพฯ : มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- เสาวนิตย์ ชัยมุสิก. (2552). *การจัดทำแผนยุทธศาสตร์ระดับสถานศึกษา*. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ : บุ๊คพอยท์.
- แสง อุดมศรี. (2530). *“การปกครองคณะสงฆ์ไทย”*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- อรณพ โยนิจ. (2549). *การใช้หลักสูตรพุทธธรรมในการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา อำเภอเมืองเชียงใหม่. (ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต)*. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
ใบรับรองจริยธรรม

ใบรับรองจริยธรรมการวิจัยของข้อเสนอการวิจัย
เอกสารข้อมูลคำอธิบายสำหรับผู้เข้าร่วมการวิจัยและยินยอม

หมายเลขข้อเสนอการวิจัย ว.๖๘๔/๒๕๖๗

ข้อเสนอการวิจัยนี้และเอกสารประกอบของข้อเสนอ การวิจัยตามรายงานการแสดงด้านล่าง ได้รับการพิจารณาจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยแล้ว คณะกรรมการฯ มีความเห็นว่าข้อเสนอการวิจัยที่จะดำเนินการ มีความสอดคล้องกับหลักจริยธรรมสากลตลอดจนกฎหมาย ข้อบังคับและข้อกำหนดภายในประเทศ จึงเห็นสมควรให้ดำเนินการวิจัยตามข้อเสนอการวิจัยนี้ได้

ชื่อข้อเสนอการวิจัย: กลยุทธ์การพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนาพุทธ : กรณีศึกษา
เผ่าปกากะญอ จังหวัดเชียงใหม่
(The Strategy Development of the Buddhist Ways of Buddhist
Followers : A Case Study of Pa Aka Nyaw Tribe in Chiang Mai)

รหัสข้อเสนอการวิจัย: -

สถาบันที่สังกัด: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย

ผู้วิจัยหลัก: วรวุฒิ สุขสมบูรณ์

เอกสารที่พิจารณาทบทวน

๑. แบบเสนอโครงการวิจัย	ฉบับที่ วันที่ ๒๐ กันยายน ๒๕๖๗
๒. เอกสารชี้แจงข้อมูลผู้เข้าร่วมการวิจัย	ฉบับที่ วันที่ ๒๐ กันยายน ๒๕๖๗
๓. หนังสือแสดงเจตนายินยอมเข้าร่วมการวิจัย	ฉบับที่ วันที่ ๒๐ กันยายน ๒๕๖๗
๔. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล	ฉบับที่ วันที่ ๒๐ กันยายน ๒๕๖๗

(พระปัญญาวัชรบัณฑิต, รศ.ดร.)

ประธานคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๓๐ ตุลาคม ๒๕๖๗

หมายเลขใบรับรอง: ว.๖๘๔/๒๕๖๗

วันที่ให้การรับรอง: ๓๐ ตุลาคม ๒๕๖๗

วันหมดอายุใบรับรอง: ๓๐ ตุลาคม ๒๕๖๘

ที่ อว ๘๐๐๗/ว.๖๘๔

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๘๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๓๔
www.mcu.ac.th

๓๐ ตุลาคม ๒๕๖๗

เรื่อง รับรองจริยธรรมการวิจัยของข้อเสนอการวิจัย

เจริญพร วรุณี สุขสมบูรณ์ / นักวิจัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ตามที่ท่านได้มีหนังสือขอใบรับรองจริยธรรมการวิจัยของข้อเสนอการวิจัย เพื่อทำการวิจัยในเรื่อง “กลยุทธ์การพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนาพุทธ : กรณีศึกษาเผ่าปกากะญอ จังหวัดเชียงใหม่” มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย

คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย ได้พิจารณาข้อเสนอการวิจัยของท่านแล้ว มีความเห็นว่า ข้อเสนอการวิจัยที่จะดำเนินการนี้ มีความสอดคล้องกับหลักจริยธรรมสากล ตลอดจนกฎหมาย ข้อบังคับและข้อกำหนด ไม่ต้องแก้ไขปรับปรุงแต่ประการใด จึงเห็นสมควรให้ดำเนินการวิจัยตามข้อเสนอการวิจัยนี้ได้

จึงเจริญพรมมาเพื่อทราบและดำเนินการต่อไป.

ขอเจริญพร

(พระปัญญาวชิรบัณฑิต, รศ.ดร.)

ประธานคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ภาคผนวก ข
หนังสือขอความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญ

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน วิทยาเขตมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา โทร. ๐-๓๕๗๔-๕๐๓๘

ที่ อว ๗๙๑๒/ว ๐๑๓๗

วันที่ ๖ กันยายน ๒๕๖๗

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

เรียน/เจริญพร **ผศ.ดร. พนิด ว่างดิษฐ์**

ตามที่ คณะกรรมการวิจัย สถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ในการประชุมคณะกรรมการวิจัยของสถาบันวิจัยญาณสังวร ครั้งที่ ๑/๒๕๖๖ เมื่อวันที่ ๒๘ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๖ ได้มีมติอนุมัติให้ดำเนินการโครงการวิจัย เรื่อง “กลยุทธ์การพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนา ทายาท: กรณีศึกษาเผ่าปกากะญอ จังหวัดเชียงใหม่” นายวรวิทย์ สุขสมบูรณ์ หัวหน้าโครงการวิจัย ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๖ ปรากฏรายละเอียดตามสำเนามติการประชุมคณะกรรมการวิจัย มติที่ ๐๙๗/๒๕๖๖

ดังนั้น จึงขอความอนุเคราะห์ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาการวิจัย

เพื่อ

ตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา

ตรวจสอบความถูกต้องด้านการวัดและประเมินผล

ตรวจสอบความเหมาะสมด้านภาษา

อื่นๆ ระบุ.....

จึงเรียน/เจริญพร มาเพื่อทราบและดำเนินการต่อไป

(พระกิตติสารสุธี)

รองอธิการบดี วิทยาเขตมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน วิทยาเขตมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา โทร. ๐-๓๕๗๙-๕๐๓๘

ที่ อว ๗๙๑๒/ว๐๑๓๗ วันที่ ๖ กันยายน ๒๕๖๗

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

เรียน/เจริญพร ผศ.ดร. เกษฎา ผาทอง

ตามที่ คณะกรรมการวิจัย สถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ในการประชุมคณะกรรมการวิจัยของสถาบันวิจัยญาณสังวร ครั้งที่ ๑/๒๕๖๖ เมื่อวันที่ ๒๘ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๖ ได้มีมติอนุมัติให้ดำเนินการโครงการวิจัย เรื่อง “กลยุทธ์การพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนา ทายาท: กรณีศึกษาเฝ้าปกากะเณอู จังหวัดเชียงใหม่” นายวรวิทย์ สุขสมบูรณ์ หัวหน้าโครงการวิจัย ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๖ ปรากฏรายละเอียดตามสำเนาติดการประชุมคณะกรรมการวิจัย มติที่ ๐๙๗/๒๕๖๖

ดังนั้น จึงขอความอนุเคราะห์ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาการวิจัย

- เพื่อ ตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา
 ตรวจสอบความถูกต้องด้านการวัดและประเมินผล
 ตรวจสอบความเหมาะสมด้านภาษา
 อื่นๆ ระบุ.....

จึงเรียน/เจริญพร มาเพื่อทราบและดำเนินการต่อไป

(พระกิตติสารสุธี)

รองอธิการบดี วิทยาเขตมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ผศ.ดร. เกษฎา ผาทอง
 ผศ. กษ. จภ

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน วิทยาเขตมหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรวิทยาลัย โทร. ๐-๓๕๓๙๔-๕๐๓๘

ที่ อว ๓๙๑๒/ว ๐.๑๓๗ วันที่ ๖ กันยายน ๒๕๖๗

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

เรียน/เจริญพร ดร.อาทิตย์ แผล่ใจวก

ตามที่ คณะกรรมการวิจัย สถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ในการประชุมคณะกรรมการวิจัยของสถาบันวิจัยญาณสังวร ครั้งที่ ๓/๒๕๖๖ เมื่อวันที่ ๒๘ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๖ ได้มีมติอนุมัติให้ดำเนินการโครงการวิจัย เรื่อง "กลยุทธ์การพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแพร่ศาสนา ทายาท: กรณีศึกษาเม้าปากเกอญอ จังหวัดเชียงใหม่" นายวรวิทย์ สุขสมบูรณ์ หัวหน้าโครงการวิจัย ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๖ ปรากฏรายละเอียดตามสำเนาติดการประชุมคณะกรรมการวิจัย มติที่ ๐๔๓/๒๕๖๖

ดังนั้น จึงขอความอนุเคราะห์ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาการวิจัย

- เพื่อ ตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา
 ตรวจสอบความถูกต้องด้านการวัดและประเมินผล
 ตรวจสอบความเหมาะสมด้านภาษา
 อื่นๆ ระบุ.....

จึงเรียน/เจริญพร มาเพื่อทราบและดำเนินการต่อไป

(พระกิตติสารสุธี)

(พระกิตติสารสุธี)

รองอธิการบดี วิทยาเขตมหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

- ทาน
 ๗/๙
 ๗/๙
 ๗/๙

ที่ อว ๗๙๑๒/ว ๐๑๘๘

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
 วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย
 ๕๗ หมู่ ๓ ตำบลสนับทึบ
 อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
 โทร. ๐-๓๕๗๕-๕๐๓๘ โทรสาร. ๐-๓๕๗๕-๕๐๓๗
 www.mrc.mbu.ac.th

๒ กันยายน ๒๕๖๗

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย
 เรียน/เจริญพร พระประสิทธิ์ เตชะโก, ดร.
 สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. แบบสอบถามการวิจัย จำนวน ๑ ฉบับ

ตามที่ คณะกรรมการวิจัย สถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ในการประชุมคณะกรรมการวิจัยของสถาบันวิจัยญาณสังวร ครั้งที่ ๑/๒๕๖๖ เมื่อวันที่ ๒๘ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๖ ได้มีมติอนุมัติให้ดำเนินการโครงการวิจัย เรื่อง “กลยุทธ์การพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนาพุทธเถรวาทศึกษาแก่ปวงชนชาวไทย จังหวัดเชียงใหม่” นายวรวิทย์ สุขสมบูรณ์ หัวหน้าโครงการวิจัย ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๖ ปรากฏรายละเอียดตามสำเนาติดการประชุมคณะกรรมการวิจัย มติที่ ๐๙๗/๒๕๖๖

ดังนั้น จึงขอความอนุเคราะห์ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาการวิจัย

- เพื่อ ตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา
 ตรวจสอบความถูกต้องด้านการวัดและประเมินผล
 ตรวจสอบความเหมาะสมด้านภาษา
 อื่นๆ ระบุ.....

จึงเรียน/เจริญพร มาเพื่อทราบและดำเนินการต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(พระกิตติสารสุธี)

รองอธิการบดี วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย
 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
 ปฏิบัติการแทนอธิการบดี

ส่ง/ส่งมอบ
 ๒๗ กย ๖๗
 อ.ประสิทธิ์ เตชะโก

ที่ อว ๓๙๑๒/ว ๐๑๕๙

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
 วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย
 ๕๗ หมู่ ๑ ตำบลน้ำทิพย์
 อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๓๑๑๕๑๐
 โทร. ๐-๓๕๓๕๕-๕๐๓๘ โทรสาร ๐-๓๕๓๕๕-๕๐๓๗
 www.mrc.mbu.ac.th

๗ กันยายน ๒๕๖๗

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย
 เรียน/เจริญพร อว. พงษ์อัมพล สัมภาษณ์ใน
 สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. แบบสอบถามการวิจัย จำนวน ๑ ฉบับ

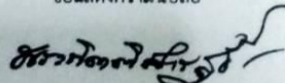
ตามที่ คณะกรรมการวิจัย สถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ในการประชุมคณะกรรมการวิจัยของสถาบันวิจัยญาณสังวร ครั้งที่ ๑/๒๕๖๖ เมื่อวันที่ ๒๘ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๖ ได้มีมติอนุมัติให้ดำเนินการโครงการวิจัย เรื่อง "กลยุทธ์การพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนาพุทธ: กรณีศึกษาเจ้าป่าเกาะญอ จังหวัดเชียงใหม่" นายวรวิมล สุขสมบูรณ์ หัวหน้าโครงการวิจัย ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๖ ปรากฏรายละเอียดตามสำเนาติดการประชุมคณะกรรมการวิจัย มติที่ ๐๙๓/๒๕๖๖

ดังนั้น จึงขอความอนุเคราะห์ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาการวิจัย

- เพื่อ ตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา
 ตรวจสอบความถูกต้องด้านการวัดและประเมินผล
 ตรวจสอบความเหมาะสมด้านภาษา
 อื่นๆ ระบุ.....

จึงเรียน/เจริญพร มาเพื่อทราบและดำเนินการต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

 (พระกิตติสารสุธี)

รองอธิการบดี วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย
 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
 ปฏิบัติการแทนอธิการบดี

ติดต่อประสานงาน :

ดร.มนตรี รอดแก้ว โทร. ๐๕๖-๒๒๓๙-๒๕๖

ภาคผนวก ค
หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูล

ที่ อว ๗๙๑๒/๐๒๒๐

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย๕๗ หมู่ ๑ ตำบลสนับทึบ
อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทร. ๐-๓๕๗๔-๕๐๓๘ โทรสาร. ๐-๓๕๗๔-๕๐๓๗
www.mrc.mbu.ac.th

พฤศจิกายน ๒๕๖๗

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูล

เจริญพร ดร.พร้อมพล สัมพันธ์โน ผู้นำชุมชนกลุ่มปกากะญอภาคเหนือตอนบน

สิ่งที่ส่งมาด้วย	๑. ใบรับรองจริยธรรมการวิจัย	จำนวน	๑	ฉบับ
	๒. แบบสอบถามการวิจัย	จำนวน	๑	ฉบับ

ตามที่ นายวรุดิ สุขสมบูรณ์ หัวหน้าโครงการวิจัย ได้รับอนุมัติให้ดำเนินโครงการวิจัย เรื่อง “กลยุทธ์การพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนาพุทธ: กรณีศึกษาเผ่าปกากะญอ จังหวัดเชียงใหม่” ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๖ ตามมติการประชุมคณะกรรมการวิจัย ครั้งที่ ๑/๒๕๖๖ เมื่อวันที่ ๑๖ ตุลาคม ๒๕๖๖ เมื่อวันอังคารที่ ๒๘ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๖ ความทราบแล้วนั้น

ดังนั้น มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย จึงขอความอนุเคราะห์ผู้นำชุมชนกลุ่มปกากะญอภาคเหนือตอนบน ดำเนินการให้ตัวแทนชุมชน ตัวแทนเยาวชน ตัวแทนพระภิกษุ และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ตอบแบบสอบถามดังกล่าว เพื่อผู้วิจัยจะได้นำข้อมูลไปประกอบการจัดทำวิจัยต่อไป ทั้งนี้สามารถสแกนแบบสอบถามได้ที่ QR code ที่แนบมาพร้อมนี้ หากได้รับความอนุเคราะห์ จักเป็นพระคุณอย่างยิ่ง

จึงเจริญพร มาเพื่อทราบและดำเนินการต่อไป

ขอเจริญพร

(พระกิตติสารสุธี, ดร.)

รองอธิการบดี วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ปฏิบัติการแทนอธิการบดี
<https://forms.gle/XQDpVZ6dzqV/Bn CpR8>

ติดต่อประสานงาน :

ดร.มนตรี รอดแก้ว โทร. ๐๘๒-๒๒๓๙-๒๕๖

ภาคผนวก ง
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คุณภาพของเครื่องมือ

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง กลยุทธ์การพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนาทายาท: กรณีศึกษาเผ่าปกากะญอ
จังหวัดเชียงใหม่

คำชี้แจง แบบสอบถาม

1. แบบสอบถามฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัญหา และปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนาทายาท: กรณีศึกษาเผ่าปกากะญอ จังหวัดเชียงใหม่ ศึกษากลยุทธ์การพัฒนา เพื่อพัฒนากลยุทธ์ และเพื่อประเมินกลยุทธ์การพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนาทายาท

2. การตอบแบบสอบถามของท่านมีคุณค่าต่อการวิจัยและจะไม่มีผลกระทบต่อท่านแต่ประการใด เพราะการวิจัยมุ่งศึกษาในภาพรวม จึงขอความกรุณาจากท่านตอบแบบสอบถามให้ครบทุกข้อตามความเป็นจริง

3. แบบสอบถามชุดนี้ แบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 สภาพปัญหา และปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนาทายาท: กรณีศึกษาเผ่าปกากะญอ จังหวัดเชียงใหม่

ตอนที่ 3 การพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนาทายาท ตามหลักสังคหวัตถุ 4

ขอความกรุณาท่านให้ข้อมูลตามความเป็นจริงให้ครบถ้วนสมบูรณ์ทุกข้อทั้ง 3 ตอน ข้อมูลในแบบสอบถามนี้ ผู้วิจัยจะนำเสนอผลการวิจัยในภาพรวม จะไม่มีผลกระทบต่อท่านแต่อย่างใด ทั้งนี้ผู้วิจัยจะนำไปใช้เพื่อการวิจัยเท่านั้น และขอขอบคุณในความอนุเคราะห์ตอบแบบสอบถามมา ณ โอกาสนี้ด้วย

วรวิมล สุขสมบูรณ์ และคณะ

หัวหน้าโครงการวิจัย

ตอนที่ 1 สถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง () หน้าข้อความที่ตรงกับความเป็นจริง

1. เพศ

- () ชาย
- () หญิง

2. อายุ

- () อายุ 18 – 30 ปี
- () อายุ 31- 40 ปี
- () อายุ 41 ปีขึ้นไป

3. อาชีพ

- () ทำไร่ ทำนา
- () ปลุกพืชผักสวนครัวตามฤดูกาล
- () เลี้ยงสัตว์

4. สถานภาพสมรส

- () โสด
- () มีคู่
- () หย่า/หม้าย

5. รายได้/ต่อเดือน

- () 5,001 – 10,000 บาท
- () 10,001 – 15,000 บาท
- () 15,001 บาทขึ้นไป

ตอนที่ 2 สภาพปัญหา และปัจจัยที่ส่งผลต่อกลยุทธ์การพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนา
 ทายาท: กรณีศึกษาเผ่าปกากะญอ จังหวัดเชียงใหม่

คำชี้แจง

1. โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างตามระดับสภาพความคิดเห็นที่ตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด เพียงข้อละ 1 ช่อง แต่ละข้อมีความหมายดังนี้

- 5 หมายถึง มีความคิดเห็นในระดับมากที่สุด
- 4 หมายถึง มีความคิดเห็นในระดับมาก
- 3 หมายถึง มีความคิดเห็นในระดับปานกลาง
- 2 หมายถึง มีความคิดเห็นในระดับน้อย
- 1 หมายถึง มีความคิดเห็นในระดับน้อยที่สุด

ข้อที่	สภาพปัญหา และปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนา ทายาท: กรณีศึกษาเผ่าปกากะญอ จังหวัดเชียงใหม่	ระดับความคิดเห็น				
		5	4	3	2	1
1. ด้านการให้ทาน						
1	ท่านได้บริจาคสิ่งของ ทั้งกำลังกาย และการช่วยเหลือผู้อื่นอย่างเต็มใจ					
2	ท่านให้คำแนะนำผู้อื่นเกี่ยวกับพฤติกรรมทางสังคมที่เหมาะสม ในทางที่ถูกต้องดีงาม					
3	ท่านชอบเข้าวัด ทำบุญตักบาตร เป็นประจำ					
4	ท่านส่งเสริมชุมชน โดยการให้คำแนะนำ การให้ความรู้เกี่ยวกับการทำบุญ ทำทานอย่างเหมาะสม					
5	ท่านสามารถให้อภัยได้ เพื่อเป็นการสร้างกุศล ด้วยการให้อภัยทานอย่างหนึ่ง					
6	ท่านส่งเสริมชุมชน โดยการให้ความช่วยเหลือชุมชน ให้ความร่วมมือในการทำงานกับชุมชน					
7	วัตถุทานที่ท่านมอบให้ผู้อื่น ได้มาด้วยความชอบธรรมไม่ผิดศีลธรรม และเป็นสิ่งของที่เหมาะสมแก่ผู้รับ					
2. ด้านการรักษาศีล						
8	ท่านไม่ได้รักษาศีล 5 เลย เนื่องจากไม่มีเวลาเข้าวัดปฏิบัติธรรม					
9	ท่านรักษาศีล 5 เป็นครั้งคราว เฉพาะเวลาที่ได้ไปทำบุญที่วัด เนื่องในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา					
10	ท่านได้สมาทานศีล และรักษาศีล 5 เป็นประจำมิขาด และแนะนำผู้อื่นด้วย					
11	ท่านไม่บริโภคละกัณเณร เช่น เหล้า เปียร์ และยาเสพติด					

12	ท่านพยายามฝึกอบรมให้ตนเองมีสติตั้งมั่นในการรักษาศีล และฝึกให้มีสติในการกระทำสิ่งต่าง ๆ อย่างเหมาะสม					
13	ท่านไม่เบียดเบียนสัตว์ ไม่ฆ่าสัตว์ และไม่ทำร้ายผู้อื่น หรือทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน					
14	ท่านส่งเสริม สนับสนุนให้ผู้อื่นรักษาศีล ตามจริตตินิสัย และ ภูมิธรรมของตน					
3. ด้านการภาวนา						
15	ท่านไหว้พระสวดมนต์ เฉพาะเนื่องในโอกาสที่ได้เข้าวัด ฟังธรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา					
16	ท่านใส่ใจในการปฏิบัติตนตามหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา					
17	ท่านไม่ได้ฝึกสมาธิ การนั่งสมาธิ มิได้ฝึกจิตให้สงบตามหลักของพระพุทธศาสนา เนื่องจากไม่มีเวลาเข้าวัดฟังธรรม มีแต่เวลาทำมาหากินเพื่อเลี้ยงครอบครัว					
18	ท่านได้นำการฝึกทำสมาธิเบื้องต้น และการฝึกสติสัมปชัญญะมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน					
19	ท่านได้เข้าร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นประจำ โดยการเข้าวัดจัดปฏิบัติธรรมรักษาศีล และการเจริญภาวนา					
20	ท่านมีการอบรมตนด้วยการภาวนา และการศึกษาหาความรู้ทางพระพุทธศาสนาเพื่อพัฒนาตนเองอย่างเหมาะสม					
21	ท่านได้ฝึกการภาวนา และมีเรียนรู้การฝึกสมาธิ จากพระภิกษุ และจากสื่อต่างๆ อย่างเหมาะสม					
ปัจจัยที่ส่งผลต่อการให้ทาน (ในการตัดสินใจในการทำบุญ)						
22	มีความศรัทธาในพระพุทธศาสนา ทำให้วัดวาอารามต่าง ๆ ในการบริจาคสิ่งของเข้าวัด					
23	สภาพแวดล้อมในชุมชนมีคนนับถือพระพุทธศาสนา ก็เลยทำตามโดยการให้ทาน คือการใส่บาตรตอนเช้าเป็นประจำ					
24	มีความศรัทธาในพระภิกษุที่ได้พบเห็น และเคยสนทนา ทำให้เกิดศรัทธา นำมาซึ่งการทำบุญทำทานกับท่าน					
ปัจจัยที่ส่งผลต่อการรักษาศีล						
25	ผู้นำชุมชนได้มีการส่งเสริมการเข้าวัดฟังธรรม รักษาศีล ทุกวันพระ ส่งผลให้มีการรักษาศีลอยู่เป็นนิจ					

26	เคยฟังพระธรรมเทศนาของหลวงปู่ที่มีชื่อเสียง ทำให้เกิดศรัทธา นำมาซึ่งการรักษาศีล					
27	การรักษาศีล 5 ทำให้เกิดความรู้ ความสงบในใจ และมีความสุข					
ปัจจัยที่ส่งผลต่อการภาวนา						
28	สภาพแวดล้อมในชุมชน เหมาะแก่การภาวนา ทำให้จิตใจสงบ เป็นสมาธิ					
29	กิจกรรมในชุมชน มีการส่งเสริมการเข้าวัด ฟังธรรม การรักษาศีล และการปฏิบัติธรรม การนั่งสมาธิภาวนาเป็นประจำ					
30	มีความศรัทธาในพระพุทธศาสนา และได้รื้อมนำหลักธรรมมาปฏิบัติ มีการนั่งสมาธิ ภาวนา ในวันพระทุกครั้ง					

ตอนที่ 3 การพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนทายาท ตามหลักสังคหวัตถุ 4

ข้อที่	การพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนทายาท ตามหลักสังคหวัตถุ 4	ระดับความคิดเห็น				
		5	4	3	2	1
1. ด้านทาน						
1	ในชุมชนเผ่าปกากะญอของท่าน ได้มีการช่วยเหลือแบ่งปันกันอันเป็นธรรมเนียมอันดีงามอยู่เสมอ					
2	ท่านมักจะหยิบยื่นสิ่งของให้ผู้อื่น กับสิ่งที่พอช่วยเหลือเพื่อนบ้านได้					
3	เมื่อท่านมีเรื่องไม่ชอบใจกันในชุมชน ท่านสามารถปล่อยวางให้อภัยกัน เพื่อเป็นอภัยทานได้					
4	พระภิกษุสงฆ์ในชุมชนของท่านให้ความรู้เรื่องธรรมทาน โดยการแนะนำสั่งสอนให้เข้าใจเรื่องบาป บุญ เพื่อสร้างความสามัคคีกันในชุมชน					
5	ผู้นำชุมชน ผู้นำครอบครัว และปราชญ์ชาวบ้านในชุมชนได้มีการส่งเสริมการให้ความรู้เป็นทาน และให้คำแนะนำที่ดี ที่มีประโยชน์ในการดำเนินชีวิต					
2. ด้านปิยวาจา						
6	ผู้นำชุมชน ผู้นำครอบครัว และปราชญ์ชาวบ้าน ในชุมชนของท่านได้มีการส่งเสริมคนในชุมชนเป็นคนที่พูดจา สุภาพ พร้อมทั้งการใช้คำพูดที่เหมาะสมดีงาม					

7	ผู้นำชุมชน ผู้นำครอบครัว เป็นแบบอย่างที่ดีในการใช้คำพูด ด้วยถ้อยคำที่สุภาพ จริงใจ ไม่พูดโกหกเสแสร้ง แนะนำสิ่งที่เป็นประโยชน์ชุมชน อย่างมีเหตุมีผล					
8	ท่านเป็นแบบอย่างที่ดี โดยใช้คำพูดที่เหมาะสมเป็นประโยชน์ มีเหตุมีผลในทางที่ดีงาม เพื่อให้ลูกหลานเป็นคนดี					
9	ท่านใช้ถ้อยคำที่แสดงถึงความเข้าใจผู้อื่น พูดแล้วเกิดความสามัคคี ไม่ทะเลาะเบาะแว้งกันในชุมชน					
10	โดยมากมักพูดจาด้วยถ้อยคำไม่พูดหยาบคาย พูดในสิ่งที่เป็นประโยชน์ เหมาะกับกาลเทศะ					
3. ด้านอัตถจริยา						
11	ครอบครัวของท่านมีการส่งเสริมการประพฤติสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น และชุมชนตามความเหมาะสม					
12	ชุมชนของท่านมีความสามัคคีกัน ได้มีการบำเพ็ญประโยชน์ร่วมกัน ในการพัฒนาชุมชน					
13	ท่านได้ช่วยเหลือคนอื่น และส่งเสริมคนชุมชนให้เป็นคนที่มีความน่าเชื่อถือ โดยการประพฤติตนเป็นคนดี					
14	ท่านมีจิตอาสา และการส่งเสริมในการพัฒนาชุมชน					
15	ท่านให้คำแนะนำผู้ตกทุกข์ได้ยากในชุมชนของท่าน เพื่อเป็นวิทยาทานแก่คนอื่นอย่างเหมาะสม					
4. ด้านสมานัตตตา						
16	ท่านเป็นคนเสมอต้นเสมอปลาย ในการทำประโยชน์ต่อชุมชน และประพฤติตนเป็นคนดี					
17	ชุมชนของท่านมีการช่วยเหลือกันอย่างสม่ำเสมอ และมีระบบการดูแลช่วยเหลือกันในชุมชน					
18	ท่านวางตัวได้เหมาะสมกับฐานะ บทบาท และหน้าที่ของตน					
19	ผู้นำชุมชน ผู้นำครอบครัว และปราชญ์ชาวบ้านในชุมชน ท่านวางตัวได้เหมาะสม โดยมีความประพฤติเป็นแบบอย่างในทางที่ดีงาม					
20	ผู้นำชุมชน ผู้นำครอบครัว ในชุมชนของท่าน มีจุดหมายในการพัฒนาชุมชนร่วมกัน และได้คำนึงประโยชน์อันร่วมกัน					

แบบประเมิน
กลยุทธ์การพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนาพุทธ:
กรณีศึกษาเฝ้าปากาเกอะญอ จังหวัดเชียงใหม่
(สำหรับผู้ทรงคุณวุฒิ)

ความคิดเห็นเกี่ยวกับกลยุทธ์การพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนาพุทธ: กรณีศึกษา
เฝ้าปากาเกอะญอ จังหวัดเชียงใหม่

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับระดับความคิดเห็นของท่าน ซึ่งแบ่ง
ออกเป็น มาตรฐานประมาณค่า 5 ระดับ โดยมีเกณฑ์ในการพิจารณา ดังนี้

- 5 หมายถึง เห็นด้วยมากที่สุด 4 หมายถึง เห็นด้วยมาก
3 หมายถึง เห็นด้วยปานกลาง 2 หมายถึง เห็นด้วยน้อย
1 หมายถึง เห็นด้วยน้อยที่สุด

ข้อที่	กลยุทธ์การพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนาพุทธ: กรณีศึกษาเฝ้าปากาเกอะญอ จังหวัดเชียงใหม่	ระดับความคิดเห็น				
		5	4	3	2	1
ความเหมาะสม หมายถึง ประเด็นที่ใช้ในการประเมิน สามารถบ่งบอกหรือสะท้อนการพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนาพุทธ ได้อย่างน่าเชื่อถือ						
1	กลยุทธ์การพัฒนาที่มีความเหมาะสมสอดคล้องกับเป้าหมาย เพื่อการพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนาพุทธ					
2	กลยุทธ์การพัฒนาได้กำหนด และชี้แจงข้อตกลงของการ พัฒนา มีการประเมินที่ชัดเจน					
3	กิจกรรมในกลยุทธ์การพัฒนาที่มีความเหมาะสมกับการพัฒนา พุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนาพุทธ					
4	เวลาที่ใช้ในการจัดกิจกรรมในแต่ละขั้นตอนมีความเหมาะสม					
5	ข้อมูลที่ได้จากการประเมินกลยุทธ์การพัฒนา ตามแผนกล ยุทธ์ที่ 1-4 มีความเหมาะสมและน่าเชื่อถือ สามารถนำไปใช้ ในการพัฒนาได้					
ความเป็นไปได้ หมายถึง ประเด็นที่ใช้ในการประเมินสามารถบ่งบอกหรือสะท้อนแนวการปฏิบัติ เกี่ยวกับกลยุทธ์การพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผยแผ่ศาสนาพุทธ: กรณีศึกษาเฝ้าปากาเกอะญอ จังหวัด เชียงใหม่ ได้จริง และสามารถตรวจสอบได้อย่างชัดเจน และมีความคุ้มค่าในการประเมินผลการ พัฒนา						
6	กลยุทธ์พัฒนาดังกล่าวมีแนวทาง และวิธีการที่ชัดเจนที่ จะนำไปสู่การปฏิบัติ และการพัฒนาพุทธวิธีเพื่อการเผย แผ่ศาสนาพุทธ ได้จริง					
7	ขั้นตอนต่าง ๆ ในกลยุทธ์พัฒนาสอดคล้องกับสภาพการ ปฏิบัติงานจริงของการเผยแผ่ศาสนาพุทธ					

8	การประยุกต์ใช้พุทธวิธีการเผยแผ่ศาสนาตามหลักสังคหวัตถุ 4 สามารถนำไปใช้ในการปฏิบัติได้จริง					
9	การใช้กลยุทธ์การพัฒนามีความคุ้มค่าสำหรับการพุทธวิธีการเผยแผ่ศาสนา					
10	มีความเป็นไปได้ที่มหาวิทยาลัยหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำกลยุทธ์การพัฒนาไปใช้ในการพัฒนาสังคมที่ยั่งยืนได้					
การนำไปใช้ประโยชน์ หมายถึง ประเด็นที่ใช้ในการประเมินสามารถบ่งบอก หรือสะท้อนความมีคุณค่า และครอบคลุมกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมายอย่างชัดเจน เพื่อการพัฒนาพุทธวิธีการเผยแผ่ศาสนา: กรณีศึกษาเฝ้าปกากะญอ จังหวัดเชียงใหม่ได้อย่างเหมาะสม						
11	การพัฒนาพุทธวิธีการเผยแผ่ศาสนา: กรณีศึกษาเฝ้าปกากะญอ จังหวัดเชียงใหม่ ทำให้คนในชุมชนสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาตนเองได้					
12	การกำหนดประเด็นการพัฒนาพุทธวิธีการเผยแผ่ศาสนา เป็นประเด็นที่มีคุณค่า น่าสนใจ					
13	รูปแบบของกิจกรรมในกลยุทธ์การพัฒนามีประโยชน์ต่อกระบวนการพัฒนาพุทธวิธีการเผยแผ่ศาสนาเฝ้าปกากะญอ จังหวัดเชียงใหม่					
14	การรายงานผลการประเมินกลยุทธ์การพัฒนาพุทธวิธีการเผยแผ่ศาสนา ตรงกับความต้องการใช้สารสนเทศ และสามารถใช้เป็นข้อมูลเพื่อพัฒนาความรู้และทักษะในการประเมิน					
15	สารสนเทศที่ได้จากการประเมินกลยุทธ์การพัฒนาพุทธวิธีการเผยแผ่ศาสนา เพียงพอต่อการนำไปใช้ประโยชน์เพื่อพัฒนาดังกล่าว					
ความถูกต้อง หมายถึง ประเด็นที่ใช้ในการประเมิน สามารถบ่งบอกหรือสะท้อนลักษณะของวิธีการในกิจกรรมต่าง ๆ ตามหลักการที่ถูกต้องในการพัฒนาพุทธวิธีการเผยแผ่ศาสนา: กรณีศึกษาเฝ้าปกากะญอ จังหวัดเชียงใหม่						
16	กลยุทธ์การพัฒนากำหนดเป้าหมายในการพัฒนาพุทธวิธีการเผยแผ่ศาสนา มีแนวทางปฏิบัติชัดเจน และถูกต้อง					
17	กิจกรรมมีความสอดคล้องกับสภาพ ปัจจุบันของความต้องการของชุมชน					
18	การรายงานผลการประเมินกลยุทธ์การพัฒนากำหนดเป้าหมายในการพัฒนาพุทธวิธีการเผยแผ่ศาสนา มีความถูกต้อง					

19	การนำผลการประเมินไปใช้เพื่อการพัฒนาพฤติกรรมเพื่อการเผยแผ่ศาสนาทาง มีความถูกต้อง					
20	สารสนเทศที่ได้จากการใช้กลยุทธ์การพัฒนากำหนดเป้าหมายในการพัฒนาพฤติกรรมเพื่อการเผยแผ่ศาสนาทาง แต่ละขั้นตอนมีความถูกต้อง และเป็นระบบ					

ภาคผนวก จ
ผลวิเคราะห์ความเที่ยงตรงทางเนื้อหาของแบบสอบถาม (IOC)

ผลการประเมินของแบบสอบถาม

ตาราง 21 ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ระหว่างข้อความคำถามกับจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม

ข้อที่	คะแนนการประเมินของ ผู้เชี่ยวชาญคนที่					รวม	IOC	สรุปผล การประเมิน
	1	2	3	4	5			
1	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
2	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
3	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
4	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
5	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
6	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
7	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
8	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
9	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
10	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
11	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
12	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
13	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
14	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
15	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
16	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
17	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
18	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
19	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
20	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
21	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
22	+1	+1	+1	+1	0	4	.80	ใช้ได้
23	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
24	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
25	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
26	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
27	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
28	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
29	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
30	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้

ผลการประเมินการพัฒนาพฤติกรรมเพื่อการเผยแพร่ศาสนายาฮ

ตาราง 22 ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ระหว่างข้อความกับจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม

ข้อที่	คะแนนการประเมินของ ผู้เชี่ยวชาญคนที่					รวม	IOC	สรุปผล การประเมิน
	1	2	3	4	5			
1	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
2	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
3	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
4	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
5	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
6	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
7	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
8	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
9	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
10	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
11	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
12	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
13	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
14	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
15	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
16	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
17	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
18	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
19	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
20	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้

ตาราง 23 ค่าอำนาจจำแนก และค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม

ข้อที่	ค่าอำนาจจำแนก	ข้อที่	ค่าอำนาจจำแนก
1	.641	16	.731
2	.715	17	.840
3	.694	18	.794
4	.710	19	.815
5	.652	20	.734
6	.721	21	.806
7	.690	22	.622
8	.833	23	.768
9	.681	24	.620
10	.652	25	.656
11	.710	26	.804
12	.747	27	.831
13	.676	28	.733
14	.704	29	.668
15	.829	30	.457

มีค่าอำนาจจำแนกระหว่าง .457-.831

ค่าความเชื่อมั่น (α) ของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ .971

ตาราง 24 ค่าอำนาจจำแนก และค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม การพัฒนาพฤติกรรมเพื่อการเผยแพร่ศาสนทายาท ตามหลักสังคหวัตถุ 4

ข้อที่	ค่าอำนาจจำแนก	ข้อที่	ค่าอำนาจจำแนก
1	.644	11	.740
2	.717	12	.730
3	.690	13	.609
4	.696	14	.715
5	.632	15	.829
6	.714	16	.732
7	.697	17	.829
8	.827	18	.802
9	.674	19	.815
10	.664	20	.730

มีค่าอำนาจจำแนกระหว่าง .609-.829

ค่าความเชื่อมั่น (α) ของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ .960

Scale: ALL VARIABLES**Case Processing Summary**

		N	%
Cases	Valid	30	100.0
	Excluded ^a	0	.0
	Total	30	100.0

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
.971	30

Item-Total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
VAR00001	111.5667	235.426	.641	.971
VAR00002	111.5333	233.499	.715	.970
VAR00003	111.6333	233.413	.694	.970
VAR00004	111.9000	228.645	.710	.970
VAR00005	111.9333	230.823	.652	.971
VAR00006	111.6333	230.585	.721	.970
VAR00007	111.7333	231.168	.690	.970
VAR00008	111.7333	225.857	.833	.969
VAR00009	111.5667	233.495	.681	.970
VAR00010	111.7000	232.286	.652	.970
VAR00011	111.8000	231.269	.710	.970
VAR00012	111.7333	228.892	.747	.970
VAR00013	111.6667	231.126	.676	.970
VAR00014	111.6000	232.524	.704	.970
VAR00015	111.6333	227.137	.829	.969
VAR00016	111.6667	231.057	.731	.970
VAR00017	111.4333	230.806	.840	.970
VAR00018	111.6000	229.559	.794	.970
VAR00019	111.8000	226.786	.815	.969
VAR00020	111.7667	228.875	.734	.970
VAR00021	111.7667	226.185	.806	.970
VAR00022	111.8667	232.671	.622	.971
VAR00023	111.7000	228.769	.768	.970
VAR00024	111.6333	233.689	.620	.971

Item-Total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
VAR00025	111.6667	232.575	.656	.970
VAR00026	111.5000	229.914	.804	.970
VAR00027	111.5667	228.116	.831	.969
VAR00028	111.7000	229.528	.733	.970
VAR00029	111.7667	231.357	.668	.970
VAR00030	111.6667	235.885	.457	.972

Item-Total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item- Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
VAR00001	73.0667	104.409	.644	.959
VAR00002	73.0333	103.137	.717	.958
VAR00003	73.1333	103.154	.690	.958
VAR00004	73.4000	100.110	.696	.958
VAR00005	73.4333	101.633	.632	.959
VAR00006	73.1333	101.292	.714	.958
VAR00007	73.2333	101.495	.697	.958
VAR00008	73.2333	98.185	.827	.956
VAR00009	73.0667	103.237	.674	.958
VAR00010	73.2000	102.166	.664	.958
VAR00011	73.3000	101.252	.740	.957
VAR00012	73.2333	100.323	.730	.957
VAR00013	73.1667	102.489	.609	.959
VAR00014	73.1000	102.369	.715	.958
VAR00015	73.1333	98.947	.829	.956
VAR00016	73.1667	101.523	.732	.957
VAR00017	72.9333	101.513	.829	.956
VAR00018	73.1000	100.438	.802	.956
VAR00019	73.3000	98.700	.815	.956
VAR00020	73.2667	100.133	.730	.957

Descriptive Statistics

	N	Mean	Std. Deviation
1	140	3.3429	.63213
2	140	4.0000	1.03187
3	140	4.3071	.74810
4	140	4.3929	.87076
5	140	3.2643	1.19116
6	140	4.2786	.94502
7	140	4.1786	.93122
8	140	3.4714	1.07585
9	140	4.3714	.71311
1 0	140	2.7357	.68500
1 1	140	4.1143	1.01843
1 2	140	3.9929	.98548
1 3	140	3.9214	1.03234
1 4	140	3.8000	1.05394
1 5	140	3.9000	.98405
1 6	140	3.2429	1.00982
1 7	140	4.1143	.63570
1 8	140	3.3500	1.03134
1 9	140	3.3857	1.03594
2 0	140	3.0714	.79244
2 1	140	3.2357	1.01507
2 2	140	4.0429	1.00982
2 3	140	3.6643	.93386
2 4	140	4.1357	.53926
2 5	140	4.3429	.63213
2 6	140	4.5857	.52266
2 7	140	4.5000	.52969
2 8	140	3.6214	.74397
2 9	140	3.6071	1.10393
3 0	140	3.3429	.83770
	140	3.9969	.54526
	140	3.7724	.50162
	140	3.4714	.49715
	140	3.7469	.28239
	140	3.9476	.50302
	140	4.4762	.31008
	140	3.5238	.66082
	140	3.9825	.28687
	140	3.8647	.20943
1	140	3.6857	.80543
2	140	4.1000	1.01287
3	140	4.4786	.50133

Descriptive Statistics

	N	Mean	Std. Deviation
4	140	4.5429	.63892
5	140	3.7000	1.05735
6	140	3.1214	.94806
7	140	4.0786	.82294
8	140	2.9571	.91251
9	140	4.1714	.86451
1 0	140	4.0143	.93675
1 1	140	4.5357	.56785
1 2	140	4.3786	.73424
1 3	140	4.4286	.64755
1 4	140	4.3286	.87690
1 5	140	4.1143	.63570
1 6	140	4.0000	.56262
1 7	140	4.1786	.71236
1 8	140	4.4214	.67927
1 9	140	4.2500	.70072
2 0	140	3.9071	.66675
	140	4.1014	.37281
	140	3.6686	.44351
	140	4.3571	.33050
	140	4.1514	.33490
	140	4.0696	.18715
Valid N (listwise)	140		

Correlations

Pearson Correlation	1	-.018	.082	.881**	.148	-.078	-.015	.045	-.278**	.083	.053	-.068	.172
Sig. (2-tailed)		.837	.337	.000	.088	.357	.856	.598	.001	.460	.535	.494	.042
N	140	140	140	140	140	140	140	140	140	140	140	140	140
Pearson Correlation	-.018	1	-.227**	.448**	.081	-.040	-.124	-.065	-.290**	.231**	.060	.038	.038
Sig. (2-tailed)	.837		.007	.000	.339	.582	.148	.445	.001	.008	.483	.668	.674
N	140	140	140	140	140	140	140	140	140	140	140	140	140
Pearson Correlation	.082	-.227**	1	.505**	-.210**	.113	.312**	.167	-.080	.285**	.189**	.108	.257**
Sig. (2-tailed)	.337	.007		.000	.013	.182	.000	.063	.480	.002	.025	.211	.002
N	140	140	140	140	140	140	140	140	140	140	140	140	140
Pearson Correlation	.681**	.448**	.505**	1	.019	-.013	.100	.083	-.030	.332**	.180**	.047	.283**
Sig. (2-tailed)	.000	.000	.000		.828	.877	.241	.331	.727	.000	.033	.579	.001
N	140	140	140	140	140	140	140	140	140	140	140	140	140
Pearson Correlation	.146	.081	-.210**	.019	1	-.044	-.059	.524*	.052	.064	-.031	-.069	.019
Sig. (2-tailed)	.086	.339	.013	.828		.606	.491	.000	.545	.498	.717	.416	.827
N	140	140	140	140	140	140	140	140	140	140	140	140	140
Pearson Correlation	-.078	-.049	.113	-.013	-.044	1	.018	.349*	.081	-.012	-.057	.317*	.150
Sig. (2-tailed)	.357	.502	.182	.877	.606		.829	.000	.340	.864	.505	.000	.078
N	140	140	140	140	140	140	140	140	140	140	140	140	140
Pearson Correlation	-.015	-.124	.312**	.100	-.050	.018	1	.740**	.022	.235**	.090	.296**	.323**
Sig. (2-tailed)	.856	.148	.000	.241	.491	.829		.000	.794	.005	.288	.000	.000
N	140	140	140	140	140	140	140	140	140	140	140	140	140
Pearson Correlation	.045	-.065	.157	.083	.524*	.349*	.740**	1	.078	.213	.031	.302**	.315**
Sig. (2-tailed)	.598	.445	.063	.331	.000	.000	.000		.389	.011	.718	.000	.000
N	140	140	140	140	140	140	140	140	140	140	140	140	140
Pearson Correlation	.278**	-.290**	-.080	-.030	.052	.081	.022	.078	1	-.081	.085	-.142	.424*
Sig. (2-tailed)	.001	.001	.480	.727	.545	.340	.794	.369		.343	.320	.093	.000
N	140	140	140	140	140	140	140	140	140	140	140	140	140
Pearson Correlation	.063	.231**	.283**	.332**	.064	-.012	.235**	.213	-.081	1	.122	-.024	.596**
Sig. (2-tailed)	.460	.008	.002	.000	.458	.884	.005	.011	.343		.150	.779	.000
N	140	140	140	140	140	140	140	140	140	140	140	140	140
Pearson Correlation	.053	.060	.189	.180	-.031	-.057	.090	.031	.085	.122	1	.072	.586**
Sig. (2-tailed)	.535	.483	.025	.033	.717	.505	.288	.718	.320	.150		.398	.000
N	140	140	140	140	140	140	140	140	140	140	140	140	140
Pearson Correlation	-.058	.038	.108	.047	-.050	.317*	.296**	.302**	-.142	-.024	.072	1	.394**
Sig. (2-tailed)	.494	.658	.211	.570	.418	.000	.000	.000	.063	.779	.398		.000
N	140	140	140	140	140	140	140	140	140	140	140	140	140
Pearson Correlation	-.172*	.038	.257**	.283**	.019	.150	.323**	.313*	.424*	.596**	.586**	.394**	1
Sig. (2-tailed)	.042	.674	.002	.001	.827	.078	.000	.000	.000	.000	.000	.000	
N	140	140	140	140	140	140	140	140	140	140	140	140	140

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

* . Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

Variables Entered/Removed^a

Model	Variables Entered	Variables Removed	Method
1			Stepwise (Criteria: Probability-of- F-to-enter <= . 050, Probability-of- F-to-remove >= .100).
2			Stepwise (Criteria: Probability-of- F-to-enter <= . 050, Probability-of- F-to-remove >= .100).
3			Stepwise (Criteria: Probability-of- F-to-enter <= . 050, Probability-of- F-to-remove >= .100).

a. Dependent Variable:

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	.596 ^a	.355	.350	.15088
2	.790 ^b	.624	.619	.11552
3	.873 ^c	.762	.756	.09239

a. Predictors: (Constant),

b. Predictors: (Constant), ,

c. Predictors: (Constant), , ,

ANOVA^a

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	1.727	1	1.727	75.858	.000 ^b
	Residual	3.142	138	.023		
	Total	4.868	139			
2	Regression	3.040	2	1.520	113.898	.000 ^c
	Residual	1.828	137	.013		
	Total	4.868	139			
3	Regression	3.708	3	1.236	144.795	.000 ^d
	Residual	1.161	136	.009		
	Total	4.868	139			

a. Dependent Variable:

b. Predictors: (Constant),

c. Predictors: (Constant), ,

d. Predictors: (Constant), , ,

Coefficients^a

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	3.148	.107		29.522	.000
		.251	.029	.596	8.710	.000
2	(Constant)	1.956	.145		13.461	.000
		.224	.022	.532	10.077	.000
		.296	.030	.523	9.920	.000
3	(Constant)	1.145	.148		7.732	.000
		.230	.018	.544	12.886	.000
		.280	.024	.495	11.700	.000
		.208	.023	.371	8.844	.000

a. Dependent Variable:

Excluded Variables^a

Model	Beta In	t	Sig.	Partial Correlation	Collinearity Statistics
					Tolerance
1	.523 ^b	9.920	.000	.647	.985
	.409 ^b	6.912	.000	.509	.999
2	.371 ^c	8.844	.000	.604	.994

a. Dependent Variable:

b. Predictors in the Model: (Constant),

c. Predictors in the Model: (Constant), ,

Descriptive Statistics

	N	Mean	Std. Deviation
1	9	4.2222	.66667
2	9	4.3333	.50000
3	9	4.2222	.66667
4	9	4.4444	.52705
5	9	4.3333	.50000
1	9	4.2222	.83333
2	9	4.3333	.50000
3	9	4.4444	.52705
4	9	4.4444	.72648
5	9	3.8889	.78174
1	9	4.1111	.78174
2	9	4.4444	.52705
3	9	4.4444	.52705
4	9	4.0000	1.00000
5	9	4.1111	.60093
1	9	4.4444	.52705
2	9	4.0000	.70711
3	9	4.5556	.52705
4	9	4.5556	.72648
5	9	4.3333	.50000
	9	4.3111	.30185
	9	4.2667	.36056
	9	4.2222	.40552
	9	4.3778	.21082
	9	4.2944	.13794
Valid N (listwise)	9		

ประวัติหัวหน้าโครงการวิจัย

1. ชื่อ - สกุล นายวรวิทย์ สุขสมบูรณ์
2. ตำแหน่ง อาจารย์ประจำหลักสูตร สาขาวิชาการปกครอง
3. ประวัติการศึกษา
 - ศน.บ. (รัฐศาสตร์การปกครอง) มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
 - ร.ม. (รัฐศาสตร์การปกครอง) มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
4. ประวัติการทำงาน
 - อาจารย์ประจำ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย
5. ประวัติการทำงาน
 - ระบุงานที่มีความชำนาญเป็นพิเศษ การเมืองการปกครอง
6. ผลงานการวิจัย
 - ผู้ร่วมวิจัย เรื่อง การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และรักษาสิ่งแวดล้อมของประชาชน ตำบลเกาะช้างใต้ อำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด,2560.
 - ผู้ร่วมวิจัย เรื่อง การศึกษาผลสัมฤทธิ์ในการเรียนวิชาพรรคการเมืองกลุ่มผลประโยชน์และการเลือกตั้งของนักศึกษาชั้นปีที่ 2 โดยใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือ STAD, 2562.
 - ผู้ร่วมวิจัย เรื่องการประเมินผลการใช้หลักสูตรสำหรับปรับพฤติกรรมของนักเรียนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา,2563.
7. สถานที่ทำงานปัจจุบัน
 - มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย ถนนพหลโยธิน ตำบลสนับทึบ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170

ประวัตินักวิจัยร่วม

1. ชื่อ – สกุล นายอาทิตย์ ชูชัย

2. ตำแหน่ง อาจารย์ประจำหลักสูตร สาขาวิชาการปกครอง

3. ประวัติการศึกษา

ปริญญาตรี ศาสนศาสตรบัณฑิต (ศน.บ.) สาขาวิชารัฐศาสตร์การปกครอง มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย

ปริญญาโท (M.A.) รัฐศาสตรมหาบัณฑิต (ร.ม.) สาขาวิชาการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

4. ประวัติการทำงาน

ระบุสาขาที่มีความชำนาญเป็นพิเศษ การเมืองการปกครอง

5. ผลงานทางวิชาการ

6. ผลงานการวิจัย

หัวหน้าโครงการวิจัย การพัฒนาชุมชนเชิงพุทธแบบบูรณาการขององค์การบริหารส่วนตำบลสนับทึบ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

หัวหน้าโครงการวิจัย บทบาทในการส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของคณาจารย์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ผู้ร่วมโครงการวิจัย การพัฒนากิจกรรมฟื้นฟูสมรรถภาพของผู้ติดยาเสพติดในระบบบังคับบำบัดโดยวัด (วิถีพุทธ) : ศึกษากรณีวัดถ้ำกระบอก จังหวัดสระบุรี

7. สถานที่ทำงานปัจจุบัน

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย ถนนพหลโยธิน ตำบลสนับทึบ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170 โทร.09-031-60017 E-mail : choochai_ll@hotmail.com

ประวัตินักวิจัยร่วม

1. ชื่อ - สกุล นายไชยยา เรืองดี

2. ตำแหน่ง อาจารย์ประจำหลักสูตร สาขาวิชาการปกครอง

3. ประวัติการศึกษา

สส.ม. (การบริหารนโยบายและสวัสดิการสังคม) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ร.บ. (ทฤษฎีและเทคนิคทางรัฐศาสตร์) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช

ศศ.บ. (นิเทศศาสตร์) มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

4. ประวัติการทำงาน

ผู้ช่วยอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

หัวหน้างานบริหารงานบุคคล สังกัดสำนักงานวิทยาเขต มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

อาจารย์ผู้บรรยายสาขาวิชาการปกครอง มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

เจ้าหน้าที่วิเคราะห์งานบุคคล สังกัดสำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

อาจารย์/วิทยากร/ผู้บรรยาย แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงและโครงการตามแนวพระราชดำริ

5. ผลงานทางวิชาการ

6. ผลงานการวิจัย

ผู้ร่วมวิจัย เรื่อง การเพิ่มขีดความสามารถในการแสดงธรรมและการนำปฏิบัติธรรมของพระจริยานิเทศ, 2548.

ผู้ร่วมวิจัย เรื่อง รูปแบบการส่งเสริมความปรองดองและสันติสุขด้วยศีล ๕ ของประชาชนในจังหวัดสระบุรี, 2559.

หัวหน้าโครงการวิจัย เรื่อง การพัฒนาพฤติกรรมของนักเรียนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา โดยใช้หลักไตรสิกขาของพระพุทธศาสนา, 2563.

7. สถานที่ทำงานปัจจุบัน

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย ถนนพหลโยธิน ตำบลสนับทึบ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ประวัตินักวิจัยร่วม

1. ชื่อ – สกุล ดร.มนตรี รอดแก้ว
2. ตำแหน่ง อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการปกครอง คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย
3. ประวัติการศึกษา
 - นักธรรมเอก ประโยค 1 - 2
 - ปริญญาตรี ศาสนศาสตร์บัณฑิต (ศน.บ.) สาขาวิชารัฐศาสตร์การปกครอง มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. 2552
 - ปริญญาโท (M.A.) รัฐศาสตรมหาบัณฑิต (ร.ม.) สาขาวิชาการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม พ.ศ. 2554
 - ปริญญาเอก (Ph.D.) รัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต (ร.ด.) รัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม พ.ศ. 2564
4. ประวัติการทำงาน
 - ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งอาจารย์ประจำหลักสูตร เมื่อวันที่ 2 เดือน มิถุนายน พ.ศ. 2558 - ปัจจุบัน
 - เป็นคณะกรรมการประสานงานวิจัยระดับวิทยาเขต ตั้งแต่วันที่ 1 ธันวาคม พ.ศ. 2563 - ปัจจุบัน
 - เป็นคณะกรรมการบริหารวารสารนิสิตวัง ตั้งแต่วันที่ 28 เมษายน 2560 - ปัจจุบัน
 - ได้รับแต่งตั้งให้เป็นผู้ช่วยฝ่ายกิจการนักศึกษา ประจำปีการศึกษา 2566
 - สาขาที่มีความชำนาญเป็นพิเศษ การเมืองการปกครอง, การพัฒนาสังคม และการปกครองคณะสงฆ์ไทย
5. ผลงานทางวิชาการ
 - ดร.มนตรี รอดแก้ว. (2565). ความสัมพันธ์ระหว่างการเมือง เศรษฐกิจชุมชน และสังคม. วารสารนิสิตวัง, ปีที่ 24 ฉบับที่ 1 (มกราคม - มิถุนายน 2565), หน้า 30-41.
 - ดร.มนตรี รอดแก้ว. (2565). บทบาทพระสงฆ์เกี่ยวกับการเมืองการปกครองของผู้นำ โดยยึดหลักรัฐศาสตร์ตามแนวพระพุทธศาสนา. วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาขอนแก่น, ปีที่ 9 ฉบับที่ 2 (เมษายน - มิถุนายน 2565)
 - มนตรี รอดแก้ว, (2559). การปกครองคณะสงฆ์ไทย. ขอนแก่น : หจก.โรงพิมพ์คลังน่านวิทยา. 190 หน้า. ISBN : 978-616-208-093-7
6. ผลงานการวิจัย
 - หัวหน้าโครงการวิจัย การพัฒนากิจกรรมฟื้นฟูสมรรถภาพของผู้ติดยาเสพติดในระบบบังคับบำบัดโดยวัด (วิถีพุทธ) : ศึกษากรณีวัดถ้ำกระบอก จังหวัดสระบุรี, 2561.

หัวหน้าโครงการวิจัย ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกศึกษาต่อระดับปริญญาตรี คณะสังคมศาสตร์ สาขาวิชาการปกครอง ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย, 2563.

หัวหน้าโครงการวิจัย ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาทฤษฎีทางการเมืองและจริยศาสตร์ของนักศึกษาชั้นปีที่ 2 โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโยนิโสมนสิการ, 2560.

หัวหน้าโครงการวิจัย เรื่อง การพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนแบบโยนิโสมนสิการ วิชารัฐศาสตร์ตามแนวพุทธศาสตร์ ของนักศึกษาชั้นปีที่ 1, 2564.

ผู้ร่วมวิจัย เรื่อง การศึกษาพฤติกรรมของนักเรียนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา, 2563.

ผู้ร่วมวิจัย เรื่อง บทบาทในการส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของคณาจารย์มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, 2563.

7. สถานที่ทำงานปัจจุบัน

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย ถนนพหลโยธิน ตำบลสนับทึบ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170 โทร.08-222-39256 E-mail : mon_msu@hotmail.com

ประวัตินักวิจัยร่วม

- ชื่อ** นายวิญญู เถาถาวงษ์ (Winyoo Thaothawong)
สถานที่อยู่ปัจจุบัน ตำบลในเมือง อำเภอเมือง
 จังหวัดขอนแก่น
โทรศัพท์ 087-6364692
เมล vic32@windowslive.com
- ประสบการณ์ในการทำงาน**
- พ.ศ. 2549 – 2552 ครูพระสอนศีลโรงเรียนขอนแก่นวิทยายน อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น
- พ.ศ. 2553 – 2555 ครูโรงเรียนเอกชน อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น
- พ.ศ. 2556** อาจารย์พิเศษศูนย์การศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเลย จังหวัดขอนแก่น
สถานที่ ศูนย์การศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเลย บ้านดอนบม ตำบลเมืองเก่า อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น 40000
- พ.ศ. 2560 อาจารย์ประจำหลักสูตร คณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยมหาภูมิราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน จังหวัดขอนแก่น
- ประวัติการศึกษา**
- พ.ศ. 2549 ปริญญาศาสนศาสตรบัณฑิต (ศน.บ.) มหาวิทยาลัยมหาภูมิราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน จังหวัดขอนแก่น
- พ.ศ. 2553 ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต (กศ.ม.) สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
- ผลงานวิจัย/วิชาการ**
- 1) การจัดการเรียนรู้แบบโยนิโสมนสิการ. **บทความวิชาการ**. วารสาร “ศึกษาศาสตร์ มมร” คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาภูมิราชวิทยาลัย. ปีที่ 3 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม - ธันวาคม 2558): 1-12.
- 2) ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการเรียนวิชาภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารของนักศึกษา คณะสังคมศาสตร์ สาขาวิชารัฐศาสตร์การปกครอง มหาวิทยาลัยมหาภูมิราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาสารคามราชวิทยาลัย. **รายงานการวิจัย**. วารสารนิสิตวัง. ปีที่ 68 ฉบับที่ 61 (2559):36-41.
- 3) การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบโยนิโสมนสิการ เรื่องศาสนากับการดำรงชีวิตวิชา สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. **รายงานการวิจัย**. วารสาร “ศึกษาศาสตร์ มมร” คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาภูมิราชวิทยาลัย. ปีที่ 6 ฉบับที่ 2 (2561):458-466.

4) (ทุนวิจัย วช.) การพัฒนากิจกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดในระบบบังคับบำบัดโดยวัด (วิถีพุทธ) : ศึกษาเฉพาะกรณีวัดถ้ำกระบอก จังหวัดสระบุรี. บทความรายงานการวิจัย. วารสารวิชาการธรรมทรรศน์. ปีที่ 19 ฉบับที่ 4 (ตุลาคม – ธันวาคม 2562), 59-70.

5) (ทุนวิจัย สกสว.) การพัฒนากิจกรรมการปรับพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความมีวินัยในตนเองทักษะชีวิต และความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย. บทความรายงานการวิจัย. วารสารสถาบันวิจัยพินิตธรรม. ปีที่ 10 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม - สิงหาคม 2566), 37-50.

ความสามารถพิเศษ

การทำวิจัยเชิงคุณภาพ วิจัยเชิงปริมาณ (วิจัยในชั้นเรียน และวิจัยเชิงสำรวจ) เอกสารประกอบการสอนในระดับปริญญาตรี-โท /บทความวิชาการ/ การวิเคราะห์สถิติโดยใช้ โปรแกรม SPSS ได้แก่ ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) t-Test (Independent Samples) ใช้สถิติทดสอบเอฟ F-Test (One-way ANOVA) เปรียบเทียบค่าเฉลี่ย 3 ค่า เมื่อพบมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทำการทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่โดยวิธีของเชฟเฟ (Scheffe) การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ด้วยวิธีของเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation(r)) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 การวิเคราะห์การถดถอยของพหุคูณ Multiple Regression Analysis : MR

ประวัตินักวิจัยร่วม

1. ชื่อ – สกุล นายอาทิตย์ ชูชัย

2. ตำแหน่ง อาจารย์ประจำหลักสูตร สาขาวิชาการปกครอง

3. ประวัติการศึกษา

ปริญญาตรี ศาสนศาสตรบัณฑิต (ศน.บ.) สาขาวิชารัฐศาสตร์การปกครอง มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย

ปริญญาโท (M.A.) รัฐศาสตรมหาบัณฑิต (ร.ม.) สาขาวิชาการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

4. ประวัติการทำงาน

ระบุสาขาที่มีความชำนาญเป็นพิเศษ การเมืองการปกครอง

5. ผลงานทางวิชาการ

6. ผลงานการวิจัย

หัวหน้าโครงการวิจัย การพัฒนาชุมชนเชิงพุทธแบบบูรณาการขององค์การบริหารส่วนตำบลสนับทึบ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

หัวหน้าโครงการวิจัย บทบาทในการส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของคณาจารย์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ผู้ร่วมโครงการวิจัย การพัฒนากิจกรรมฟื้นฟูสมรรถภาพของผู้ติดยาเสพติดในระบบบังคับบำบัดโดยวัด (วิถีพุทธ) : ศึกษากรณีวัดถ้ำกระบอก จังหวัดสระบุรี

7. สถานที่ทำงานปัจจุบัน

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย ถนนพหลโยธิน ตำบลสนับทึบ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170 โทร.09-031-60017
E-mail : choochai_ll@hotmail.com